

T.C.
MELİKŞAH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

HACİZDE TASARRUFUN İPTALİ DAVASI

Bahtiyar ÖZCAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Ahmet BAŞÖZEN

EKİM 2015

KAYSERİ

KABUL VE ONAY

Doç. Dr. Ahmet BAŞÖZEN danışmanlığında Bahtiyar ÖZCAN tarafından hazırlanan “Hacizde Tasarrufun İptali Davası” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Melikşah Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

...../...../.....

JÜRİ:

Danışman : Doç. Dr. Ahmet BAŞÖZEN

Üye : Prof. Dr. Murat ŞEN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Şükran EKECİK

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun .....
tarih ve .....sayılı kararı ile onaylanmıştır

...../...../.....

.....

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Hacizde Tasarrufun İptali Davası” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlerden atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu beyan ve kabul ederim.

Tarih

01/10/2015

Adı Soyadı

Bahtiyar ÖZCAN

ÖZET

İİK'nin m. 277 ile 284 arasında düzenlenen özel bir dava konusu ve dava türü olan tasarrufun iptal davası, dava türlerinden eda davası içinde değerlendirilen kişisel nitelikte bir davadır.

İİK'de düzenlenen iptale tabi olan tasarruflar üç grup halinde düzenlenmiştir (m. 278, 279, 280). Bunlar bu tasarruflardan mûtat hediyeler dışında bütün bağışlamalar ve karşılıksız tasarruflar, aciz halinde iken yaptığı tasarruflar ve zarar verme kastı ile yaptığı tasarruflar kanunda tahdidi olarak sayılan bu şartlardan m. 278, 279 daha somut iken, m. 280 soyut ve genel niteliği ağır basmaktadır.

Hacizdeki iptal davasının kabulü kararında; dava konusu tasarrufun alacaklının alacağı oranında iptaline karar verilmesi gerekli ve yeterlidir. Davanın kabulü kararı ile, dava konusu mal borçlunun mülkiyetine geri dönmez. Davalı üçüncü kişi, yine o malın maliki olarak kalmakta devam eder. Yalnız iptal edilmiş olan tasarruf, iptal davasını açmış ve kazanmış olan alacaklıya karşı hüküm ifade etmez; yani yalnız bu alacaklı bakımından iptal edilmiş sayılır. İptal davasını kazanan alacaklı, bununla tasarruf konusu mal sanki borçlunun mülkiyetindeymiş gibi, onu haczettirmek hakkına sahip olur. İflasta ise; mahkeme kararında, dava konusu tasarrufun iptaline karar verilir. İptal kararı üzerine, iptal davasına konu mal müflise aitmiş gibi iflas masasına dahil edilir. Bu mal, iflas idaresi tarafından satılarak bedeli alacaklılara ödenir.

İptal davası lehine yada aleyhine sonuçlanan davacı veya davalılar yargılama giderlerinden de sorumlu tutulmakta, aleyhine sonuçlanan taraf (davacı, davalı) süresi içerisinde kanun yollarına müracaat etme hak ve yetkisine sahiptirler.

ANAHTAR KELİMELER

- 1- HACİZDE TASARRUFUN İPTALİ DAVASI
- 2- HUKUKİ FİİL
- 3- TASARRUFA KONU İŞLEM
- 4- KİŞİSEL HAK

ABSTRACT

The case of nullity of seizure, is a particular and personal case form, regulated between the articles 277 - 284 of the Code of Execution and Bankruptcy, assessed as a type of performance trial. Legal debt theory, which is one of the theories mentioning the legal quality of nullity of seizure case, located within the substantive law theories, is the most popular theory among the doctrine and application.

In the Code of Execution and Bankruptcy, seizure that can be annulled are divided into three groups. (articles 278, 279, 280) These are; the donations except usual gifts, unrequited seizure, seizure made while the subject is unable and seizure made under the intent of inflicting harm. Among these conditions, which are counted limitedly in the Code, while the ones regulated in articles 278 and 279 are more prominent, the abstract and general quality of the ones regulated in article 280 outweigh.

With regard to the approval decision in the case of nullity of seizure, it is enough and adequate to have been decided annulling the seizure at the ratio of the creditor's credit. By the approval decision of the case, the property of the case isn't returned to the assets of debtor.

The defendant third party will still stay as the owner of the property. However, the annulment of seizure can not be effective to the creditor who opened and won the trial. In other meaning, it is only shall be deemed to have been cancelled in respect of that creditor. The creditor won the cancellation of savings trial, possesses the right to sequester the property as if it is in the assets of the debtor. In the case of bankruptcy, imposed with court order. the seizure in question is to be annulled. Following the annulment decision of the property, the property of the case is added to the bankrupt's estate as if it belongs to the custodian. This property is settled by administration of bankruptcy and the worth of the property is given to the creditors.

The parties for whom the case of nullity of seizure has resulted in favour or against, are responsible to pay the expenses of the trial. The party which the trial has resulted against, possesses the right and authority to apply remedies of law.

KEYWORDS

1- TRIAL OF CANCELLATION OF SAVINGS ON SEQUESTRATION

2- LEGAL CONDUCT

3- SUBJECT PROCEDURE OF SEIZURE

4- PERSONAL RIGHTS

ÖNSÖZ

“Hacizde Tasarrufun İptali Davası” konulu tezimi uzun ve yoğun bir çalışma sürecinden sonra tamamladım. Bu çalışmamın hukuk bilimine ışık tutmasını temenni ederim.

Yüksek lisans çalışmamda, tavsiyeleri ile etkisi olan ve bu süreçte yön gösteren değerli danışman hocam Doç. Dr. Ahmet Başözen’e teşekkür ederim. Çalışmalarım süresince beni destekleyerek yanımda olan eşim ve aileme en derin duygularla teşekkür ederim.

Bahtiyar ÖZCAN

İÇİNDEKİLER

Tez Kabul ve Onay Formu	I
Bilimsel Etiğe Uygunluk Formu	II
Özet	III
Abstract	IV
Önsöz/Teşekkür	V
Kısaltmalar	XIV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TASARRUFUN İPTAL DAVASININ AMACI, NİTELİĞİ, MURİS MUVAZAASI, GENEL MUVAZAA, İSTİHKAK, BUTLAN DAVALARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI, İPTALE TABİ TASARRUFLAR

I- TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ KİŞİSEL DAVA NİTELİĞİ	6
A. Ayni ve Kişisel Hak Kavramları	6
B. Kişisel Dava Niteliği	8
II- TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ MURİS MUVAZAASI GENEL MUVAZAA İSTİHKAK BUTLAN DAVALARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI	9
1. Muris Muvazaası Davası İle Karşılaştırılması	9
2. Genel Muvazaa Davası İle Karşılaştırılması	10
3. İstihkak Davası İle Karşılaştırılması	16
4. Butlan Davası İle Karşılaştırılması	18
5. Nam-ı Müstear Adı Kavramı ve İptal Davasındaki Yeri	19
III. İPTALE TABİ OLAN TASARRUFLAR	22
A. Karşılıksız Tasarruflar Bağışlar	25
1. İptal Davası Açma Süresi	27
2. Bağışlama Kavramı	31

3. Karşılıklı Oldukları Halde Kanun Tarafından Bağışlama Sayılan Tasarruflar	32
a. Yakın Akrabalar (Karı ve Koca, Üsul ve Furu, Neseben ve Sihren Üçüncü Dereceye Kadar Hısımlar ve Evlat Edinenle Evlatlık Arasında) Yapılan Karşılıksız Tasarruflar	33
b. Yapıldığı Zamanda Borçlu Aleyhine Edimler Arasında Açık Bir Oransızlık Bulunan Tasarruflar	34
c. Boçlunun Kendisine Yahut Üçüncü Bir Kişinin Menfaatine Kaydı Hayat Şartıyla İrat ve İntifa Hakkı Tesis Ettiği Ölünceye Kadar Bakma Akitleri	36
4. Karşılıksız Oldukları Halde İptal Davasına Konu Edilmeyecek Tasarruflar	38
B- Alacaklılara Zarar Verme Kastı Nedeniyle İptal Davaları	39
1. Genel Anlamda	39
2. Aranması Gereken Unsurlar Borçlunun Hukuki İşlemi Yaptığı Sırada Malvarlığının Borçluya Yetmemesi	41
3. Süre Yönüyle	41
4. Tasarruf Alacaklılara Zarar Verme Kastıyla Yapılmalı	41
5. Borçlunun Durumunu ve Alacaklılara Zarar Vermesi Kastıyla Hareket Ettiğini Üçüncü Kişi Tarafınca Bilinmesi (İİK m. 280/1)	42
a- Borçlunun Yakın Akrabaları Lehine Yaptığı Tasarruf (İİK m. 280/3)	43
b- Ticari İşletme (İİK m. 280/4)	44
c- Karinenin Aksini İspat Olanağı (İİK m. 280/4)	44
C- Borca Batık Durumda Yapılan Tasarruflar	45
1. Genel Anlamda	45
2. Borçlunun, Aciz Halinde Yaptığı Tasarrufun İptal Davasına Konu Edilmesi ve Süresi	46
3. Geremediği Halde Mevcut Bir Borç İçin Rehin Verilmesi	47
4. Para veya Mûtat Ödeme Araçlarından Başka Bir Şekilde Yapılan Ödemeler	48
5. Vadesi Gelmemiş Bir Borç İçin Ödeme Yapılması	49

6. Kişisel Hakların Güçlendirilmesi İçin Tapuya Şerh Verilmesi	49
--	----

İKİNCİ BÖLÜM

TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ ŞARTLARI, ÖZEL DAVA ŞARTLARI, YARGILAMA USULÜ

I- HMK'DE DÜZENLENEN GENEL DAVA ŞARTLARI	51
A - Mahkeme İçin Aranılan Dava Şartları	52
1. Türk Mahkemelerinin Yargı Hakkının Bulunması	52
2. Yargı Hakkının Ülke Yönünden Sınırları	52
3. Yargı Hakkının Kişi Yönünden Sınırları	53
4. Yabancı Devletlerin Yargı Muafılığı	53
5. Yargı Yolunun Caiz Olması	53
6. İptal Davasında Görevli Mahkeme	54
a. Doğrudan Açıldığı Durumlarda Görev	54
b. Karşılık Dava Şeklinde Açılan İptal Davasında Görev	55
7. İptal Davasında Yetki	57
a. Doğrudan Genel Mahkemede Açılan Davalarda Yetki	57
b. İcra Mahkemesinde İstihkak Davasına Karşı Açılan Karşılık İptal Davasında Yetki	59
c. Asliye Hukuk Mahkemesinde Açılan, Karşılık İptal Davasında Yetki	60
B - Taraflar İçin Aranılan Dava Şartları	62
1. Gerçek Kişilerde	62
a. Dava Açılmadan Önce Davalının Ölmesi Halinde	62
b. Dava Açıldıktan Sonra Davalının Ölümü Halinde	63
2. Tüzel Kişilerde	64
a. Özel Hukuk Tüzel Kişileri	64
b. Kamu Tüzel Kişileri	65
c. Tüzel Kişiliği Olmayan Topuluklar Miras Ortaklığı	66
d. Adi Ortaklık	66
C- İptal Davasında Dava Ehliyeti	67

1. Gerçek Kişilerde	67
a. Dava Açmada Tam Ehliyetli Olanlar	67
b. Dava Açmada Sınırlı Ehliyetli Olanlar	67
c. Dava Ehliyeti Olmayanlar	68
2. Tüzel Kişilerde	70
3. Tasarrufun İptal Davasında Taraf Sıfatı	71
a. Davacı Sıfatı	71
b. Temlik Alacaklısı	73
c. Davalı Sıfatı	74
d. Davalılar (Borçlu)	75
e. Borçlunun Mirasçıları	75
f. İptale Konu Tasarruftan Yararlanan Üçüncü Kişiler veya Mirasçıları	76
g. Kötü Niyet Sahibi Üçüncü Kişiler	76
4. Davaya Vekalet ve Geçerli Vekaletname	78
5. İptal Davasında Dava Şartlarının Genel Değerlendirilmesi	78
D- Dava Konusuna İlişkin Dava Şartları	79
1. Hukuki Yarar İhtiyacı	79
2. Derdestlik	80
3. Kesin Hüküm	81
a. Maddi Anlamda Kesin Hüküm	81
b. Her İki Davanın Konusunun Aynı Olması	82
c. Her İki Davanın Sebeplerinin Aynı Olması	83
d. Her İki Davanın Taraflarının Aynı Olması	84
e. Kesin Hüküm İtirazı Karara Bağlanması ve Kesin Delil Teşkil Etmesi	84
II. İPTAL DAVASI İÇİN ÖZEL DAVA ŞARTLARI	86
A- Borçlunun Malvarlığını Azaltacak veya Artışını Önleyici Bir Tasarrufta Bulunması	86
1. Davacının Borçluda Gerçek Bir Alacağının Bulunması	87
2. Alacağın Kesinleşmiş Olması	88

3. Borçlu Hakkında Takibin Kesinleşmiş Olması	88
4. İptale Konu Tasarruf Alacağıın Doğumundan Sonra Yapılmış Olmalı	90
5. Aciz Belgesinin Bulunması	91
B - Aciz Belgesi Çeşitleri	92
1. Kesin Aciz Belgesi	92
2. Geçici Aciz Belgesi	93
C - Aciz Vesikası Sayılmayan Belgeler	95
1. İhtiyati Haciz Tutanağı	95
2. Geçici Aciz Tutanağı	95
3. Rehin Açığı Belgesi	96
4. Borçluya Ait Olmayan Terk Ettiği Adreste Tutulan Tutanaklar	96
D - Aciz Belgesi Aranmayan Davalar	97
1. İstihkak Davasına Karşı Karşılık Dava Olarak Açılan Tasarrufun İptali Davasında Aciz Belgesi Aranmaz	97
2. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu Uyarınca Aciz Belgesi Sunma Zorunluluğu Olmayan Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, RTC Varlık Yönetici ve Bankalar	97
3. İflas İdaresi Tarafınca Açılan Davalarda Aciz Belgesi Aranmaz	97
4. 6183 Sayılı Yasaya Göre Açılan İptal Davalarında Aciz Belgesi Aranmaz	97
5. Muvazaa Nedenine Dayalı İptal Davalarında Aciz Belgesi Aranmaz	98
6. İflasta Aciz Belgesi	98
III. İPTAL DAVASINDA USULE DAİR KURALLAR	99
1. Davanın Açılması	99
2. Tasarrufun İptali Davasında Yargılama Usulü	100
3. Dava Şartların Bulunup Bulunmadığını Hakim Tarafından Re'sen Gözetilir	101
4. Delillerin Takdiri Hakime Aittir	102
5. İptale Tabi Tasarrufun İİK'nin Hangi Madde Kapsamında Kaldığının Tayini Hakime Aittir	103
6. İptal Davalarında İhtiyati Haciz Kararı	104
7. Hak Düşürücü Süre Geçerlidir	110

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSPATIN TANIMI KONUSU TÜRLERİ TASARUFUN İPTALİ DAVALARINDA İSPAT VE DELİLLER, TASARRUFUN İPTAL DAVASININ HÜKÜM VE SONUÇLARI KANUN YOLLARI

I. İSPAT VE DELİL	111
A- İspatın Tanımı	111
B- İspatın Konusu	112
1. Vakıalar	112
2. Hukuk Kuralları	113
C- İspat Hakkı	113
D- İspat Yüğü	114
E- İspatın Gerekli Olmadığı Haller	115
1. İkrar	115
2. Çekişmesiz Vakıalar	116
3. Herkesçe Bilinen Vakıalar	116
4. Karineler	117
a. Kanuni Karineler	118
b. Fiili Karineler	119
c. Varsayımın (Fiksiyonun) Karineden Farkı	120
5. İspat Ölçüsü	121
6. İspat Türleri	122
a. Asıl İspat - Karşı İspat - Aksini İspat	122
b. Doğrudan İspat - Dolaylı İspat	123
c. İlk Görünüş İspatı	123
d. Emare İspatı	124
e. İspat Araçları (Deliller)	125
f. Delillerin Gösterilmesi ve Somutlaştırma Yüğü	126
II. TASARRUFUN İPTALİ DAVASINDA İSPAT VE DELİLLER	128
A- Bağışlama ve İvazsız Tasarruflar Bakımından İspat ve Deliller	128

1- İİK'nin 278. Maddesinin Birinci Fıkrasında İspat ve Deliller	128
2- Kanun Gereği Bağışlama Sayılan Haller (HMK 278. Maddesinin Birinci, Üçüncü ve Dördüncü Bentleri) İspat ve Deliller	129
B - Borca Batık Durumda Yapılan Tasarruflarda İspat ve Deliller	130
C- Alacaklılara Zarar Verme Kastıyla Yapılan Tasarruflarda İspat ve Deliller	131
1- İİK'nin 280. Maddesinin Birinci Fıkrasında İspat ve Deliller	131
2- İİK'nin 280. Maddesinin Üçüncü Fıkrasında İspat ve Deliller	131
3- İİK'nin 280. Maddesinin Dördüncü Fıkrasında İspat ve Deliller	132
D - Tasarrufun İptali Davalarında Senete Karşı Senetle İspat Kuralı	133
III. TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ HÜKÜM VE SONUÇLARI	134
1. Mahkemeden İstenilen Hukuki Himaye Türü Yönünden İptal Davasının Eda Davası Olması	137
2. Tasarrufun İptali Davasının Kabulü Kararı ve Sonuçları	141
a. Davalının Davayı Kabul Etmesi	142
b. Davanın Esastan Kabulü	143
3. Üçüncü Kişinin Elinde Bulunan Taşınır Mala, İlişkin İptal Davasının Kabulü Kararı	145
4. Üçüncü Kişinin Elinde Bulunan Taşınmaz Mala, ilişkin İptal Davasının Kabulü Kararı	147
5. Üçüncü Kişinin Elinden Çıkardığı Mala, İlişkin İptal Davasının Kabulü Kararı	148
6. Rehin Hakkına İlişkin İptal Davasının Kabulü Kararı	151
7. Tazminata Faiz İşletme Kararı	152
8. İptal Davasının Reddi Kararı	155
a. Davadan Feragat Nedeniyle Davanın Reddi Kararı	155
b. İptal Davasının Usulden Reddi Kararı	159
c. İptal Davasının Esastan Reddi Kararı	160
9. Davanın Konusuz Kalması	160
10. Tasarrufun İptali Davasının Bekletici Mesele Yapılması	161
11. İptal Davasında Kesin Hüküm Oluşturmayan Haller	164

12. İptal İlamının İcrası	164
C- İyiniyetin Tasarrufun İptali Davalarında Yeri ve Önemi	165
D- İptal Davasının Üçüncü Kişi Bakımından Hukuki Sonuçları	167
E- İflasın Tasarrufun İptali Davasında Hüküm ve Sonuçları	169
1. İflasın Ertelenmesinin İptal Davasına Etkisi	169
2. İflasta Tasarrufun İptali Davasında Hüküm	170
F- . Yargılama Giderleri ve Vekalet Ücreti	171
IV. TASARRUFUN İPTALİ DAVASINDA KANUN YOLLARI	177
A- HUMK'ye Göre Kanun Yolları	177
1. Temyiz Sebepleri	178
a. Maddi Hukuka Dayanan Temyiz Sebepleri	178
b. Usul Hukukuna Dayanan Temyiz Sebepleri	178
c. Nisbi Temyiz Sebepleri	178
d. Temyiz süresi	179
2. Temyizin İcraya Etkisi	179
3. Karar Düzeltme	180
4. Yargılamanın Yenilenmesi	180
B. HMK'ye Göre Kanun Yolları	181
1. İstinaf	181
2. Temyiz	184
3. Temyiz Edilemeyecek Kararlar	185
4. Temyiz Sebepleri	185
5. Temyiz Süresi	186
6. Kanun Yararına Temyiz	186
SONUÇ	187
KAYNAKÇA	192

KISALTMALAR DİZİNİ

AV ASG ÜCR T	: Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi
ANK BAR DER	: Ankara Barosu Dergisi
AD	: Adalet Dergisi
bkz	: Bakınız
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
C	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
E	: Esas
E T	: Erişim Tarihi
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İST BAR DER	: İstanbul Barosu Dergisi
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
K	: Karar
m	: Madde
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanun
TMSF	: Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu
S	: Sayı
s	: Sayfa
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
Y	: Yargıtay
YD	: Yargıtay Dergisi
YİBBGK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
vd	: ve devamı
vs	: vesair

GİRİŞ

Kişiler, ticari faaliyetlerinde, karşı tarafın ekonomik gücü ve mal varlıkları hakkında, yeterli araştırma imkanına sahip olmadan ticari faaliyetleri yerine getirmek amacıyla hukuki ilişkiler kurmaktadır. Bu şekilde kurulan hukuki ilişkilerde, süreç içerisinde, ticari yaşamında etkisi altında oluşan ve gelişen güven duygusuyla, hareket etmektedirler. İnsanlar arasında kurulan bu ticari ilişkilerde, borçluların borcunu ödemediği için çeşitli yollara müracaat ettikleri de görülmektedir¹.

Bazı borçlular, alacaklının, alacak hakkını engellemek amacıyla diğer başka bir alacaklısına öncelik tanımak adına yasalara, ahlak ve iyiniyet kurallarına aykırı işlemler yapabilmektedir. Borçluların, alacaklılarından mal kaçırmak amacıyla, sahibi buldukları malları, bir takım hileli işlemlerle, üçüncü kişilere satış, bağışlama, ipotek, temlik vb. işlemlerle devredebilirler. Bu durum karşısında mağdur edilen alacaklıları korumak, adaletin en önemli unsuru yanında ekonomi piyasasına olan güven açısından da bu tür hileli işlemleri engellemek adına öncelikli ve gerekli yasal düzenleme yapılması zorunluluk halini almıştır².

Borçlunun sahip olduğu mallarına haciz işlemi yapılmadan önce, hukuki işlemleri ile kısıtlama getirilmeden borçlu, malvarlığı üzerinde tasarruf yetkisi bulunmaktadır. Taşınır, taşınmaz ve üçüncü kişilerdeki hak ve alacaklarına karşı yakın bir zaman içerisinde, haciz konulma ya da iflas etme riski içinde bulunan borçlu, mallarını, alacaklılardan kaçırmak için bazı hileli şekilde devir işlemleri yaptıkları uygulamada yaygın bir şekilde görülmektedir. Borçlunun malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisini kötüye kullandığı zaman bunun karşılığı olan yaptırımların genel yasal düzenleme ile çözümlenmesinin yetersizliği anlaşılması nedeniyle kanun koyucu, tarafınca İİK ile iptal davasına ilişkin özel yasal düzenlemeler yapılmıştır. İptal davasını, kısaca şu şekilde tarif edebiliriz: Borçlunun alacaklısına zarar veren bazı tasarruflarını, davacı alacaklı bakımından ve sadece onun alacağı ölçüsünde hükümsüz³ hale getirilmesidir.

---

¹ Baki **Kuru**/Ramazan **Arslan**/Ejder **Yılmaz**, İcra ve İflas Hukuku, 35. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 611.

² Hasan **Özkan**, Açıklamalı – İçtihatlı İcra ve İflas Davaları ve Tatbikatı, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2004, s. 1174

³ **Özkan**, s. 1175

A - AMAÇ

Hacizde tasarrufun iptali davası, diğer davalardan farklı özellikleri olan bir davadır. Tez çalışmamızda, İİK’de düzenlenen iptal davasına, ilişkin düzenlemelere yer verilecektir. İptal davasının diğer bir uygulama alanında da yer bulunduğu, TBK m. 19. belirtilen muvazaa davalarına ve 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Hususundaki Kanundaki hüküm ve sonuçlarına yer verilmeyecektir.

Hacizde tasarrufun iptali davasının daha iyi anlaşılması için iptal davasının amacı, tanımı, hangi işlemler ile hangi süreçler içerisinde dava açılabileceği, davacı (alacaklı) dava açabilmesi, HMK aranan genel dava şartları yanında iptal davası için özel dava koşulu olan aciz belgesi vb. unsurlar anlatılacaktır. HMK’de aranan genel dava şartları içinde yer alan kesin hüküm, yetki, görev gibi unsurları içermeyen davanın reddi ile sonuçlanması ve yine özel dava şartlarından olan aciz belgesi alınmadan açılan davanın usulden reddi gibi hususlarda hüküm sayıldığı için bu hususlara da yer verilecektir.

İptal davası, basit yargılama usulünün uygulandığı, bazı durumlarda davacı (alacaklı) lehine getirilmiş yasal karinelerin bulunduğu (m. 278, 279), iptal davasının da uygulanan HMK genel dava şartları dışında, özel dava şartları için aranan haciz de aciz vesikası, takibin kesinleşmesi gibi vb. şartların var olması halinde her maddede ayrı ayrı düzenlenen hak düşürücü sürelerle (1, 2, 5 yıllık) tabi davadır.

Hacizde tasarrufun iptali davası, istihkak davası, butlan, muris muvazaası, genel muvazaa davaları ile karşılaştırılması, hüküm ve sonuçları, davanın tarafları ve üçüncü kişiler bakımından etkileri, bu sayılan davalardan istihkak davası karşısında süresi içerisinde, açılması durumunda iptal davasının birlikte aynı mahkemede hangi durum ve şartlarda görülebileceği, bu davalar arasında, ispat, yargılama usulü, görevli mahkeme, ilam ve sonuçları bakımından farklılar, doktrin ve Yargıtay içtihatları kapsamında açıklanacaktır.

Bu davada aranan özel şartlar, kanun yolları verilen kararın, davanın tarafları ve üçüncü kişiler üzerindeki etkileri ve iadenin kapsamı gibi konular uygulamada görülen sıkıntılar, Yargıtay dairelerinin konuya yaklaşımı, doktrindeki tartışmalar birlikte değerlendirilmek suretiyle konular anlatılmaya çalışılmıştır.

B - METOD VE PLAN

Tasarrufun iptali davasında, önemli bir yere sahip olan davanın temelini oluşturan iptal davasına amacı, iptale konu işlemlere davanın hüküm ve sonuçları daha iyi anlaşılması için kısaca değinilecektir. Bu çalışma, dört ana bölüme ayrılmıştır.

Birinci bölümde iptal davasının, tanımı, amacı, önemi, iptal davasının kişisel dava niteliği, muris muvazaası, genel muvazaa, istihkak, butlan gibi davalar ile karşılaştırılması, iptale tabi işlemler ile borçlunun iptale tabi olabilecek işlemlerinin neler olduğu, hangi şartlarda iptal davasına konu edilebileceği incelenecektir.

İkinci bölümde Hukuk Muhakemeleri Kanun'unda düzenlenen genel dava şartları ile iptal davası için aranan özel dava şartları, yargılama usulüne değinilecektir.

Üçüncü bölümde ispat, ispat türleri, ispat yükü, deliller, tasarrufun iptali davasında ispat ve delil, iptal davasının hüküm ve sonuçları, kanun yolları, incelenecektir.

Hacizde tasarrufun iptal davasına ilişkin yasa maddeleri içtihatlar ışığında açıklanacak, doktrinde öne sürülen görüşlere yer verilecek uygulamada görülen istihkak, butlan, muvazaa, muris muvazaası gibi davalardan farkı ve ortak noktaları, yaşanan sorunlara ne tür çözümlere getirilebileceği gösterilmeye çalışılacaktır.

Araştırıp incelediğimiz konuların genel bir değerlendirilmesini içeren Sonuç bölümü ile son bulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ AMACI, NİTELİĞİ, MURİS MUVAZAASI, GENEL MUVAZAA, İSTİHKAK VE BUTLAN DAVALARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI, İPTALE TABİ TASARRUFLAR

Tasarrufun iptali davasının amacı; borçlunun alacaklıdan mal kaçırmak için yapmış olduğu tasarruf işlemlerini, alacaklının alacağı ile sınırlı olarak hükümsüzleştirmeye yöneliktir¹. İİK (m. 277 - 285), 6183 sayılı Yasanın (m. 24 - 31) düzenlenen tasarrufun iptali davaları ile (TBK m. 19) düzenlenen muvazaa davaların amacı, alacaklının alacağını sağlamaktır².

Borçlu haciz ve iflastan önce, malvarlığı üzerinde tam bir tasarruf etme hak ve yetkisi ile donatılmıştır³. Borçluların bu tasarrufları, herhangi bir kısıtlama söz konusu olmadığından geçerlidir. Bu tasarruflar, yaptıkları takiplerle borçlunun başka mallarından alacaklarını alabildikleri ölçüde alacaklıları ilgilendirmez. Ancak, borçlunun başka mallarından alacaklarını karşılayamayan alacaklılara, bu tasarruflarından zarar gördükleri takdirde, onları korumak amacıyla kanun koyucu tarafından iptal davası açma imkanı tanınmıştır⁴. İptal davasının amacı, borçlunun haciz veya iflastan önce (yani henüz tasarruf yetkisinin kısıtlanmamış olduğu bir dönemde) yapmış olduğu aslında geçerli bir tasarruf işlemleri ile malvarlığından uzaklaştırdığı mallarından bunlar sanki borçluya aitmiş gibi alacaklıların tatmin edilmesini sağlamaktır⁵.

---

¹ Talih **Uyar**/ Alper **Uyar**/ Cüneyt **Uyar**, İcra ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları, 4. Baskı, C. 2, Turan Kitapevi, Ankara 2011, s. 1995 ; **Kuru**/ **Arslan**/ **Yılmaz**, s. 611; Timuçin **Muşul**, Tasarrufun İptali Davaları, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 25; Erhan **Günay**, Tasarrufun İptali Davası (Borçlu Muvazaası), Seçkin Yayınevi, Ankara 2013, s. 15

² **Özkan**, s. 1174; Ali **Güneren**, İcra ve iflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları, Yetkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 138

³ Ahmet **Başözen**, Müflisin Tasarruf Yetkisi, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005, s. 83; Saim **Üstündağ**, İflas Hukuku, 3. Baskı, Yetkin Yayınevi, İstanbul 2002, s. 231

⁴ Hakan **Pekcanitez**/ Oğuz **Atalay**/ Meral Sungurtekin **Özkan**/ Muhammet **Özekes**, İcra ve İflas Hukuku, 11. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 699; **Kuru**/ **Arslan**/ **Yılmaz**, İcra, s. 603; **Günay**, s. 19; **Özkan**, s. 1179

⁵ Baki **Kuru**, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 1397; **Özkan**, İcra, s.1176; **Kuru**/ **Arslan**/ **Yılmaz**, İcra, s. 611; **Muşul**, İptal Davası, s. 33

Borçlunun, özellikle kötü niyetli davranışlarla alacaklıdan mal kaçırmasına engel olmak için, kanun koyucu, geçici hukuki koruma olarak ihtiyati haczi kabul etmiştir ⁶. Bu işlemlere karşı, borçlunun daha erken davranmak suretiyle alacaklının, ihtiyati haczi işlemini semeresiz bırakabilir ⁷.

Hacizde tasarrufun iptali davası, İİK m. 97/son ikinci fıkra ve iflastaki haller hariç olmak üzere kesin veya geçici aciz vesikasına sahip alacaklının, kanunda öngörülen sebeplere dayanarak iptalinin mümkün olduğunu iddia ettiği tasarruf işlemin, sadece kendisi açısından ve alacağı nispetinde iptal edilmesini talep ederek borçlu ile lehine tasarruf işlemini yapıldığı üçüncü kişiye karşı açtığı ve 5 yıllık hak düşürücü süreye tabi olan kişisel nitelikte bir davadır ⁸.

İİK'nin m. 277/1 iptal davasından maksat (m. 278, 279 ve 280) yazılı tasarrufların butlanına hükmetmektir denilmekte ise de, burada maddi hukuk anlamında hükümsüzlük (butlan) ve iptal söz konusu değildir. Sözü geçen tasarruf geçerli olup dava sabit olduğu takdirde, alacaklı, davaya konu mal üzerinde cebri icra yoluyla hakkını almak yetkisini elde eder ⁹.

Yargıtay bir kararında belirtildiği üzere; “iptal davasında amaç borçlunun haciz işlemi veya iflasından önce yaptığı ve aslında geçerli olan bazı tasarrufların geçersiz yada iyiniyet kurallarına aykırılık nedeniyle alacaklıya karşı sonuçsuz kalmasını ve dolayısıyla o mal üzerinden cebri icraya devamla alacağın tahsilini sağlamaktır” ¹⁰ demektedir.

---

⁶ Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özekes, İcra, s. 581; Muşul, İcra s. 25

⁷ Hakkı Uma, İcra ve İflas Hukuku, Ankara 1979, s. 275; Saim Üstündağ, İcra Hukukunun Esasları, 8. Baskı, Yaylacık Matbaacılık, İstanbul 2004, s. 83; Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özekes, İcra, s. 506

⁸ Muşul, İcra, s. 237; Kuru, İcra El Kitabı, s. 1402; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, İcra, s. 611; T. Uyar/ A. Uyar/ C. Uyar, İptal Davaları, s. 2013; Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özekes, İcra, s. 581; Güneren, İptal Davaları, s. 1009

⁹ Muşul, İcra, s. 93; Güneren, İptal Davaları, s. 1013; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, İcra, s. 610

¹⁰ Y17HD. , 20.03.2014 E. 2014/2159, K. 2014/3857 S. Kararında: “... İptal davası sabit olduğu takdirde, tasarruf konusu mal üzerinde cebri icra yolu ile hakkını almak yetkisini elde eder ve tasarruf konusu taşınmaz mal ise davalı, 3. kişinin üzerindeki kaydın düzeltilmesine gerek olmadan o taşınmazın haciz ve satışını isteyebilir. Bu yasal nedenle iptal davası, alacaklıya alacağını, tahsil olanağı sağlayan nisbi nitelikte yasadın doğan bir dava olup tasarrufa konu malların aynı ile ilgili olmadığı gibi satışın tacirler arasında yapılmasının da görev hususunun belirlenmesine doğrudan bir etkisi yoktur. Kaldı ki davada incelenmesi gereken husus davalı borçlunun yaptığı tasarrufların iptali gerekip gerekmediği, başka bir anlatımla İİK m. 277 vd. belirtilen şartların gerçekleşip gerçekleşmediğidir. Açıklanan şekli ile görevin İİK m. 281 göre genel mahkemelere ait olduğu da açıktır...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11.11.2014)

HGK bir kararında; “tasarrufun iptali davası, işlemin iptalini ve dava sabit olduğu takdirde, İİK m. 283/1 göre, davaya konu mal üzerinde cebri icra yolu ile hakkın alınması yetkisini verir. Davanın kazanılmasının başlıca sonucu, borçlunun malvarlığından çıkarılmış olan malın davacı alacaklı lehine tekrar cebri icra sahasına sokulmasıdır” şeklinde karar vermiş olup benzer şekilde Yargıtay’ın 15. HD kararında; “tasarrufun iptali davası amacının borçlunun, alacaklılardan mal kaçırmak amacıyla yaptığı tasarrufların iptal”¹¹ edileceğine ilişkin kararlar bulunmaktadır.

I – TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ KİŞİSEL DAVA NİTELİĞİ

İptali davasının hukuki niteliğinin ortaya konulması, konunun tam olarak anlaşılması açısından zorunludur. İptal davasının kişisel dava niteliğine geçmeden önce aynı ve kişisel hak kavramları kısaca izah edilecek, sonrasında ise iptal davasının hukuki niteliği olan kişisel dava hususu açıklanacaktır.

A - Aynı ve Kişisel Hak Kavramları

Aynı hak; sahibine, herkese karşı ileri sürmek ve doğrudan doğruya bir şey üzerinde, mahiyetine göre hakimiyet kurmak yetkisi veren haktır¹². Aynı haklar eşyaya bağlı haklardandır. Aynı hak sahibi, hakkını herkese karşı ileri sürebileceğinden, bu hakkın herkes tarafından anlaşılabilir olması gerekir¹³. Aynı hakların sahibi olan kişilere eşya üzerinde sınırlı ve sınırsız bir yetki tanıyan haklar olarak da tanımlanması mümkündür. Kanunun çizdiği sınırlar dahilinde, sahibi olan

---

¹¹ **Y15HD.**, 17.12.1990 E. 1990/4934, K. 1990/5553 S. Kararında: “... İcra ve İflas Yasasının 277 ve sonrasında gelen maddelere dayalı olarak açılan iptal davalarında amaç, yapılan bu işlemin iptali ile aynı yasanın m. 283 hükmü gereğince davacının davaya konu mal üzerinde cebri icra yolu ile hakkını almasıdır...” şeklinde karar vermiştir. Nazif **Kaçak**, İcra ve İflas Kanununda Tasarrufun İptali Davaları, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006, s. 191; **Y15HD.**, 07.10.1985 E. 1985/1923, K. 1985/3029 S. Kararında: “... İptal davasında amaç, alacağa yeter tutardaki, İİK’nin 277 ve izleyen maddelerinde yazılı tasarrufların iptaline hükmettirmek olup, taşınmazlara ait tapu kayıtların iptaline karar verileceğini...” belirtmiştir. **Kaçak**, s. 193

¹² Lale **Sirmen**, Eşya Hukuku, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 57; Suad **Bertan**, Aynı Haklar, c 1, Özel Basım, Ankara 1976, s. 27

¹³ İbrahim **Kaplan**, Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler, 6. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara 2012, s. 3 ; Erol **Ertekin** / İzzet **Karataş**, İcra ve İflas Hukukunda İstihkak Davaları, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 1998, s. 78

kişilere, aracısız kullanma, bu haklardan dilediği gibi faydalanma ve daha üstün bir hakka sahip olmayan kişilere karşı ileri sürme yetkisini veren haktr¹⁴.

Aynı akitlerde; mülkiyetin nakline ilişkin sözleşmenin de içinde bulunduğu asıl unsur tarafların anlaşmasıdır. Esas olan zilyetliğin devrinin, aynı hakkın kazandırılması hususunda anlaşmayı ifade etmesidir. Ancak taraflar arasında anlaşmanın bulunmaması halinde tek başına zilyetliğin devri mülkiyetin nakli sonucunu doğurmaz. Aynı akitlerin sebebinin illi olup olmadıkları doktrinde tartışmalıdır. Ancak gerek Yargıtay gerekse de İsviçre Federal Mahkeme'sinin uygulamalarında aynı akitlerin sebebe bağlı oldukları yönünde görüş ileri sürülmektedir. Malike ait olan şeyi haksız olarak kullanan, tasarruf eden veya zilyetliği altında bulunduran kimseye karşı, istihkak davası ya da malikin zilyetliğine müdahale eden kimseye karşı el atmanın önlenmesini¹⁵, dava konusu taşınır veya taşınmaz malın davacıya iadesi veya davalının müdahalesinin engellenmesi yoluna gitme imkanı¹⁶ da bulunmaktadır.

Kişisel haklar; sadece belirli kişilere karşı ileri sürülebildiği, bu haklar karşısındaki sorumlu kişilerin sayısı sınırlı olduğu için, bu haklara nispi haklar da denilmektedir¹⁷.

Kişisel hakların dayanağında genel olarak bir borç ilişkisi yer almaktadır. Bu borç ilişkisi sebebi ile açılan davalar sonucunda, davalı, herhangi bir iade yükümlülüğü altına sokulmamakta, ancak alacaklının borç ilişkisi sebebi ile var olan alacağının tahsili imkanını vermektedir¹⁸.

---

¹⁴ M. Kemal **Oğuzman** /Turğüt **Öz**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler 12. Baskı, Vedat Yayınevi, İstanbul 2014, s. 43; Fikret **Eren**, Borçlar Hukuk Genel Hükümler, 17. Baskı, Yetkin Yayınevi, İstanbul 2015, s. 85

¹⁵ **Oğuzman/ Öz**, s. 43; Baki **Kuru**, Hukuk Usulü Muhakemeleri, 7. Baskı, C. 2, Beta Yayınevi, İstanbul 2004, s. 1347

¹⁶ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, İcra, s. 691; T. **Uyar/ A. Uyar/ C. Uyar**, İptali Davaları, s. 2020; **Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özekes**, İcra, s. 612; **Güneren**, İstihkak ve İptal Davası, s. 682

¹⁷ **Eren**, s. 60; **Oğuzman/ Öz**, s. 43; Ali Naim **İnan**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 22.

¹⁸ T. **Uyar/ A. Uyar/ C. Uyar**, İptali Davaları, s. 2045; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, İcra, s. 705; **Güneren**, İstihkak ve İptal Davası, s. 682

B - Kişisel Dava Niteliği

Hacizde tasarrufun iptal davasının konusu olan, borçlunun yaptığı hukuki işlemler medeni hukuk bakımından iptale tabi kişisel dava niteliği taşımamaktadır¹⁹. İptal davasının hukuki niteliğinin, kişisel dava olduğu yönünde bir tespit yapabiliriz. Yani bu dava ile malın mülkiyetinin davalı üçüncü kişiden alınarak borçluya ait olduğuna karar verilmemekte sadece davacı alacaklı, malın bedelinden, alacağını alma hak ve yetkisi²⁰ elde imkanı vermektedir.

Uygulamada da sıkça görüldüğü üzere özellikle borçlunun taşınmazları ile ilgili yaptığı tasarruflar hakkında, alacaklılar tarafından açılan iptal davalarında istem doğrultusunda, davalı üçüncü kişi adına tapuya kayıt ve tescile ilişkin yerel mahkemelerce kararlar verilmekte ancak bu kararlar doğru olarak Yargıtay'ca iptali²¹ yönünde karar verilmektedir.

Davadan önceki malik şeyin mülkiyetini muhafaza eder, mülkiyet ne iptal davasını açan davacıya nede borçlu (davalıya) döner. Bunun doğal sonucu olarak da davalı aciz vesikasında yazılı meblağı (ya da kamu borcunun tahsil olunmayan bölümünü) ödeyerek, onun talebinden kurtulma olanağına ve davaya son verme yetenek ve hakkına sahiptir²².

Yargıtay konuya ilişkin kararında; “iptal davasının, kişisel hak doğurucu”²³ ve “alınan ilamın kişisel nitelikte”²⁴ olduğunu vurgulamıştır.

¹⁹ Serdar **Kurtoğlu**, “İcra Hukuku Açısından İptal Davasının Hukuki Niteliği”, İst. Bar. Der., S. 1973/47, s. 776

²⁰ T. **Uyar**/ A. **Uyar**/ C. **Uyar**, İptal Davaları , s. 2102; **Umar**, s. 20; **Kuru**, İcra ve İflas, s. 3409

²¹ Talih **Uyar**, “İcra ve İflas yasasında Düzenlenen İptal Davalarının Hukuki Niteliği ve Konusu”, İst. Bar. Der. , S. 1984/58, s. 576, 577

²² **Günay**, s. 199; **Kuru**, İcra ve İflas, s. 3409; **Uyar**, Hukuki Nitelik, s. 789

²³ **Y8HD.** , 08.05.2012 E. 2012/3729, K.. 2012/3956 S. Kararında: “... HMK'nin m. 367/2 gereğince taşınmaza ve buna ilişkin aynı haklara ilişkin hükümler kesinleşmedikçe icra edilemezler. Buna karşılık taşınmazın aynına ilişkin olmayan (taşınmaz üzerinde kişisel ‘kişisel’ haklara yönelik ilamların icraya konulabilmesi için bunların kesinleşmesine gerek yoktur. Takip dayanağı ilam İİK'nin 277 ve müteakip maddelerine göre alınmış tasarrufun iptaline ilişkin ilamdır. Aynı yasanın m. 283 göre taşınmazın tasarrufun iptaline konu edilebilmesi, üçüncü kişi üzerindeki kaydın tashihine mahal olmadan borçlunun tasarrufa konu ettiği taşınmazdan alacaklıya haciz ve satış isteyebilme hakkı verdiğiinden taşınmazın aynı ile ilgili değil kişisel hak doğurucu niteliktedir. HMK'nin m. 367/2 kapsamında kalmadığından dayanak ilamın icrası için kesinleşme şartı aranmayacağı...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11.11.2014)

²⁴ **Y8HD.** , 01.04.2013 E. 2013/300, K. 2013/4754 S. Kararında: “... Takip konusu ilamda, borçlu davalının alacaklıdan mal kaçırmak amacıyla muvazaalı olarak yaptığı taşınmaz satış işleminin iptalini İİK'nin ve müteakip maddeleri gereğince talep edildiği ve mahkemece alacaklıya alacağını tahsili imkanının sağlanması bakımından dava konusu taşınmazlar yönünden haciz ve satış yetkisi verilmesine hükmedilmiştir. Bu kararın amacının İİK'nin m. 283 dayalı olarak yalnızca borçlunun tasarrufuna konu ettiği maldan alacaklının alacağını tahsil olanağını sağlamaktan ibarettir. Bu nedenle

II- TASARRUFUN İPTAL DAVASININ AMACI, TANIMI, MURİS MUVAZAASI, GENEL MUVAZAA, İSTİHKAK, BUTLAN DAVALARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Tasarrufun iptali davasının, diğer davalar olan; istihkak, muvazaa, muris muvazaası, butlan, nam-ı müstear gibi kavramların izahından sonra bu davalar ile arasındaki benzerlikler - farklılıklar ile hüküm ve sonuçları, taraflar üzerindeki etkilerinden bahsedilecektir. Hacizde tasarrufun iptali davasının, bu davalar ile ortak noktası yapılan tasarruf işleminden zarar görenlere tanınan dava hakkıdır.

1 - Muris Muvazaası Davası İle Karşılaştırılması

Tasarrufun iptali davaları ile muris muvazaa davalarının farklı ve benzer yönleri vardır. Muris, mirasçısından mal kaçırmak amacıyla muvazaalı işlem yapmaktadır. Muris muvazaasından, zarar gören mirasçılar, borçlu tasarrufunda ise alacaklılardır. Muris muvazaasına dayalı davada tapulu taşınmaza yönelik muvazaa iddiası sabit ise, davalı üzerinde ki kaydın iptaline ve davacının payı oranında tesciline karar verildiği halde, borçlu tasarrufun iptali davası sabit olursa davalı üçüncü kişi üzerindeki taşınmaz kaydının düzeltilmesine, mahal olmadan davacı alacaklı o taşınmazı haciz edip satılmasını isteyebilir. Muris muvazaasına dayalı dava, miras bırakının ölümünden sonra bir süreye bağlı olmadan açılabilir olduğu halde, iptal davası ise batıl tasarrufun vukuu tarihinden itibaren 5 yıl içerisinde açılır²⁵.

Miras bırakanın gerçek amacı ve mirasçılardan mal kaçırmak kastı araştırılmalıdır. Özellikle miras bırakanın sağlığında hak dengesini gözden kabul edilebilir ölçüde ve tüm mirasçıları kapsar şekilde bir paylaşım yapmış ise mal kaçırmak kastından söz edilmeyeceği için sorun muris muvazaası çerçevesinde çözümlenmemelidir. Öte yandan miras sağlığında, hak dengesini gözetilen kabul edilebilir ölçüde ve tüm mirasçıları kapsar bir biçimde paylaşım yapmışsa, mal kaçırmak kastından söz edilemeyeceğinden olayda 1974 Tarihli İBK

---

söz konusu ilam, bu haliyle aynı değil, kişisel niteliktedir...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11.11.2014)

²⁵ Günay, s. 194, 196; Muşul, İcra, s. 237; Kuru, İcra El Kitabı, s. 1402; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, İcra, s. 611; T. Uyar/ A. Uyar/ C. Uyar, İptal Davaları, s. 2013; Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özekes, İcra, s. 581; Güneren, İptal Davaları, s. 1009

uygulanmayacağı kuşkusuzdur²⁶. Bu dava ile iptal davasının ortak noktası; bu işlemlerden zarar görenlere dava hakkı tanınmasıdır.

Yargıtay kararında; “miras bırakandan tüm mirasçılara intikal eden taşınır taşınmaz mallar araştırılmalıdır”²⁷.

2 - Genel Muvazaa Davası İle Karşılaştırılması

İptal davası ile muvazaa davası arasında “amaç, nitelik, koşulları hüküm ve sonuçları, bakımından farklılıklar bulunmaktadır. İİK 277 iptal davaları ile TBK’de düzenlenen muvazaa davaları nitelikleri, koşulları, hüküm ve sonuçları yönünden birbirinden farklıdır”²⁸.

Muvazaaya dayalı davada, davacının amacı, alacağını tahsil edebilmek için muvazaa nedeniyle temelde geçersiz olan işlemin hükümsüzlüğünü sağlamaktır. Yargıtay kararında; “bu tür davalarda davacının önce icra takibine geçmesi ve aciz belgesi almasına gerek yoktur”²⁹. “Muvazaa hukuksal nedenine dayalı iptal davasıdır”³⁰.

²⁶ **YİBBGK.** , 01.04.1974 E. 1974/1, K. 1974/2 S. Kararında: “... Bir kimsenin mirasçısını miras hakkından yoksun kılmak amacıyla, iradesini bağış yerine satış olarak açıklaması durumunda, saklı pay sahibi olsun olmasın miras hakkı çöğnenen tüm mirasçılarının satış sözleşmesinin danışklı olduğunu ileri sürerek dava açma hakkı vardır...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.turkhukuk sitesi.com>. E. T. 11/11/2014)

²⁷ **YİHD.** , 16.03.2011 E. 2011/104, K. 2011/3031: “... Tapu kayıtları ve varsa öteki deliller ve belgeler mercilerden getirilmeli her bir mirasçıya nakledilen malların ve hakların nitelikleri ve değerleri hakkında uzman bilirkişiden rapor alınmalı böylece yukarıda değinilen bir anlamda bir paylaşırma kastının bulunup bulunmadığı açıklığı kavuşturulmalıdır..” şeklinde karar vermiştir. (**Legal Hukuk Dergisi**, 2001/105, s. 3687)

²⁸ **YHGK.** , 03.05.2000 E. 2004/823, K. 2004/851 S. Kararında: “.. İİK 277 ve ardından gelen maddelerinde düzenlenen iptal davaları ile (BK 18’deki) muvazaaya dayanan butlan davaları arasındaki ayrıcalıkların belirtilmesinde; bu iki dava arasında ki benzerlik göttükleri amaç bakımından bu iki dava arasındaki fark iptal davasının geçerli muamelelere karşı açılmasına karşın muvazaa davası görünürdeki (zahiri) işlemlere karşı açılmasında kendisini gösterir. Her iki dava gerek nitelik koşulları gerek hüküm ve sonuçları bakımından birbirinden farklı olduğu açıktır. Bu dava diğer bir hukuki yönüyle aynı dava olmayıp kişisel davadır. Farklı bir anlatımla dava taşınır mala veya taşınmaz mala ilişkin bulunsa dahi, bu malların aynı ile ilgili bir davadan söz edilemez. O nedenle dava borçlunun hukuki işlemlerin yok edici nitelikte bir hukuki sonuç meydana getirmez ve iktisap eden borçludan kazandığı iktisaba etkisi olmadığı..” yönünde kararı bulunmaktadır. (<http://www.turkhukuk sitesi.com>. E. T. 11/11/2014)

²⁹ **Günay**, s. 198

³⁰ **Y17HD.** , 08/10/2007 E. 2007/4397, K. 2007/3011 S. Kararında: “... Yüzeysel bakıldığında iptal davaları ile muvazaa davaları arasında bir benzerlik görülmekte ise de bu benzerlik her iki davanın göttüğü amaçtan öteye gitmemektedir. İİK m. 277 sözü edilen iptal davaları borçlu tarafından geçerli olarak yapılmış bazı tasarrufların hükümsüz kılınması için açıılır. Oysa muvazaa davası borçlunun üçüncü kişiyle yaptığı tasarruf işleminin gerçekte hiç yapılmamış olduğunun tespit ettirmeyi amaçlar...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr> E.T. 21/10/2014)

İptal davaları, alacaklının icra takibinin sonuçsuz kalması üzerine borçlu ve onunla ilişkiye giren üçüncü kişi aleyhine açılır. Dava genel muvazaa, nedeniyle açılmış olsa dahi hukuki nitelendirmeyi yapmak mahkemeye ait olduğundan dava, iptal davası koşulları yönüyle incelenerek sonuçlandırılır. Genel nitelikli muvazaaya dayalı iptal davası ile borçlunun tasarrufunun iptaline ilişkin iptal davaları arasında şu farklar bulunur. İİK 277 ve 6183 Sayılı Kanun m. 24. sözü edilen iptal davaları, borçlu tarafından ciddi geçerli olarak yapılmış bazı tasarruf işlemlerin hükümsüz kılınması için açılır. Oysa muvazaanın, mahkeme kararı ile tespit ettirilmesi durumunda, alacaklı ve borçlunun yaptığı tasarruf işleminin gerçek halde hiç yapılmadığını tespit ettirmeyi amaçlar³¹.

Muvazaa davası, iptal davasına göre daha kapsamlıdır. Hukuksal bir yararı ihlal edilen tüm üçüncü kişiler muvazaa davasını açabilecekleri halde iptal davasını İİK m. 277. gereğince yalnız elinde muvakkat ya da kati aciz vesikası bulunan alacaklı ile iflas idaresi yahut İİK m. 245 ve 255/3 yazılı hallerde alacaklıların kendileri açabilir. Muvazaa davası, borçlunun ivazlı ivazsız her türlü muvazaa işlemleri aleyhine açılabilirdiği halde iptal davası ile İİK m. 277, 280. gösterilen tasarruf işlemlerin geçersizliğine hükümlenir. Muvazaa davası, zahiri sözleşmenin tarafları aleyhine açıldığı halde, iptal davası İİK m. 282. belirtilen borçlu ve borçlu ile hukuki muamelede bulunan veya borçlu tarafından kendilerine ödeme yapılan kimseler ile bunların mirasçılarına karşı açılabilir³².

Muvazaa davası, göstermelik bir işleme karşı açılır. Muvazaa davasında dava konusu işlem tarafların gerçek iradelerine ve geçerlilik koşulu olan biçime (şekle) uymuyorsa geçersizdir. Oysa iptal davasında, mal kaçırma amacıyla yapılsa bile dava konusu işlem hukuken geçerlidir. Muvazaa davasında, temlik eden kişinin yaptığı bağış ya da karşılıksız kazandırma ancak gerçek iradeye uygun değilse iptal edilebilir. Örneğin gerçekte satış yapıldığı halde, bunun bağış olarak gösterilmesi gibi, iptal davasında ise borçlunun bağışları ve karşılıksız kazandırmaları, her koşulda iptal edilir. Örneğin borçlunun asıl amacı bağış olsa bile işlem iptal edilir. Muvazaa davasında, yasada, işlemin gerçek iradeye uygun olmadığı yönünde bir

---

³¹ Nihat **Yavuz**, “Alacaklılardan Mal Kaçırmaya Yönelik İşlemlerin Hukuken Nitelendirilmesi Sorunu ve Bu Amaçla Yapılan Muvazaalı İşlemler Hakkındaki Yargıtay Uygulamasından Örnekler” YD, S. , 1999/3, s. 217; **Günay**, s. 199

³² Murat **Yavaş**, “İcra ve İflas Hukukunda Tüzel Kişiliğin Perdesinin Kaldırılması Teorisi”, Terazi Dergisi, S. , 2008/24 , s. 17; **Günay**, s. 199

karine yer almamaktadır. Oysa iptal davasında, yasa, bazı işlemlerin alacaklıdan mal kaçırma amacına yönelik olduğu yönünde karinelere yer verilmiştir. Örneğin karşılıklı kazandırmalarda belli bir derecede ki yakınlık, borçlunun oldukça düşük bir karşılık alması borçlunun ölünceye kadar bakma yada intifa hakkını vermesine ilişkin sözleşmeleri karine olarak alacaklıdan mal kaçırma amacına yönelik olarak kabul edilmiştir³³.

İptal davası ile alacaklı, malı, sanki borçluya aitmiş gibi haczettirmek ve sattırmak yetkisini kazanır. Oysa muvazaa, nedeniyle işlemin hükümsüzlüğü kesindir ve mal borçlunun malvarlığından çıkmamış sayılır. İptal davası sonucunda malın tapu kaydının düzeltilmesine gerek yoktur muvazaa davasında ise tapu kaydının düzeltilmesi gerekir³⁴.

Muvazaa işlemi, TBK'ye göre hükümsüzdür. Ancak İİK m. 288'deki şartlar oluşmuşsa aynı zamanda da takip hukukuna göre iptal edilebilmesi gerekir. Yani, alacaklının burada bir tercih yapması gerekir. Ancak burada hemen şunu belirtmek isteriz ki, muvazaalı işlemin hükümsüzlüğünün tespiti için bir muvazaa davası açılmış (TBK m. 19) ve bu dava kesin hükümle sonuçlanmışsa, İİK m. 280. iptal davasının açılmasında bir hukuki yarar yoktur. Ayrıca iptal davası basit yargılama usule tabidir, açılmış bir muvazaa davası var ise iptal davası bu davanın sonucunu beklemesi gerekir.

Yargıtay kararlarında ise; "yüzeysel bakıldığında iptal davaları ile muvazaa davaları arasında bir benzerlik görülmekte ise de bu benzerlik her iki davanın güttüğü amaçtan öte gitmemektedir. İİK m. 277. Söz edilen iptal davaları borçlu tarafından geçerli olarak yapılmış bazı tasarrufların hükümsüz kılınması için açılır. Oysa muvazaa davası, borçlunun yaptığı tasarruf işlemlerin gerçekte hiç yapılmamış olduğunu tespit ettirmeyi amaçlar. Kural olarak muvazaa, nedeniyle hakları ihlal olunan ve zarar gören üçüncü kişiler tek taraflı veya çok taraflı hukuki işlemlerin geçersizliğini ileri sürebilirler. Üçüncü kişinin, danişıklı işlem ile hakkının zarar gördüğünün benimsenebilmesi için onun danişıklı işlemde bulunandan bir alacağının var olması ve bu alacağın ödenmesini önlemek amacıyla danişıklı bir işlem yapılması gerekir. Davacının bu davada ki amacı, alacağını tahsil edebilmek için muvazaa nedeniyle temelde geçersiz olan işlemin hükümsüzlüğünü sağlamaktır. Muvazaaya

³³ Özkaya, s. 216, Günay, s. 201

³⁴ Günay, s. 200; Yavuz, s. 221, 224; Uyar, Hukuki Nitelik, s. 576, 577; bkz. s. 10 vd.

dayalı davalarda, davacının icra takibine geçmesi ve aciz belgesi almasına gerek yoktur. Çünkü yukarıda da açıklandığı gibi İİK 277 ve izleyen maddeleri iptal davasına konu tasarruflar özünde geçerli olmasına rağmen icra hukuku yönünden iptaline imkan verdiği tasarruflardır³⁵.

Yargıtay 17. HD bir kararında; “İİK’nin m. 283/1 benzetme yolu ile muvazaa davasında da uygulanacağı görüşüne yer vermektedir. Davalılar, arasındaki satım işlemlerinde danışıklığın bulunup bulunmadığı konusu araştırılarak, davalıların danışıklı bir davranış içinde buldukları sonucuna varılması durumunda davacının alacağının tahsili için İİK m. 283/1 benzetme yoluyla uygulanmak suretiyle tapu iptaline gerek olmaksızın davacının alacağını sağlamak için dava konusu taşınmazların haciz ve satışını isteyebilmesi yönünden hüküm kurulması gerekirken davanın İİK 277 ve devamı maddeleri gereğince tasarrufun iptali davası olarak değerlendirilmesi ve ön şart yokluğu nedeniyle reddedilmesi isabetli görülmemiştir”³⁶.

Ayrıca muvazaalı işlemler, takip hukukunda ve maddi hukukta olmak üzere, hukuki bakımdan ayrı ayrı nitelendirilmelidir³⁷. İİK m. 280. takip hukukuna özgü bir muvazaa davası söz konusudur. Maddi hukuka ilişkin muvazaalı işlemin hükümsüzlüğünün tespiti için açılan muvazaa davası ile takip hukukuna ilişkin olan muvazaa davasının amacı, konusu, şartları ve sonuçları birbirinden tamamen farklıdır. Eğer bir muvazaalı işlem için gerekli şartlar oluşmuşsa (İİK m. 288), hem maddi hukuka ilişkin hükümsüzlüğünün tespiti hem de takip hukukuna ilişkin iptali söz konusu olabilmelidir. Örneğin, borçlunun, borcunu ödememek, alacaklılarından mal kaçırmak için taşınır veya taşınmaz malını anlaştığı bir üçüncü kişiye devretmiş olması muvazaalı bir işlemdir.

Muvazaalı işlemler hakkında iptal davası açılmasına gerek bulunmadığı, muvazaa davası ile iptal davası birleşebilir mi ? Aynı hukuksal işlem için her iki

³⁵ T. Uyar/ C. Uyar/ A. Uyar, İptal Davaları, s. 212

³⁶ Y17HD. , 13.06.2013 E. 2013/5158, K. 2013/9009 (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 19.02.2015)

³⁷ Levent Börü, “İcra ve İflas Hukukunda Zarar Verme Kastından Dolayı İptal Davası”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009, s. 492

iptalin aynı olayda yığılması olanaklı olup olmadığı hususlarında doktrinde tartışmalıdır. Muvazaalı işlemler hakkında iptal davası açılmasına gerek bulunmadığını ileri sürenlerin görüşlerine göre; “İİK 277 vd. maddelerinde iptal davasına konu olan tasarruflar geçerli tasarruflardır. İşlemin muvazaalı olması halinde, işlem konusu taşınır, taşınmazın mülkiyeti borçlu ile işlemde bulunan üçüncü kişiye geçmemiş olduğundan, bu durumda iptal davası açılmaz. Örneğin şeklen üçüncü kişinin üzerinde gözüken aracın veya taşınmazın alacaklı tarafından haciz ve satışının istenmesi gerekir”³⁸.

Muvazaa davası, ile iptal davası bu iki davaların birbirlerinden farklı olmaları nedeniyle, aynı anda ayrı ayrı açılarak görülebileceği, bu durumda derdestlik itirazında da bulunamayacağı ve birisinde verilen kararın diğer için kesin hüküm teşkil etmeyeceği ancak muvazaa davası, sonuçlanıp karar kesinleştiğinde, iptal davasının konusuz kalacaktır³⁹.

Muvazaalı işlemler hakkında iptal davası açılabilirliğini savunanlar (T. Uyar, A.Uyar, C. Uyar, Özkaya, Muşul, Pekcanitez, Atalay, Özkan, Özkes);“borçlunun muvazaalı tasarrufları hakkında İİK 277 vd. maddelerine göre iptâl davası ya da TBK’ye göre muvazaalı işlemin hükümsüzlüğünün tesbiti için dava açılabilirliği”⁴⁰ görüşünü ileri sürmüşlerdir. Jager, muvazaa ile iptal davasının birleşmeyeceği fikrindedir. Çünkü muvazaalı işlemin geçersizliği kesin olup hakim tarafından kendiliğinden dikkkate alınması gerekir.

Yargıtay kararına göre; “kural olarak üçüncü kişilerin, muvazaalı işlem nedeniyle hakları zarara uğratıldığı takdirde, bu hukuki işlemin geçersizliğini ileri sürebilecekleri, çünkü muvazaalı hukuki işlemin bir haksız fiil, olduğu ancak üçüncü kişilerin, muvazaalı işlem ile haklarının zarara uğratıldığı benimsenebilmesi için, istekte bulunanın (davacının), muvazaalı işlemin, borçlunun, alacaklının alacağını almasını önlemek amacı ile yapılmış olması gerektiği”⁴¹, tasarrufun iptali davaları,

³⁸ **Umar**, s. 17; **Kuru**, İcra, s. 3413; **Muşul**, İcra, s. 1289; **Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özkes**, İcra, s. 695; **Akşener**, s. 117; **Ertekin/ Karataş**, s. 133

³⁹ Eraslan **Özkaya**, İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004, s. 214

⁴⁰ **Uyar**, İptal Davasının Niteliği, s. 574; **T. Uyar/ A. Uyar/ C. Uyar**, İptal Davaları, s. 53; **Kılıçoğlu**, s. 115; **Güneren**, İptal Davaları, s. 7; **Yıldırım**, İcra, s. 142

⁴¹ **Y4HD.**, 02.03.2006 E. 2006/3017, K. 2006/2051 S. Kararında: “... Dava Boçlar Yasa’sının m. 18. düzenlenen biçim ile dava konusu danışıklı yapıldığının iddiasına dayalı tasarrufun iptali istemi niteliğindedir. Kural olarak üçüncü kişiler, danışıklı işlem nedeniyle hakları zarara uğratıldığı takdirde bu hukuki işlemlerin geçersizliğini ileri sürebilirler. Çünkü danışıklı bir hukuki işlem ile üçüncü kişilere zarar verilmesi, bir haksız eylemdir ve zarar gören üçüncü kişi, satıcı ile birlikte hangi

basit yargılama usulüne, muris muvazaasına dayalı iptal davası ise yazılı usule tabi dava olduğundan her iki davanın tefrik edilerek ayrı ayrı görülmelidir”⁴².

Yargıtay 12. HD bir kararında; “cironun muvazaaya dayalı olduğunun iptal davasına konu yapılabileceği, diğer bir kararında ise muvazaa, borç ikrarlarının iptal davasına konu edilebileceğini”, 13. HD ise; “muvazaa, borç ikrarının (borçlanmanın) iptal davasına konu olabileceği, muvazaalı taşınmaz devir işlemi hakkında iptal davası açılabilir”, 15. HD; “muvazaalı işlemler karşısında iptal davası açılabilir, diğer bir kararında ise iptal davasının geçerli tasarruflar için söz konusu olabileceğini, muvazaalı tasarruflar için iptal davası açılmayacağı”, 17. HD ise; “muvazaalı borç ikrarının (ve icra takibinin), iptali için dava açılabilir, tasarruf iptali davası ile muvazaa nedeniyle tapu iptali ve tescil davasının terditli olarak açılabilir muvazaa hukuki nedenine dayalı davalarda zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin söz konusu olmayacağı”, 4. HD ise; “muvazaa nedeniyle iptal davası açılabilir”⁴³ şeklinde kararları bulunmaktadır.

HGK ise bu konuda kesin bir tavır sergileyemediği gibi kimi kez muvazaalı işlemler, karşısında iptal davasının açılabilirliğini kimi kez ise iptal davası geçerli tasarruflar için söz konusu olabileceğini, muvazaalı işlemlerin iptal davasına konu olamayacağını ifade ederek bu konuda çelişkili kararlar vermiştir⁴⁴. HGK’nin diğer bir kararında ise; “muvazaa hukuksal temeline dayalı tasarrufun iptali davasının kabulü gerektiği”⁴⁵ şeklinde kararı bulunmaktadır.

---

durumda olursa olsun mal elinde bulundurana karşı eldeki gibi bir dava açabilir. Ancak üçüncü kişilerin danışıklı işlem ile hakların zarara uğratıldığı benimsenebilmesi için istekte bulunması danışıklı işlemde bulunanlardan alacağı bulunmalı ve danışıklı işlem o alacağın ödenmesini önlemek amacıyla yapılmış olmalıdır...” şeklinde karar vermiştir. (T. Uyar/ C. Uyar/ A. Uyar, İptal Davaları, s. 210)

⁴² **Y17HD.**, 18.03.2013 E. 2012/6409, K. 2013/3523 S. Kararında: “... Mahkemece asıl dava olan tasarrufun iptali davası ile birleştirilen dava olan muris muvazaasına dayalı iptal davası ile birlikte görülerek sonuçlandırılmıştır. Tasarrufun iptali davaları, İİK 277 vd. devamı maddelerinde düzenlenmiş olup aynı yasanın m. 281 uyarınca iptal davaları basit yargılama usulüne tabi tutulmuştur. Oysa muris muvazaasına dayalı iptal davasının yargılama usulü farklı olup yazılı usule bir davadır. Diğer yandan kural olarak iki dava arasında bağlantı bulunması halinde usul ekonomisi de nazara alınarak bu iki davanın birlikte görülmesi gerekir. Ancak bu iki davadan biri öteki davada verilecek karara etki edecek türden ise sonucu etkileyecek dava dosyasının öteki dava dosyasını bekletici mesele kabul etmesi gerekir...” şeklinde kararı bulunmaktadır. Mahmut Coşkun, İtirazın İptali, Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, Tasarrufun İptali, İflas ve İflasın Ertelenmesi, Sıra Cetveline İtiraz Davaları, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 839

⁴³ Uyar, İptal Davaları, s. 220-222

⁴⁴ Uyar, İptal Davaları, s. 222

⁴⁵ İptali istenen tasarrufun yapıldığı 1998 tarihinde davacının doğmuş bir alacağının bulunmadığı, davacı ve davalılardan Bulgaristan’da 97 yılında yapılan özelleştirme sonucu satın alınan şirket hisseleri nedeniyle kurulu bulunan ortaklığın, alacak borç ilişkisinin temeli olarak

Kanaatimizce de, muvazaalı işlemler hakkında iptal davası açılabilceği görüŖüne katılmaktayız. Borçlunun, yapmış olduğu muvazaalı tasarruflar hakkında, İİK'nin 277 vd. maddelerine göre iptal davası ya da TBK m. 19 göre muvazaalı işlemin hükümsüzlüğünün tespiti için dava açılabilir. Muvazaa davasının iptal davasını bertaraf ettiği kabul edilecek olursa, İİK'nin 277 vd. maddelerinde öngörülen iptal davasının pratik önemi kaybolmuş olur. Muvazaalı işlemler hakkında iptal davası açılmasına gerek bulunmadığı şeklinde ki yorum, borçlu ile borçlunun mal kaçırma fiiline katılan kötü niyetli üçüncü kişileri koruyucu bir sonuç doğuracağından bu durum hukuk mantığı ile de bağdaşmaz. Keza Yargıtay kararlarında; “muvazaalı işlemler, hakkında iptal davası açılabilceğini”⁴⁶ kabul etmektedir.

3 - İstihkak Davası İle Karşılaştırılması

İstihkak davasını, haczedilen bir mal, hak ve alacak üzerinde icra takibinin tarafı dışındaki bir üçüncü kişinin kendi adına, takip borçlusunun veya borçlu ile birlikte malı elinde bulunduran kişinin başka bir üçüncü kişi yararına, mülkiyet veya rehin gibi bir hakkı bulunduğunu ileri sürmesidir şeklinde tarif edilebiliriz⁴⁷.

Öğretide, ifade edilen egemen fikre göre; takip hukukunda borçlu ile üçüncü kişi arasındaki işlemlerden alacaklıların en fazla zarara uğrayabileceği alanların başında hiç kuşkusuz tasarrufun iptali ve istihkak davaları gelmektedir. İstihkak davası ile hacizde tasarrufun iptali davası birbirlerinden farklıdır. İstihkak davasında; üçüncü kişi lehine yapılan tasarrufun muvazaalı yada batıl olduğu iddia edilir. Tasarrufun iptali davasında malın üçüncü kişinin mülkiyetinden çıkmış olduğu fakat İİK 277 ve devamı maddeleri hükümlerine göre iptale tabi olduğu ileri sürülmektedir. Yani iptale tabi tasarruflar aslında geçerli tasarruflardır⁴⁸. Bu mahiyet farklılığına rağmen her iki dava tipinin de aynı amaca yönelik olduğu

---

değerlendirilmeyeceği, tasarrufa konu taşınmaz davacı lehine oluşturulan taşınmazın devrine ilişkin tasarrufun muvazaa iddiasıyla iptalinin isteme olanağı bulunmamaktadır. T. Uyar/A. Uyar/ C. Uyar, İptal Davaları, s. 206

⁴⁶ **YİHD.**, 12/01/2015 E. 2014/21840, K. 2015/ 39; **YİHD.**, 22/01/2015 E. 2014/2157, K. 2015/954 S. Kararında; “... Yapılan işlemlerin, mirasçıdan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olduğunun kabulüne...” şeklinde kararları bulunmaktadır. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 07.08.2015)

⁴⁷ **Güneren**, İstihkak ve İptal Davası, s. 34

⁴⁸ **Üstündağ**, s. 233

söylenir. Bu amaçta alacaklılarına zarar vermek isteyen borçlunun işlemlerine karşı alacaklıları korumaktır⁴⁹.

Bu iki kurumda ortak özelliklerden birisi olan; alacaklı, borçlu ve üçüncü kişinin ihtilaf içinde bulunuyor olmaları ve alacaklının borçlu ile üçüncü kişi, arasındaki ilişkiye yabancı olmasından dolayı, zarar verici mahiyette cereyan eden işlemlerden olumsuz yönde ispat güçlüğüdür. İstihkak davasında, alacaklı korunmazsa, alacaklının borçlu ile üçüncü kişi arasındaki hileli anlaşmaları, ispat etmesi neredeyse imkansız hale gelir ve bu halde borçlunun ve üçüncü kişilerin mahcuz mal üzerindeki iddiaları alacaklılardan mal kaçırmak bakımından bir araç olarak kullanılır. İşte bu gibi borçlu ile üçüncü kişi arasında meydana gelebilecek hileli işlem ve anlaşmalara karşı alacaklının korunması gereğini hisseden kanun koyucu, ispat bakımından kolaylıklar sağlamıştır⁵⁰.

Kendisine istihkak davası açılan alacaklı, istihkak davasının derdest olduğu aynı mahkemede, davacı üçüncü kişi (ve borçlu) aleyhinde İİK 277 vd. madde hükümlerine göre iptal davasını karşılık dava olarak açabilir ve bu halde alacaklının, borç ödemekten aciz vesikası ibraz etmesi de zorunlu değildir. Malın, üçüncü kişinin elinde olması ve alacaklının davacı olması ihtimalinde iptal davası, defi yolu ile dermeyan edilebilir. Alacaklı, böylece ileri sürülen istihkak iddiasının iptale tabi bir tasarruf olduğunu ve bu tasarrufun kendisi bakımından iptalini istem konusu yapabilir. Görüldüğü gibi alacaklının istihkak davasına, karşılık dava olarak açtığı iptal davasında, kanun koyucu, aciz vesikasını aramayarak onu bir kez daha farklı bir açıdan himaye etmiştir⁵¹. İstihkak davasında, malın borçlunun olduğu (borçlu ile üçüncü kişi arasında bir tasarruf yapılmışsa, bu tasarrufun muvazaa veya butlan sebebi hükümsüz olduğu ve malı (borçlunun malvarlığından çıkarılmadığı) iddia edilir⁵².

Yargıtay bir kararında; “bu iki dava arasındaki ilişkiyi haczedilen mallar üzerindeki mülkiyet ihtilaflarını değil, mahcuz üzerindeki cebri icranın devam edip etmeyeceğine ilişkin şekli dava olduğu”⁵³ şeklinde karar vermiştir.

⁴⁹ **Kuru**, İcra El Kitabı, s. 1199

⁵⁰ **Kuru**, İcra El Kitabı, s. 380; **Günay**, s. 201; **Yavaş**, s. 31

⁵¹ **Yavaş**, s. 31; **Günay**, 202

⁵² Baki **Kuru**, İflas ve Konkardato Hukuku, C. 2, Sevinç Matbaası, Ankara 1971, s. 380

⁵³ **Y15HD.**, 06.07.1999 E. 1999/2641, K. 1999/2937 S. Kararında; “...İİK 96 ve devamı maddeleri kapsamında açılan istihkak davaları ile İİK 277 ve sonrasındaki maddelere göre ikame edilen

İstihkak davası sırasında, takip alacaklısı istihkak davasına konu edilen mahcuz malın, gerçekte borçlunun olup borçlu ile üçüncü kişi arasında yapılan malın devir işleminin hileli olduğunu beyan edebilir. Böyle bir durumda mutlaka alacaklıya karşı iptal davasını açması hususunda zorlama yapılamaz. Alacaklı, def'i ileri sürerek iptale karar verilmesini isteyebilir. Çünkü açılan istihkak davasında dahi devrin hileli olup olmadığı incelenir. Yoksa İİK 277 uyarınca iptal davası açılmadığı gerekçesiyle alacaklının hakları etkilenmez⁵⁴.

İstihkak davası aynı bir davadır, yani dava konusunu aynı bir hak oluşturur. Oysa iptal davası kişisel bir davadır⁵⁵.

İstihkak davasında davacı, üçüncü kişi ile borçlu arasında, alacaklıdan mal kaçırmaya yönelik muvazaalı bir ilişkinin bulunduğu ve davacı üçüncü kişinin iyiniyet iddiasında bulunamayacağı ve satışın alacaklıya karşı ileri sürülemeyeceği gibi istihkak davasında ispat külfeti davacı üçüncü kişiye aittir.

İptal davası ile istihkak davası en çok karıştırılan davalar arasında yer almaktadır. İstihkak davasında üçüncü kişi hacze konu edilen mal üzerinde hak iddiasını ileri sürmesine karşın takip alacaklısı, borçlu ile üçüncü kişi arasında ki tasarruf işleminin hileli bir işlem sonucu oluştuğu, iddiası ile takip alacaklısı istihkak davasının görüldüğü icra mahkemesinde, tasarrufun iptali davasını karşılık dava olarak açabilir. Bu durumda bu iki dava icra mahkemesinde görülür. Bu iki dava arasında mahiyet farklılığı bulunmasına rağmen her iki davanın aynı amaca yönelik olduğu, alacaklarına zarar vermek isteyen borçlunun işlemlerine karşı alacaklıları koruma gayesi, taşıdığı söylenebilir.

4- Butlan Davası İle Karşılaştırılması

Butlan davası, bir hukuksal işlemin geçersizlik koşullarını taşıması nedeniyle, ortadan kaldırılması için açılan davadır. Butlanla sakat olan bir hukuksal işlem doğmuştur; ancak, ölü doğmuştur. Maddi hukuk veya takip hukuku bakımından batıl

---

tasarrufun iptali davaları icra takibinde haczedilen mallar üzerinde ki mülkiyet ihtilaflarını değil, mahcuz üzerindeki cebri icranın devam edip etmeyeceğini halleden şekli bir davadır. Bu nedenle istihkak davası, iptal davası hakkında kesin hüküm oluşturmayacağı..." şeklinde kararı bulunmaktadır. (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 21.10.2014)

⁵⁴ Günay, s. 203

⁵⁵ Muşul, İcra, s. 237; Kuru, İcra El Kitabı, s. 1402; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, İcra, s. 611; T. Uyar/ A. Uyar/ C. Uyar, İptal Davaları, s. 2013; Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özekes, İcra, s. 581; Güneren, İptal Davaları, s. 1009; Günay, s. 207

olan işlemler için iptal davası açılmasına gerek yoktur. İptal davası ile aralarında farklılıklar şu şekilde sıralanabilir: Butlan davası, ehliyetsizlik, hukuka ve ahlaka aykırılık, imkansızlık, geçerli olan biçime (şekle) aykırılık, muvazaa durumunda açılır. Oysa iptal davası, borçlunun malvarlığındaki bir değeri alacaklıdan kaçırmak amacıyla üçüncü kişilere devrettiği durumlarda açılabilir. Butlan davası her zaman açılabilir. Oysa iptal davası, tasarruf işlemi tarihinden sonra 5 yıl süre içerisinde açılması gerekir. Butlan davasında, dava konusu işlemin hükümsüzlüğüne karar verilir. Oysa iptal davasında işlemin hükümsüzlüğüne karar verilmez işlem hukuken geçerlidir. Butlan davası sonucunda, mülkiyet el değiştirir. Mülkiyet yeniden eski malike borçluya döner. Oysa iptal davası sonucunda mülkiyet el değiştirmez⁵⁶.

5- Nam-ı Müstear Kavramının İptal Davasına Konu Edilmesi

Bir kişinin, sanat, edebiyat, ticaret hayatında yahut faaliyette bulunduğu herhangi bir işte, kimliğini gizlemek için seçtiği ada uygulamada “nam-ı müstear” denir⁵⁷. Borçlu çeşitli nedenlerle özellikle konumuz bakımından, alacaklıdan mal kaçırmak amacıyla kendi adını gizleyerek, yaptığı hukuki işlemi bir başkasına, kendi hesabına yaptırır. Borçlunun adını gizleyerek, borçlu hesabına ancak kendi adına hareket ederek üçüncü kişilere işlemde bulunan bu kişiye nam-ı müstear⁵⁸ denilir.

Borçlunun gerçekte kendi adına satın almak üzere bedelini ödediği bir taşınmazı veya aracı, alacaklısından, mal kaçırmak amacıyla yakınları adına tescil ettirmiş olması halinde, bu hukuki işlem, borçlunun yakını ile üçüncü kişiler arasında yapılmış olup gerçekte bedeli borçlunun malvarlığından çıkmış fakat karşılığı, borçlunun arkasına gizlendiği yani nam-ı müstear ismi kullanılmak suretiyle başka bir kişinin (bir yakının) malvarlığına girmiştir⁵⁹.

TMK ve TBK’de bu kurumu düzenleyen açıkça bir hüküm bulunmamasına rağmen, gerek doktrinde, gerekse Yargıtay içtihatlarında nam-ı müstear iddialarının dinlenebilir olduğunu kabul etmektedir. Nam-ı müstear vasıtasıyla işlem yapılan durumlarda İİK 277 vd. maddelerine göre iptal davası açılabilir⁶⁰.

---

⁵⁶ **Kuru**, İflas, s. 395

⁵⁷ Esat **Şener**, Hukuk Sözlüğü, Seçkin Yayınevi, Ankara 2001, s. 586; Ejder **Yılmaz**, Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayınları, 10. Baskı, Ankara 2011, s. 897; **Uyar**, İptal Davası, s. 225

⁵⁸ **Uyar**, İptal Davası, s. 225

⁵⁹ **Uyar**, İptal Davası, s. 225

⁶⁰ **Uyar**, İptal Davası, s. 226

Yargıtay kararında; “borçlu kocanın, parasını ödeyerek satın aldığı aracı, trafikte karısı adına tescil ettirmesine ilişkin olayın nam-ı müstear demek olduğunu, İİK 277 vd. maddelerine göre değil TBK m. 19. gereği iptal edileceğine karar vermiştir”. Yargıtay başka bir kararında ise; “borçlunun hakkında yapılan icra takibinin sonuçsuz bırakmak için parasını ödeyerek satın aldığı taşınmazı, kız kardeşi adına tescil ettirmesi işleminin iptal davasına konu olabileceğini, bedeli borçlu tarafından ödenip tapu kaydı eşi adına oluşturulan taşınmaz hakkında iptal davasının kabulü gerekeceği, borçlu, tarafından parası ödenerek satın alınan ancak borçlunun isteği üzere karısı adına tapuya tescil edilen taşınmaz, hakkında iptal davası açılabilir çünkü kocanın bu işleminin gerçekte karısı yararına yapılmış bağış niteliğini taşıyacağını”⁶¹ kabul etmiştir.

Yargıtay başka bir kararında; “borçlandırıcı (iltizami) işlemler, hakkında iptal davası açılmasına gerek yoktur. Çünkü borçlandırıcı işlemler sonucunda ayrıca tescil yada teslim gibi tasarruf işlem yapılmadan mal borçlunun malvarlığından çıkmamış olduğu için iptal davası açılmasına gerek kalmadan, alacaklı o, malı haczettirebilir ya da borçlunun iflası halinde o mal iflas masasına girer”.⁶² “ borçlunun yaptığı satış vaadi hakkında iptal davası açılmayacağını, eğer satış vaadi tapuya şerh verilmiş ise o zaman iptal davasına konu olabileceği”⁶³, şeklinde karar vermiştir.

Borçlunun, haczedilmeyen bir malını malvarlığından çıkarılması, iptal davasının konusu olmaz. Çünkü borçlunun bu işleminden alacaklılar zarar görmüş değildir. Bir malın haczinin mümkün olup olmadığı hususunun dava konusu edilmesi durumunda bu davaya icra mahkemesince bakılır. Tasarrufun iptali davasında, iptali istenen tasarruf konusu mal ya da hakkın haczinin mümkün olup olmadığına davaya bakan mahkeme, karar verecektir. Ancak doktrinde ileri sürülen diğer bir görüşe göre ne lehine iptale tabi tasarruf yapılmış olan üçüncü kişi ve ne

⁶¹ T. Uyar/ C. Uyar/ A. Uyar, İptal Davaları, s. 512

⁶² Uyar, İptal Davası, s. 229

⁶³ Y17HD. , 22.02.2010 E. 2010/10739, K. 2010/1362 . (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 24/10/2014)

de borçlu iptale tabi tasarruf konusu malın haciz edilemeyeceğini ileri sürülebilir. Çünkü üçüncü kişi alacaklı ile borçlu arasındaki icra takibinde taraf değildir. Borçlu da, tasarruf konusu mal üçüncü kişinin mülkiyetine geçmiş olduğundan ve tasarrufun iptaline, karar verilmesiyle borçlunun mülkiyetine geçmiş olduğundan ve tasarrufun iptaline karar verilmesiyle, borçlunun mülkiyetine geri döneceğinden, haczedilmezlik iddiasında bulunamaz. Borçlu ya da üçüncü kişi bu hususu şikayet yolu icra mahkemesine bildiremeyeceği gibi, iptal davasında da mahkemede ileri süremez⁶⁴.

Yargıtay'ın bir kararında “mesken niteliğinde ki taşınmaza ilişkin borçlunun tasarrufun iptaline karar verilmesi halinde, taşınmazın mülkiyeti borçluya dönmeyeceğinden, borçlu tarafından bu taşınmaz hakkında haczedilmezlik şikayetinde (meskeniyet) iddiasında bulunamayacaktır⁶⁵. “Tasarrufun iptali davasını kazanan alacaklının, bu ilamı icra dosyasına koyarak üçüncü kişi adına kayıtlı bulunan taşınmaza, borçlunun borcundan dolayı haciz koydurması üzerine, taşınmaz maliki üçüncü kişi tarafından icra takibine taraf olmadığı takipte borçlu sıfatını taşımadığı için haczedilmezlik şikayetinde bulunamayacaktır”⁶⁶.

Borçlunun, kişilik haklarından olan aile hukukuna giren; boşanma, evlat edinme, nesebin tanınması gibi eylem ve işlemleri iptale davasına konu olamaz. Alacaklılarına zarar vermek amacı ile borçlunun kasten yaptığı ihmalî işlemler de, iptal davasına konu olabilir. İptal davası, borçlunun alacaklılarına zarar vermek kastı ile yaptığı hukukî işlemlere yönelik olduğundan borçlunun aleyhine açılan bir davada karşı tarafla anlaşarak davayı kaybetmiş olması halinde, alacaklıları, alınan mahkeme kararını hile nedeniyle iptalini sağlamak için lehine hüküm verilen tarafın hükme etkisi olan bir hile kullanılması durumunda yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilir. Cebri icra yolu ile yapılan satışlar, hakkında kural olarak iptal davası açılmaz. Çünkü ortada, borçlunun serbest iradesi ile yaptığı bir tasarruf yoktur. Ancak borçlu, alacaklılarından mal kaçırmak amacıyla anlaştığı üçüncü bir kişiye muvazaalı olarak borç ilişkisi meydana getirip aleyhine takip yapılmasını

---

⁶⁴ Talih Uyar, “İcra ve İflas Hukukunda İptal Davasının Konusu”, TBB Dergisi, S. , 2008/78 Ankara, s. 102

⁶⁵ **Y17HD.**, 06.06.2005 E. 2005/9692, K. 2005/12254 Uyar, İptal Davaları, s. 103

⁶⁶ **Y17HD.**, 08.02.2005 E. 2005/24990, K. 2005/2109. Uyar, İptal Davaları, s. 103

sağlayarak malvarlığına dahil malların ihale ile satılması gerçekleşmişse, bu ihaleler verilen mallar hakkında da iptal davası açılabilir ⁶⁷.

Yargıtay bir kararında; “kural olarak cebri icra yoluyla yapılmış olan satışlar hakkında iptal davası açılmayacağını fakat alacaklısından mal kaçırmak amacına yönelik bir (muvazaalı) alacak-borç ilişkisi meydana getirilerek takip yapılmak suretiyle, gerçekleştirilen takipler hakkında iptal davası açılabileceğini” ⁶⁸ kabul etmiştir.

Tasarrufun iptaline konu edilemeyecek işlemlerden bazıları şunlardır: Borçlu tarafından yapılmamış olan işlemler, iptal davasına konu olmazlar. Borçlunun vekaleten yapmış olduğu tasarruflar da, iptal davasına konu olmazlar. Örneğin Büyükşehir Belediyesince tahsis edilen işletme hakkının devrine ilişkin işlem hakkında iptal davası açılmaz. Tasarrufun iptali davası açılabilmesi için, iptale konu olabilecek somut bir tasarruf bulunması gerekir. Belli bir tasarruf bildirilmeden muhtemelen alacak borç ilişkisinin iptali için iptal davası açılmaz. Kadastro tespit tutanakları, borçlunun iradesi dışında, 3402 sayılı Kadastro Kanun’unda belirtilen usul ve şekillere göre düzenlendiğinden, kadastro tespit işlemi hakkında iptal davası açılmaz ⁶⁹.

III - İPTALE TABİ OLAN TASARRUFLAR

İİK’ye göre, borçlunun iptale tabi olan tasarrufları üç gruba ayrılabilir (m. 278, 279, 280). Bu maddelere göre iptal edilebilecek tasarruflar; karşılıksız tasarruf ve bağışlama sayılan tasarruflar, aciz halinde iken yapılan tasarruflar, alacaklılara zarar verme kastıyla yapılan tasarruflardır.

İİK’de düzenlenen iptale tabi olan tasarrufları, tek tek açıklamadan önce, konunun daha iyi anlaşılması için; tasarruf işlemi, taahhüt işlemi, hukuki fiil, hukuki işlem, hukuka uygun fiil, hukuka aykırı fiil, hukuki işlem benzeri fiiller gibi kavramlarından da kısaca bahsedilecektir.

Tasarruf işlemi: Bir hakka ya da hukuki ilişkiye doğrudan doğruya etki eden, onu karşı tarafa geçiren, muhtevasını değiştiren, sınırlayan ya da ortadan kaldıran işlemlerdir. Örneğin, bağış yapan kişinin, tapuya giderek arsayı tapuda resmi şekilde

⁶⁷ Uyar, İptal Davasının Konusu, s. 227

⁶⁸ Y17HD. , 27.05.2010 E. 2010/2141, K. 2010/4792 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 24.10.2014)

⁶⁹ Uyar, İptal Davasının Konusu, s. 228

arsayı satım alan kişiye devretmesi işlemi tasarruf işlemidir ⁷⁰. Tasarruf işleminde, işlemi yapan kimsenin malvarlığının aktifini azalır, işlemi yapan kişinin hakkının muhtevası, başka bir kişi lehine doğrudan doğruya ve kesin olarak değişir. Tasarruf işlemi yapabilmek için tasarruf ehliyetine sahip olmak gerekir. Tasarruf ehliyeti kural olarak tasarruf edilecek hakkın içinde mündemiçtir. Tasarruf işlemlerinde tarih itibarıyla öncelik ilkesi geçerlidir. Aynı hak üzerinde (sınırlayıcı olanlar hariç) birden fazla tasarruf işlemi yapılamaz ⁷¹. Tasarruf işlemi, hukuki işlem içerisinde yer alır.

Taahhüt işlemi: Bir hakka doğrudan doğruya etkide bulunmayan, sadece mal varlığının pasifini artıran, borçlandırıcı işlemidir ⁷². Taahhütte bulunan kişinin, tasarruf yetkisine sahip olmasa bile kendi veya başkasına ait malı, taahhüt edebileceği, hatta üçüncü kişinin fiilini taahhüt edebileceği kabul edilmektedir ⁷³.

Hukuki işlem: Bir veya birden fazla kişinin hukuki bir sonuç doğurmaya yönelmiş irade beyanlarıdır. Hukuki işlemler çeşitli açılardan gruplara ayrılır; taraf sayısına göre hukuki işlem türleri, tek taraflı hukuki işlemler için şu örnekler verilebilir vasiyet, mirasın reddi, sözleşmenin feshi, temsil yetkisi verme gibi, çok taraflı hukuki işlemler için şu örnekler sayılabilir; sözleşmeler, kararlardır ⁷⁴.

Hukuki fiil: Hukuk düzeninin sonuç bağladığı insan davranışlarıdır. İnsan fiillerinden oluşan hukuki olaylara, hukukta, hukuki fiiller denmektedir. Bir başka deyişle hukuki fiiller denildiğinde kişilerin, kendisine hukuki sonuç bağlanmış bulunan fiilleri anlaşılmaktadır. Bir hukuki işlem sonucu kişi, elde ettiği çıkara karşılık bir borç altına da giriyorsa karşılıklı hukuki işlemin varlığından söz edilir. Eğer böyle olmuyor, kişi hukuki işlem sonucu elde ettiği çıkara karşılık herhangi bir borç altına girmiyorsa karşılıksız hukuki işlemlerden söz edilir ⁷⁵.

---

⁷⁰ Kudret **Ayiter**, Medeni Hukukta Tasarruf Muameleleri, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara 1953, s. 132; **Başözen**, İflas, s. 97; Şahin **Akıncı**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, Sayram Yayınları, Konya 2012, s. 120; Aydın **Zevkliler**/ Şeref **Ertas**/ Ayşe **Havutçu**/ Murat **Aydoğdu**/ Emre **Cumaloğlu**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler ve Özel Borç İlişkileri Ana İlkeler, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013, s. 125

⁷¹ **Zevkliler**/ **Ertas**/ **Havutçu**/ **Aydoğdu**/ **Cumaloğlu**, s. 126

⁷² Ahmet M. **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, 18. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 48

⁷³ **Oğuzman**/ **Öz**, s. 579;

⁷⁴ **Zevkliler**/ **Ertas**/ **Havutçu**/ **Aydoğdu**/ **Cumaloğlu**, s. 128; **Akıncı**, s. 122; **Kılıçoğlu**, s. 55

⁷⁵ **Zevkliler**/ **Ertas**/ **Havutçu**/ **Aydoğdu**/ **Cumaloğlu**, s. 125; Altan Fahri **Gülerci**, Borçlar Hukuku, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, Ankara 2014, s. 49

Karşılıklı - karşılıksız hukuki işlem yerine (ivazlı - ivazsız) hukuki işlem dendiği de görülmektedir. Örneğin kira sözleşmesinde, kiracı evi kullanması karşılığı bir bedel ödemektedir. Bundan dolayı kira sözleşmesi karşılıklı bir hukuki işlemdir. Satım ve hizmet sözleşmeleri de böyledir. Bağışlamada ise bağışlama karşılığı diğer tarafa bir borç yüklenmemektedir. Bundan dolayı bağışlama işlemi karşılıksız bir işlemdir. Kişi satım sözleşmesi gibi bir sözleşme yaptığı zaman, belli bir para ödeyerek bir şeyi satın almak konusunda bir diğeri ile anlaşmaktadır. Kişilerin hukuki işlemlerinin tamamı, onların sağlığında sonuç doğurmaya yönelmemiştir. Gerçekten kişiler bazen ölümlerinden sonra sonuç doğuracak işlemler yapmaya da ihtiyaç duyarlar. İşte işlem yapanların sağlığında hukuki sonuçlarını doğuran işlemlere sağlar arası hukuki işlemler, işlem yapanların ölümünden sonra sonuçlarını doğuran işlemlere ise ölüme bağlı işlemler adı verilir ⁷⁶.

Hukuki fiiller kendi içinde hukuka uygun ve hukuka aykırı olmak üzere ikiye ayrılır. Bunlardan hukuka aykırı fiiller, geniş anlamda, haksız fiilde denilebilir, haksız fiile örnek olarak şunları sayabiliriz; öldürme, tahrip etme gibi fiiller ile birlikte borçlunun borç ilişkisini çiğneyerek edimini yerine getirmemesini de içermektedir. İptale tabi tasarruflar için kaynak yasanın Almanca metninde gösterildiği gibi yalnızca hukuki işlemler değil, bu kavramdan daha geniş, onu da içine alan, hukuki ⁷⁷ fiillerdir ⁷⁸.

Hukuki işlem benzeri fiiller: Beyan eden kişinin, iradesinden bağımsız olarak, bizzat kanun koyucu tarafından hukuki sonuca bağlanmış fiillerdir. Hukuki işleme benzese de farklılık arz eder, benzerliği her ikisinin de hukuki sonuç doğuran irade açıklamasıdır. Farklılığı ise, kişinin mutlaka kendi beyanı doğrultusunda bir hukuki sonucu arzulaması mecburiyetinin bulunmamasıdır. Örneğin borcunu ödemeyen borçluya ihtar çekmek, ihtar borçluyu temerrüde düşürür. Temerrüde düşmenin sonuçlarını ise kanun koyucu belirlemiştir ⁷⁹.

Yalnızca hukuki işlemlerin iptal davasına konu olabileceğini ileri sürmek mümkün değildir. Zira borçlunun, alacaklıyı tatmin edecek malvarlığı parçalarına,

---

⁷⁶ Zevkliler/ Ertaş/ Havutçu/ Aydoğdu/ Cumahoğlu, s. 125

⁷⁷ Uyar, Hukuki Nitelik, s. 577; Yıldırım, İcra s. 142

⁷⁸ Uyar, Hukuki Nitelik, s. 577; Yıldırım, İcra, s. 142

⁷⁹ Oğuzman/ Öz, s. 67; Eren, s. 96; İnan, 80

doğrudan doğruya veya dolayısıyla etki ederek, alacaklının, cebri icra yürütmek imkanını güçleştiren ve onun bu anlamda bir zararına sebep olan borçlu tarafınca yapılmış hukuka uygun tüm fiiller iptal davasına konu olabilecektir⁸⁰.

Borçlu tarafından yapılan ve iptal davasına konu olabilecek işlemlere misal olarak; borçlunun tapuda geçerli bir şekilde yaptığı satış işlemi, ipotek işlemi, noterde düzenlediği adi ortaklığın feshine ilişkin sözleşme bir taşınır ya da taşınmaz malını başkasına bağışlama, borç ikrarında bulunma, ticari işletmesini üçüncü bir kişiye devretme gibi hukuki işlemler örnek olarak gösterilebilir⁸¹. Borçlunun alacaklının alacağını almasını engellemek maksadıyla yaptığı tüm hukuki fiillerin iptal davasına konu olabileceği söylene de, bu fiillerin iptal davası konu olabilmesi için, öncelikle hukuka uygun fiillerden olması gerektiği açıktır⁸².

İptal davasının konusunu teşkil eden işlemler sadece tasarruf işlemler olup, borçlandırıcı işlemlerin iptali bu hükümlere dayanılarak istenemez. Tasarruf işlem yapma yetkisi kural olarak hak sahibine aittir. Örneğin mülkiyet hakkı, mülkiyet konusu şey üzerinde tam tasarruf yetkisi verir. Malik yapacağı tasarruf işlemler ile alacaklarını zarara uğrattığı ise, kanun koyucu buna izin vermemiş, borçlunun malvarlığının aktifini azaltıcı nitelikteki tasarruf işlemlerin İİK'nin 277-284. maddeleri gereği iptale tabi olduğunu kabul etmiştir⁸³.

Tasarruf işlemi, borçlunun üçüncü kişilerle (veya üçüncü kişiler lehine) yapmış olduğu tasarruf işlemleridir ve bu tasarruf işlemlerini en geniş manada anlamak gerekir. Zira buradaki tasarruf kavramı hukuki işlem kavramından daha geniştir⁸⁴.

A - Karşılıksız Tasarruflar Bağışlar (İİK m. 278)

İİK'nin 278/1, 2 maddesinde; mûtat hediyeler müstesna olmak üzere, hacizden veya haczedilecek mal bulunmaması sebebiyle acizden yahut iflasın açılmasından haczin veya aciz vesikası verilmesinin sebebi olan yahut masaya kabul

---

⁸⁰ **Kuru**, İcra, s. 3411

⁸¹ **T. Uyar/ A. Uyar/ C. Uyar**, İptal Davaları, s. 2055; **Yıldırım**, İcra, s. 145

⁸² **Kuru**, İcra, s. 3411; **Güneren**, İptali Davaları, s. 1017

⁸³ **Muşul**, İcra, s. 117; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, İcra, s. 726; **T. Uyar/ A. Uyar/ C. Uyar**, İptal Davaları, s. 2053 ; **Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özekes**, İcra, s. 701

⁸⁴ **Kuru**, İcra, s. 3410; Ergun **Önen/ T. Özgür Kiraz/ Erkan Kayan**, İcra ve İflas Kanunu ve İlgili Mevzuat, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2006, s. 172, 173

olunan alacaklardan en eskisinin tesis edilmiş olduğu tarihe kadar geriye doğru olan müddet içinde yapılan bütün bağışlamalar ve ivazsız tasarruflar batıldır ⁸⁵.

Yasa maddesinin gerekçesinde; uygulamada borçlunun, üçüncü derece dahil hısımlarıyla da anlaşmak suretiyle malların haczinden veya iflas etmeden önce alacaklılardan mal kaçırmak amacıyla yaptıkları ivazsız tasarrufları, başka bir isim adı altında gizledikleri görüldüğünden, bunun önlenmesini teminen akrabalık derecesi ikinci dereceden üçüncü dereceye çıkarılmıştır. Bilhassa bir ticarethanenin bütün mevcudunu bir bütün halinde alacaklıların takibinden kaçırılmak üzere yapılan hileli devirler kanunumuzda, mevcut hükümler ile önlenmiş değildir. İşte hileli devirlere mücadele etmek, borçlunun alacaklıların zararına yapabileceği muamelelerin onların hukukuna herhangi bir surette hilel iras etmesine meydan bırakmamak için iptal davasının yeni esaslara müsteniden tanzimi kaçınılmaz bir zaruret halinde ⁸⁶ kendisini göstermiştir.

İptali tabi işlemler, hukuken geçerli olduğu halde, İİK 278 – 280. maddelerinde öngörülen belirli kanuni unsurları içerdiğinden iptale tabi kılınan, borçlunun malvarlığı aktifini azaltıcı nitelikte tasarruf ⁸⁷ niteliği taşır.

Karşılıksız tasarruf kavramı şu şekilde izah edebiliriz; İİK m. 278. karşılıksız tasarruf sözcükleri ile anlatılmak istenen, borçlunun hiçbir karşılık almadan başkalarını zenginleştiren tek taraflı hukuki işlemlerdir. Örneğin borçlunun borcunu ödemeyeceğini bildiği çocuğu yararına taşınmazında, ipotek kurması veya kefil olması, bu madde anlamında ivazsız tasarruflardır ⁸⁸.

Yargıtay kararlarında ise; “borçlunun adına kayıtlı aracı, annesine yaptığı devrin iptale konu edileceğini” ⁸⁹, “borçlunun, dayısına yaptığı taşınmazın devrini,

---

⁸⁵ **Kuru**, İcra, s. 3410; **Önen/ Kiraz/ Kayan**, s. 173

⁸⁶ **Mustafa Oskay/ Coşkun Koçak/ Adnan Deynekli/ Ayhan Doğan**, İİK Şerhi, C.5, Ankara 2007, s. 5925, 5926

⁸⁷ **Muşul**, İcra, s. 1172; **Özkan**, s. 1175; **Ayiter**, s. 132; **Başözen**, İflas, s. 97

⁸⁸ **Güneren**, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1112; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, İcra, s. 797; **Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özkes**, İcra, s. 723

⁸⁹ **Y17HD.**, 31.03.2015 E. 2013/19038, K. 2015/5200 S. Kararında; “... İİK' nin 278/1 maddesinde bu derece akrabalar arasındaki yapılan tasarrufların bağışlama hükmünde sayılıp iptalinin öngörülmesine, diğer taraftan Hasan Günel ve Hakan Güler'in borçluların alacaklılarından mal kaçırmak ya da alacaklılarını ızzar kastı ile hareket ettiğini bilebilecek kişilerden olmasına (İİK m. 280/2) göre, iptal şartlarının oluştuğu nazara alınarak davanın kabulüne karar verilmesi gerektiği...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.08.10.2015)

bağışlama sayılacağı”⁹⁰, “borçlunun, amcasına yaptığı taşınmazın devrini, bağışlama sayılacağı şeklinde kararları”⁹¹ bulunmaktadır.

1 - İptal Davası Açma Süresi

İİK'nin (m. 278) haciz veya hacze kabil malın bulunmaması nedeni ile acizden veya iflasın açılması tarihinden itibaren önceki iki yıl içerisinde, haczin yapıldığı tarih itibariyle veya aciz vesikası verilmesinin sebebi olan yahut masaya kabul olunan alacaklardan en eski tarihlisinin düzenlenmiş olduğu tarihe kadar geriye doğru gitmek suretiyle aynı müddet içinde yapılan bütün bağışlamalar ve karşılıksız tasarrufların iptale konu edilebileceği belirtilmiştir. Bu sürenin, haczin veya aciz vesikasının verilmesine sebep olan alacağın yahut iflas halinde, masaya kaydedilmiş alacaklardan en eskisinin doğum tarihinden⁹² öteye geçmemesi gerekmektedir. Borçlanmanın gerçekleştiği tarihte borçlunun mal varlığına güvenerek işlem yaptığından, borcun doğumundan önceki tasarruflar iptal davasına konu olmaz. Borçlu yapmış olduğu bu ivazlı veya ivazsız tasarruf ile haczi kabil mallarını malvarlığının dışına çıkartmakta veya borçlarını arttırmaktadır⁹³. Bu süre zarfında mûtat hediyeler ayırık olmak üzere borçlunun veya müflisin yapmış olduğu bütün bağışlamalar ve ivazsız tasarruflar iptale tabi tutulmuştur⁹⁴.

Alacaklı borçlanmanın gerçekleştiği tarihte borçlunun mal varlığına güvenerek işlem yaptığından, borcun doğumundan önceki tasarruflar iptal davasına konu olmaz.

Haciz ve iflas tarihinden geriye doğru iki yıllık sürenin borcun doğumu tarihinden öteye gidemeyeceği ortaya konarak madde metnine⁹⁵ açıklık

---

⁹⁰ **Y17HD.** , 24.02.2015 E. 2013/16725, K. 2015/3354 S. Kararında; “ ... Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkemenin kabulünün aksine, taşınmazın tapudaki satış bedeli ile gerçek değeri arasında ipotekler dikkate alındığında fahiş fark bulunmamakla birlikte davalının, borçlunun dayısı olduğu İİK'nin 278/1-3 maddeleri gereğince bağışlama olduğu...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.08.10.2015)

⁹¹ **Y17HD.** , 25.06.2015 E. 2014/3824, K. 2015/9130 S. Kararında; “... Davalı üçüncü kişi ile borçlunun amca yeğen oldukları, borçlunun borcu ödemekten aciz halinde olduğu, İİK' nin m. 278/1 uyarınca üçüncü dereceye kadar hısımlar arasında yapılan satışların bağışlama hükmünde sayılacağı ...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.08.10.2015)

⁹² **Uyar**, İcra, s. 61; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, İcra, s. 797

⁹³ **Ertekin/ Karataş**, s. 203; **Güneren**, İptal Davaları, s. 1069; **Taze**, s. 90

⁹⁴ **Kuru**, İcra, s. 3423; **Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özekes**, İcra, s. 728

⁹⁵ **Kaçak**, s. 18; **Kuru**, İcra İflas, s. 3424

getirilmektedir. Bu hüküm uyarınca, borçlunun bağışlama ve ivazsız tasarrufların iptal edilebilmesi için, alacağın doğumundan sonra yapılmış olması gerekir⁹⁶.

Bu madde kapsamında süre açısından : Borçlunun, bağışlama ve ivazsız tasarrufların bu madde uyarınca alacaklı yanca, iptal davasına konu edilip geçersiz sayılabilmesi için gerekli diğer bir koşulda, haciz (İİK m. 86) veya haczedilecek mal bulunmaması sebebiyle aciz (İİK m. 105) veya iflasın açılması (İİK m. 165) tarihinden geriye doğru ve borcun doğumu ile sınırlı iki yılı içinde yapılmış olması gerekir⁹⁷. İki yıllık süre fevkalade mühletin devamı süresince uzatılır. Keza, bu süre borçluya verilen konkordato süresi kadar geriye uzatılır. Bu iptal süresi haciz, aciz veya iflas tarihinden itibaren geriye doğru iki yıldır. Karşılıksız ya da bağışlama niteliğindeki tasarruflarda, İİK'nin (m. 284) 5 yıllık süre uygulanmaz. Bu tasarruflar için iki yıllık süre dolmuşsa o zaman iptal davası açılamaz⁹⁸.

İflasın ertelenmesi halinde ise; özellikle İİK m. 179' un, 6103 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten⁹⁹ öncede mahkemelerin uygulamasında iflasın ertelenmesi talebi ile birlikte ertelemenin zorunlu koşulları olan borca batıklık ve mali durumun iyileştirilmesinin ilk bakışta imkansız görülmemesi, koşulların mevcut olup olmadığı konusunda bir ön incelemeden sonra, erteleme hakkında nihai karar verilmeye kadar, şirket malvarlığının korunması amacıyla gerekli ihtiyati tedbir zımında icra takiplerinin yapılmaması, takiplerin durdurulması için tedbir kararı verilmektedir¹⁰⁰.

İflasın ertelenmesi kararı ile alınabilecek muhafaza tedbirleri bağlamında, mahkemenin iflasın ertelenmesi kararı ile birlikte hacizlerin kaldırılmasına da karar verilip verilmeyeceği hususu doktrinde tartışmalıdır. İleri sürülen bir görüşe göre; iflasın ertelenmesine karar veren hakim, öncelikle borçlunun malvarlığını koruyucu tedbirleri almalıdır. Zira bu tedbirler alınmadığı zaman iflas durumu ortaya çıkabilir.

---

⁹⁶ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, İcra, s. 810; **Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özekes**, İcra, s. 750; **Güneren**, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1111

⁹⁷ **Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özekes**, İcra, s. 750; **Güneren**, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1112; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, İcra, s. 810

⁹⁸ **T. Uyar/ A. Uyar/ C. Uyar**, İptal Davaları, s. 2055; **Yıldırım**, İcra, s. 145; **Güneren**, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1115

⁹⁹ İİK'nin 179/a-1 hükmü gereği, "mahkeme, iflasın ertelenme isteminde bulunulması üzerine, envanter düzenlemesi ve yönetim kurumunun yerine geçmesi ya da yönetim kurulu kararlarının onaylanması için derhal bir kayyım atar; ayrıca şirketin ve kooperatifin malvarlığının korunması için gerekli diğer önlemleri alır."

¹⁰⁰ **Hakan Pekcanitez**, "İflasın Ertelenmesi", İstanbul Barosu Dergisi, C. 79, s. 2, Yıl 2005; **Oğuz Atalay**, "Borca Batıklık ve İflasın Ertelenmesi", 2. Bası, İzmir 2007, s. 122; **Selçuk Öztekin**, İflasın Ertelenmesi, İstanbul 2007, s. 5

Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin kararında ise; “iflasın ertelenmesine karar verildiği anda takipler hangi aşamada ise o, aşamada kalmasının anlaşılması gerektiği görüşündedir”¹⁰¹. Diğer bir görüşe göre ise; “her ne kadar hacizlerin kaldırılmayacağı kabul edilmiş ise de, özellikle şirketin faaliyetlerini devam ettirebilmesi bakımından önemli olan mallarla, şirketin lüzumlu hammadde ve yarı mamul maddeler üzerinde bu kural çok katı uygulanmamalıdır”¹⁰².

Borçlunun, satılıp icra veznesine girmiş olanlar hariç olmak üzere, mevcut hacizlerin iflasın ertelenmesi kararı ile birlikte kaldırabilmesi gerekir. İlgili yasa maddesinde iflasın ertelenmesi içerisinde şirket veya kooperatifin mali durumunun iyileştirilmesine ilişkin tedbirlerle zaten alacaklı menfaatleri korunmuş olacağını varsayarak, alacaklı menfaatlerin korunmasını ayrı bir şart olarak düzenlememiştir. Alacaklıların, iyileştirme projesini engelleyebilecek davranışları baştan engellenmiştir. İflasın ertelenmesi başarılı olursa, alacaklıların menfaatlerini tehdit eden nedenler ortadan kalktığından hacizlerin devam etmesinin bir anlamı yoktur. Yasal düzenleme ile zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerde korunmuştur. Kanun koyucu, ertelenme prosedüründe, hakime geniş takdir yetkisi tanımıştır. Hakim, iyileştirme projesinin gereklerine uygun hareket etmeli, projenin başarısı için hacizlerin kaldırılması¹⁰³ gerekiyorsa, hacizleri kaldırabilir görüşüne katılmaktayız. İflasın ertelenme kararı ile iptal davası için aranan (1, 2, 5 yıllık) süreler de işlemez.

İflas içi iptal davalarında ise; bir tasarrufun İİK'nin (m. 278, 280) uyarınca iptal davasına konu olabilmesi için, tasarrufun, iflas masasına kabul edilmiş alacaklardan en eskisinin tesis edildiği tarihten¹⁰⁴ yani 2 yıl geçtikten sonra yapılmalıdır. Alacaklının borçlu hakkındaki takibinin kesinleşmesi üzerine haciz yapılmış ve haczedilen mallar satıldığı halde, alacaklının alacağı tamamen karşılanamamışsa; bu durumda alacaklı icra dairesinden kesin aciz belgesi alarak iptal davası açabilecek ve geriye doğru iki yıllık sürenin hesaplanmasında da aciz

¹⁰¹ **Y19HD.**, 17.03.2015 E. 2004/10326, K. 2005/27788 S. Kararında; “... Mahkeme iflasın ertelenmesi kararı yanında hacizlerin ve temliklerin kaldırılmasına, her türlü takibin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir. İİK'nin 179/b maddesine göre erteleme kararı üzerine 6183 sayılı Kanuna göre yapılan takiplerde dahil olmak üzere takipler yapılamaz ve evvelce yapılan takipler durur.” İbrahim **Ermenek**, İflasın Ertelenmesi, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 291

¹⁰² **Altay**, Borca Batıklık, s. 153, 154; **Pekcantez/ Atalay/ Özkan/ Özekes**, İcra, s. 438; **Ermenek**, s. 292

¹⁰³ **Altay**, s. 153

¹⁰⁴ Baki **Kuru/ Ramazan Arslan/ Ejder Yılmaz**, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 18. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2014 s. 531; Haşmet Sırrı **Akşener**, İcra Ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları, 2. Baskı, Legal Yayıncılık, Ankara 2007, s. 97

belgesinin alındığı tarih dikkate alınacaktır ¹⁰⁵. İflasta; borçlunun iptale tabi tasarrufları için yasanın öngördüğü geriye doğru iki yıllık süreye iflasın açılması tarihi esas alınacaktır ¹⁰⁶.

Yapılan haciz neticesinde borçlunun hacze kabil hiçbir malına rastlanmaz veya haczedilen malın değeri alacağını karşılayacak miktarda değilse, bu halde tanzim edilen haciz tutanağı geçici aciz belgesi niteliğinde olacağından; alacaklı bu belgeye dayanarak iptal davası açabilecek ve geriye doğru iki yıllık sürenin hesaplanmasında, geçici aciz belgesi niteliğindeki haciz tutanağının düzenlendiği tarih ¹⁰⁷ esas alınacaktır.

Sonuç olarak, İİK'nin 277 ve ardından gelen maddelere dayalı iptal davasının genel mahkemede, dava açma süresi; tasarruf tarihinden itibaren 5 yıl geçmekle düşer. Bu 5 yıllık içerisinde de haciz veya haciz nedeniyle mal bulunmaması nedeniyle aciz veya iflas tarihinden geriye doğru 2 yıl içerisinde dava açılması gerekir. Güven ilkesi gereğince 2 yıllık süre dolmamış olsa bile işlem tarihinden itibaren 5 yıllık süre geçmiş ise dava açılmaz. HGK kararında; “bu sürenin hak düşürücü süre” ¹⁰⁸ olduğuna karar vermiştir. Bu nedenle, mahkemece, iptal davasının süresinde açılıp açılmadığı hakim tarafınca re'sen nazara alınır. Bu süre İİK 278, 279, 280. maddeleri yazılı tüm iptal davalarında uygulanır. Yargıtay'ın uygulaması ve öğretinin görüşü de ¹⁰⁹ bu yöndedir.

Davanın dayanağı olan yasa hükmünde belirli bir süre geçmiş olsa dahi, bu beş yıllık sürenin gerçekleşip gerçekleşmediğine dikkat edilmelidir. Sürenin geçmemiş olduğu tespit edilmelidir ¹¹⁰. Ancak İİK'nin m. 278. birinci fıkrasında adı geçen karşılıksız tasarruf tarihi ile haciz yahut iflas tarihi arasında 2 yıllık süre

¹⁰⁵ Akşener, s. 297; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, İcra, s. 531

¹⁰⁶ Haşmet Sırrı Akşener, “Tasarrufun İptali Davalarında Aciz Belgesi”, Legal Hukuk Dergisi, S. , 2003/ 12, s. 5; Güneren, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1108

¹⁰⁷ Kuru, İcra, s. 3424; Uyar, İptal Davaları, s. 97; Akşener, İcra, s. 96; Yıldırım, İcra, s. 178

¹⁰⁸ YHGK. , 20.03.1996 1995/20-1086-174 S. Kararında: “...Hak düşürücü süre hak arama özgürlüğü belli bir süre ile sınırlandırılmıştır. Hak arama özgürlüğünün sınırsız olarak kabulü kamu düzenine aksi yönde etkileyeceği, hak düşürücü süre ile mülkiyet hakkı değil, hak arama özgürlüğü belli bir süre ile sınırlandırıldığı, bu sürelerin doğrudan doğruya kamu düzenini ilgilendirmeleri nedeniyle davanın hangi aşamasında olursa olsun, dava engellerinden olması nedeni ile, mahkemelerce kendiliğinden ilk önce incelenmesi gerektiği, bir davada hak düşürücü süre varsa, dava dinlenemeyeceğinden işin esasının incelemeyeceği...” şeklinde karar vermiştir. (YKD, 2011/9, s. 1677)

¹⁰⁹ Uyar, İptal Davası, s. 172; Güneren, İstihkak ve İptal Davası, s. 1108

¹¹⁰ Günay, s. 178; T. Uyar/ A. Uyar/ C. Uyar, İptal Davaları, s. 2098

geçmişse,¹¹¹ İİK m. 279. birinci fıkrasındaki tasarruflarda ise, 1 yıllık süre geçmişse iptal davası açılmaz. İİK'nin m. 278 ve 279 yazılı 2 ve 1 yıllık süre, iptale konu tasarrufların sınırını gösteren süredir. Çünkü her iki maddedeki açıklamaya göre, hacizden veya acizden yahut iflastan önceki 2 ve 1 yılı geçen sürelerdeki tasarruflar iptal edilemez¹¹².

2 - Bağışlama Kavramı

Bağışlama sözleşmesi, TBK (m. 285 ile 298) arasında düzenlenmiştir. Bağışlama, bağışlayanının, bağışlanana karşılıksız olarak zenginleştirmek amacıyla, kendi malvarlığından, kazandırıcı bir işlemde bulunmasıdır. Diğer bir söyleyişle bağışlama, hayatta olan kişiler arasında bağışlama amacıyla yapılan ve akdi nitelik taşıyan bir kazandırıcı işlemidir¹¹³. İİK'de belirtilen bağışlama elden bağışlamadır. Bağışlama vaadinin iptali için dava açmaya gerek yoktur. Çünkü bağışlama vaadi, bağışlamayı vadeden kişinin (borçlunun) borcunu yerine getirmekten aciz olduğunun aciz belgesi ile kanıtlanması ile veya iflas etmesi ile kendiliğinden son bulur¹¹⁴.

İptale tabi bağışlama, çoğu kez, borçlunun, bir hak, alacak veya malını üçüncü kişiye kısmen veya tamamen temlik edilmesi şeklinde ortaya çıkar. Örneğin, borçlu, üçüncü kişiye başka bir kişide olan alacağını temlik edebilir. Ancak iptale tabi bağışlama, borçlunun üçüncü kişiye danışıklı borç ikrarında bulunması örneğin karşılıksız bono ve çek düzenlemesi danışıklı icra takibi üzerine, icra dairesine gidip yasal sürelerden feragat ederek gerçekte mevcut olmayan borcun kabul edilmesi, kendi borçlusunu ibra etmesi, başkasına borçlu olduğu parayı ödemesi şeklinde de görülebilir¹¹⁵.

Bağış bir akit olduğu halde, ivazsız tasarrufun bir akit olması gerekmez. Eğer borçlu hukuken mecbur olmadığı halde bir karşı edim elde etmeksizin bir edimde bulunuyorsa, işte bu kanunun kastettiği anlamda karşılıksız tasarruftur¹¹⁶.

¹¹¹ **Y15HD.** , 21.01.2004 E. 2004/3401, K. 2004/293 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 01.11.2014)

¹¹² **Kuru**, İcra, s. 3424; **Uyar**, İptal Davaları, s. 97; **Güneren**, İstihkak ve İptal Davası, s. 1108

¹¹³ Haluk **Tandoğan**, Borçlar Hukuku, C. 1, Vedat Yayınevi, İstanbul 1998, s. 343

¹¹⁴ Mahmut **Coşkun**, İcra ve İflas Kanunu, C. 3, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 3632; **Akşener**, İcra, s. 93; **Yıldırım**, İcra, s. 185

¹¹⁵ **Coşkun**, s. 3635; **Yıldırım**, İcra, s. 193; **Güneren**, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1109

¹¹⁶ **Uyar**, İptal Davası, s. 63; **Yıldırım**, İcra, s. 191; **Güneren**, İstihkak ve İptal Davası, s. 1112

Karşılıksız tasarruf kavramından borçlunun malvarlığında ister malvarlığı parçalarının malvarlığından eksiltilmesi, ister borçlu tarafından malvarlığına yükümlülükler yükleyen sorumluluklara girişilmesi, ister malvarlığı haklarının terki şeklinde olsun bir tasarrufa müncer olan her fiil ¹¹⁷ anlaşılmalıdır. Yargıtay kararlarından birisinde; “borçlunun, halasına yapmış olduğu ivazlı tasarrufu bağışlama saymıştır” ¹¹⁸.

Mûtat hediyeler müstesna olmak üzere; hacizden, haczedilecek malın bulunmaması yüzünden acizden; haczin, aciz belgesi verilmesinin etkeni olan alacaklardan, en önceki tarihinin doğduğu tarihe kadar ¹¹⁹ geriye doğru olan iki yıllık içinde yapılmış bütün bağışlamalar ve karşılıksız ¹²⁰ tasarruflar batıldır.

İptal davasına konu olabilecek tasarruflar, kanunda tahdidi olarak yer almadığından borçlunun, bir başka kişide bulunan alacağını üçüncü kişiye temlik etmesi, taşınmazlarını haczettirmesi, borçlunun, çocuklarına velayeten ortaklık sözleşmesi yapması, başkasının borcu için teminat göstermesi gibi uygulamada karşılaşılan ve Yargıtay’ın emsal kararlarına konu olmuş somut olay ve örnekleri saymak mümkündür ¹²¹.

3 - Karşılıklı Oldukları Halde Kanun Tarafından Bağışlama Sayılan Tasarruflar

Kanun Koyucu, İİK’nin 278. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında genel esaslara değinilmiş olup takip eden fıkralarda ise ispat vasıtası belirtilmiştir. Bazı tasarruflar bağışlama hükmünde sayıp alacaklı lehine karine ¹²² kabul etmiştir (İİK m. 278/3).

Borçluların, ekonomik güçlükler içinde buldukları sırada, alacaklılardan mal kaçırmak maksadı ile yaptıkları karşılıksız tasarrufları karşılıklı bir muamele

¹¹⁷ Saim Üstündağ, İcra ve İflas Kanununun Dünü ve Bugünü, Evrim Yayıncılık, İstanbul 1990, s. 235; Kuru, İcra, s. 3424; Uyar, İptal Davaları, s. 63

¹¹⁸ Y17HD. , 25.09.2014 E. 2014/7522, K. 2014/12503 S. Kararında; “ ... Dosyanın içeriğine, kararın dayandığı delillere yasaya uygun gerektirici nedenlere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına üçüncü kişinin borçlunun halası olmasına İİK’nin m. 278/3-1 uyarınca bu derece yakın akrabalar arasında yapılan ivazlı, ivazsız tasarrufların bağışlama hükmünde sayılacağıının öngörülmesi...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 29.11.2014)

¹¹⁹ Özkan, s. 1297; Akşener, İcra, s. 110; Güneren, İstihkak ve İptal Davası, s. 1119

¹²⁰ Edip Şimşek, Uygulamalı İcra ve İflas Kanunu, Açıklamalar ve İçtihatlar, Aydın Yayınları, Ankara 1989, s. 885; Yıldırım, İcra, s. 193; Güneren, İstihkak ve İptal Davası, s. 1115

¹²¹ Akşener, İcra, s. 111, 113, 117; Yıldırım, İcra, s. 198; Güneren, İstihkak ve İptal Davası, s. 1123

¹²² Güneren, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1113; Uyar, İptal Davaları, s. 64; Muşul, İcra, s. 272

gibi gösterecekleri düşüncesi ile bu hüküm getirilmiştir. Böylece, davalı bu tasarrufların gerçekten ivazlı olduğunu ispat cihetine gidemeyecektir. Kanun, bazı tasarrufları iptal davasına konu olması açısından bağışlama ile bir tutulmuştur¹²³. Bu tasarruflar şunlardır:

a - Yakın akrabalar (Karı ve Koca, Usul ve Furu, Neseben ve Sihren Üçüncü Dereceye Kadar Hısımlar ve Evlat Edinenle Evlatlık)Arasında Yapılan Karşılıksız Tasarruflar

İİK'nin 278/3 maddesinin birinci bendi gereğince; karı, koca ile usul (üstsoy) ve furu (altsoy) neseben ve sihren üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) hısımlar, evlat edinenle, evlatlık arasında yapılan karşılıklı tasarruflar bağışlama hükmünde olup iptale tabidir. Görülüyor ki adı geçen yakın akrabalar arasında yapılan tasarruflar ivaz karşılığı yapılmış olsa bile batıldır. Örneğin borçlu baba, taşınmazını oğluna satarken sözleşmede bedel gösterilmiş olsa bile satışın bedelsiz yapıldığının kabulü yasa gereğidir¹²⁴.

Yakın akrabaya ilişkin maddenin lafzından, aralarındaki ivazlı tasarrufların bağış gibi kabul edildiği yakın hısımların sınırlı sayıda olarak belirtildiği anlaşılmaktadır. Zira madde metninde bahsi geçen yakın hısımların kimler olduğu ve akrabalığın derecesinin ne olduğu net ve yorum ve kıyasa kapalı bir şekilde sayılmıştır¹²⁵. Yakın akrabalar arasında ki tasarrufların bağışlama sayılabilmesi için haciz ve iflas durumlardan önceki 2 yıl içinde olmuş olması aranmaz. Aksine¹²⁶, borçlunun, m. 278/2 son iki yıldan daha önceki dönemde yakın hısımları lehine yapmış olduğu hileli tasarrufların iptali için, İİK m. 280/1, 2 şartların var olup olmadığına bakılır.

Konuya ilişkin Yargıtay kararları da şu şekildedir: Anne oğul arasındaki tasarruf iptale tabidir¹²⁷. Karşılıksız tasarruf tarihi ile haciz tarihi arasında 2 yıldan

¹²³ Ömer **Ulukapı**, İcra ve İflas Hukuku, 5. Baskı, Mimoza Yayınevi, Konya 2012, s. 327; **Uma**, s. 278

¹²⁴ **Akşener**, İcra, s. 114; **Yıldırım**, İcra, s. 189; **Güneren**, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1114

¹²⁵ **Uyar**, İptal Davaları, s. 64; **Muşul**, İcra, s. 1201; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, İcra, s. 741; **Akşener**, İcra, s. 111; **Yıldırım**, İcra, s. 201

¹²⁶ **Kuru**, İcra ve İflas, s. 3430; **Akşener**, İcra, s. 111; **Yıldırım**, İcra, s. 201

¹²⁷ **Y15HD.**, 25.09.2002 E. 2002/4313, K. 2002/4174 S. Kararında; "...Davalı borçlunun üçüncü kişi olan annesine yaptığı tasarruf, İİK'nin m. 278 gereği geçersizdir..." şeklinde karar vermiştir. (<http://www.turkhukuk sitesi.com.tr>. E.T. 31.10.2014)

fazla süre geçmiş olduğundan davanın reddi doğrudur ¹²⁸. Amca-yeğen arasındaki tasarruflar ¹²⁹, karı koca arasındaki tasarruf, bağışlama niteliğinde olup iptale tabidir ¹³⁰. Dayı yeğen ¹³¹, damat kayınpeder ¹³², yakın akrabalar varsa iyiniyet savunması dinlenilmez ¹³³.

b – Yapıldığı Zamanda Borçlu Aleyhine Edimler Arasında Açık Bir Oransızlık Bulunan Tasarruflar

İİK 278/3 maddesinde; yapıldığı sırada, kendi verdiği şeyin değerine göre borçlunun ivaz olarak pek aşağı bir fiyat kabul ettiği akitler bağışlama gibi sayılmış

¹²⁸ **Y15HD.** , 13.03.2003 E., 2003/498, K., 2003/1275 S. Kararında; “... Mahkemece toplanan delillere, her ne kadar icra takibinde yapılan haciz üzerine tutulan zabıt İİK'nin m. 105/2 belirtilen geçici aciz vesikası niteliğinde ise de olayda haciz tarihi ile tasarruf tarihi arasında İİK'nin m. 278 sözü edilen 2 yıllık sürenin geçmiş olmasına ve bedeller arasında farkında gerçekleşmesine, davalıların, İİK m. 280 açıklanan kötü niyetli kişilerden olduğu ispatlanmamış olması...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 31.10.2014)

¹²⁹ **Y15HD.** , 14.11.2002 E. 2002/4218, K. 2002/5213 S. Kararında; “... Davalıların, amca yeğen olmaları nedeniyle m. 278/1 uyarınca tasarrufun iptaline dair karar yerindedir. Ne var ki dava açılmadan önce taşınmazın dava dışı üçüncü kişiye satıldığı tapu kayıtları ile sabittir. Bu kişi iyiniyetli olduğundan bahisle davaya dahil edilmediğine göre yapılacak iş, (m. 283/2) taşınmazı elden çıkardığı tarihteki gerçek bedelinin (alacak ve ferilerini geçmemek üzere) mahkemenin bu yönü gözden kaçırmaması ve dava dışı kişi adına kayıtlı taşınmaz ile ilgili iptal kararı vermesi doğru olmamış...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.turkhukuk sitesi.com.tr>. E.T. 31.10.2014)

¹³⁰ **Y15HD.** , 14.11.2002 E. 2002/4501, K. 2002/5207 S. Kararında; “...Dava İİK'nin 277 ve devamı maddeleri uyarınca açılmış tasarrufun iptaline ilişkindir. Borçlunun tasarrufta bulunduğu kişi, eşidir...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.turkhukuk sitesi.com.tr>. E.T. 31.10.2014)

¹³¹ **Y21HD.** , 04.06.2002 E. 2002/4723, K.. 2002/5315 S. Kararında; “... Davacı 3. kişi hacizli kombili evle birlikte borçludan satın alıp borçlunun kiraladığını ileri sürerek haczin kaldırılmasını istemiştir. (İİK m. 96, 97) alacaklı ise, karşılık iptal davasında, satışın alacaklıdan mal kaçırmak için danişıklı olarak gerçekleştiği ileri sürerek satışın iptalini istemiştir... Bu durumda İİK m. 278 gereğince anılan satış işleminin bağışlama niteliğinde olduğu gibi aynı yasanın m. 279 göre geçersizdir...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 31.10.2014)

¹³² **Y15HD.** , 1.4.2002 E. 2002/1205, K. 2002/1524 S. Kararında; “...Uyuşmazlık İİK 277 ve devamı maddelerde düzenlenen tasarrufun iptali isteminden kaynaklanmaktadır. İİK'nin m. 278/2 hükmünce sıhren 3. dereceye kadar hasımlar arasında ki tasarruflar bağışlama sayıldığından iptale tabi olduğu gibi m. 280 uyarınca üçüncü kişinin bu durumu bilmesi gerektiği hallerde yapılan tasarruf batıldır...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.turkhukuk sitesi.com.tr>. E.T. 31.10.2014)

¹³³ **Y15HD.** , 31.5.1999 E. 1999/1826, K. 1999/2193 S. Kararında; “...İİK m. 278 hükmüne göre hacizden veya haczedilecek mal bulunmaması sebebiyle aciz tarihinden önceki 2 yıl içerisinde yapılan ivazsız tasarruflar batıl olup aynı madde ilk bendinde ise karı koca ile usul fûru, neseben veya sıhren üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) hısımlar evlat edinenle, evlatlık arasında yapılan ivazsız tasarrufların bağışlama niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Görülüyor ki olayda borçlu ve dayısı arasında yapılan satış için bedel gösterilmiş ise de gerçekte bu satışın bedelsiz olduğu kabulü yasa gereğidir. Satış tarihi ile haciz tarihi arasında yasada öngörülen 2 yıllık sürenin henüz geçmediği, esasen davalı alıcının yakın akrabalığı nedeniyle yapılan işlemin mal kaçırmaya yönelik olduğunu bilmesi gerektiğinden iyiniyet savunmasında bulunamayacağı tasarrufun iptali davasında muvazaanın ispatına gerek olmayıp davanın açılması için bir ön koşul olan aciz vesikasının davanın açılmasından önce alınması zorunlu bulunmayıp davanın açılmasından sonra alınabileceği gibi temyiz aşamasında ve hatta bozmadan sonra bile alınıp ibraz edilmesi yeterli olup tasarrufun iptaline ilişkin davada aciz belgesinin yetersizliği mahkemece tartışma konusu yapılamayacağı gözetilerek şartlar olduğundan...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 31.10.2014)

ve bu tasarrufların iyiniyet koşulu aranmaksızın iptale tabi olduğu kabul edilmiştir¹³⁴.

Dava konusu olacak muamele, akit sonucu yapılan kazandırıcı muameledir. Bu sebeple gerek süre bakımından, gerek ivazların mukayesesi bakımından işlem tarihinin¹³⁵ esas kabul edilmelidir.

Tasarrufun bu bent uyarınca iptal edilebilmesi için, malın satış tarihindeki gerçek değeri ile satış bedeli arasında aşırı oransızlık bulunması gerekir¹³⁶.

Borçlunun düşük bir fiyat kabul ettiğini bilmiş veya bilebilir olması şart değildir. Bilmese bile tasarruflar geçersizdir. Edimler arasındaki nispetlilik önemli olmalı ve tarafların yeterli bir dikkatle anlayabilecekleri ölçüde bulunmalıdır. Fakat edimler arasındaki bu oransızlığın davalı tarafından bilinmiş olmasına gerek yoktur¹³⁷.

Akdin yapıldığı sırada, kendi verdiği şeyin değerine göre borçlunun ivaz olarak pek aşağı bir fiyat kabul ettiği akitte; edimler arasında aşırı oransızlık olmalıdır. Bu oransızlığın, malın satış tarihinde, borçlu aleyhine edimler arasında en az bir kat fark bulunmalıdır. “Örneğin piyasa değeri 50.000 TL olan aracın 25.000 TL’ye satılmasını bağışlama”¹³⁸ gibi sayılmış ve “bu tasarrufların iyiniyet koşulu aranmaksızın iptale tabi olduğu” kabul edilmiştir¹³⁹. “Edimler arasında fahiş farkın bulunduğu hallerde yapılan tasarrufun bağışlama sayılmıştır”¹⁴⁰. “Tasarrufun, İİK

¹³⁴ Akşener, İcra, s. 123; Yıldırım, İcra, s. 207; Güneren, Tasarrufun İptali, s. 1121

¹³⁵ Uyar, İptal Davaları, s. 1121; Umar, s. 64; Güneren, Tasarrufun İptali Davaları, s. 1119

¹³⁶ Akşener, İcra, s. 128; Uyar, İptal Davaları, s. 1123; Güneren, Tasarrufun İptali Davaları, s. 1121

¹³⁷ Uyar, İptal Davaları, s. 64 ; Güneren, Tasarrufun İptali Davaları, s. 1122

¹³⁸ Y17HD. , 15.10.2014 E. 2014/7796, K. 2014/13387 S. Kararında; “... İvazlar arasında bir mislini aşan fahiş fark bulunması yanında, borçlu ile üçüncü kişinin aynı köyden olması ve taşınmazı halen borçlunun kullanması nedeniyle yapılan satışın alacaklılardan mal kaçırma amacı ile yapıldığının anlaşılmasına ...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 29. 11. 2014)

¹³⁹ Y17HD. , 24.02.2014 E. 2014/1621, K. 2014/2409 S. Kararında; “... Tasarrufun 278/3 bent gereğince iptal edilebilmesi için malın satış tarihindeki gerçek değeri ile satış bedeli arasında aşırı oransızlık bulunması gerekir. Yargıtay’ın yerleşik içtihatlarına göre edimler arasında aşırı oransızlıktan söz edilebilmesi için malın satış tarihinde borçlu aleyhine edimler arasında en az bir misli fark bulunması gerekir. Satılan taşınmaz üzerinde ipotek ve haciz kayıtları varsa alıcı taşınmazı bu kayıtlarla yükümlü olarak satın almış olacağından satışın bunların tamamı üzerinden yapıldığının kabulü gerekir. Bu nedenle oransızlık belirlenmesinde tapu kaydındaki ipotek ve haciz miktarlarının göz önünde tutulması gerekir. Bunun dışında davalı 3. kişi tapudaki satış bedeli dışında ödeme yaptığı iddiasında ise bu iddiasını ispatlaması halinde tapu dışı yapılan ödemenin de göz önüne alınması gerekir...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11.11.2014)

¹⁴⁰ Y17HD. , 01.04.2013 E. 2013/144, K. 2013/ 4589 S. Kararında; “... Yasanın m. 278/III-2 edimler arasında farkın bulunduğu hallerde yapılan tasarrufun bağışlama hükmünde sayılacağı ve bunun sonucu olarak iptale tabi olacağı öngörülmüştür. Bu bedel farkının hesaplanmasında satılan taşınmaz üzerinde ipotek ve haciz kayıtlarının bulunduğu hallerde, alıcının taşınmazı bu kayıtlarla yükümlü olarak satın almış olacağı, satışın bunların tamamı üzerinden yapıldığı kabul edilerek,

278/III- 3 bendi gereğince iptal edilebilmesi için malın satış tarihindeki gerçek değeri ile satış bedeli arasında aşırı oransızlık bulunması gerekir.”¹⁴¹ Yargıtay başka bir kararında: “edimler arasında açık bir oransızlığın bulunmasına”¹⁴² karar vermiştir. Eski tarihli kararlarında ise; “ edimler arasında farkın %30, %50 veya %70 gibi ise bu takdirde pek aşağı bedel söz konusu olmamalıdır. Zira satış bedelini, ödemenin niteliği, piyasa koşulları, taşınmazın bulunduğu yer yahut diğer hususlar etkiler ”. Yasa koyucu burada aşağı bir bedelden söz etmemiş, pek aşağı bir bedel kavramını kullanmıştır¹⁴³.

Yargıtay’ın yerleşik içtihadı olan; “edimler arasındaki aşırı oransızlıkta bir misli farkın olması kıstası yerinde bir kıstas olup, borçlunun, satıma konu ettiği malı, düşük bir fiyat ile satın alan kişi, bu durumu bilmesi veya bilebilir olması şart değildir. Bu şekilde yapılan tasarruf, İİK’nin m. 178/3 göre iptale tabi tutulabilir”.

Taşınmazın, tapuda gerçek değerinin altında gösterilmesi halinde söz konusu taşınmaz üzerinde keşif yapıp bilirkişi marifetiyle gerçek değerinin belirlenmesi durumunda söz konusu tasarruf iptale konu edilir.

c - Borçlunun Kendisine Yahut Üçüncü Bir Kişi Menfaatine Kaydı Hayat Şartıyla İrat ve İntifa Hakkı Tesis Ettiği Ölünceye Kadar Bakma Akitleri

İİK’nin m. 278/3 göre, borçlunun kendi yahut üçüncü bir kişi menfaatine kaydı hayat şartıyla irat ve intifa hakkı tesis ettiği akitler ve ölünceye kadar bakma akitleri, bağışlama gibidir. Bu faraziye, ivazların dengesiz olması şartı aranmaz.

TBK’nin 607. maddesinde; Ömür boyu gelir sözleşmesi, gelir borçlusunun gelir alacaklısına, içlerinden birinin veya üçüncü bir kişinin ömrü boyunca belirli dönemsel edimlerde bulunmayı üstlendiği sözleşmedir. Sözleşme, aksine açık bir hüküm yoksa, gelir alacaklısının ömrü boyunca yapılmış sayılır. Gelir borçlusunun

---

oransızlığın belirlenmesinde, tapu kaydındaki ipotek ve haciz miktarlarında göz önünde tutulması gerekeceği...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11.08.2015)

¹⁴¹ **Y17HD.**, 24.02.2014 E. 2014/1621, K. 2014/ 2409 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11.08.2015)

¹⁴² **Y17HD.**, 25.09.2007 E. 2007/3237, K. 2007/27978 S. Kararında; “ ... Davalılar arasındaki tasarrufların 6183 Sayılı Yasanın 28. maddesinin birinci fıkrasında üçüncü dereceye kadar hısımlar arasında yapılan tasarrufların bağışlama hükmünde olduğu, ikinci fıkrasında ise açık bir oransızlığın bulunan sözleşmeleri bağışlama saymıştır.” (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11.08.2015)

¹⁴³ **Y15HD.**, 19.03.2003 E. 2003/627, K. 2003/1418 ; **Y21HD.**, 23.09.2003 E. 2003/5979, K. 03/7282; **Y15HD.**, 09.04.2003 E. 2003/1246, K. 2003/1832 **Uyar**, İptal Davaları, s. 63

veya üçüncü bir kişinin ömrüyle sınırlı olarak bağlanmış olan gelir, aksi kararlaştırılmamışsa gelir alacaklısının mirasçılara geçer.

TBK'nin 611. maddesine göre; ölünceye kadar bakma sözleşmesi, bakım borçlusunun bakım alacaklısını ölünceye kadar bakıp gözetmeyi, bakım alacaklısının da bir malvarlığını veya bazı malvarlığı değerlerini ona devretme borcunu üstlendiği sözleşmedir. Bakım borçlusu, bakım alacaklısı tarafından mirasçı atanmışsa, ölünceye kadar bakma sözleşmesine miras sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanır.

Kayıtlı hayat ile irat tesisine dair olan akit tahriri şekilde olmadıkça muteber değildir. Burada uyulması gerekli adi yazılı şekilde, gelirin miktarı ile ivazlı olması halinde gelir alacaklısının yerine getirmekle yükümlü olduğu karşı edimin de sözleşmede yazılı olması gereklidir. Ayrıca eğer karşı edim olarak bir taşınmazın devrinin vaat edildiği durumlarda ise sözleşmenin resmi bir şekilde düzenlenmesi gerekir¹⁴⁴.

Borçlu, alacaklıyı beslemeye, barındırmaya, giyindirmeye ve hastalandığı takdirde gerekli tedavisini yaptırmaya, ilaçlarını almaya, lüzumlu ise hastanelerde tedavi ettirmeye mecburdur. Borçlunun taşınmazı üzerinde intifa hakkı¹⁴⁵ veya kayıtlı hayat şartı ile irat hakkı tesis etmesi kanun hükmü gereği bağışlama sayılmıştır.

Sözleşmede; borçlu, gerçekte malvarlığının tümünü ya da bir kısmını alacaklılardan kaçırmak amacıyla hareket etmek suretiyle ölünceye kadar bakma sözleşmesi tanzim etmişse, bu sözleşme aynı zamanda bir gizli bağışlama niteliğinde bulunuyorsa borçlunun alacaklıları, bu tasarruf hakkında bağışlama sebebine dayanarak İİK m. 278/3 göre iptal davasına konu edebilir¹⁴⁶.

Borçlunun kendisine yahut üçüncü bir kişi menfaatine kayıtlı hayat şartıyla irat ve intifa hakkı tesis ettiği ölünceye kadar bakma akitlerinde, tasarrufun ivazlı olması, bağış niteliğini değiştirmeyeceği gibi ivazın oransızlığını da

---

¹⁴⁴ M. Reşit **Karahasan**, Türk Borçlar Hukuku, 4. Baskı, C. 4, Beta Yayınevi, İstanbul 2004, s. 1471

¹⁴⁵ TMK'nin 794. maddesi: İntifa hakkı, taşınırlar, taşınmazlar, haklar veya bir malvarlığı üzerinde kurulabilir. Aksine düzenleme olmadıkça bu hak, sahibine, konusu üzerinde tam yararlanma hakkı sağlar. İntifa hakkı ise, kişiye bağlı irtifaklardan olup; başkasına ait bir eşya, hak ve malvarlığı üzerinde, belirli bir kişiye tam yararlanma imkânı sağlayan bir haktır.

¹⁴⁶ **Güneren**, Tasarrufun İptali Davaları, s. 1133; **Uyar**, İptal Davaları, s. 84; **Muşul**, İcra, s. 1203

aramak gerekmemektedir. Burada yapılmak istenen borçlunun tamamı haczedilebilir mallarının, kısmen haczedilebilir irat haline dönüştürmektedir¹⁴⁷.

Sonuç olarak; borçlunun, üçüncü kişi lehine ölünceye kadar bakma akdine dayalı tasarrufu gizli bağışlama gibi değerlendirilmesine ilişkin görüşüne gerek bulunmamaktadır. Keza 278. maddenin üçüncü bendinde ölünceye kadar bakma akitlerinin de bağışlama gibi olduğu kabul edilmiştir. Anılan maddenin mutlak anlamına göre olayda ayrıca muvazaa bulunduğu ispat zorunluluğu bulunmadan bu yasal karine kapsamında yararlanmak suretiyle, tasarrufun iptaline karar verilmesi gerekir.

4 - Karşılıksız Oldukları Halde İptal Davasına Konu Edilmeyecek Tasarruflar

İİK'nin 278. maddesinde; borçlu tarafından yapılan karşılıksız tasarruf ve bağışlamaların iptal davasına konu edilemeyeceği bazı istisnalarında olduğu belirtilmiştir.

İstisnaların en önemlisi hediye mûtat (alışılmış) hediye olması halidir. Hediye mûtat olup olmadığı, örf ve adete ilgililerin kişisel durumuna ve sosyal çevresine göre; hakim tarafınca takdir belirlenecektir¹⁴⁸.

İİK'nin m. 279/2 mûtat ödeme dışında yapılan ödemeyi, vakıya sayıp, davacı (alacaklıya) olayın ispatı bakımından kolaylık sağlanmıştır. Yargıtay kararında; mûtat ödeme vasıtalarından gayri yapılan ödemelerin batıl olduğuna¹⁴⁹ karar vermiştir.

---

¹⁴⁷ Filiz **Askan**, Tasarrufun İptal Davaları, Bilge Yayınevi, Ankara 2008, s. 70; Cem **Tekin**, “Amme Alacakların Koruma Hükümlerinden İptal Davasına İlişkin Usul ve Esasları”, Legalbank Dergisi, S. , 167, s. 95

¹⁴⁸ **Y15HD.**, 23.1.1990 E. 1990/4223, K. 1990/81 **Uyar**, İptal Davaları, s. 82

¹⁴⁹ **Y17HD.**, 19.10.2009 E. 2009/5346, K. 2009/6530 S. Kararında; “... İİK m. 279/2 gereğince mûtat ödeme vasıtalarından gayri yapılan ödemelerin batıl olduğu, davalı borçlunun dava konusu taşınmazı borcuna mahsuben mûtat olmayan ödeme olarak ödenmesinin uygun olmadığı ...” şeklinde karar vermiştir . (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.08.2015)

B - Alacaklılara Zarar Vermek Kastı Nedeniyle İptal Davaları

1 - Genel Anlamda

İİK'nin 280. maddesinin birinci fıkrasında: Malvarlığı borçlarına yetmeyen bir borçlunun, alacaklılarına zarar verme kastıyla yaptığı tüm işlemler, borçlunun içinde bulunduğu mali durumun ve zarar verme kastının, işlemin diğer tarafınca bilindiği veya bilinmesi gerektiren açık emarelerin bulunduğu hallerde iptal edilebileceği belirtilmektedir. İİK'nin m. 280/2 kast unsuru, ilk fıkraya eklenmiş; önceki düzenlemenin aksine borçlunun hileli işlemlerinden değil, alacaklılara zarar verme kastına¹⁵⁰ yer verilmiştir. Bu değişiklik ile ödeme gücünü kısmen ya da tamamen kaybetme ve basiretli bir tüccardan beklenmeyecek davranışlarda bulunma kısıtları kaldırılmış; onun yerine malvarlığının borçlara yetmemesi (borca batıklık) unsuruna yer verilmiştir¹⁵¹. Borca batıklık kısaca şu şekilde tanımlanabilir; şirketin pasif değerlerinin aktif değerlerinden fazla olması durumu veya aktifin kifayetsizliğidir¹⁵². Borca batıklık, borçlunun mali durumunun bozulmasının en üst derecesi olup, şirketin mevcut ve alacaklarının, muaccel borçlarını karşılamaya yetmemesi olarak tanımlanabilir¹⁵³. Yargıtay kararında; “davalının basiretli tacir gibi davranmadığı, borçlunun mali durumunu bildiği ve ızzar koşulu gerçekleştiği” şeklinde karar vermiştir¹⁵⁴.

Alacaklı borçlanmanın gerçekleştiği tarihte borçlunun mal varlığına güvenerek işlem yaptığından, borcun doğumundan önceki tasarruflar iptal davasına

¹⁵⁰ Fatih **Dikici**, İcra ve İflas Hukuku Ceza ve Ceza Usul Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004, s. 276; **Güneren**, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1135; **Akşener**, İcra, s. 190; **Yıldırım**, İcra, s. 257

¹⁵¹ Kamil **Yıldırım**, “İcra ve İflas Kanununda 4949 sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikler Sempozyumu”, Yedi Tepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. , 2, İstanbul 2004, s. 473;

¹⁵² **Cumhur Rüzgaresen**, İflas Sebepleri, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 370; Ali Naim **İnan** / Şeref **Ertas**/ Hakan **Albaş**, Türk Medenî Hukuku-Miras Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2009, s. 508; Hakan **Pekcanitez**, Anonim Ortaklıkların İflâsı, Ankara 1991, s. 31; **Kuru**, İcra, s. 2805; Oğuz **Atalay**, Anonim Şirketlerin İflâsı, İzmir 1996, s. 47

¹⁵³ **Rüzgaresen**, s. 480

¹⁵⁴ **Y17HD.**, 16.09.2014 E. 2014/14435, K. 2014/11810 S. Kararında; “... Davalı borçluya ait fabrika binası ve müstemilatının tamamını satın alan, bir finansal kiralayan şirketi olan davalının basiretli bir tacir gibi davranmadığı, borçlunun mali durumunun bozulmuş olduğunu belirlemesi ve dolayısıyla alacaklılarını ızzar kastıyla hareket ettiğini, tespit etmesi gerektiği sonucuna varıldığı, dava konusu taşınmazın dava dışı başka bir şirkete satılmış olması nedeniyle bu davalı yönünden tazmine dönüşen davanın kabulü kararının onanması ....” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 29.11.2014)

konu olmaz. Borçlu yapmış olduğu bu ivazlı veya ivazsız tasarruf ile haczi kabil mallarını malvarlığının dışına çıkartmakta veya borçlarını arttırmaktadır¹⁵⁵.

İİK'deki madde metninde açıkça yer verilmemesi nedeniyle, iptal davasına konu tasarrufun borcun doğumundan önce yapılması halinde iptal edilip edilmeyeceği öğretide tartışmalıdır.

Üstündağ'ın görüşüne göre; alacaklının alacağı, iptale konu tasarruftan sonra doğsa bile alacaklı kendi alacağının doğumundan önce yapılmış olan muamelenin iptalini talep edebilecektir¹⁵⁶.

Belgesay'ın görüşüne göre; İİK'nin metni, borçlunun kendi hakkında aciz vesikası elde edildikten sonraki hukuki fiillerinin iptal davasına yol açamayacağı tarzında değerlendirilmesi gerektiğini¹⁵⁷ savunmaktadır.

Umar'ın görüşüne göre; kanun metninden anlaşılması gereken, hacizden veya iflastan önce, haciz ve aciz vesikası verilmesinin sebebi olan yahut da iflas masasına kabul edilen alacaklardan en eskisinin tesis edilmiş olduğu tarihe kadar olan süre içinde böyle bir hukuki fiil yapılmışsa tasarrufa konu malın niteliğine göre 2 veya 5 yıllık süre içerisinde iptal davası açılabilir¹⁵⁸.

Kuru'nun görüşüne göre ise; alacaklının alacağının doğum tarihi iptale tabi tasarruftan sonra olsa bile, alacaklının iptal davası açmaya hakkı vardır görüşünü ilk başlarda ileri sürmüş ise de sonrasında Yargıtay kararları doğrultusunda görüşünü değiştirmiş ve iptale tabi tasarrufun borcun doğumundan sonra yapılması gerektiğini savunmaya¹⁵⁹ başlamıştır.

Yargıtay kararlarında ise; "iptale tabi tasarrufun borcun doğumundan sonra yapılmış olması gerekir"¹⁶⁰ şeklinde karar vermiştir.

Kanaatimizce de, iptale tabi tasarrufun borcun doğumundan sonra yapılmış olması gerektiği görüşünü savunan yazarların görüşüne ve Yargıtay kararına katılıyoruz. Çünkü borçlanmanın gerçekleştiği tarihte borçlunun mal varlığına

---

¹⁵⁵ **Ertekin/ Karataş**, s. 203; **Güneren**, İptal Davaları, s. 1069; **Taze**, s. 90

¹⁵⁶ **Üstündağ**, s. 232

¹⁵⁷ Mustafa Reşit **Belgesay**, İptal Davası - Hacze İştirak, İst. Bar. Dergisi, Eylül 1943, s. 573 , 575

¹⁵⁸ **Umar**, s. 63

¹⁵⁹ **Kuru**, İflas ve Konkardoto, s. 375

¹⁶⁰ **Y17HD.** , 29.11.2012 E. 2012/10872. K. 2012/ 13291 S. Kararında; "... İptal davasının amacı, alacağın tahsilini temin için borcun doğumundan sonra yapılan tasarrufların iptaline hükmettirmektir..." şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 29.11.2014)

güvenerek işlem yaptığından, borcun doğumundan önceki tasarruflar iptal davasına konu olmaz.

2 - Aranması Gereken Unsurlar Borçlunun Hukuki İşlemi Yaptığı Sırada Malvarlığının Borcunu Karşılamaya Yetmemesi

Borçlunun malvarlığının borca yetmemesi borca batık olduğunu gösterir. Alacaklılardan biri veya birkaçının borçlu hakkında yaptığı takiplerinin sonuçsuz kalması, senetlerinin protesto edilmesi, borçlu hakkında geçici veya kesin aciz belgesi alınmış olması, borçlunun konkordato teklif etmesi gibi durumlar borçlunun malvarlığının borcuna yetmediğini gösterir ¹⁶¹.

Borçlunun, malvarlığının borca yetmemesi, burada malvarlığını aşan ölçüde borç altına girme, borca batık olma ¹⁶² durumu ile aynı manayı taşımaktadır. Bu davalarda ispat, maddede yapılan değişikliklerle getirilen, yaklaşık ispat ¹⁶³ ölçüsüne göre yapılabilir.

3 - Süre Yönüyle

İİK'nin 280. maddesi; borçlunun alacaklıların zarar vermek amacıyla yaptığı kabul edilen tasarrufların iptali için öngörülen süre bu madde kapsamındaki tüm işlemler için 5 yıl olarak değiştirilmiştir. İİK 278 ve 279. maddelerinde belirtilen hacizde, aciz belgesinin iflasta ise iflasın açılma tarihinden önce yapılan tasarruflar için 1, 2 yıllık süre bu madde kapsamında uygulanmaz. İİK m. 280. hükmü gereğince tasarrufun yapıldığı tarihten itibaren 5 yıllık süre içerisinde açılması gerekir. Çünkü maddede öngörülen sürenin başlangıcı olarak, iptal davasına konu işlemin yapıldığı tarih ¹⁶⁴ esas alınacaktır.

4 - Tasarruf Alacaklılara Zarar Verme Kastıyla Yapılmalı

İİK'nin m. 280/1 uyarınca, tasarrufun iptal davasına konu edilebilmesi için gerekli unsur, borçlunun işlemi, alacaklısına zarar verme kastıyla yapması gerekir. Uygulamada, borçluların, ekonomik kriz dönemlerinde; mallarını, paraya çevirmek

¹⁶¹ Güneren, İptal Davaları, s. 1141; Akşener, İcra, s. 156; Yıldırım, İcra, s. 274

¹⁶² Yıldırım, Sempozyum, s. 474; Muşul, İcra, s. 1207; Kuru, İcra, s. 1206

¹⁶³ Ahmet Başözen, İlk Görünüş İspatı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 65

¹⁶⁴ Muşul, İcra, s. 1211; Kuru, İcra, s. 1209; Güneren, İptal Davası, s. 1141

istediklerinde mallarını, normal değerlerinden daha aşağı fiyatlara satıldığı herkesçe bilinen bir gerçektir. Değişiklikten önceki fıkra metninde yer alan iyiniyetli bir kişiden veya basiretli bir tacirden beklenilmeyecek tasarruflarla mevcudun eksiltilmesi, şeklinde ölçütün objektiflikten uzak olması nedeniyle bazı alacaklıların, mağduriyetine sebebiyet vermiştir. Bu nedenle kaynak olarak alınan İsviçre Kanunun karşılık maddesinde, bulunan alacaklılara zarar verme kastı unsuru ile fıkra yeniden düzenlenmiştir ¹⁶⁵.

Borçluların, alacaklılara zarar verme kastı, bir üçüncü kişiyle işlemde bulunarak tüm alacaklılara zarar verme şeklinde olabileceği gibi bir kısım alacaklılar ile anlaşarak diğer alacaklılara zarar verme şeklinde de olabilir ¹⁶⁶.

İİK m. 278 ve 279’da vakıalar da, genel iptal davası sebebi olan, İİK m. 280. uygulama alanı içine girer. Bu nedenle, yeni vakıalar ileri sürülmedikçe, hukuki sebeplerin beyanında değişiklik yapılmasına hiçbir engel yoktur; bu konuda hasmın muvafakatine ve ıslaha ihtiyaç bulunmamaktadır ¹⁶⁷.

5 - Borçlunun Durumunu ve Alacaklılara Zarar Verme Kastıyla Hareket Ettiğini, Üçüncü Kişi Tarafınca Bilinmesi

İİK’nin m. 280/1 hükmüne göre, borçlunun tasarrufta bulunduğu üçüncü kişi iyiniyetli (TMK m. 3) olmamalıdır. Öyle ki, borçlunun içinde bulunduğu mali durumun ve zarar verme kastının, tasarruf işleminden faydalanan üçüncü kişi tarafınca bilmesini gerektiren açık emareler olmalıdır. Üçüncü kişinin, borçlunun kastını tasarruf işlemin yapıldığı sırada biliyor ¹⁶⁸ olması gerekir.

İİK’nin 4949 sayılı Yasa ile değişik hükmü m. 280. bağlamında iptal için yaklaşık ispatın ¹⁶⁹ yeterli olduğunu kabul etmiştir. Burada üçüncü kişinin borçlunun mali durumunu ve alacaklılara zarar verme kastını bildiğini emareler, ¹⁷⁰ kavramıyla alacaklıya kolaylık sağlanmaya çalışılmıştır.

¹⁶⁵ Akşener, İptal Davaları, s. 795; Güneren, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1142; Kuru, İcra, s. 3455

¹⁶⁶ Ertekin/ Karataş, s. 203; Güneren, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1142; Uyar, İptal Davaları, s. 92

¹⁶⁷ Umar, s. 81; Kuru, İcra, s. 3455; Uyar, İptal Davaları, s. 99

¹⁶⁸ Muşul, (İcra), s. 1206; Akşener, İptal Davaları, s. 795; Kuru, İcra, s. 3455

¹⁶⁹ Başözen, İlk Görünüş İspatı, s. 65

¹⁷⁰ Güneren, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1142; Ertekin/ Karataş, s. 203; Kuru, İcra, s. 3458

Yargıtay kararında; “iptal davasının genel şartları yanında İİK ilgili maddesinde sayılan akrabalık derecesi araştırılması gerektiğini belirtmiştir”¹⁷¹.

a - Borçlunun Belli Derecedeki Akrabaları Lehine Yaptığı Tasarruf

İİK’de yapılan değişiklikten sonra kanunda belirtilen derecedeki akrabaların, davalı borçlunun alacaklılarını zarar vermek kastıyla hareket ettiğini bildiği kabul edilmiştir¹⁷². Lehine tasarruf yapılan üçüncü kişi, borçlunun karısı veya kocası, üst soyu veya alt soyu ile üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) kan, veya kayın hısmı, evlât edineni veya evlâtlığı ise, borçlunun birinci fıkradaki durumunu, yani borçlunun alacaklılarına zarar verme kastını¹⁷³ bildiği farz olunur. Yargıtay kararında; “İİK’nin 280/1-2 madde hükümlerinin somut olayda uygulama yeri olup olmadığı tartışılması gerektiği”, Yargıtay başka bir kararında ise; “borçlunun, kardeşine yaptığı tasarrufu geçersiz saymıştır”¹⁷⁴.

---

¹⁷¹ **Y17HD.** , 17.04.2014 Tarih, E. 14/2064, K. 14/5952 S. Kararında; “...İİK’nin m. 280. malvarlığı borçlarına yetmeyen bir borçlunun alacaklılarına zarar vermek kastıyla yaptığı tüm işlemler, borçlunun içinde bulunduğu mali durumu ve zarar verme kastının işlemin diğer tarafın bilindiği veya bilinmesi gerektiren açık emarelerin bulunduğu hallerde tasarrufun iptal edileceği hususu düzenlendiğinden yapılan işlemde mal kaçırma kastı irdelenmelidir. Öte yandan İİK m. 279. iptal nedenleri sayılmış olup bu madde de yazılan iptal nedenlerinin gerçekleşip gerçekleşmediği de takdir olunmalıdır.” (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11.11.2014)

¹⁷² **Kuru**, İcra, s. 3463; **Güneren**, s. 1143; **Ertekin/ Karataş**, s. 203

¹⁷³ Kast: “Hukuka aykırı sonucun fail tarafından bilerek istenmesine, kast denir. Kast iki unsurdan oluşmaktadır. Bunlar, tasavvur (tasarlama) ve irade (isteme) unsurlarıdır. Tasavvur unsuru, hukuka aykırı sonucun, fail tarafından tasavvur edilmesini, tasarlanmasını, bilinmesini, öngörülmesini ifade eder. İrade ise, bu sonucun fail tarafından istenmesi, kabul edilmesidir. Böylece kastta, fail; hem davranışı, hem de hukuka aykırı sonucu istemektir. Kasıttaki karar verenin iradesi, hukuka aykırı sonuca yönelmiştir. Burada da korunan hukuki bir değer, istenilerek ihlâl edilmektedir. Bu nedenle kanunun yasakladığı bir şeyi yapan failin bu davranışına kasıtlı davranış adı verilir. Borçlu isteyerek yaptığı bu tasarrufuyla, alacaklısına zarar vermiş olmalıdır; yani alacaklının tatmin edilme imkânını tamamen veya kısmen ortadan kaldırmış, azaltmış veya güçleştirmiş olmalıdır. Borçlu tasarrufu yaptığı anda zarar kastı taşınmalıdır; fakat bu davranışın tek amacı alacaklıya zarar vermek olmayabilir; bu, muhtemel menfi sonuçların bilinçli olarak dikkate alınması, gayri muayyen kast (dolaylı kast) şeklinde de olabilir”. **Eren**, s. 535, 536; **Yıldırım**, İptal Davası, s. 154; **Güneren**, İptal Davaları, s. 1143; **Kuru**, İcra s. 3463; **Muşul**, İcra, s. 1207

¹⁷⁴ **Y17HD.** , 13.11.2012 E. 2012/1205, K. 2012/12449 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11.08.2015); **Y15HD.** , 11.10.1984 E. 1984/2996, K. 1984/ 3006 (<http://sinerjimevzuat.com>. E.T. 11.08.2015)

b - Ticari İşletmenin Devrinde

Ticari işletme, bir bütün halinde devredilebilir ve diğer hukuki işlemlere konu olabilir¹⁷⁵. Yasa koyucunun alacaklı lehine kabul ettiği ikinci karine ise İİK m. 280/4'de düzenlenmiştir.

Bu karine uyarınca borçlu tacir ticari işletmenin veya işyerindeki ticari malların tamamını veya önemli bir bölümünü, devretmiş veya satmışsa, alacaklılara zarar verme kastı ile hareket etmiş sayılır. Örneğin malvarlığı borçlarına yetmeyen borçlu tacirin, ticari işletme niteliğindeki dükkan, eczane, fırın vs. işyerini devretmesi halinde alacaklıların zarar verme kastı ile hareket ettiği kabul olunur¹⁷⁶.

TTK'de ticari işletmenin mal varlığı unsurlarının devri için bütünlük esasının göz önüne alınması ve devir işlemlerinin, ticaret siciline kayıt ile ilan edilmesi hususuna işaret edilmiştir. İşletmenin devir işlemlerinde anılan yasa hükümlerinin de göz önüne alınması gerekir¹⁷⁷.

Yargıtay kararında; "İİK'nin 280/3 fıkrası hükmü gereğince bir işletmenin ve iş yerindeki mevcut ticari emtianın önemli bir kısmını devir veya satın alan kişinin, borçlunun alacaklıların ızzar kastığını bildiği ve bu şekilde hareket ettiği kabul edilir"¹⁷⁸.

c - Karinenin Aksini İspat Olanığı

Ticari işletmenin devrini, iptal davasını açan alacaklıya devir, satış veya terk tarihinden itibaren en az üç ay evvel keyfiyetin yazılı olarak bildirildiğini veya ticari işletmenin bulunduğu yerde görülebilir levhaları asmakla beraber Ticaret Sicil Gazetesiyle, bu mümkün olmadığı takdirde bütün alacaklıların bildiğini temin edecek

---

¹⁷⁵ TTK'nin m. 11/3 göre:... "Ticari işletme, içerdiği malvarlığı unsurlarının devri için zorunlu tasarruf işlemlerinin ayrı ayrı yapılmasına gerek olmaksızın bir bütün hâlinde devredilebilir ve diğer hukuki işlemlere konu olabilir. Aksi öngörülmemişse, devir sözleşmesinin duran malvarlığını, işletme değerini, kiracılık hakkını, ticaret unvanı ile diğer fikrî mülkiyet haklarını ve sürekli olarak işletmeye özgülenen malvarlığı unsurlarını içerdiği kabul olunur. Bu devir sözleşmesiyle ticari işletmeyi bir bütün hâlinde konu alan diğer sözleşmeler yazılı olarak yapılır, ticaret siciline tescil ve ilan edilir.

¹⁷⁶ **Kuru**, İcra s. 3469; **Muşul**, s. 1209; **Güneren**, s. 1142

¹⁷⁷ Efraim **Aydemir**, Hukukta 4 Kavram Konu, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 289.

¹⁷⁸ **Y17HD**, , 10.10.2012 E. 2012/7317, K. 2012/ 10821 S. Kararında; "... İşletmenin önemli bir kısım malvarlığının devri işyeri hükmünde olduğundan, TBK'nin m. 179. gereğince davacı üçüncü kişinin devir aldığı işletmenin sorumlu olacağı açıktır. Bu nedenle dava konusu aracın, ticari olarak kullanıldığının saptanması halinde, borçlu ve üçüncü kişi arasında borcun doğumundan sonra yapılan satış ve işyeri devri niteliğinde olduğundan İİK'nin m. 280. gereğince iptale tabi olduğu gibi TBK'nin m. 179. göre de davacı üçüncü kişi borçlunun borçlarından sorumlu olur..." şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11.08.2015)

şekilde münasip vasıtalarla ilan olunduğunu ispatla davalı üçüncü kişi bu karineyi çürütebilir¹⁷⁹. Bu konuya ilerde açıklanacak olan ispat konusunda değinilecektir¹⁸⁰.

C - Borca Batık Durumda Yapılan Tasarruflar

1 - Genel Anlamda

İİK'nin 279. maddesinde; borçlunun, borca batık durumda yaptığı iptale tabi tasarruflar düzenlenmiştir. Borcunu ödemeyen bir borçlu tarafından hacizden veya mal bulunmaması sebebi ile acizden yahut iflasın açılmasından önceki 1 yıl içinde yaptığı dört bent halinde sayılan tasarruflar alacaklılar yönünden geçersizdir. Borçlunun bu tasarrufları, bazı alacaklılarını diğerlerine oranla himaye ettiği cihetle iptal davasına tabi tutulmuştur. Bu maddede yazılan tasarruflar hakkında iptal davası açılabilmesi için borçlunun bu tasarrufları borca batık haldeyken¹⁸¹ yapması şarttır. Yargıtay kararlarından birisinde; “kiracısı olup borçlulardan satın aldığı taşınmaza taşınması beklenen üçüncü kişinin, taşınmazı borçlunun yan kuruluşuna kiralamasını¹⁸² borca batık halde yapılan tasarruf” olarak değerlendirmiştir.

Kanun mehzadan farklı olarak borcunu ödemeyen bir borçludan bahsetse bile burada bahsi geçen aciz hali, ödemelerin tatili anlamında kullanılmamıştır. İİK'nin 279. maddesinin ikinci fıkrasının (borçlunun hal ve vaziyet) ifadesi maddenin matlabı göz önüne alındığında, madde de yer alan aciz halinden mehzadaki gibi borca batıklığın anlaşılması gerektiğini ortaya koymaktadır¹⁸³. Yargıtay bir başka kararında; “davalı üçüncü kişinin, borçlunun mali durumu ile alacaklılarına karşı zarar verme kastını bilen kişilerden olduğu” yönünde kararı bulunmaktadır¹⁸⁴.

¹⁷⁹ Üstündağ, (İflas), s. 241; Muşul, İcra, s. 275; Aydemir, s. 291; Güneren, s. 1147

¹⁸⁰ bkz. s. 132

¹⁸¹ Rüzgaresen, s. 370; İnan/ Ertay/ Albaş, s. 508; Pekcanitez, Anonim Ortaklıkların İflası, s. 31; Kuru, İcra, s. 2805; Atalay, Anonim Şirketlerin İflâsı, s. 47; Muşul, İcra, s. 275; Güneren, İptal Davaları, s. 1147; Aydemir, s. 293

¹⁸² Y15 HD. , 18.11.2002 E. 2002/5654, K. 2002/5274 Güneren, İptal Davaları, s. 1148

¹⁸³ ..Aciz hali, borçlunun haczi kabil olup fiilen haczedilen bütün mallarının satılsa da satışından ele geçen paranın takip konusu alacağı karşılamaya yetişmemesi; iflasta tasfiye sonucunda masa alacaklılarının alacaklarının tamamını tahsil edememeleri durumunda borçlunun mevcut ortaya çıkacak durumuna aciz hali denirken, ödemelerin tatili, borçlunun geçici ve sürekli olarak muaccel ve çekişmesiz borçlarını ödeyememesidir. Borçlunun aciz halde bulunması ödemelerini tatil ettiğine dair bir karine teşkil eder. Kuru/ Yılmaz/ Arslan, İcra, s. 393, 394

¹⁸⁴ Y17HD. , 15.10.2014 E. 14/7503, K. 14/13389 S. Kararında; “... Borçlunun alacaklılardan mal kaçırmak amacıyla 3 ve 9 nolu parselleri akrabası ve iş ilişkisi bulunan kişilere satımına ilişkin

2 - Borçlunun Aciz Halinde Yaptığı Tasarrufun İptal Davasına Konu Edilmesi ve Süresi

Borçlu tarafından hacizden veya mal bulunmaması nedeni ile acizden yahut iflasın açılmasından önce bir yıl içerisinde yaptığı dört bent halinde sayılan (gerekmediği halde mevcut bir borç için rehin verilmesi, para veya mûtat ödeme araçlarından başka bir şekilde yapılan ödemeler, vadesi gelmemiş bir borç için ödeme yapılması, kişisel hakların güçlendirilmesi için tapuya şerh verilmesi) gibi tasarruflarda öngörülen bir yıllık süre fevkalade mühletin¹⁸⁵ devamı süresince uzatılır. Keza, bu süre borçluya verilen konkordato süresi¹⁸⁶ kadar geriye uzatılabilir.

Fevkalade mühlet, İİK'nin 329/a maddesinde düzenlenmiştir: Bir sermaye şirketi veya kooperatif fevkalade mühlet elde ettiği takdirde, mühlet bitiminden itibaren bir yıllık süre içinde m. 179. ve devamı maddeleri uyarınca iflasın ertelenmesinden yararlanamaz. Bir sermaye şirketi veya kooperatifin iflası 179. ve devamı maddeleri uyarınca ertelendiği takdirde, bu ertelemenin bitiminden itibaren bir yıllık süre içinde fevkalade mühlet verilemez. İİK'nin ilgili maddeleri uyarınca fevkalade mühlet ile iflas erteleme talep tarihleri arasında bir süre konulmuş, böylece fevkalade mühletten yararlanan şirketlerin mühlet bitiminden itibaren 1 yıl boyunca iflas erteleme talebinde bulunulamayacağı, iflas ertelemesinde de ertelemenin bitiş tarihinden itibaren yine 1 yıl süre ile fevkalade mühletten yararlanılamayacaktır. Yargıtay kararlarında; “ sermaye şirketlerinin iflasına karar verilebilmesi için (İİK m. 329/a) şartlarını taşımalıdır ”¹⁸⁷, başka bir kararında ise; “

---

işlemlerde davanın kabulüne ilişkin kararda, davalıların, borçlunun mali durumu ile alacaklıları ızzar kastını bilen veya bilmesi lazım gelen kişilerden olduklarının anlaşılmasına ve kararda yazılı diğer gerekçelere göre davalıların temyiz taleplerinin reddine ...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 29.11.2014)

¹⁸⁵ İİK 317 maddesi: Fevkalade hallerde husus ile devamlı iktisadi buhranlarda İcra Vekilleri Heyeti 318'den 329'a kadar olan maddeler hükümlerinin muayyen bir müddet için bu hallerden müteessir olan mıntika borçlularına tatbik edilmesine karar verebilir.

¹⁸⁶ Uyar, s. 91; Akşener, İptal Davaları, s. 781; Ertekin/ Karataş, s. 188; Muşul, İcra, s. 1205; Güneren, s. 1134

¹⁸⁷ Y23HD. , 07.07.2011 E. 2011/184, K. 2011/16 S. Kararında; “... Şirketin borca batık olması (TTK m. 324/2, İİK m. 179), fevkalade mühletten yararlanmamış olması (İİK m. 179/a), iyileştirme projesinin mahkemeye sunulmuş olması, projenin ciddi ve inandırıcı olması, şirketin ıslahının bu projeye mümkün olması (İİK m. 179/1 son cümle) gerekir...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.08.2015)

fevkalade mühletten yararlanmışsa İİK m. 329/a sürenin geçmiş olması gerektiğini ”¹⁸⁸ şeklinde kararları bulunmaktadır.

3 - Geremediği Halde Mevcut Bir Borç İçin Rehin Verilmesi

Rehin, alacaklıya borcun ifa edilmemesi durumunda, rehinin konusu şeyi icra aracılığıyla sattırıp, satış değeri üzerinden, alacağını öncelikle alma hakkını veren fer’i bir ayni haktır. Fer’i haklar, varlığı diğer bir hakkın varlığına bağlı olan haklardır¹⁸⁹. Borçlu veya üçüncü bir kişinin bir borca teminat olmak üzere taşınır veya taşınmazın zilyetliğini alacaklıya nakletmesine rehin akti denir. Buradaki amaç, bir borcun ifasını garanti altına almak için, bir malın alacaklıya verilmesidir. Alacaklının yükümlülüğü ise, söz konusu malı muhafaza etmek ve borcun sona ermesi durumunda da malı iade etmektir¹⁹⁰.

Rehni alan alacaklı, borç ödenmediği takdirde rehin konusu malı satmak ve satış bedeli üzerinden alacağını öncelikli tahsil etmek hakkına haizdir. Rehin borçlu veya üçüncü kişiye ait malvarlığındaki bir değer üzerine alacaklı yararına tesis edilir. Bu değer taşınır, taşınmaz ya da alacak olabilir. Alacaklı borcun ödenmemesi veya noksan yahut gereği gibi ifa edilmemesi halinde tesis edilen rehine el atmak sureti ile alacağına kavuşmak imkanına kavuşur¹⁹¹.

Borçlu tarafından mevcut bir borcu garanti altına almak için yapılan rehinler; hacizden veya mal bulunmaması nedeni ile acizden yahut iflasın açılmasından önceki bir yıl içinde vuku bulmuş olmak şartıyla batıldır¹⁹².

Mülkiyeti muhafaza kaydıyla, yapılan bir satış mahsus siciline tescil edilmişse, mülkiyeti muhafaza kaydıyla satan kişi rehin alacaklısı gibi sayılacağından, borçlunun hacizden veya acizden yahut iflasına açılmasından önceki

---

¹⁸⁸ **Y23HD.** , 06.10.2011 E. 2011/335, K. 2011/859 S. Kararında;“... İflasın erteleme kararı verilebilmesi için şirketin pasifinin aktifinden fazla olması, mali durumunun iyileştirme ihtimalinin bulunması, ibraz edilen iyileştirme projesinin ciddi ve inandırıcı olması ve fevkalade mühletten yararlanmışsa İİK’nin m. 329/a belirtilen sürenin geçmiş olması gerekmektedir. Şirketin borca batıklığı TTK’nin m. 324/2 belirtilen şekilde tespit tarihindeki gerçek değerler nazara alınarak belirlenmeli, ayrıca iflas erteleme talebi İİK’nin m. 166 gereği ilan edilmelidir...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.08.2015); **Y19HD.** , 14.05.2009 E. 2009/1340, K. 2009/4479

¹⁸⁹ **Kemale Aslanova**, Roma Hukukunda Rehin Akti ve Türk Hukukunda Etkileri, İstanbul 2009, s. 14

¹⁹⁰ **Bülent Tahiroğlu**, Roma Borçlar Hukuku, Der Yayınları, İstanbul 2012, s. 157

¹⁹¹ **Ertekin/ Karataş**, s. 188

¹⁹² **Kuru**, İcra, s. 3446; **Ertekin/ Karataş**, s. 230; **Umar**, s.74

bir yıl içinde satın aldığı malı, mülkiyeti muhafaza kaydıyla satın almış gibi göstermesi ve bunu sicile tescil ettirmiş olması iptale tabi tutulacaktır¹⁹³.

Yargıtay kararlarında; “ipotek tesisine ilişkin tasarrufun davacının takip konusu olacak ve fer'ileriyle İİK 280/1 madde gereğince iptaline karar verilmesinin¹⁹⁴ gerektiği”, başka bir kararında; “kamu kurum ve kuruluşları lehine verilen ipotek verme taahhüdünün m. 280/1 kapsamında değerlendirilemeyeceği”¹⁹⁵ şeklinde kararları bulunmaktadır.

4 - Para veya Mûtat (Alışılmış, Olağan, Normal) Ödeme Araçlarından Başka Bir Şekilde Yapılan Ödemeler

İİK'nin 279/1-2 maddelerine göre borçlunun para veya mûtat ödeme vasıtalarından gayri bir surette yaptığı ödemeler, alacaklı yönünden geçersiz sayılır. Yasa koyucunun, bu hükmü getirmesinin amacı, borca karşılık verilen mal veya mallar üzerinde alacaklıların haciz koydurmadan veya konulmuş olan hacze iştiraklerin ve icrada yapılacak cetvelde sıraya girmeden ve dolayısıyla alacaklarını tahsil etme olanağının bulunmasıdır¹⁹⁶.

¹⁹³ **Güneren**, İstihkak ve İptal Davası, s. 1134; **Kuru**, İcra, s. 3444; **Ertekin/ Karataş**, s. 191

¹⁹⁴ **Y17HD.**, 12.05.2015 E. 2011/184, K. 2011/16 S. Kararında; “... İpotekle ilgili davanın reddine karar verilmiş ise de varılan sonuç dosya kapsamı ve mevcut delil durumuna uygun düşmediği, İİK m. 279/1-1 kapsamında 7.8.2009 tarihli tasarruf değerlendirildiğinde anılan ipotek, haciz veya aciz veya iflastan evvelki bir yıl içinde yapılmadığından bu madde kapsamında iptal olmadığı ancak borçlu ile davalı Eyüp Sabri'nin vekili olduğu şirket arasındaki ticari ilişkiler nedeniyle davalı Eyüp Sabri borçlunun durumunu ve amacının bilebilecek kişilerden olması nedeniyle dava konusu 7.8.2009 tarihli ipotek tesisine ilişkin tasarrufun davacının takip konusu olacak ve fer'ileriyle İİK m. 280/1 gereğince iptaline karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle hüküm tesisinin isabetli olmadığı...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.08.2015)

¹⁹⁵ **Y17HD.**, 24.02.2015 E. 2014/13889, K. 2015/3323 S. Kararında; “... İİK'nin 277 vd. maddelerine dayalı tasarrufun iptali istemine ilişkin olduğu, mahkemece davalı banka lehine verilen ipoteklere ilişkin tasarrufların iptaline karar verilmiş ise de yapılan inceleme ve araştırmanın hüküm kurmaya yeterli olmadığı, davalı banka tarafından borçludan alınan ve dava konusu edilen ipoteklerin, davalı Garanti Bankası AŞ tarafından verilen kredilerin dayanağı olarak alınmış olup kredi sözleşmeleri ile kullandırma tarihlerinin de dosyaya sunulduğu, kredi sözleşmelerinin 31.2 ve 31.4 maddelerinde belirtilen hükümlerin ipotek verme taahhüdünü kapsar nitelikte olduğu, bunun yanında 2644 sayılı Tapu Kanunu'nun 26/IX. fıkrasında kamu kurum ve kuruluşları (Ordu Yardımlaşma Kurumu dahil), bankalar, esnaf ve sanatkarlar kredi ve kefalet kooperatiflerince açılacak tüm kredilere karşılık teminat gösterilen taşınmazların ipotek işlemleri, tarafların istemi halinde resmi senet tanzim edilmeksizin alacaklı ile borçlu ve varsa kefilleri arasında yapılan kredi veya borç sözleşmelerine istinaden, tapu sicil müdürlüklerince tapuya tescil edileceğine ilişkin hüküm karşısında ipotek tesisinin kredi sözleşmelerine istinaden doğrudan tapuya tescil edilmelerinin de mümkün olduğu, açıklanan bu maddi ve hukuksal olgulara göre davalı bankanın ipotek tesisinin borçlu açısından İİK'nin m. 279/1 kapsamında iptal edilebilecek bir tasarruf olarak değerlendirilmesi yönündeki mahkemenin gerekçesine katılma imkanı bulunmadığı...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.08.2015)

¹⁹⁶ **Ertekin/ Karataş**, s. 196; **Kuru**, İcra, s. 3446; **Güneren**, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1135

Söz konusu olan yalnızca para borçlarıdır. Paradan başka örneğin borçlunun üçüncü kişiye aracını devir etmesi gibi tasarrufta bulunması halinde, borçların mûtat olmayan vasıtalarla ifası İİK m. 279 göre değil, eğer şartları gerçekleşmiş ise İİK m. 280. göre iptal davası imkanı verir¹⁹⁷. Ödeme vasıtasının, mûtat olup olmadığı bir hukuki mesele değil bir vakıa olarak incelenecektir. Mûtat bir vasıta ile yapıldığı belirlenen ödeme kasta dayanan iptale ilişkin m. 280. ile yaptırıma tabi tutulur¹⁹⁸.

5 - Vadesi Gelmemiş Bir Borç İçin Ödeme Yapılması

Ödeme günü gelmemiş olan borç, ister ifa yerine isterse de ifa uğruna ödenmiş olsun iptal edilebilir. Borçlu önceden ödeme hakkına sahip olmakla beraber buna mecbur olmadığı, borcun bir kefaletle veya rehin ile teminat altına alınmış olduğu durumlarda veya borçlunun, borçtan bir iskontodan faydalandığı hallerde dahi ödeme iptal edilebilir¹⁹⁹.

Borçlunun, aciz halindeyken son bir yıl içerisinde yaptığı vadesi gelmemiş borçlarına mahsuben olan ödemeler, hangi ödeme vasıtası ile yapılırsa yapılsın iptale tabidir. Burada iptale neden olan asıl unsur borcun ödendiği anda vadesinin gelmemiş olmasıdır²⁰⁰. Borçlunun geciktirici şarta bağlı bir borcunu henüz şart tahakkuk etmeden önce ödenmiş olması halinde de, bu ödeme m. 279/3' e göre iptale tabidir. Kefilin asıl borç muaccel halini almadan yaptığı ödemeler de²⁰¹ böyle kabul edilir.

6 - Kişisel Hakların Güçlendirilmesi İçin Tapuya Şerh Verilmesi

TMK'nin 1009/1 maddesinde; arsa payı karşılığı inşaat, taşınmaz satış vaadi, kira, alım, önalım, gerialım sözleşmelerinden doğan haklar ile şerh edilebileceği kanunlarda açıkça öngörülen diğer haklar tapu kütüğüne şerh edilebilir. Bu maddede şerh edilebileceği açıkça belirtilen kişisel haklar, arsa payı karşılığı inşaat, taşınmaz satış vaadi, kira, önalım, alım ve geri alım, sözleşmelerinden doğan haklardır. Bundan başka serbest ipotek derecesinden yararlanma ve geri dönme koşulu ile

¹⁹⁷ Umar, İptal Davası, s. 76; Ertekin/ Karataş, s. 200; Güneren, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1135

¹⁹⁸ Yıldırım, İcra, s. 213; Güneren, İptal Davaları, s. 1135; Umar, s. 76

¹⁹⁹ Kuru, İcra, s. 3449 ; Umar, s. 78; Yıldırım, İcra, s. 217

²⁰⁰ Akşener, İptal Davaları, s. 99; Yıldırım, İcra, s. 210; Uyar, İptal Davaları, s. 91; Güneren, İptal Davaları, s. 1137

²⁰¹ Kuru, İcra, s. 3449; Ertekin/ Karataş, s. 190; Umar, s. 78; Akşener, İptal Davaları, s. 102; Yıldırım, İcra, s. 212; Uyar, İptal Davaları, s. 95; Güneren, İptal Davaları, s. 1135

bağışlama sözleşmelerinden doğan kişisel haklarda, tapuya şerh edilebilir. Unsurları bulunduğu takdirde anılan kişisel hakların güçlendirilmesi için tapuya verilen şerhler iptal davasına konu edilebilir²⁰².

Bunlar şerh verilmekle o taşınmaz üzerinde sonradan kazanılan hakların sahiplerine karşı ileri sürülebilir. Medeni Kanunumuzun öngördüğü kişisel hakların kuvvetlendirilmesi yolu, kötü niyetli borçlu ve üçüncü kişiler tarafından alacaklıdan mal kaçırma veya alacaklılardan birini kayırmak için kullanılabilmesi, ihtimal dahilinde olduğundan, bu husus İİK'nin 279. maddesine dördüncü bent olarak 3494 sayılı Yasa ile eklenilmiştir²⁰³. Aciz halinde bulunan borçlunun son aciz vesikasının alınması tarihinden önceki bir yıl içinde kişisel borçlarının kuvvetlendirilmesi için taşınmazın tapu siciline verdimiş olduğu şerhler, iptale tabidir. Ancak örneğin tapudaki satış vaadi şerhi iptale tabiyken, satış vaadi sözleşmesi bir tasarruf muamelesi olmadığından iptale tabi olmayacaktır²⁰⁴. 4949 sayılı Yasa ile yapılan değişikliğe kadar madde metni ve kenar başlığında hileli tasarruflar kavramına yer verilmiştir. Ancak 4949 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle, m. 280/2 kast unsuru ilk fıkraya eklenmiş, önceki düzenlemenin aksine borçlunun hileli işlemler²⁰⁵ yerine alacaklılara zarar verme kastına²⁰⁶ yer verilmiştir. Zarar verme kastı; borçlunun, bilmek ve istemek suretiyle alacaklıdan mal kaçırmak amacıyla, üçüncü kişiye yaptığı tasarruf işlemine denir.

Hileli işlemi, üçüncü kişileri yanıltmak amacıyla, borçlu ile işlem yapan kişi arasında belli oranda ağır, yoğun ve ustaca yapılan sergileniş açısından da üçüncü kişilerin inceleme olanağını ortadan kaldıracak nitelikte bir takım hareketlerle yapılan işlemler diye tarif edebiliriz²⁰⁷. Yargıtay 15. Ceza Dairesinin yerleşik içtihatlarında; hilenin nitelikli yalan olduğu, mağdurun inceleme olanağını ortadan kaldıracak hareketler²⁰⁸ olarak kabul etmiştir.

---

²⁰² Yıldırım, İcra, s. 462; Uyar, İptal Davaları, s. 107; Güneren, İptal Davaları, s. 1140

²⁰³ Ertekin/ Karataş, s. 190; Akşener, İptal Davaları, s. 121; Yıldırım, İcra, s. 220

²⁰⁴ Ertekin/ Karataş, s. 190; Kuru, s. 3450; Umar, s. 79; Yıldırım, İptal Davası, s. 154. 473; Uyar, İptal Davaları, s. 114; Güneren, İptal Davaları, s. 1144

²⁰⁵ Hile; nitelikli bir yalan olduğu, fail tarafından yapılan hileli davranış belli oranda ağır, yoğun ve ustaca olmalı, sergileniş açısından mağdurun inceleme olanağını ortadan kaldıracak nitelikte bir takım hareketlerdir.

²⁰⁶ bkz. s. 43

²⁰⁷ Y15CD., 21.01.2015 E. 2013/6923, K. 2015/936 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.08.2015)

²⁰⁸ Y15CD., 16.02.2015 E. 2015/1988, K. 2015/ 20569; Y15CD., 12.02.2015 E. 2015/1196, K. 2015/ 16816; Y15CD., 15.01.2015 E. 2014/240008, K. 2015/ 512; Y15CD., 14.01.2015 E. 2014/24289, K. 2015/ 370 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.08.2015)

İKİNCİ BÖLÜM

TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ ŞARTLARI, ÖZEL DAVA ŞARTLARI, YARGILAMA USULÜ

I - HMK'DE DÜZENLENEN GENEL DAVA ŞARTLARI

Tasarrufun iptali, davacı (alacaklı) tarafınca dava konusu edilmesi durumunda; açılan bu dava için Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanacağından öncelikle, HMK'deki genel dava şartları kısaca incelenecek sonrasında İİK'nin 277 ve devamı maddelerinde yer alan iptal davasına ilişkin özel dava şartları ve iptal davasının uygulandığı yargılama usulü açıklanacaktır.

HMK'nin 114. maddesinde belirtilen dava şartları şunlardır:

- a) Türk mahkemelerinin yargı hakkının bulunması.
  - b) Yargı yolunun caiz olması.
  - c) Mahkemenin görevli olması.
  - ç) Yetkinin kesin olduğu hâllerde, mahkemenin yetkili bulunması.
  - d) Tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları; kanuni temsilin söz konusu olduğu hâllerde, temsilcinin gerekli niteliğe sahip bulunması.
  - e) Dava takip yetkisine sahip olunması.
  - f) Vekil aracılığıyla takip edilen davalarda, vekilin davaya vekâlet ehliyetine sahip olması ve usulüne uygun düzenlenmiş bir vekâletnamesinin bulunması.
  - g) Davacının yatırması gereken gider avansının yatırılmış olması.
  - ğ) Teminat gösterilmesine ilişkin kararın gereğinin yerine getirilmesi.
  - h) Davacının, dava açmakta hukuki yararının bulunması.
  - ı) Aynı davanın, daha önceden açılmış ve hâlen görülmekte olmaması.
  - i) Aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması.
- (2) Diğer kanunlarda yer alan dava şartlarına ilişkin hükümler saklıdır.

Hakim, dava şartlarının var olup olmadığını res'en inceler. Başlangıçta bulunmayan bir dava şartının sonradan tamamlanması mümkünse, bunun için süre

verilir. Eğer verilen süre içerisinde eksiklik giderilebilirse, davanın esasına girilebilir aksi halde davanın reddine karar verilebilir ²⁰⁹.

A - Mahkemeye İlişkin Dava Şartları

1 - Türk Mahkemelerinin Yargı Hakkının Bulunması

Devlet, yargı yetkisini, mahkemeler eliyle kullanır. Bu yetki hükümranlık haklarından olup, ancak hükümran olduğu ülke sınırları içerisinde kullanabilir. Bir devletin diğer devletin coğrafi sınırları içerisinde yargı yetkisini kullanması kabul edilemez ²¹⁰.

Yargı hakkı (yetkisi), yargı yolu, görev ve kamu düzenine ilişkin yetki halleri kabul edilmektedir. Türkiye Cumhuriyetinin coğrafi sınırlarıyla sınırlı olmak üzere yerli ve yabancı tüm gerçek ve tüzel kişilerin, Türk yargısına tabi olmasıdır. Yargı yolu ise, bir davanın adliye mahkemeleri önünde görülebilmesi için, adli yargının görev alanına girmesi gerektiği anlamını taşır ²¹¹. Yargı hakkı ve yargı yolu bakımından iptal davasına ilişkin dava şartı, genel kural ve uygulamalara göre farklılık göstermemektedir. Türk mahkemelerinin, yargı hakkı, kişi ve yer yönünden sınırlandırılmaya tabi tutulmuştur.

2 - Yargı Hakkının Ülke Yönünden Sınırları

Türk Mahkemelerin yargı hakkı, Türkiye Cumhuriyetinin coğrafi sınırları ile sınırlıdır. Türk Mahkemeleri, Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında (yabancı ülkelerde) faaliyette bulunamazlar. Bunun gibi, yabancı devlet mahkemeleri de Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde faaliyette bulunamazlar ²¹².

---

²⁰⁹ Baki **Kuru**/ Ramazan **Arslan**/ Ejder **Yılmaz**, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 23. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s. 250-262; Hakan **Pekcanitez**/ Oğuz **Atalay**/ Muhammet **Özekes**, Medeni Usul Hukuku, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 35; Bilge **Umar**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 1-27; Ejder **Yılmaz**, Hukuk Muhakemeleri Şerhi, Yetkin Yayınevi, Ankara 2013, s. 25; Baki **Kuru**, Hukuk Usulü Muhakemeleri, 7. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2001, s. 1343-1361

²¹⁰ Timuçin **Muşul**, Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s. 30; Abdurrahim **Karşlı**, Medeni Muhakeme Hukuku, 4. Baskı. Seçkin Kitapevi, Ankara 2014, s. 45; **Umar**, Hukuk Şerhi, s. 19; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 23,

²¹¹ **Kuru**, Hukuk Usulü, s. 1345, **Muşul**, Medeni, s. 1348, **Umar**, Hukuk Şerhi, s. 22; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 27,

²¹² **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 249; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 36; **Umar**, Hukuk Şerhi, 26

3 - Yargı Hakkının Kişi Yönünden Sınırları

Kural olarak (yerli, yabancı) bütün gerçek ve tüzel kişiler, Türk yargısına tabidir. Ancak bu kuralın bazı istisnaları vardır yani Türk Mahkemeleri bazı kişilere karşı açılan davalara bakamazlar²¹³.

4 - Yabancı Devletlerin Yargı Muafılığı

Bir devlet, başka bir devletin mahkemeleri önünde yargılanamaz. Bu nedenle, yabancı bir devlete karşı Türk Mahkemelerinde dava açılmaz. Ancak yabancı devletin yargı muafılığı (bağımsızlığı), yabancı devletlerin egemenlik işlemlerine ilişkin davalar hakkındadır. Fakat özel hukuk ilişkilerinden dolayı dava açılabilir²¹⁴.

Ülkemiz, 3402 sayılı Kanunla Diplomatik İlişkiler Hakkında Viyana Sözleşmesine katılmıştır. Diplomatik temsilcilerin hukuk davalarındaki yargı muafiyeti tam (mutlak) değildir. Diplomatik temsilci, hem hukuk davalarında hemde icra iflas takiplerinde yargı muafiyetinden faydalanamaz.

5 - Yargı Yolunun Caiz Olması

Yargı çeşitleri (kolları), arasındaki ilişkiye yargı yolu denir. Bu nedenle, medenî yargıda hukuk mahkemesi ile idarî yargıdaki idare mahkemesi arasındaki ilişki, bir yargı yolu ilişkisidir. Hukukumuzda yargı yolu için de görev (vazife), terimi kullanılmaktadır (Anayasa m. 158). Bir davaya hukuk mahkemesinde mi yoksa idare mahkemesinde mi bakılacağı, görev değil, yargı yolu sorunudur. HMK farklı yargı yolunun görevli olması halini göreve ilişkin maddelerde değil HMK 114/b maddesinde dava şartları arasında düzenlemiştir. Yargı yolunun, caiz olması dava şartlarındandır. “Mahkemenin dava şartı olması nedeniyle öncelikle âdli - idari yargı yolu uyuşmazlığını çözmesi gerekir. Mahkemece isabetli şekilde anılan uyuşmazlığın çözümünün idari yargıya ait olduğu tespit edilmiş ancak görevsizlik kararı verilmiştir. HMK 115/2 maddesine göre mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir”²¹⁵. İdari yargının konusuna giren bir dava, adliye mahkemelerinde açılmaz; açılırsa bu husus yargılamanın her

²¹³ Muşul, Hukuk, s. 31; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 249

²¹⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, Medeni, s. 250; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 181; Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 503; Umar, Hukuk Şerhi, 188, 191; Karşlı, Medeni, s. 281

²¹⁵ Y9HD. , 17.01.2012 E. 2011/54610, K. 2012/683 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 10.11.2014)

aşamasında bir dava şartı olarak taraflarca ileri sürülür ve mahkeme tarafından re'sen göz önüne alınır ²¹⁶.

6 - İptal Davasında Görevli Mahkeme

a - Doğrudan Açıldığı Durumlarda Görev

İİK'de tasarrufun iptali davalarını düzenlendiği bölümde, görev konusuna ilişkin özel bir hüküm bulunmadığı gibi buna dair bir açıkça bir düzenleme de yoktur ²¹⁷. Dolayısıyla HMK'de göreve ilişkin m. 2. belirtilen; dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, kişi varlığına ilişkin davalarda, görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir.

HMK'de göreve ilişkin hükümleri yasanın yürürlüğe girmesinden önceki tarihte açılmış davalarda uygulanmayacağından (HMK geçici m. 1/1) 1086 sayılı Hukuk Usulleri Muhakeme Kanun'un yürürlükte bulunduğu sırada dava değerine göre, sulh hukuk mahkemesinde açılmış bulunan davalara aynı mahkemede görülmesine devam olunur ²¹⁸.

İptal davası, dava konusu malın aynına ilişkin aynı bir dava olmayıp, sadece, alacaklının alacağına kavuşması imkanı veren, kişisel bir dava olduğundan, iptal konusu tasarrufun değeri her zaman dava değeri sayılmaz. İptal davası sonucunda yapılan tasarrufun tümüyle iptaline karar verilmeyip, davacı alacaklının alacağı ölçüsünde iptale karar verileceği ²¹⁹ belirtilmektedir. Üçüncü kişi tarafından asliye hukuk mahkemesinde borçlu ve alacaklı aleyhine açılan davaya karşılık, alacaklı tarafından iflasta iptal davası açılırsa bu dava asıl davanın bakıldığı asliye hukuk mahkemesinde görülür ²²⁰.

²¹⁶ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 270; **Pekantez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 181; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 783; **Umar**, Hukuk Şerhi, 195; **Karşlı**, Medeni, s. 290

²¹⁷ **Pekantez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 95; Ejder **Yılmaz**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 2. Basık, Yetkin Yayınları, Ankara 2013 s. 41; **Umar**, s. 1, 27; **Karşlı**, Medeni Muhakeme Hukuku, s. 195; **Muşul**, İcra, s. 1217 ; Haşmet Sırrı **Akşener**, İcra ve İflâs Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları, Turhan Yayınevi, İstanbul 2002. s. 274; **Güneren**, İptali Davaları, s. 150

²¹⁸ **Pekantez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 102; **Güneren**, İptal Davaları, s. 150

²¹⁹ **Uyar**, İptal Davaları, s. 164; **Güneren**, İptal Davaları, s. 1030

²²⁰ Matmut **Coşkun**, İcra ve İflas Kanunu, C.3, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 920

Yargıtay 17. HD bir kararında ise; “tasarrufun iptali davasında, davalıların tacir olmadığı, dava konusu taşınmazların konut olarak kullanıldığı, takip konusu alacağın, tüketici kredisinden kaynaklandığı, tüketici ilişkisinden doğan tüm davalarda tüketici mahkemesinin görevli olduğuna²²¹ karar vermiştir”.

Mahkeme, iptal davası açılması üzerine, görev itirazı olsun veya olmasın, görevli olmadığını, dosya üzerinde inceleme yaparak karar verir (HMK m. 138, 320/1). Bir davada görev, yetki itirazları var ise önce görev sorunu çözümlenmelidir²²².

b - Karşılık Dava şeklinde Açılan İptal Davasında Görev

İİK'nin m. 97/17 gereğince, üçüncü kişinin açtığı hacizden doğan istihkak davasına karşı, haciz yaptıran alacaklı, bu yasanın onbirinci babı hükümlerine dayanarak (İİK m. 277 - 284) geçici ve kesin aciz belgesi sunmak zorunda olmaksızın, karşılık dava olarak icra mahkemesinde tasarruf iptal davası açabilir²²³. Karşılık davanın, istihkak davasının en geç ilk oturumunda, açılması gerekir. İstihkak davasını alacaklı, açmış ise, karşı dava olarak iptal davası açamaz²²⁴. Yargıtay kararlarında; üçüncü kişinin, istihkak davasına, karşılık olarak açılan iptal davasına, icra mahkemesinde bakılamayacağı gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmesi doğru değildir²²⁵. Yargıtay'ın başka bir kararında ise; “asliye hukuk mahkemesinde görülen tasarrufun iptali davasının aynı zamanda iş mahkemesine açılan, tespit davasıyla birleşmede yarar bulunmadığı”²²⁶, başka bir kararında; “

²²¹ **Y17HD.** , 17.09.2013 E. 2013/12525, K. 2013/12355 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 24.11.2014)

²²² **Pekcanitez/ Atalay/ Özokes**, Medeni, s. 249; **Güneren**, İptal Davası, s. 154

²²³ **Y21HD.** , 09.032004, E. 2004/759, K. 2004/2173 S. Kararında: “... Alacaklı yanca istihkak davası ile birlikte açılan tasarrufun iptali davasının istihkak davasından ayrılarak ayrı bir esasa kaydedilmesine ve daha sonra iptal dava dilekçesinin görev yönünden reddilerek dosyanın genel mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr> E.T. 24.11.2014)

²²⁴ **Coşkun**, s. 670, 671

²²⁵ **Y21HD.** , 30.05.2000 E. 2000/4373, K. 2000/4363 **Coşkun**, s. 671

²²⁶ **Y17HD.** , 08.07.2010 E. 2010/5762, K. 2010/6632 S. Kararında; “ ... İİK'nin 277 ve devamı maddeleri göre açılan tasarrufun iptali davaları ile aynı yasanın m. 281. uyarınca basit yargılama usulen tabii olup, genel mahkemelerde açılması gerekmektedir. Bu nedenle birleştirilen dava işçi işveren ilişkisinden kaynaklanan ve iş mahkemelerinde görülebilecek asıl davalardan olsa dahi dava 277 ve devamı uyarınca açılan tasarrufun iptali davası olmakla bu dava yönünden işin esasına girilerek tarafların delillerin toplanması ondan sonra hasıl olacak sonuca göre bir nihai karar verilmesi gerekirken, her iki dava dosyası hakkında da görevsizlik kararı verilmesi doğru bulunmadığı gibi aynı yargılama usulüne tabii olmayan birlikte görülmelerinde yarar bulunmayan davaların da birleştirilmesi de doğru bulunmamıştır...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 24.11.2014)

tasarrufun iptali davası karşı dava olarak açılmayıp ayrı açılırsa davaya icra mahkemesinde değil genel mahkemelerde bakılması gerekir”²²⁷ şeklinde karar vermiştir.

Yargıtay’ın 24.02.1954 Tarih ve 53/2-7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında: “Tasarrufun iptal davası, karşılık dava olarak açılmayıp, ayrı olarak açılırsa, davaya icra mahkemesinde değil, genel mahkemelerde bakılır”²²⁸. Bu nedenle, icra mahkemesinde, karşılık niteliği bulunmayan iptal davası açılırsa dava dilekçesinin görev yönünden reddine, istenirse dosyanın görevli mahkemeye gönderilmesine karar verilmiştir. Tasarrufun iptali davası asliye hukuk mahkemesinde görülür²²⁹.

Davanın tarafları (davacı, davalı) davanın her aşamasında, görev itirazında bulunabilirler. Görev hususu, kamu düzenine ilişkin olması nedeniyle taraflar sözleşme ile görevli mahkemeyi değiştiremezler. Üçüncü kişinin, davalı alacaklıya, karşı açmış olduğu istihkak davası karşısında üçüncü kişi de davacı üçüncü kişi aleyhine iptal davasını süresi içerisinde karşı dava açarsa, bu dava da görevli mahkeme icra hukuk mahkemesidir. Aksi takdirde, karşı dava süresi içerisinde açılmaz ise o zaman bu dava görevli mahkeme ise asliye hukuk mahkemesidir. Bu yönüyle iptal davası ile istihkak davasının icra mahkemesinde görülmesi istisnai bir durumdur bu istisnai durumda yargılamanın dava konusu, yargılamanın ivediliği ilkesi gibi kriterlerine uygundur²³⁰.

6183 sayılı Kanunun iptal davası açılması durumunda görevli mahkeme; ilgili yasanın 24. maddesi hükmü gereğince kamu borçlusunun bu kanunun 27, 28, 29 ve 30. maddelerinde yazılı tasarruf ve işlemlerinin iptali için genel mahkemelerde (adli mahkemelerde) dava açılır ve bu davalara diğer işlere genel hükümlere göre bakılır²³¹.

²²⁷ **Y17HD.**, 11.10.2011 E. 2011/5274, K. 2011/9074 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 24.11.2014)

²²⁸ (<http://www.sinerjimevuzat.com.tr>. E.T. 24.11.2014)

²²⁹ **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 95; **Umar**, Hukuk Şerhi, s. 1, 27; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 41; **Karşlı**, Medeni, 178; **Coşkun**, s. 846

²³⁰ **Coşkun**, s. 663

²³¹ Mualla **Öncel** / Nami **Çağan** / Ahmet **Kumrulu**, Vergi Hukuku -Genel Kısım, C. 1, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara 1985, s. 181

7 - İptal Davasında Yetki

a - Doğrudan Genel Mahkemede Açılan Davalarda Yetki

İİK’de genel mahkemede, açılacak iptal davaları için yasada özel bir düzenleme öngörülmemiştir. Bu yüzden iptal davası için HMK’nin m. 5. düzenlenen; mahkemelerin yetkisi, diğer kanunlarda yer alan yetkiye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, bu kanundaki hükümlere tabi olduğuna ilişkin hükümleri uygulanır.

Yetki, bir davaya hangi yerdeki görevli mahkemenin bakacağını belirleyen bir usul kuralıdır. Öğretide, borçlu, tasarrufun iptaline ilişkin davaların borçlunun ikametgahı mahkemesinde ve tasarrufun yapıldığı yer mahkemesinde görülebileceği ifade edilmektedir.²³² Yargıtay kararları da bu yöndedir ²³³.

HMK’nin 6. maddesinin birinci fıkrasında: genel yetkili mahkeme, davalı, gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. İkinci fıkrasında ise yerleşim yeri, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı TMK’nin hükümlerine göre belirlenir ²³⁴.

İİK’de, asliye hukuk mahkemesinde açılacak tasarrufun iptali davaları için özel bir düzenleme öngörülmemiştir. Bu nedenle, iptal davası, HMK’nin 6 ve devamı maddelerinde yer alan genel yetki kuralına göre açılabilir ²³⁵.

HMK’de genel yetki kuralı m. 6. düzenlemesinin yanında devamı maddeler olan 7-16 maddeleri arasında sıralanmıştır.

HMK’nin 7. maddesinin birinci fıkrasında; davalı birden fazla ise dava, bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir. Ancak, dava sebebine göre kanunda, davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme belirtilmişse, davaya o yer mahkemesinde bakılır. İkinci fıkrasında birden fazla davalının bulunduğu hâllerde, davanın, davalılardan birini sırf kendi yerleşim yeri mahkemesinden başka bir mahkemeye getirmek amacıyla açıldığı, deliller veya

---

²³² Günay, s. 48

²³³ Y17HD. , 07.07.2014 E. 2014/13596, K. 2014/10792 S. Kararında; “... Tasarrufun iptali davalarında HMK’nin 5 ve devamı maddelerinde düzenlenen yetki kurallarının geçerli olduğu...” şeklinde kararı bulunmaktadır. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 29.11.2014)

²³⁴ <http://www.resmi.gazete.gov.tr>. E.T. 24.11.2014

²³⁵ Y17HD. , 08.10.2007 E. 2007/3576, K. 2007/3007 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T 11.11.2014)

belirtilerle anlaşılırsa, mahkeme, ilgili davalının itirazı üzerine, onun hakkındaki davayı ayırarak yetkisizlik kararı verir.

Davalılar, birden fazla ve yerleşim yerleri aynı yerde ise, dava davalıların bulunduğu yer mahkemesinde açılabilir. Davalı ve lehine tasarruf yapılan üçüncü kişi arasında zorunlu dava arkadaşlığı bulunmaktadır. Bu iki davalıların, yerleşim yerleri farklı ise alacaklının seçim hakkı, bulunmaktadır. Alacaklı, dilerse borçlunun dilerse borçlu ile hukuki işlemde bulunan üçüncü kişinin yerleşim yerindeki mahkemede, davasını açabilir (HMK m. 7/1).

Tüzel kişilere (ticaret şirketleri, kooperatifler, dernekler, vakıflar, sendikalar vs.) karşı açılacak davalar, bu tüzel kişilerin kuruluş belgesinde ki yer adresleri, yer adresleri yok ise işlerinin yöneltildiği yer mahkemesi yetkilidir.

İptal davası, kişisel nitelikte bir hakka dayandığından, bu davalarda yetki konusunda HMK'nin yetki kuralları geçerli olacaktır. Dolayısıyla, davalı tarafta yer alan borçlu ile işlemde yararlanan üçüncü kişinin yerleşim yeri aynı yer ise, dava davalıların müşterek ikametgahı mahkemesinde açılır. Davalı tarafta yer alan borçlu ile üçüncü kişinin ortak ikametgahı yoksa, iptal davası, bunlardan birinin ikametgahı mahkemesinde açılabilir ²³⁶. Mahkemenin yetkisine ilişkin Yargıtay kararında; “ davalılardan birisinin yerleşim yerinde iptal davasının açılabileceğine karar vermiştir” ²³⁷.

Davalının sorumluluğu, haksız bir fiile dayanmayıp kanundan doğduğu için, HMK'deki yetki kurallarının uygulanması söz konusu değildir ²³⁸. “İptal davası, kişisel bir alacak davası olduğundan, konusu taşınmaz bile olsa yine davalının ikametgahı mahkemesi yetkilidir” ²³⁹.

²³⁶ Pekcanitez./Atalay/ Özekes, s. 514; Güneren, İptal Davaları, s. 1035; Muşul, Medeni, s. 1177

²³⁷ Y17HD. , 22.04.2014 E. 2014/5893, K. 2014/6258 S. Kararında; “... İİK'nin 258/1 ve 50. maddeleri yollaması ile HMK'nin 6 ve 7. maddelerine göre mahkemenin yetkili olmadığı gerekçesiyle ... davalıların nüfus ve mernis adres kayıtlarına göre davalı borçlunun yerleşim yeri adresini Bakırköy ilçesinde diğer davalıların yerleşim yeri ise Büyükçekmece ilçesi olduğu HMK 6 ve 7. maddeleri gereğince yetkili mahkemenin davalılardan birisinin yerleşim yeri adresi olup, davalıların zorunlu dava arkadaşlığı olması nedeniyle yetkili mahkemenin Bakırköy mahkemesi olduğuna ilişkin kararın yerinde olduğu...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 29.11.2014)

²³⁸ Necmettin Mümtaz Berkin, İflas Hukuku, 3. Baskı, Hamle Matbaası, İstanbul 1972, s. 242

²³⁹ Y15HD. , 25.09.1991 E. 1991/1990, K. 1991/2371 S. Kararında; “.. İptal davasının sabit olduğu takdirde bu davaya konu teşkil eden mal üzerinde cebri icra yoluyla hakkını almak yetkisini elde eder ve bu davanın konusu taşınmaz mal ise davalı üçüncü üzerindeki kaydın tashihine mahal olmadan o taşınmazın haciz ve satışını isteyebilir. Böylece bu dava, konusunu teşkil eden taşınmazın aynı ile ilgili olmadığı...” şeklinde kararı bulunmaktadır. Muşul, İflas, s. 252

Davalı borçlu ve üçüncü kişi arasında (bunların tacir olması durumunda), yapılmış bulunan yetki sözleşmesi, iptal davasına bakmaya yetkili mahkemenin tespitinde belirleyici değildir. Zira davacı alacaklı, davalılar arasında yapılan bu sözleşmeye yabancı olduğundan, ortada geçerli bir yetki sözleşmesi yoktur ve yetkili mahkemenin bu sözleşmeye göre tayin edilemez. Alacaklı ve borçlu arasında yapılmış ve her ikisinin de tacir olması durumunda, imzalarını taşıyan yetki sözleşmesi varsa alacaklı iptal davasını, sözleşmede yetkili gösterilen yer mahkemesinde açabilir ²⁴⁰.

İflastaki hali ise, dava, alacaklılardan bir tarafından sıra cetveline itiraz şeklinde açılmışsa ya da bu şekilde açılmış iptal davasına iflas idaresi karşı dava şeklinde bir iptal davası açmışsa o zaman yetkili mahkeme, iflasa karar veren ticaret mahkemesi olacağı için yetkili mahkemenin tayininde yukarıdaki bahsettiğimiz esaslar geçerli değildir ²⁴¹. Tasarrufun iptali davalarında, mahkemece, davalı tarafından yetki itirazında bulunulmamış olması halinde doğrudan doğruya yetkisizlik kararı verilemez ²⁴². Yargıtay kararında ise yetki itirazının zorunlu dava arkadaşlarından birlikte yapılması gerektiğini belirtmiştir ²⁴³.

b - İcra Mahkemesinde İstihkak Davasına Karşı Açılan Karşılık İptal

Davasında Yetki

İİK'nin m. 97 uyarınca, üçüncü kişinin, icra mahkemesinde açtığı hacizden doğan istihkak davasına karşı, davalı takip alacaklısı, yasal süresi içinde karşılık olarak tasarruf iptal davası açarsa (İİK m. 97/17) bu dava, istihkak davası ile birlikte aynı icra mahkemesinde görülür. Çünkü kesin yetkinin söz konusu olmadığı hallerde, asıl davanın açıldığı mahkeme karşılık dava içinde yetkilidir (HMK m. 13).

²⁴⁰ Bilge Umar, Türk İcra-İflas Hukukunda İptal Davası, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1963, s. 92

²⁴¹ Muşul, İflas, 251; Pekcanitez / Atalay/ Özkan / Özekes, İcra, s. 869; T. Uyar / A. Uyar / C. Uyar, Tasarrufun İptali Davaları, s. 936; M. Gündüz Pehlivanlı, Açıklamalı İcra ve İflas Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005, s. 1144, 1146

²⁴² T. Uyar/ A. Uyar/ C. Uyar, Tasarrufun İptali Davaları, s. 938; Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özekes, İcra, s. 869; Muşul, İflas, s. 251; Pehlivanlı, s. 1146; Coşkun, Tasarrufun İptali, s. 840

²⁴³ Y17HD. , 25.03.2014 E. 2014/3369, K. 2014/4302 S. Kararında; "...Yetki itirazının zorunlu dava arkadaşları tarafından birlikte yapılması gerektiğinden davalı borçlunun yetki itirazında bulunmaması nedeniyle davalı üçüncü kişinin yetki itirazının reddine karar verilerek davanın esası incelenmelidir. Davalı borçlu ile üçüncü kişi arasında İİK'nin m. 282. uyarınca zorunlu dava arkadaşlığı bulunduğu ve yetki itirazının zorunlu dava arkadaşları tarafından birlikte yapılması gerektiği..." şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 06.12.2014)

Taşınır mala ilişkin istihkak davası, yetkisiz bir icra mahkemesinde açılmış olmasına karşın, süresi içinde yetki itirazında bulunulmazsa, icra mahkemesinin yetkisini kabul etmiş sayılır. Bu durumda, davalı alacaklı, yetkisini kabul etmiş sayıldığı icra mahkemesinde karşılık davasını açabilir²⁴⁴.

Burada dava engeli olarak niteleyebileceğimiz ve ancak ilk itiraz olarak ileri sürülebilecek kesin olmayan yetki hali söz konusudur. Ancak iflas davasına ilişkin yetki, kamu düzenine ilişkin ve kesin olduğundan ve iptal davasının sıra cetveline itiraz ya da buna karşılık dava olarak açılması halinde, iflasa karar veren mahkeme yetkili olacağından bu mahkemenin yetkisinin kamu düzenine ilişkin ve kesin bir yetki hali olduğunun kabulü gerekir²⁴⁵. Bu şekilde açılmış iptal davasına iflas idaresi, karşı dava şeklinde bir iptal davası açmışsa; o zaman yetkili mahkeme, iflasa karar veren ticaret mahkemesi olacağı için yetkili mahkemenin tayininde yukarıdaki bahsettiğimiz esaslar geçerli olmaz²⁴⁶.

c - Asliye Hukuk Mahkemesinde Açılan Karşılık İptal Davasında Yetki

Lehine tasarruf yapılan üçüncü kişi, tarafından alacaklı ve borçlu aleyhine asliye hukuk mahkemesinde açtığı davaya karşı, davalı alacaklı karşılık iptal davası açarsa asıl davanın açıldığı mahkeme, karşılık davada da yetkilidir (HMK m.13).

Yargıtay kararında da belirtildiği üzere iptal davalarının aynı değil kişisel davalar olması nedeniyle genel yetki kuralına göre davalının ikametgahı mahkemesinde görülür²⁴⁷.

Davanın konusu taşınmaz olsa bile taşınmazlara ilişkin kesin yetki kurallarını düzenleyen HMK m. 12 hükmü bu davalarda uygulanmaz.

HMK'de yasal düzenlemesi kapsamında ve Yargıtay kararında; “gerçek kişiler arasında yetki sözleşmesi yapılamayacağını belirtilmiştir” (HMK m. 17)²⁴⁸.

²⁴⁴ T. Uyar/ A. Uyar/ C. Uyar, Tasarrufun İptali Davaları, s. 938; Muşul, İflas, s. 251; Coşkun, Tasarrufun İptali, s. 840; Güneren, İptal Davası, s. 1036

²⁴⁵ Muşul, İcra, s. 1510; Saim Üstündağ, İflas Hukuku, 8. Baskı, Yaylacık Matbaa, İstanbul 2009, s. 17; Seyithan Deliduman, “İflas ve İflasın Ertelenmesi Davalarında Yetkili Mahkeme İle Bunun Usuli Kazanılmış Hak Teşkil Edip Etmeyeceği ve Yargıtay Uygulaması” Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.1, S. ,2007/1-2, s.260 <http://www.erzincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale> E.T. 06.12.2014)

²⁴⁶ Pekcamtez/ Atalay/ Özkes, Medeni, s. 104; Pehlivanlı, s. 1144- 46

²⁴⁷ Y17HD. , 22.10.2009 E. 2009/7497, K. 2009/6638 (Legal Dergi, S. , 2010/86, s. 627)

²⁴⁸ Y17HD. , 07.07.2014 E. 2014/11118, K. 2014/10785 S. Kararında; “... İptal davaları aynı hakka değil, kişisel hakka dayanan davalardandır. İcra takibinin dayanağı olan senetler 6100 sayılı HMK döneminde düzenlenmiştir. HUMK döneminde m. 22. uyarınca kamu düzeni ile ilgisi bulunmayan

“ Genel yetkili mahkemede, dava açma hakkı olan davacının, tercihini özel yetkili yer mahkemesi olarak kullanmasında yasaya aykırı bir yön yoktur ”²⁴⁹. “ Yetki itirazının süresi içerisinde yapılması gerekir ”²⁵⁰.

Sonuç olarak diyebiliriz ki yetki kuralı kesin olmayan hallerde İİK'nin 277 vd. maddelerine göre açılan iptal davalarında uygulanması gereklidir. Yetki kuralına aykırılık iddiası davalılar, tarafından süresi içerisinde yetki ilk itirazını ileri sürülmesi gerekir. İptal davası, kişisel dava niteliği taşımaktadır, iptale konu edilen tasarruf taşınmaz olduğu durumlarda HMK'de kesin yetki kuralı uygulanması düşünülemez. Çünkü bu davada tasarrufa konu taşınmazın aynına yönelik bir talep yoktur bu sebeple kesin yetki kuralı uygulanmaz. Fakat diğer davalının ikametgahı vs. itirazlar süresi içerisinde yapılması halinde mahkemece değerlendirilir. Keza lehine tasarruf işlemi yapılan üçüncü kişi, tarafından alacaklı ve borçlu aleyhine asliye hukuk mahkemesinde açtığı davaya karşı, davalı alacaklı karşılık iptal davası açarsa asıl davanın açıldığı mahkeme, karşılık dava içinde yetkili olacağına ilişkin yasal düzenlemede iptal davası bakımından da uygulanır. İflas durumunda ise, dava, alacaklılardan bir tarafından sıra cetveline itiraz şeklinde açılmışsa ya da bu şekilde açılmış iptal davasına iflas idaresi karşı dava şeklinde bir iptal davası açmışsa; o zaman yetkili mahkeme, iflasa karar veren ticaret mahkemesinin olacağı gibi istisnai yetkiler söz konusu olabilir.

---

dönemlerde taraflar, yetkili mahkemeyi sözleşme ile belirleyebilme imkanına sahip iseler de HMK'nin yetki sözleşmesini düzenleyen (m. 17) tacirler veya kamu tüzel kişilerinin, aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında, bir veya birden fazla mahkemeyi sözleşme ile yetkili kılabilecekleri belirtilmiş olduğundan gerçek kişiler arasında yetki sözleşmesine cevaz verilmediği anlaşılmaktadır. Somut olayda yetki sözleşmesinin gerçek kişiler arasında 6100 sayılı yasanın yürürlük tarihinden sonra yapılmış olmasından dolayı geçerli olamayacağı...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 29.11.2014)

²⁴⁹ **Y17HD.** , 05.07.2010 E. 2010/5570, K. 2010/6376 S. Kararında; “...Tasarrufun iptali davalarında HUMK'nin 9 ve devamı maddeleri geçerlidir. İptal davaları aynı hakka değil, kişisel hakka dayanan davalardır. Bu nedenle davanın konusu taşınmaz olsa bile taşınmazlara ilişkin kesin yetki kurallarını düzenleyen HUMK'nin m. 13 hükmü uygulanmaz...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T.12.11.2013)

²⁵⁰ **Y17HD.** , 18.03.2013 E. 2013/430, K. 2013/3527 S. Kararında; “... Davalının yetki itirazının süresinde olmadığı, cevap dilekçesinin uzatılması için ek bir sürede verilmediği nazara alınarak yetki itirazının reddi gerekir. Dava İİK 277 ve devamı maddelerine dayanılarak açılmış tasarrufun iptali işlemi ilişkindir. İİK'nin m. 281 tasarrufun iptali davalarının basit yargılama usulü ile görüşülüp hükme bağlanacağı belirtilmiştir. HMK'nin m. 317/2 göre basit yargılama usulüne tabi davalarda davaya cevap süresi, dava dilekçesinin davalıya tebliğinden itibaren iki haftadır...” şeklinde kararı bulunmaktadır. (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 06.12.2014)

B - Taraflara İlişkin Dava Şartları

Medeni haklardan yararlanma ehliyetine sahip olan herkes, davada taraf ehliyetine de sahiptir (HMK m. 50). Taraf ehliyeti, gerçek ve tüzel kişilerin bir davada, davacı veya davalı olarak taraf olabilme yeteneğidir. Taraf ehliyeti medeni hukuktaki medeni haklardan yararlanma (hak) ehliyetinin usul hukukunda barındığı şekildedir ²⁵¹.

1 - Gerçek Kişilerde

Gerçek kişilerde kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer. Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak şartıyla, ana rahmine düştüğü andan itibaren elde eder (TMK m. 28).

TMK'nin 599. maddesi gereğince yasada açıkça yazılı ayırık durumlar dışında kalan ve ölen kişiye ait alacaklar, haklar, mallar ile borçlar mirasçılara geçer. Bu nedenle iptal davası sırasında ölen tarafın mirasçuları, iptal davasına mirasçılık belgesi sunarak kaldığı yerden devam edebilirler ²⁵². Taraflardan birinin ölümü halinde, mirasçılar mirası kabul veya reddetmemişse, bu hususta kanunla belirlenen süreler geçinceye kadar dava ertelenir. Bununla beraber hakim, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, talep üzerine davayı takip için kayyım atanmasına karar verebilir (HMK m. 55).

a - Dava Açılmadan Önce Davalının Ölmesi Halinde

Tasarrufun iptali davalarında da mirasçıların tamamı mirası reddetmişler ise, dava onlara yöneltilemez. En yakın kanuni mirasçıların tamamı tarafından reddedilen miras, sulh hukuk mahkemelerince iflas hükümlerine göre tasfiye edileceğinden (MK m. 612) tasfiye sonucunun sonuçlanması beklenmesi gerekir. Mirasın tasfiyesi sonuçlandığında mirası reddedilen davalı (borçlu) için atanacak ve yetkilendirilecek bir temsilcinin davaya katılımı suretiyle taraf teşkili sağlanmış olur ²⁵³. TBK m. 513/1 gereğince; aksi sözleşme veya işin niteliğinden anlaşılmadıkça

²⁵¹ **Kuru**, Hukuk, s. 887.; **Y4HD.** , 23.10.1984 E. 1984/6447, K. 1984/7849 (**YKD**, C.10, S. , 85/3, s. 344-347

²⁵² **Y21HD.** , 25.06.2001 E. 2001/4775, K. 2001/5062 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 12.11.2014)

²⁵³ **Y17HD.** , 22.03.2010 E. 2010/530, K. 2010/ 2546 S. Kararında; "... Borçlunun bütün mirasçılarının mirası reddettikleri anlaşılmaktadır. Mirası reddeden mirasçılara husumet

vekalet ölümle sona erer. Böyle bir durumda, ölenin sağlığında düzenlediği vekaletname ile yetki verdiği kişi iptal davası açamaz.

Yargıtay'ın kararlarında davacı, davalının davadan önce öldüğünü, dava açıldıktan sonra öğrenmiş olsa bile, davanın davalı taraf sıfatı yokluğundan, reddi gerekeceğini, davacının ölen davalının mirasçılarına karşı sürdürülmeyeceği görüşü hakimdi. Ancak HMK'nin m. 124/4 hükmüne göre; dava dilekçesinde tarafın yanlış ve eksik gösterilmesi kabul edilebilir bir yanılığa dayanıyorsa, hakim karşı tarafın rızasını aranılmaksızın taraf değişikliği talebini kabul edebileceğine ilişkin yasal düzenlemesi ile Yargıtay'ın bu kararının bir önemi kalmamıştır.

İlgili maddenin gerekçesinde ise, kısa bir süre önce işlem yapılmış, vekili ile muhatap olunmuş bir işlemde sonra, muhatabın ölmesi halinde, mirasçılar değil, ölen kişiye dava açılmasında da benzer durum vardır. Böyle durumlarda tarafın, yargılamayı uzatmak yönünde niyeti olmayacağı gibi bunda hukuki yararı da yoktur. Yanlış taraf gösterilmesi dürüstlük kuralına aykırı değilse, ortaya çıkan dava ilişkisi sebebiyle daha üstün yarar dikkate alınarak, yargılamaya gerçek tarafla devam etmekte yarar vardır. Böyle bir durumda, karşı tarafın rızası aranmadan hakimin kabulü ile yeni tarafa karşı davaya devam edilebilecektir. Bu hallerde hakimin yapacağı inceleme sadece hatanın maddi hata olup olmadığını ve taraf değişikliği isteğinin dürüstlük kuralına aykırı bulunup bulunmadığıdır denilmek suretiyle maddeye açıklık getirmiştir²⁵⁴.

b - Dava Açıldıktan Sonra Davalının Ölümü Halinde

Tasarrufun iptali davasında, husumetin ölen borçlunun, bütün mirasçılarına yöneltmesi gerekir. En yakın kanuni mirasçılarının tamamı tarafından reddedilen miras, sulh hukuk mahkemesince iflas hükümlerine göre tasfiye edileceğinden (TMK m. 612), tasfiye prosedürünün sonuçlanmasının beklenmesi gerekir. Mirasın tasfiyesi sonuçlandığında mirası reddedilen davalı borçlu için atanacak ve

---

yöneltilemez. Taraf teşkili davanın görülebilme koşullarından olup re'sen nazara alınması gerekir. Ayrıca taraf teşkili sağlanmadığı sürece işin esasına girme olanağı da yoktur..." şeklinde kararı bulunmaktadır. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11/08/2015)

²⁵⁴ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 270; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, Medeni, s. 181; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 783; **Umar**, Hukuk Şerhi, 195; **Karşlı**, Medeni, s. 290; **Güneren**, İptal Davası, s. 225

yetkilendirilecek bir temsilcinin davaya katılımı suretiyle taraf teşkili sağlanmış olur
255

2 - Tüzel Kişilerde

Tüzel kişiler, medeni hak ehliyetine sahip olduklarından davada, taraf ehliyetine sahiptir. Bu nedenle, tüzel kişiler ister özel hukuk tüzel kişileri isterse kamu tüzel kişileri olsun iptal davasında davacı ve davalı olarak taraf olabilirler²⁵⁶.

a - Özel Hukuk Tüzel Kişileri

Özel hukuk tüzel kişileri, özel hukuktan doğan, dernekler, vakıflar, ticaret şirketleri, kooperatifler gibi tüzel kişilerdir. İptal davası tüzel kişi adına tüzel kişinin organı tarafından açılır. Çünkü tüzel kişinin iradesi organları aracılığıyla açıklanır (TMK m. 50). Tüzel kişinin iptal davasında taraf olabilmesi için tüzel kişiliğinin ve taraf ehliyetinin bulunması gerekir. Kişiliği ve ehliyeti sona eren tüzel kişi adına veya ona karşı iptal davası açılmaz. Tasfiyeye giren tüzel kişinin kişiliği ve ehliyeti sona ermez. Şirket, tasfiye edilip ticaret sicilinden silinir ve durum Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilirse, tüzel kişiliği ve taraf ehliyeti son bulur²⁵⁷.

Tüzel kişiliği sona eren ticaret şirketi veya kooperatifin tüzel kişiliğinin, sicilden silinmesine ilişkin kararın kaldırılarak ticaret siciline yazımı konusunda terkini yapan ticaret sicili ile tasfiye memurlarına yöneltilerek ayrı bir dava açılması için davacıya HMK'nin 52-54. maddeleri uyarınca uygun bir önel verilmesi gerekir. Açılacak dava sonucunda şirket veya kooperatifin sicile yeniden yazımına (ihyasına) karar verilirse tüzel kişiye davetiye tebliğ olunarak yargılamaya devam olunur²⁵⁸.

Yargıtay'ın bu kararı yerinde değildir. TMSF'nin mahkemeden, davanın durdurulmasına talep etmesi durumunda, mahkemenin bu talebi izah ettirmeli, şayet bu talep sulh anlaşması²⁵⁹ sebebiyle davayı takipten vazgeçme beyanı ise, karşı

²⁵⁵ **Y17HD.**, 20.09.2010 E. 2010/7318, K. 2010/7051 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11/08/2015)

²⁵⁶ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 270; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 181; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 783; **Umar**, Hukuk Şerhi, 195; **Karşlı**, Medeni, s. 290; **Güneren**, İptal Davası, s. 225

²⁵⁷ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 270; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, Medeni, s. 181; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 783; **Umar**, Hukuk Şerhi, 195; **Karşlı**, Medeni, s. 290; **Güneren**, İptal Davası, s. 225

²⁵⁸ **YHGK.**, 06.06.2007 E. 2010/358-337; 27.01.1999 10/1-1 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11/08/2015)

²⁵⁹ **Atalay**, Bankacılık Kanunu, s. 113

tarafın iradesi sorulmalı, onunda davayı takip etmeme iradesi söz konusu ise davayı bu şekilde sulh sözleşmesine göre, sulh'e göre karar verilmesini istemezlerse, karar verilmesine yer olmadığına karar verir (HMK m. 315/1).

b - Kamu Tüzel Kişileri

Kamu tüzel kişileri, yasayla veya yasanın verdiği yetkiye dayanılarak kurulan tüzel kişilerdir. Devlet, devletin organı olan bakanlıklar, bakanlığa bağlı olup kuruluş yasalarında ayrı bir tüzel kişiliği olduğu belirtilen bazı genel müdürlükler (Orman Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü gibi), il özel idareleri, belediyeler, köylerin kamu tüzel kişisi olarak taraf ehliyetleri vardır.

Bankacılık Kanun'un 132. Maddesinin onuncu fıkrasında: Fon, takip ettiği alacaklar ile ilgili olarak iskonto da dahil olmak üzere, her türlü tasarruflarda bulunmaya, sulh olmaya, satmaya, geri almaya, alacağına mahsuben taşınır ve taşınmaz mallar ile her türlü hak ve alacakları belirleyeceği koşullar ile devralmaya ve alacağın yeniden itfa plânına bağlanması da dâhil olmak üzere borçlularla anlaşma yapmaya ve borçlularla yaptığı anlaşmalar kapsamında Fon Kurulunca belirlenecek usul ve esaslar dahilinde muhafaza tedbiri uygulayıp uygulamamaya, dava açıp açmamaya veya açılmış bulunan hukuk davalarının yapılan anlaşma süresince durdurulmasını mahkemeden istemeye yetkilidir.

Bu yetkiyle, TMSF'ye hukuk davalarının borçlular ile yapılan anlaşma süresince durdurulmasını mahkemeden talep etme yetkisidir. Bu yetkinin kullanılması üzerine mahkemenin ne tür karar vereceği ise kesinlikle düzenlenmemiştir. Usul hukukumuzda, davanın durdurulması diye bir kavram müessese bulunmadığından mahkeme, böyle bir istek karşısında, HMK'de düzenlenen müesseseyi uygulayarak karar vermek zorundadır. Aksi takdirde mahkeme, usul hukuku alanında, hukuk meydana getirme faaliyetinde bulunma zorunda kalacaktır²⁶⁰.

Yargıtay kararında; “davanın durması, davanın olduğu yerde durması ve hiç bir usul işleminin yapılmaması demektir. Davanın durdurulması ile yargılanma

---

²⁶⁰ Oğuz **Atalay**, “ Bankacılık Kanunu m. 132 Çerçevesinde Hukuk Davalarının Durması Mümkün Müdür ?” Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. , 11/9 (<http://www.deu.edu.tr>. E.T. 15.08.2015)

ertelenmekte; fakat dava derdest kalmaya devam etmektedir”²⁶¹, şeklinde karar vermiştir.

c - Tüzel Kişiliği Olmayan Topluluklar Miras Ortaklığı

Miras ortaklığı, (tereke) birden çok mirasçı bulunması durumunda, mirasın geçmesiyle birlikte paylaşmaya kadar, mirasçılar arasında terekedeki bütün hak ve borçları kapsayan elbirliği ortaklığıdır (TMK m. 640/1).

Bu ortaklıkta, mirasçılar terekeye elbirliğiyle sahip olurlar, sözleşme veya yasadan doğan temsil ya da yönetim yetkisi saklı kalmak üzere, terekeye ait bütün haklar üzerinde birlikte tasarruf ederler. Miras ortaklığının tüzel kişiliği ve taraf ehliyeti bulunmadığından bu ortaklık adına veya bu ortaklığa karşı iptal davası açılmaz. Bu tür ortaklığın davacı olması durumunda; ortakların hepsi birlikte dava açmalıdır. Davalı olması durumunda ise, dava tüm ortaklara karşı açılmalıdır. Çünkü mirasçılar arasında zorunlu dava arkadaşlığı bulunmaktadır²⁶².

d - Adi Ortaklık

Adi ortaklığın (TBK m. 620-645) tüzel kişiliği bulunmadığından taraf ehliyeti yoktur. Bu nedenle bu ortaklık adına veya bu ortaklığa karşı iptal davası açılmaz. Adi ortaklık adına, davanın tüm ortaklar tarafından iptal davası açılması gerekir, bu kural gereği alacaklı adi ortaklık adına iptal davasını tüm adi ortakların birlikte açması gerekir. Çünkü ortaklar arasında zorunlu dava arkadaşlığı vardır. Adi ortaklık elbirliği mülkiyeti kuralına bağlıdır (TMK m. 534 -702). Elbirliği mülkiyeti, yasa veya yasada öngörülen sözleşmeler uyarınca, aralarında ortaklık bağı bulunan kişilerin bir mala birlikte malik olma durumudur. Bu mülkiyette ortakların belirlenmiş payları olmayıp her birinin hakkı ortaklığa giren malların tamamına yaygındır (TMK m. 701/2). Aynı şekilde ortaklığa karşı açılan iptal davasının da, tüm ortaklar aleyhine açılması gerekir²⁶³.

---

²⁶¹ **Y19HD.**, 05.03.2009 E. 2007/ 30887, K. 209/ 5995 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11/08/2015)

²⁶² **Pekcantez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 193; **Saim Üstündağ**, Medeni Yargılama Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 2000, s. 368; **Yavuz Alangoya**, Medeni Usul Hukukunda Dava Ortaklığı (Tarafların Taaddüdü), Nemaş Dizgi ve Baskı, İstanbul 1999, s. 23; **Ömer Ulukapı**, Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı, Konya 1991, s. 81 vd;

²⁶³ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 242; **Ulukapı**, Medeni, s. 90; **Güneren**, İptal Davası, s. 236

C - İptal Davasında Dava Ehliyeti

Bir kişinin, bizzat veya tayin edeceği bir temsilci aracılığı ile davayı davacı ya da davalı olarak takip edebilmesi ve dava ile ilgili usul işlemleri yapabilmesi ehliyetidir. Dava ehliyeti medeni hukuktaki, medeni hakları kullanma yani fiil ehliyetinin usul²⁶⁴ (HMK m. 50 - 57) hukukundaki görünümüdür.

1- Gerçek Kişilerde

a - Dava Açmada Tam Ehliyeti Olanlar

Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin (reşit) kişinin medeni hakları kullanma ehliyeti (fiil ehliyeti) vardır (TMK m. 10). Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip kişiler tam dava ehliyetine sahiptir. Bu nedenle bu kişiler iptal davasını bizzat veya yetkilendireceği vekil aracılığı ile açıp takip edebilecekleri gibi haklarında açılan davayı da aynı şekilde takip edebilirler²⁶⁵.

b - Dava Açmada Sınırlı Ehliyetli Olanlar

Medeni hakları kullanma ehliyeti sınırlı olan ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar kural olarak dava ehliyetine sahip değildir. Bu nedenle, yasal temsilcilerin rızası olmadıkça kendi işlemleri ile borç altına giremezler (TMK m. 16/1). Sınırlı ehliyetliler adına tasarrufun iptali davasını kanuni temsilcileri açar. Karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada kanuni temsilcilerin rızası gerekli değildir. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, haksız fillerinden, sorumludurlar (TMK m. 16/1).

---

²⁶⁴ “...Tüm gerçek kişileri, tam olarak dava ehliyetine sahiptir (TMK 14, 15 ve 16 maddeleri). Ancak kanun koyucu bazı istisnai hallerde, bu kişilerin dava ehliyetine sahip olduğunu belirtmiştir (TMK m. 15/1). Örneğin ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin davalarda dava ehliyetine sahiptirler. Ayrıca vesayet altındaki kişiye vesayet makamı tarafından bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verilmiş ise, o kişi bununla ilgili her türlü olağan işlemleri yapmaya yetkilidir ve bu tür işlemlerden dolayı bütün malvarlığı ile sorumludur (TMK m. 453). Tüzel kişilerin de medeni hakları kullanma yani fiil ehliyeti bulunduğundan, bunlarda dava ehliyetine sahiptirler. Tüzel kişiler, davayı yetkili organları aracılığı ile takip ederler (TMK m. 50). Tüzel kişilerin fiil ehliyeti ve buna bağlı olarak dava ehliyeti, kanuna ve tüzüklerine göre gerekli organların kurulması ile başlar (TMK m. 59, 102). Tüzel kişilerin yasal organları davada kanuni temsilci durumundadır.” (Kuru, Hukuk El Kitabı, s. 244 vd.)

²⁶⁵ Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 340 vd; Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, Medeni, s. 191; Ulukapı, Medeni, s. 96; Güneren, İptal Davası, s. 237

c - Dava Ehliyeti Olmayanlar

Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da buna benzer sebeplerden biriyle akla uygun şekilde davranma yeteneğinden yoksun kişilerin, medeni hakları kullanma ehliyeti yoktur²⁶⁶.

Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, ayırt etme gücü bulunmayan kişilerin, dava ehliyeti, olmadığından haczedilen, mal, alacaklar ve haklarla ilgili iptal davasını bu kişiler adına yasal temsilcileri (veli, vasi, kayyım) açabilir ve takip edebilir. Bu kişilere karşı açılan iptal davasını da yasal temsilcileri yürütülebilir²⁶⁷.

İptal davası, dava ehliyeti bulunmayan kişi tarafından bizzat açılırsa, mahkeme davasını reddetmez. Bu durumda, davayı açan kişinin yasal temsilcisine davaya onay vermesi için uygun bir süre verilir. Bu süre içerisinde onay verilmezse dava koşulu yokluğundan davanın reddine karar verilir. Vasi, vesayet altındaki küçük veya kısıtlı adına iptal davası açılabilmesi için vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinden izin almak zorundadır. Sulh hukuk mahkemesinden izin almadan dava açan vasi için, verilecek uygun bir süre içerisinde açılan dava için izin kararı getirilmesi istenilir, süre içerisinde bu izin getirilmez ise dava açılmamış sayılmasına, karar verilir (TMK m. 462/8, 465, 451).

Dava ehliyeti bulunmayan kişiye karşı iptal davası açılması durumunda, dava dilekçesi ve davetiye davalının kendisine değil yasal temsilcisine tebliğ olunur. Bu davalının, yasal temsilcisi yoksa öncelikle buna yasal temsilci atanması yoluna gidilir (TMK m. 397/2).

İptal davası, velisinin atadığı vekil tarafından takip edilen çocuk, yargılama sırasında evlenme veya 18 yaşını doldurmak suretiyle ergin olursa, vekalet kendiliğinden sona ermez. Bu durumda, vekalet başka bir nedenle (azil, ölüm vs.) sona ermedikçe vekilin davayı takip yetkisi devam eder²⁶⁸. Fakat iptal davası vekil aracılığı ile değil çocuk adına velisi tarafından takip ediliyorsa, yargılama sırasında çocuk ergin olmasıyla velisinin yasal temsilcilik görevi sona erer²⁶⁹.

²⁶⁶ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 1068; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 191 ; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 783; **Umar**, Hukuk Şerhi, 195; **Karlı**, Medeni, s. 290

²⁶⁷ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 1069; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 187; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 503; **Umar**, Hukuk Şerhi, 191

²⁶⁸ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 1070; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 503; **Umar**, Hukuk Şerhi, 191

²⁶⁹ **Kuru**, Hukuk Muhakemeleri Usulü, s. 696; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 1070; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 503; **Umar**, Hukuk Şerhi, 191

Hakim, iptal davası yargılaması sırasında davacı veya davalının, küçüklük, akıl hastalığı veya zayıflığı, savurganlık, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı, özgürlüğü bağlayıcı ceza gibi vesayet altına alınmasını gerektirecek bir durumu bulunmasına karşın yasal temsilcinin bulunmadığı saptanırsa, o kişinin vesayet altına alınarak kendisine yasal temsilci atanması için yetkili vesayet makamı sulh hukuk mahkemesine bildirmek ve bu işlemin sonucunu beklemek zorundadır²⁷⁰.

Yargıtay kararlarında; “mahkemece, vasi tayin edilen kişiler adına dava açılabilmesi için vesayet makamının izni gerekeceğinden (TMK m. 462/8) vasiye dava açmaya izin kararı alıp ibraz etmesi için süre verilmelidir”²⁷¹. “Dava bir yıldan fazla süre ile özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkum olan kişi hakkında açılır ve yasal temsilcisinin bulunmadığı saptanırsa, vesayet altına alınarak kendisine vasi tayin edilmesi için vesayet makamına bildirilir”. “Dava ehliyeti, dava şartlarından olup hakim, tarafından kendiliğinden göz önünde tutulması gerekir. Dava ehliyeti

²⁷⁰ **Kuru**, Hukuk Muhakemeleri Usulü, s. 697; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 1070; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 503; **Umar**, Hukuk Şerhi, 191

²⁷¹ **Y3HD**, 12.03.2015 E. 2014/17662, K. 2015/4000 S. Kararında; “...Bilindiği üzere taraf ehliyeti, davada taraf olabilme yeteneğidir. Taraf ehliyeti Medeni Hukuktaki, medeni haklardan istifade (hak) ehliyetinin Medeni Usul Hukuku’nda büründüğü şekildir. Gerçekten, kimlerin taraf ehliyetine sahip buldukları Medeni Kanuna göre belirlenir (HUMK m. 38, HMK m. 50, MK m. 8, m .48). Medeni haklardan istifade (hak) ehliyeti bulunan her gerçek (MK m. 8) ve tüzel (MK m. 48) kişi, davada taraf olabilme ehliyetine sahiptir. Taraf olma ehliyeti, medeni haklardan yararlanma hakkının bir sonucu olup; usul hukuku anlamında süje olma, usul hukukundan yararlanma yeteneğidir. Her gerçek kişi, yaşadığı sürece taraf ehliyetine sahiptir; dolayısıyla gerçek kişilerin kişiliği ve bununla medeni haklardan istifade ehliyeti ölümle sona ereceğinden, ölmüş olan kişinin taraf ehliyeti yoktur. Bir davada tarafların, taraf ehliyetine sahip olmaları dava şartlarındandır. Bu nedenle, davanın taraflarından birinin taraf ehliyetine sahip olmadığı mahkemece kendiliğinden gözetilir ve dava esasa girilmeden reddedilir. Öte yandan sıfat, dava konusu subjektif hak ile taraflar arasındaki ilişkidir. Bir subjektif hakkı dava etme yetkisi (dava hakkı) ilke olarak o hakkın sahibine aittir. Bu nedenle, o hakka ilişkin bir davada davacı olma sıfatı o hakkın sahibine ait olacaktır. Buna uygulamada aktif husumet denilmektedir. Bu noktada, husumet konusu davanın her safhasında ileri sürülebilir ve mahkemece re’sen, karşı tarafın, bu yönlü bir savunmanın yapılmasına, rızası olup olmadığına bakılmaksızın, incelenerek göz önünde tutulur. Hemen ifade etmek gerekir ki, davacı olma sıfatı, dava konusu hakkın sahibine ait olduğundan, mahkemece davacının gerçekten taraf sıfatına sahip olduğu tespit edildikten sonra; ancak, dava konusu hakkın esasına ilişkin inceleme yapılabilir. Taraf ehliyeti, davanın taraflarının kişilikleriyle ilgili olduğu halde, taraf sıfatı dava konusu subjektif hakka ilişkindir. Bir davada taraf olarak gösterilen kişi, taraf ehliyetine sahip olsa bile, bu kişinin o davada gerçekten davacı veya davalı olmak sıfatı yok ise, dava konusu hakkın esasına dair karar verilemez. Davanın sıfat yokluğundan reddine dair verilen karar, davanın dinlenemeyeceğine ilişkin bir karar olmayıp, taraf sıfatının bulunmadığını tespit eden esasa ilişkin bir karardır. Bu bağlamda, mahkemece; vasi tayin edilen kişiler adına dava açılabilmesi için vesayet makamının izni gerekeceğinden (MK m. 462/8) vasiye dava açmaya izin kararı alıp ibraz etmesi için süre verilip, bu eksikliklerin tamamlanmasından sonra, HMK 27 ve 31, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6/1-3, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 8 ve HMUK’nin 77 maddelerine göre, davacının makul süre içinde adil yargılama hakkının şartlarının oluşması ile ve sunulan delillere göre yargılama yapıp hasil olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerektiği...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11/08/2015)

olmayan kişi, aleyhine açılan davada dava dilekçesi ve davetiye yasal temsilcisine tebliğ edilir". "Sulh hukuk mahkemesinden izni, asliye hukuk mahkemesinden de onay gerekmektedir"²⁷² şeklinde kararları bulunmaktadır.

2 - Tüzel Kişilerde

Tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki tüm haklara ve borçlara ehildir (TMK m. 48). Medeni hakları, kullanma fiil ehliyetine sahip özel hukuk tüzel kişileri dava ehliyetine sahiptir. Tüzel kişiler, yasaya ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olunca, fiil ehliyetini (dava ehliyetini) kazanırlar (TMK m. 49).

Tüzel kişiler ise yetkili organları tarafından temsil edilir (HMK m. 52). Tüzel kişinin organı ancak tüzel kişi ile ilgili davaları takip edebilirler, üyeleri ile ilgili davaları takip edemezler²⁷³.

HMK'nin 54. maddesinde: (1) Kanuni temsilciler, davanın açılıp yürütülmesinin belli bir makamın iznine bağlı olduğu hallerde izin belgelerini, tüzel kişilerin organları ise temsil belgelerini, dava veya cevap dilekçesiyle mahkemeye vermek zorundadırlar; aksi takdirde dava açamaz ve yargılamayla ilgili hiçbir işlem yapamazlar. Şu kadar ki, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mahkeme, kanuni temsilcilerin veya tüzel kişilerin organlarının, yukarıda belirtilen eksikliği gidermeleri şartıyla dava açmalarına yahut davayla ilgili işlem yapmalarına izin verebilir.

(2) İzin belgesinin alınması için mahkemeye müracaat edilmesi gerekiyorsa ilgiliye, müracaatı için kesin süre verilir. Bu süre içinde mahkemeye başvurulması hâlinde bu konuda karar verilinceye kadar beklenir.

---

²⁷² **Y11HD.** , 16.01.2015 E. 14/14754, K. 15/475 S. Kararında; "... TMK'nin m. 463/3 göre kısıtlı adına "Bir işletmenin devralınması veya tasfiyesi, kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesi veya önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunması" halinde sulh hukuk hakiminden izin alınması ve alınan bu iznin de asliye hukuk hakimi tarafından onaylanması gerektiği, vesayet mahkemesi olan Kozan Sulh Hukuk Mahkemesi'nin bu konuda bir izin vermediğinin anlaşıldığı gerekçesiyle davanın kabulü ile vesayet altında bulunan davacının TMK'nin 462 ve 463 maddeleri gereği izin ve ilgili mahkemesinden onay alınmadan..." açıklamayacağı şeklinde kararı bulunmaktadır. <http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 11/08/2015)

²⁷³ Seyithan **Deliduman**, "Tüzel Kişilerin Davada Temsili", <http://www.erzincan.edu.tr/HukukDergi/Makale/1998> E.T. 20.08.2015)

(3) Süresi içinde belgelerin ibraz edilmemesi veya mahkemeye başvurulmaması hâlinde, dava açılmamış veya gerçekleştirilen işlemler yapılmamış sayılır.

Yargıtay kararında; “ şirketi temsile yetkili olmayan şirket paydaşı, tarafından açılan davaya şirketi temsile yetkili olanlarca izin verildiği belgelendirilmeden yargılamanın sonuçlanması yanlıştır”²⁷⁴. “ Temsil yetkisi bulunmayan bir kişi, tüzel kişi adına dava açarsa, adına dava açılan tüzel kişiye, varsa temsile yetkili olan kişiye onay vermesi ve takibi için uygun bir süre verilmesi gerekir ”²⁷⁵.

3- Tasarrufun İptal Davasında Taraf Sıfatı

a - Davacı Sıfatı

İptal davasını; elinde muvakkat yahut geçici aciz belgesi vesikası bulunan her alacaklı, iflas idaresi yahut 245 maddesi ve 255 maddesinin üçüncü fıkrasındaki yazılı hallerde alacaklıların²⁷⁶ kendileri iptal davasını davacı sıfatı ile açabilirler.

Haciz yolu ile takipte tasarrufun iptali davasını kimlerin açabileceği, diğer bir deyişle kimlerin, davacı sıfatını taşıyabileceği İİK'nin m. 277. sınırlı bir şekilde belirtilmiştir. Bu maddede belirtilenler dışında, başka kişilerin davacı sıfatı yoktur²⁷⁷.

Bu davanın, davacısı alacağını tamamen veya kısmen alamamış olan takip alacaklısıdır. İptal davası açma hakkı kişiye sıkı sıkı bağlı haklardan değildir. Bu hak, miras, temlik ya da yasal halefiyet yolu ile sonradan aciz belgesine sahip olan kişiye de geçer²⁷⁸. İptal davası, haciz yoluyla borçlu aleyhine takibe girişmiş, elinde kesin veya geçici aciz belgesi bulunan alacaklı tarafından açılabilir. Alacaklının

²⁷⁴ YHGK. , 26.04.2006 12/223-235 <http://www.turkhukuk sitesi.com.tr>. E. T. 13.11.2014)

²⁷⁵ Y21HD. , 23.10.2007 E. 2006/15300, K. 2006/19069 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E. T. 13.11.2014)

²⁷⁶ Yavuz Süphandağ, İcra ve İflas Hukukunda Uygulamalar, 4. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara 2008, s. 685; Güneren, İptal Davası, s. 255

²⁷⁷ Ertekin/ Karataş, s. 55; Kuru, Hukuk, s. 1350; Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, Medeni, s. 221

²⁷⁸ Coşkun, İptal Davası, s. 853

alacağını, tümünden ya da kısmen alamadığı kesin veya geçici borç ödemedi aciz belgesi ile kanıtlanır²⁷⁹.

Tasarrufun iptali davalarında, her alacaklı, kendi alacağına ilişkin yaptığı takip sonucuna göre dava açacağından alacaklılar arasında zorunlu dava arkadaşlığı yoktur. Yargılama sırasında davacı ölürse, taraf ehliyeti ve sıfatı sona erer. TMK m. 599. uyarınca yasada yazılı ayırık durumlar dışında kalan ve ölen kişiye ait alacaklar, haklar ve borçlar mirasçılara geçer. Bu nedenle iptal davası sırasında ölen davacıların mirasçıları, mirasçılık belgesi, sunarak davaya kaldığı yerden devam edebilirler²⁸⁰.

Yargıtay bir kararında; “birden fazla işçi, borçlu işveren şirket, hakkında mahkemedi aldıkları işçilik alacağı ilamını, takibe koymuş olmalarına karşın, borç ödenmemişse, birlikte tasarrufun iptali davası açabilirler” demektedir²⁸¹.

İflas halinde, kural olarak iptal davası açma hakkı iflas idaresine aittir. Hatta iflastan önce açılmış bulunan iptal davası, iflasın açılmasıyla durur ve bu davaya devam etme hakkı iflas idaresine geçer. İflas idaresi, borçlunun iflasta önceki tasarruflarının iptalini aciz belgesi sunmaksızın isteyebilir. Zira ortada aciz belgesine göre daha kapsamlı bir karar bulunmaktadır²⁸².

Yargıtay kararında; “ borçlunun iflas ettiği durumlarda, tasarrufun iptali davasını açma hakkı iflas idaresine verilmiştir”²⁸³(İİK m. 277/2).

İflas idaresi bu davaya devam etmek istemezse o zaman davayı takip yetkisini, İİK m. 245. göre davayı açmış olan alacaklıya devredebilir. Bu durumda tüm alacaklıların katıldığı bir toplantıda, alacaklıya bir yetki²⁸⁴ belgesi verilmesi gerekir. Aynı durum iflasın kapanmasından sonra da söz konusu olacaktır. Zira iflas kapandıktan sonra elinde aciz belgesi olan alacaklının da iptal davası açması için, dava açma hakkının bu alacaklıya devri yapılmalıdır²⁸⁵. İİK m. 255/3 başka bir kişinin sıra cetveline kabul edilen alacağına, bu alacağı doğuran tasarrufun iptale tabi olduğu gerekçesiyle itiraz etmek isteyen alacaklıya, kendisine yetki verilmemiş bile

²⁷⁹ Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, İcra, s. 221

²⁸⁰ ²⁸⁰ Ertekin/ Karataş, s. 55; Kuru, Hukuk, s. 1350; Güneren, s. 256

²⁸¹ Y17HD. , 04.05.2009 E. 2009/154, K. 2009/2806 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 13.11.2014)

²⁸² Akşener, İptal Davaları, s. 29; Uyar, İptal Davaları, s. 148; Kuru, İcra, s. 3517

²⁸³ Y17HD. , 10.03.2015 E. 13/15953, K. 15/4093 S. Kararında; “... İflas idaresi, dava açma hakkını alacaklıya devrettiği durumlarda, iptal davası alacaklı tarafından açılabilir (İİK m. 245, 255/2) Bu durumda, iflas masasının oluşturulup oluşturulmadığı sorularak İİK'nin m. 277/2 göre işlem yapılmak üzere, iflas idaresinin davayı takip edip etmeyeceği ya da davacıya bu davayı takip etmesi için yetki verilip verilmediği sorulmayacaktır.” (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.08.2015)

²⁸⁴ Uyar, İptal Davaları, s. 148; Ertekin/ Karataş, s. 57; Kuru, İcra, s. 3517

²⁸⁵ Muşul, İcra, s. 1179; Uyar, İptal Davaları, s. 148; Kuru, İcra, s. 3517; Güneren, s. 1211

olsa sıra cetveline itiraz davası adı altında müstakilen iptal davası açmak suretiyle, davacı olabilme hakkı verilmiştir²⁸⁶.

b - Temlik Alacaklısı

Bir şeye malik olan kişi, istisnai durumlar hariç, o şeyi dileğine devir ve temlik edebilir. TBK'nin 183. maddesinde: Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızası aranmaksızın alacağını üçüncü kişiye devredebilir. Takip konusu alacağı temlik yolu ile devralan kişi ya da mirasçıları, alacağın tahsilini engelleyen kişiler aleyhine tasarrufun iptali davasını açabilir. Buna karşılık takip konusu alacağını temlik eden kişi, temlikten sonra tasarrufun iptali davasını açamaz. Zira dava açma sıfatını alacağını devretmekle yitirmiştir²⁸⁷.

Takip alacaklısı, tasarrufun iptali davası açtıktan sonra, takip konusu alacağını temlik etmişse, davacı bu sıfatı da alacağı temlik alana geçecektir. Temlik alan kişi, davalı tarafın muvafakatine ihtiyaç duymadan davacı yerine geçerek onun hak ve yetkilerini kullanmaya devam eder. Davacının, yargılama sırasında alacağını temlik ettiği anlaşılırsa, mahkemenin temlik alana duruşma gününü bildiren davetiye tebliğ etmek suretiyle yargılamaya devam edebilir²⁸⁸.

Yargıtay kararlarında; “davanın, temlik edilmesinden sonra davayı açan tarafından davadan feragat edilmesi yok hükmünde olup bu hususun mahkemece re'sen gözetilmesi gerekir. Bahsi geçen temlikin dosyaya bozma sonrası sunulmuş olması da davacının taraf sıfatının ortadan kalktığı gerçeğini değiştirmez. Davanın temlik edilmesinden sonra davayı açan kişinin davadan feragat etmesi yok hükmündedir”²⁸⁹. “Alacağın temliki ile alacak hakkı bunu devralan kişiye geçer. Alacağı devreden kişi, bu aşamadan sonra aynı alacağa dayanarak hukuki işlem yapamaz. Bu nedenle, alacağını devreden kişinin açtığı davanın, dava takip yetkisi kalmaması nedeniyle reddi gerekir”²⁹⁰.

²⁸⁶ **Muşul**, İcra, s. 1179; **Uyar**, İptal Davaları, s. 148; **Kuru**, İcra, s. 3517; **Ertekin/ Karataş**, s. 58

²⁸⁷ **Coşkun**, İptal Davası, s. 854

²⁸⁸ **Coşkun**, İptal Davası; s. 854

²⁸⁹ **Y17HD.**, 04.03.2013 E. 2013/782, K. 2013/2628 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 06.12.2014)

²⁹⁰ **Y17HD.**, 18.06.2009 E. 2009/4709, K. 2009/4384 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 06.12.2014)

c - Davalı Sıfatı

İİK’de, düzenlenen tasarrufun iptali davasının, kimlere yöneltilebileceği aynı kanunun m. 282. hükmünde sınırlı bir şekilde belirtilmiştir. Bu hükme göre iptal davaları borçlu ve borçlu ile hukuki işlemde bulunan veya borçlu tarafından kendilerine kazandırma yapılan kimseler ile bunların kanuni mirasçıları aleyhine açılır. Bunlardan başka, kötü niyet sahibi üçüncü kişiler, aleyhine de iptal davası açabilir. İptal davası iyiniyetli üçüncü kişilerin haklarını ihlal etmez.²⁹¹ Hacizdeki iptal davası, yukarıda belirtildiği gibi borçlu ve lehine tasarrufta bulunulan üçüncü kişiler aleyhine açılabilir. Eğer bu kişiler ölmüş ise iptal davası, bu kişilerin mirasçılarına karşı da dava konusu edilebilir²⁹². Yargıtay kararlarında;“ mirasçıların, davalı olmamaları, ancak mirası reddetmeleri halinde, söz konusu olacaktır. Mirasçı, devlet ise, iptal davası onun aleyhine açılır”²⁹³.

Tasarrufun iptali davasını açılacak bir diğer bir kişi ise, kötü niyetli üçüncü kişidir. Madde metninde bahsi geçen kişi, borçlu tarafından lehine tasarruf yapılan hasımdan, iktisap ettiği mal veya hakkı alan devralan ve kötü niyeti olan kişidir²⁹⁴.

İptal davasında, borçlu ve borçlu ile hukuki işlemde bulunan kişi arasında, yasadan kaynaklanan şekli yönden zorunlu dava arkadaşlığı bulunduğundan, alacaklı davasını, bu kişilere yöneltmek zorundadır. Zorunlu dava arkadaşlığı söz konusu olan hallerde hasmın ayrıca dava edilmesi gerekli olmayıp, dava dilekçesinin kendisine tebliği ve duruşma günü için davetiye çıkarılması suretiyle davaya katılması mümkündür. Zorunlu dava arkadaşlığından ötürü, davalı olması gereken tasarrufun diğer tarafı aleyhine, ayrıca dava açılıp birleştirme kararı ile de bu noksanlığın tamamlanması olanaklıdır²⁹⁵.

Alacaklı, üçüncü kişiden dava konusu şeyi devralan kötü niyetli kişinin kötü niyetli olduğunu, yani dava konusu malı veya hakkı devreden üçüncü kişi ile borçlu

²⁹¹ **Pekcantez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 187; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 503; **Umar**, Hukuk Şerhi, 191; **Güneren**, İptal Davası, s. 262

²⁹² **Y15HD.**, 16.12.1991 E. 1991/5443, K. 1991/6015 S. Kararında; “ ... İptal davaları borçlu ile borçlu hukuki muamelede bulunulan üçüncü kişi ya da kişiler aleyhine açması gerekir. Böyle olunca ölen borçlunun mirası reddetmeyen mirasçılarının davada hasım olarak gösterilmesi...” gerektiği şeklinde kararı bulunmaktadır. (**Kuru**, Hukuk, s. 3528.)

²⁹³ Haşmet Sırrı **Akşener**, İcra ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları, Legal Yayınevi, İstanbul, s. 29

²⁹⁴ **Kuru**, Hukuk, s. 3528; **Muşul**, İcra, s. 1179; **Akşener**, s. 29; **Uyar**, İptal Davaları, s. 148

²⁹⁵ **Uyar**, İptal Davaları, s. 216; **Ertekin/ Karataş**, s. 58

arasındaki tasarrufun iptale tabi olduğunu bildiğini ispat etmekle yükümlüdür. Üçüncü kişiden dava konusu şeyi devralan kişinin, kötü niyetli, olduğu ispat edilirse, mahkeme iptal davasının kabulüne karar verir²⁹⁶.

d - Davahılar (Borçlu)

Tasarrufun iptali davasının, borçluya yöneltmesi zorunludur. Bu kişi; hakkında yapılan icra takibi kesinleşen üçüncü kişi ile iptal konusu işlemde bulunan veya ödeme yapan takip borçlusudur (İİK 282). Alacaklı tarafından doğrudan asliye hukuk mahkemesinde açılacak tasarrufun iptali davasında ya da icra mahkemesinde açılan istihkak davasına karşı olarak açılan karşılık tasarrufun iptali davasında da borçlunun davalı gösterilmesi zorunludur. Borçlu, davada taraf gösterilmemişse, zorunlu dava arkadaşlığı nedeniyle kendisine dava dilekçesi ve davetiye tebliğ edilmek suretiyle davaya katılması sağlanmalıdır²⁹⁷.

Borçlu, hakkında HMK m. 150. hükmü uyarınca dava açılmamış durumuna gelmiş olsa bile, davada yer alması zorunlu olduğundan hakkında ayrı bir dava açılmasına gerek olmaksızın dava dilekçesi ile davaya katılmasına ilişkin dilekçenin kendisine tebliğ edilmesi gerekir. Borç, asıl borçlu hakkında yapılan takip nedeniyle uygulanan haciz sırasında icra kefilisi olmasından kaynaklanmış olabilir. Bu borçlu, hakkında açılan iptal davası sırasında icra kefilisi korku ve baskı altında kabul ettiğini savunursa bu savunmaya değer verilmez. Çünkü TBK m. 37. uyarınca iradenin korku, nedeniyle fesada uğrayabilmesi için yakın bir tehlikenin varlığı ve tehdidin yasaya aykırı olması gerekir. Devletin icra dairesince, yasalara uygun olarak yapılan haczin ve bu konudaki işlemlerin haksız olduğu söylenemez²⁹⁸.

e - Borçlunun Mirasçıları

Borçlu, davadan önce ölmüşse, dava mirası reddetmeyen mirasçılarına yöneltilir. Çünkü borçlunun mirasını reddeden mirasçıları aleyhine iptal davası açılmaz. En yakın mirasçıların tümü tarafından red halinde, TMK'nin 612 vd. maddelerine göre işlem yapılır. Bu durumda HGK'nin kararına göre; “reddedilen

²⁹⁶ Kuru, Hukuk, s. 3533; Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 503; Umar, Hukuk Şerhi, 191

²⁹⁷ Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 503; Ertekin/ Karataş, s. 59; Umar, Hukuk Şerhi, 191; Güneren, İptal Davaları, s. 263

²⁹⁸ Ertekin/ Karataş, s. 61; Güneren, İptal Davaları, s. 263

mirasın iflas hükümlerine göre tasfiyesi için sulh hukuk mahkemesine yazı yazılması, tasfiyeye ilişkin yasal prosedür sonucunun beklenmesi, tasfiye sonuçlandığında, davacı alacaklının alacağı karşılanmamışsa, mirası reddedilen borçlu için atanacak ve yetkilendirilecek bir temsilciyle yargılanmaya devam edilmesi gerekir”²⁹⁹. “Borçlunun mirasçısı, mirasın reddine ilişkin mahkeme ilamı sunmaksızın, terekenin borca batık olması nedeniyle TMK’nin m. 605. gereğince mirası reddettiklerini savunursa, bu savunmanın ön sorun şeklinde incelenmesi ve karara bağlanması gerekir”³⁰⁰.

f- İptale Konu Tasarruftan Yararlanan Borçlu İle Hukuki İşlemden Bulunan Veya Borçlunun Kendisine Ödeme Yaptığı Kişi

İptal davasının diğer davalısı, iptal konusu tasarruftan yararlanan, borçlu ile hukuki işlemde bulunan veya borçlunun kendisine ödeme yaptığı kişidir (İİK m. 282). Örneğin alacaklı, borçlunun işyeri devrine ilişkin tasarrufun iptalini istiyorsa, bu işyerini devralan üçüncü kişiyi de borçlu ile birlikte davalı göstermesi zorunludur³⁰¹.

İptal konusu taksim sözleşmesi ise, sözleşmeye taraf olanlar arasında zorunlu dava arkadaşlığı bulunduğundan, davanın taksim sözleşmesine taraf olanların tümüne yöneltilmesi gerekir³⁰². Hakkında iptal davası açılan üçüncü kişi, aynı davada malvarlığında meydana gelecek eksikliğin borçludan tahsilini isteyebilirler (İİK m. 283/3).

g- Kötü Niyet Sahibi Üçüncü Kişiler

Borçlu ile hukuki işlemde bulunan üçüncü kişi, iptale tabi tasarrufla borçludan aldığı malı veya hakkı kötü niyetli bir kişiye devretmişse, alacaklı, bu devir tasarrufun iptali için, borçlu, üçüncü kişi ve kötü niyetli bu kişi ya da bu şekilde tasarrufa konu malı devir alan kötü niyetli kişilere karşı birlikte iptal davası açabilir (İİK m. 282). Bu kişiler arasında şekli yönden zorunlu dava arkadaşlığı vardır.

Yargıtay 15. HD eski tarihli kararında; “iptal davası, borçlu ile iptale tabi tasarruf lehine olan üçüncü kişiye karşı birlikte açılır. Burada borçlu ile üçüncü kişi

²⁹⁹ **Y17HD.**, 07.12.2009 E. 2009/6071, K. 2009/8059 ve 22.03.2010 E. 2010/530, K. 2010/2546 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 13.11.2014)

³⁰⁰ **Y17HD.**, 21.04.2009 E. 2008/4820, K. 2009/2566 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 13.11.2014)

³⁰¹ **Güneren**, İptal Davaları, s. 264.

³⁰² **Y17HD.**, 05.05.2009 E. 2008/6065, K. 2009/2868 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 13.11.2014)

arasında zorunlu pasif dava arkadaşlığı mevcut olduğunu”³⁰³ yine Yargıtay’ın 17 ve 15 Hukuk Daireleri; “kötü niyetli kişiler ile borçlu ve üçüncü kişiler, arasında bazı kararlarında zorunlu dava arkadaşlığı bulunduğunu belirtmiş olmalarına karşın çoğu kararlarında ihtiyari dava arkadaşlığı bulunduğu, kötü niyetli kişi, dava da taraf gösterilmemiş ise, davaya katılmasına karar verilemeyeceği, bunlar hakkında ayrı dava açılması sağlanarak eldeki dava birleştirmesi gerektiği görüşünü yansıtmıştır”³⁰⁴.

Üçüncü kişi, iptal davası açıldıktan sonra, tasarruf konusu malı veya hakkı kötü niyet sahibi kişiye devrederse, davacı iptal davasını bu kötü niyetli kişiye yöneltebileceği gibi (HMK m. 125/1-a) iptal davasına, üçüncü kişiye karşı tazminat davası olarak devam edilmesini (İİK m. 283/2, HMK m. 125/1-a) isteyebilir. Maddedeki kötü niyetli üçüncü kişiler olarak nitelendirilen kötü niyetli kişiler iptal davasına konu malı veya hakkı borçlunun alacaklısından mal kaçırmak amacıyla temlik ettiğini bilen veya bilmesi gereken cüz’i haleflerdir. Kötü niyetin ispatı, davacı alacaklıya aittir. Tasarruf konusu malı devralan kişi, borçlunun akrabası veya iş ortağı ise kötü niyetli olduğu kabul edilebilir³⁰⁵.

Fakat yalnızca kötü niyetli olan kişiye davanın yöneltilmesi suretiyle yargılamanın sürdürülmesi doğru değildir. Yargıtay’a göre; “davada iptal kararı verilmiş olması halinde, davada taraf gösterilmeyen kişilerin hakları da etkileneceğinden dava dışı borçlu ile borçlunun doğrudan tasarrufta bulunduğu üçüncü kişiye dava dilekçesi tebliği ve duruşma günü için davetiye çıkarılması ve böylece davaya katılması sağlanması gerekir”³⁰⁶. “İİK’nin m. 282. hükmü gereğince tasarrufun iptali davası asıl borçlu ve borçlu ile iptal konusu tasarrufu yapan veya kendisine borçlu tarafından bir ödemede bulunan kimseler aleyhine açılır”³⁰⁷.

Yargıtay kararında; “dava, borçlu ile 3. kişi aleyhine açıldığına ve tasarruf işlemlerin iptali istenildiğine göre, iptal kararı verilmesi halinde davada taraf gösterilmeyen ve ancak tasarruf işlemlerin tarafı olan kişilerin haklarına etkileyeceğinden üçüncü kişilere dava dilekçesi tebliğ edilerek davaya katılmaları

³⁰³ **Y15HD.** , 17.10.1985 E. 1985/1423, K. 1985/3211 **Muşul, İflas**, s. 265

³⁰⁴ **Y17HD.** , 31.08.2008 E. 2008/214, K. 2008/1595; **Y15HD.** , 30.01.2003T E. 2003/6490, K. 2003/485 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 13.11.2014)

³⁰⁵ **Kuru**, Hukuk, s. 1217

³⁰⁶ **Y17HD.** , 21.10.2010 E. 2010/2974, K. 2010/8597 (**YKD**, C.12, S. , 2011/4)

³⁰⁷ **Y17HD.** , 29.11.2011 E. 2011/2235, K. 2011/11382 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.11.2014)

sağlanmalıdır”³⁰⁸. “Son malike gelinceye kadar olan aşamadaki kötü niyet sahibi kişiler durumunda olan şirketler de davada taraf gösterilmelidir”³⁰⁹. “Tasarrufun iptali davasında üçüncü kişiler aleyhine açılan iptal davasının kabul edilebilmesi için bu kişinin kötü niyetli olduğunun kanıtlanması gerekir”³¹⁰.

4 - Davaya Vekalet ve Geçerli Vekaletname

Tasarrufun iptal davasında, vekilin davaya vekalet ehliyetine sahip olması, geçerli bir vekaletnamesinin bulunması ve vekaletnamesini mahkemeye ibraz edilmesi gerekmektedir³¹¹ (HMK m. 76) .

Tüzel kişilerde ise; organları davada kanuni temsilci durumundadır. Kanuna ve tüzüğe göre, tüzel kişinin organı olmayanlar, tüzel kişiliğin taraf olduğu davayı takip etme yetkileri de yoktur³¹².

5 - İptal Davasında Dava Şartlarına Genel Bakış

HMK’de düzenlenen genel dava şartlarının, davanın başlangıcından sonuna kadar mevcut olması gereken şartlardır. Bu şartlar iptal davaları içinde geçerlidir.

Basit yargılama usulüne tabi olan iptal davasında, dava şartları, mahkemece dosya üzerinden incelenerek karara bağlanır (HMK 320/1). Ancak mahkeme kararını, vermek için gerekli görürse, ön inceleme aşaması yerine geçen ilk duruşmada, tarafları dinledikten sonra karar verir. Öğretide, baskın görüşe göre bir dava şartının yokluğu diğerini incelemesini gereksiz kılıyorsa, önce o dava şartını incelenmeli daha sonra sırayla diğerine geçilmelidir³¹³.

Öğretide; Pekcanitez, Atalay, Özeker, Kuru, Arslan, Yılmaz, Ertekin, Karakaş, Coşkun gibi çoğunluğu teşkil eden yazarların görüşüne göre, ilk önce mahkemeye ilişkin şartları olan yargı hakkı, yargı yolu, görev ve kamu düzenine ilişkin yetkidir. Sonrasında ise taraflara ilişkin dava koşulları olan davada iki tarafın bulunması, taraf ehliyeti, dava ehliyeti, dava takip yetkisi, kanuni temsilcinin gerekli

³⁰⁸ Y17HD. , 21.10.2010 E. 2010/2974, K. 2010/8587 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.11.2014)

³⁰⁹ Y17HD. , 21.12.2009 E. 2009/6548, K. 2009/8632 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.11.2014)

³¹⁰ Y15HD. , 14.10.2002 E. 2002/2673, K. 2002/4590 (YKD, C.12, S. , 2011/4)

³¹¹ Pekcanitez/Atalay/ Özeker, s. 222; Kuru, Hukuk, s. 1360; Karşlı, Medeni, s. 250; Muşul, Hukuk, s. 267

³¹² Pekcanitez/Atalay/ Özeker, Medeni, s. 247; Kuru, Hukuk s. 1360; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 1100

³¹³ Pekcanitez/Atalay/ Özeker, Medeni, s. 222; Kuru, Hukuk, s. 1360; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 1100

şartlara haiz olması, davaya vekalet ehliyeti ve geçerli vekaletname, gider avansının yatırılması, teminat gösterilmesine ilişkin kararın yerine getirilmesi. En sonda davanın konusuna ilişkin dava şartları hukuki yarar, derdestlik, kesin hükümdür ³¹⁴.

Mahkeme, kendiliğinden veya tarafların itirazı üzerine yaptığı inceleme sonucu, görevsizlik hariç, diğer dava koşullarından birisinin bulunmadığını saptarsa, davanın esasına girmeden iptal davasının dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddine karar verilir (HMK m. 115/2). Mahkeme, görevsiz ise, davanın dava şartı yokluğu nedeniyle reddine değil, görevsizlik veya dava dilekçesinin görev yönünden reddine karar verilir. Dava şartı yokluğu, mahkemece davanın esasına girilmeden önce fark edilmemiş taraflarca da ileri sürülmemiş ve hüküm anında bu noksanlık giderilmişse, başlangıçtaki dava şartı noksanlığı nedeniyle davanın reddine karar verilemez (HMK m. 115/3) ³¹⁵.

D - DAVA KONUSUNA İLİŞKİN DAVA ŞARTLARI

1 - Hukuki Yarar İhtiyacı

Dava hakkının varlığı, dava açılabilmesi için yeterli değildir. Davacı alacaklının, iptal davası açmakta, hukuki yararı bulunmalıdır ³¹⁶. Hukuki yarardan maksat, davacının sübjektif hakkına hukuki korunma sağlanması konusunda, mahkemeye başvurmasında halen hukuken korunmaya değer bir yararın bulunmasıdır. Hukuki yarar, davanın açıldığı anda mevcut olmalıdır ideal ve ekonomik yarar tek başına yeterli değildir ³¹⁷. Alacaklının iptal davasındaki amacı, tasarrufa konu mal veya hak üzerinde cebri icra yetkisi elde etmektir. Alacaklı dava açmadan önce böyle bir olanağa sahipse dava açmada hukuki yararı yoktur ³¹⁸. Devlet kişilerin yargı organına başvurmasını engellemekle, bireyin hak aramasını

³¹⁴ Pekcanitez/Atalay/ Özekes, Medeni, s. 223; Ertekin/ Karataş, s. 96, Coşkun, s. 857

³¹⁵ <http://www.resmigazete.gov.tr>. E.T. 15.11.2014

³¹⁶ Pekcanitez/Atalay/ Özekes, Medeni, s. 223; Ertekin/ Karataş, s. 96; Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 783; Umar, Hukuk Şerhi, 356; Karşlı, Medeni, s. 311; Güneren, İptal Davası, s. 346

³¹⁷ Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 261; Pekcanitez/Atalay/ Özekes, Medeni, s. 223; Ertekin/ Karataş, s. 96; Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 783; Umar, Hukuk Şerhi, 356; Karşlı, Medeni, s. 311

³¹⁸ Y17HD. , 25.10.2010 E. 2010/8680, K. 2010/8750 (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 15.11.2014)

sağlayacak tedbirleri almakla ve mahkemeye başvuru imkanını haksız şekilde tıkayacak gereksiz engelleri ortadan kaldırmakla yükümlüdür³¹⁹.

Hakim, görevi gereği, davacının dava açmakta hukuki yararın bulunup bulunmadığını kendiliğinden gözetmek zorundadır. Taraflar, yargılamanın her aşamasında, dava açılmasında hukuki yarar bulunmadığı yönde itirazda bulunabilirler. Hakim, kendiliğinden veya tarafların itirazı üzerine, davacının iptal davası açmakta hukuki yarar bulunmadığı kanısına varırsa, davanın esasına girmeden, dava şartları yokluğu nedeniyle usulden reddeder. Bu usulü nihai karara karşı kanun yoluna gidilebilir³²⁰.

Yargıtay kararlarında; “borçluya, ait olduğu yargı kararı ile belirlenen ve yedieminde koruma altında olan mallar üzerinde davalı alacaklının, haciz ve satış isteme olanağı bulunduğu bulduğundan bu malların satışına ilişkin tasarrufun iptali davası açmakta hukuki yararı yoktur”³²¹. “Dava hakkının varlığı, dava açılabilmesi için yeterli değildir, bundan başka dava açmakta hukuki yararda bulunmalıdır. Görülmekte olan bir davada savunma olarak ileri sürülmesi mümkün olan bir husus ayrı bir dava konusu yapılamaz”³²². “Kat karşılığı inşaat sözleşmesinde, yüklenici durumunda bulunan borçlu şirketin, bu sözleşmenin feshine ve diğer ikinci kişiye devrine ilişkin tasarrufun iptaline ilişkin dava açmakta hukuki yarar vardır”³²³. “Davacının dava açmada hukuki yararının var olup olmadığı davanın açıldığı tarihe, göre tespit edilir”³²⁴.

2- Derdestlik

Açılan davanın daha önce aynı veya başka bir mahkemede açılıp görülmekte olmasıdır. Derdestlik, iptal davalarında genel hükümlere göre ayrık bir durum arz etmektedir. Bir alacaklının açacağı iptal davasından diğer alacaklılar faydalanamayacağı gibi, açılmış bulunan iptal davaları, hali hazırda borçluya karşı

³¹⁹ Emel Hanağası, Davada Menfaat, Yetkin Yayınevi, Ankara 2009, s. 51

³²⁰ Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 261; Pekcanitez/Atalay/ Özekes, Medeni, s. 223; Ertekin/ Karataş, s. 96; Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 783; Umar, Hukuk Şerhi, 356; Karşlı, Medeni, s. 311

³²¹ Y17HD. , 19.11.2009 E. 2009/7327, K. 2009/7744 (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 15.11.2014)

³²² Y13HD. , 18.06.2009 E. 2009/6407, K. 2009/8391 (İBD. S. , 2011/7-8, s. 255)

³²³ Y17HD. , 24.01.2008 E. 2007/4000, K. 2008/267 (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 15.11.2014)

³²⁴ Y17HD. , 16.12.2013 E. 2012/12528, K. 2013/17653 (Mahmut Coşkun, İtirazın İptali, Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, Tasarrufun İptali, İflas ve İflasın Ertelenmesi, Sıra Cetveline İtiraz Davaları, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 832)

var olan bir iptal davasından bahisle derdestlik ve kesin hüküm nedeni ile red ile sonuçlanamaz³²⁵. Daha önce açılmış ve halen görülmekte olan davanın ikinci kez açılmasında, davacının hukuki yararı yoktur. Bu nedenle HMK'de derdestlik, ilk itiraz olmaktan çıkarılmış, dava koşulu kabul edilerek, usulü bir itiraza dönüştürülmüştür³²⁶ (HMK m. 114/1-1).

Derdestlik, dava konusuna ilişkin dava koşuludur. Mahkeme, dava konusu olan derdestlik hakkında mümkün olan hallerde tarafları duruşmaya davet etmeden dosya üzerinde inceleme yaparak karar verir (HMK m. 320/1,138). Daha önce karar verilmeyen hallerde mahkeme, ilk duruşmada, tarafları dinledikten sonra karar verir.

3 - Kesin Hüküm

Yargılama sonunda, davanın esası hakkında verilen (dava konusu ihtilafı halleden) karar, mahkemeye dosyadan el çektirdiği için bir nihai karar olup, hüküm altına alınır. Hüküm, esasa ilişkin nihai karardır. Kesin hükmün amacı, kişiler arasındaki uyuşmazlıkları kesin bir şekilde çözümlenektir. Kesin hüküm maddi ve şekli anlamda kesin hüküm olarak ikiye ayrılmaktadır³²⁷.

a - Maddi Anlamda Kesin Hüküm

Kesin kanıt niteliğinde bulunan ve HMK'nin m. 303. düzenlenen maddi anlamda kesin hükmün amacı, kişiler arasındaki uyuşmazlıkları kesin olarak çözerek çelişik kararlar verilmesini önlemek ve toplumda mahkeme kararlarına karşı güveni sağlamaktır³²⁸.

Maddi anlamda kesinlik şu şekilde tarif edilebilir; yargısal kararlara tanınan kanuni hakikat vasfıdır. Maddi anlamda kesinliğin söz konusu olabilmesi için, kesin hükme bağlanmış bir davadan sonra tarafları aynı ve aynı dava konusu hakkında ve aynı sebeple açılmış ikinci bir davanın bulunması gerekir. Şekli anlamda kesin

---

³²⁵ Süha **Tanrıver**, Medeni Usul Hukukunda Derdestlik İtirazı, Adalet Yayınevi 2007, s. 19; **Uyar**, İptal Davaları, s. 296

³²⁶ **Tanrıver**, Derdestlik, s. 20; **Uyar**, İptal Davaları, s. 298; **Güneren**, İptal Davası, s. 353

³²⁷ **Muşul**, Medeni, s. 481; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Medeni, s. 296

³²⁸ HMK 303. maddesine göre; bir davaya ait şekli anlamda kesinleşmiş olan hüküm, diğer bir davada maddi anlamda kesinleşmiş olan hükmün, diğer bir davada maddi anlamda kesin hüküm oluşturabilmesi için, her iki davanın taraflarının, dava sebeplerinin ve ilk davanın hüküm fıkrası ile ikinci davaya ait talep sonucunun aynı olması gerekir.

hüküm ise, bir karara karşı tüm kanun yollarına başvurulması neticesinde artık o karara karşı normal kanun yollarına gidilememesidir. Bir hüküm, davada veya karşılık davada ileri sürülen taleplerden, sadece hükme bağlanmış olanlar hakkında kesin hüküm teşkil eder. Kesin hüküm, tarafların külli halefleri hakkında da geçerlidir³²⁹.

Bir dava dolayısıyla ortaya çıkan kesin hüküm, o hükmün kesinleşmesinden sonra dava konusu şeyin mülkiyetini, tarafların birisinden devralan yahut dava konusu şey üzerinde sınırlı bir aynı hak veya fer'i zilyetlik kazanan kişiler, hakkında da geçerlidir. Ancak TMK'nin iyiniyetle, mal edinmeye ait hükümleri saklıdır. Müteselsil borçlulardan biri veya birkaçı ile alacaklı, arasında yahut müteselsil alacaklılardan biri veya birkaçı ile borçlu arasında oluşan kesin hüküm, diğerleri hakkında geçerli değildir. Maddenin birinci fıkrasına kesin hükmün şekli anlamda kesin hüküm ve maddi anlam kesin hüküm ayrımı vurgulanarak, kesin hükmün koşulları sayılmıştır. Bir hükmün, maddi anlamda kesin hüküm sayılabilmesi için, öncelikle o hükmün şekli anlamda kesinleşmiş olması gerekir. Eş anlatımla, şekli anlamda kesin hüküm, maddi anlamda kesin hükmün bir ön koşuludur³³⁰.

b - Her İki Davanın Konusunun Aynı Olması

Bir iptal davası hakkında verilmiş ve kesinleşmiş hükmün, yeni açılan iptal davası yönünden, kesin hüküm sayılabilmesi için, her iki davanın konusunun aynı olması gerekir. Her iki davanın konusunun aynı olmasından maksat, davanın hüküm fıkrası ile ikinci davaya ait talep istem sonucunun aynı olmasıdır. Bir davaya ait şekli anlamda kesinleşmiş olan hükmün, diğer bir davada maddi anlamda kesin hüküm oluşturabilmesi için, her iki davanın taraflarının, dava sebeplerinin ve ilk davanın hüküm fıkrası ile ikinci davaya ait talep sonucunun aynı olması gerekir³³¹ (HMK m. 303/1).

Yargıtay kararlarında; “başka bir takip konusu olacak nedeniyle açılan ve kesinleşen iptal davasında, verilen hüküm, aynı alacaklının, başka bir takip alacağı

³²⁹ Kuru, Hukuk, s. 1348; Muşul, Medeni, s. 481; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 221

³³⁰ Muşul, Medeni, s. 483; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 223; Güneren, İptal Davası s. 357

³³¹ Muşul, Medeni, s. 485; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 225; Güneren, İptal Davası s. 358

nedeniyle açtığı yeni iptal davasında dava konusu, alacaklar farklı olduğundan kesin hüküm oluşturmaz”³³². “Mahkemece kesin hüküm nedeniyle davanın reddine karar verilmiş ise de, bu kararın istihkak davasının niteliği gereği iş bu dava bakımından maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmeyeceği nazara alınarak mahkemece, diğer dava şartlarının varlığı tespit edildiği takdirde işin esasına girilip, gerektiğinde tarafların delilleri toplandıktan sonra hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu üzere davanın reddine karar verilmiş olması doğru bulunmamıştır”³³³. “Alacaklının, açtığı iptal davasında, aciz belgesi sunmaması nedeniyle davanın dava koşulu yokluğu, nedeniyle usulden reddine karar verilmiş olması, daha sonra aciz belgesi olarak yeniden iptal davası açmasına yasal bir engel yoktur”³³⁴. Aciz belgesinin sunulmaması nedeniyle davanın dava koşulu yokluğu nedeniyle reddine ilişkin ilk karar davanın esası hakkında kesin hüküm oluşturmaz³³⁵.

c - Her İki Davanın Sebeplerinin Aynı Olması

Davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü iddialarında kendisini haklı göstermek için dayanmış olduğu maddi vakıaların dahil olduğu hukuki kategori, diğer bir deyişle maddi hukuk normudur. Dava sebebi maddi vakıalar olmayıp, hukuki sebeptir³³⁶. Davacının iddiasını dayandırdığı bütün maddi vakıaları sıra numarası ile belirtilmesi istenilmiştir (HMK m. 119/1-e).

Bir iptal davasında, verilmiş ve kesinleşmiş hükmün, yeni açılan iptal davası yönünden kesin hüküm sayılabilmesi için, her iki dava sebeplerinin aynı olması gerekir. Her iki dava sebeplerinin aynı olmasından amaç, dayanılan hukuki sebep değil, vakıaların aynı olmasıdır. Alacaklı aynı alacak için, her iki davada da,

---

³³² **YHGK.** , 13.06.2012 E. 2012/21-176, K. 2012/382 S. Kararında; “... Dava konusu uyuşmazlık hakkında kesin hüküm bulunuyorsa, aynı konuda, aynı taraflar arasında ve aynı dava sebebine dayanılarak yeni bir dava açılamaz...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 21.08.2014)

³³³ **Y17HD.** , 19.03.2012 E. 2011/10129, K. 2012/3303 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 21.08.2014)

³³⁴ **Y17HD.** , 17.01.2008 E. 2007/5676, K.. 2008130 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 16.11.2014)

³³⁵ **Y17HD.** , 19.06.2007 E. 2007/2795, K. 2007/2148 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 15.11.2014)

³³⁶ **Muşul**, Medeni, s. 486; **Pekcanitez/ Atalay/ Özkes**, Medeni, s. 225; **Güneren**, İptal Davası s. 358

borçlunun aynı taşınmazını, üçüncü kişiye satışına ilişkin tasarruf işleminin iptalini istemişse, davalının kesin hüküm itirazı ile karşılaşır³³⁷.

d - Her İki Davanın Taraflarının Aynı Olması

Bir iptal davası hakkında, verilmiş ve kesinleşmiş olan bir hükmün, yeni açılan iptal davası yönünden kesin hüküm sayılabilmesi için son koşul her iki davanın taraflarının aynı olmasıdır. Bu halde kesinleşmiş bir iptal davasından sonra, aynı alacak hakkında aynı vakıalara dayanılarak, aynı alacaklı tarafından, aynı borçlu ve üçüncü kişiye karşı iptal davası açılırsa bu dava kesin hüküm nedeniyle reddedilir. Dava dışı başka bir alacaklı, tarafından aynı davalılar aleyhine, aynı mallarla ilgili olarak açılan iptal davası sonucu, davanın kabulüne ilişkin verilen ve kesinleşen karar, başka bir alacaklı tarafından aynı tasarrufla ilgili aynı davalar hakkında açılan iptal davası için, her iki davanın alacaklıları farklı olduğundan, kesin hüküm oluşturmaz. Ne var ki dava dışı alacaklı tarafından açılan ve kesinleşen dava, eldeki iptal davası için davacı yararına güçlü delil oluşturur³³⁸.

Müteselsil borçlulardan biri veya birkaçı ile alacaklı, arasında yahut müteselsil alacaklılardan biri veya birkaçı ile borçlu arasında, oluşan kesin hüküm, diğerleri hakkında geçerli değildir (HMK m. 303/3, 4, 5).

e - Kesin Hüküm İtirazı Karara Bağlanması ve Kesin Delil Teşkil Etmesi

Dava konusu uyuşmazlığın, daha önce kesin hükümle çözümlenmemiş olması tüm davalar için bir dava şartıdır. Kesin hüküm, kişiler arasındaki uyuşmazlıkların kesin biçimde çözümlenerek yeniden aynı uyuşmazlık ile mahkemelerin sürekli meşgul edilmesini engellemeyi amaçlar. Bunun yanında, hukuki istikrarın, güvenliğin ve hukuk uygulamasında birliğin sağlanması da kesin hükmün amaçları arasındadır³³⁹.

Maddi anlamda kesin hüküm, olumsuz dava koşuludur. Kesin hükmün varlığını tespit eden hakim, davanın esasına girmeden kesin hüküm nedeniyle usulden reddetmelidir. Kesin hüküm, kamu düzenine ilişkin olduğundan davaya

³³⁷ Muşul, Medeni, s. 489; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 231; Yılmaz, Hukuk Şerhi, 1258; Umar, Hukuk Şerhi, 922; Güneren, s. 358.

³³⁸ Y17HD., 19.06.2007 E. 2007/2795, K.. 2007/2148 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 16.11.2014)

³³⁹ Coşkun, s. 61; Muşul, Medeni, s. 489; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 231; Yılmaz, Hukuk Şerhi, 1258; Umar, Hukuk Şerhi, s. 923; Güneren, s. 358

bakan hakim, tarafından kendiliğinden göz önünde tutulur. Ayrıca taraflarca, yargılamanın her aşamasında itiraz şeklinde de ileri sürülebilir³⁴⁰.

Davacı, dava dilekçesindeki istemlerden biri hakkında, mahkemece karar verilmemiş olması nedeniyle kanun yoluna başvurmazsa, hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmemiş olan bu istemi örtülü olarak reddedilmiş sayılmaz. Bu konuda yeni bir dava açılabilir. Açılacak davada, davaya konu istemin önceki davada örtülü olarak reddedildiği nedeniyle kesin hüküm itirazı ileri sürülemez³⁴¹.

Kesin hüküm itirazı, daha önce kesin bir hükümle çözümlenen, uyuşmazlığın mahkemece yeniden inceleme konusu yapılamayacağına ilişkin usulü bir itirazdır³⁴². Şekli anlamda kesin hüküm, sözü edilen karara karşı artık tüm olağan yasa koşullarının kapandığı anlamına gelir. Bir kararın maddi anlamda kesinleşmesi için, öncelikle şekli anlamda kesinleşmesi gerekir. Maddi anlamda kesin hüküm, yargısal kararlara tanınan hukuki gerçeklik niteliğindedir³⁴³.

Yargıtay kararında; “ davalı üçüncü kişinin, dava konusu tasarruflar yönünden kötü niyetli olduğu ispatlanamadığından dava dışı alacaklılarca hakkında açılan davaların reddine ilişkin kesinleşmiş mahkeme kararları bu kişi yönünden güçlü delil niteliğindedir”³⁴⁴. “Şekli anlamda kesinlik, maddi anlamda kesinliğin temel şartıdır”³⁴⁵. Kesin hüküm var ise hakim dava şartı nedeniyle davanın esasına girmemeli ve açılan ikinci dava reddedilmelidir³⁴⁶.

Kesin hüküm, sonradan açılacak davalarda kesin delil teşkil eder. Kesin hüküm içeriğine göre ilgili olduğu hususu ispatında, delil olarak kullanılır. Açılan eda davalarının kabulüne, ilişkin kararlarda hem bir tespit hükmü hem de bir eda hükmü yer almaktadır. Eda davasının sonucunda, verilen hükmün hukuki

---

³⁴⁰ **Muşul**, Medeni, s. 489; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 231; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, 1260; **Umar**, Hukuk Şerhi, s. 924;

³⁴¹ **YHGK.**, 12.06.1991 E. 4/234-352 **Güneren**, İptal Davası, s. 365

³⁴² **Kuru/Arslan/Yılmaz**, Medeni, s. 617; **Muşul**, Medeni, s. 489; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 231; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, 1258; **Umar**, Hukuk Şerhi, 922

³⁴³ **YHGK.**, 15.12.2004 E. 9/727-716 (<http://www.turkhuksitesi.com.tr>. E.T. 16.11.2014)

³⁴⁴ **Y17HD.**, 15.12.2011 E. 2010/3711, K. 2011/12330 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 16.11.2014); **Y15HD.**, 24.12.2002 E. 2002/4141, K. 2002/6142 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 16.11.2014)

³⁴⁵ **Y16HD.**, 05.07.1991 E. 1990/12819, K. 1991/10931 (**YKD**, C.10, S. , 92/3, s. 742)

³⁴⁶ **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 492, 493; **Coşkun**, s. 64; **Umar**, Hukuk Şerhi, 922; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, 1258; **Muşul**, Medeni, s. 489; **Güneren**, s. 358

münasebetin varlığına ilişkin kısmı, tarafları ve sebebi aynı olan ikinci davaya kesin delil teşkil eder³⁴⁷.

Kısmi davanın, tamamen kabulüne karar veren mahkeme, bununla aynı zamanda davalı ile davacı arasında bir borç ilişkisinin varlığını da tespit etmiştir. Bu nedenle mahkeme kararının tespitine ilişkin bölümü, aynı taraflar arasında aynı dava sebebine dayanılarak açılan ek davada kesin delil teşkil eder. Yani ikinci davaya bakan mahkeme, kısmi davada verilen kararın tespitine ilişkin bu bölümü ile bağlıdır³⁴⁸.

II - İPTAL DAVASI İÇİN ARANAN ÖZEL DAVA ŞARTLARI

İptal davasının, yukarıda bahsedilen HMK’de arana genel dava şartları yanında bu dava için aranan özel şartlardan; borçlunun tasarrufta bulunması, davacının gerçek alacağına kesin olması, borçlu aleyhine yapılan takibin kesinleşmiş olması, yapılan tasarrufun alacaklıya olan borcundan sonra yapılması aciz belgesi ve çeşitleri gibi şartları incelenecek, bu şartlarının bir veya birkaçının eksik olması durumunda sonuçlarının neler olacağı hususlarından bahsedilecektir.

A - Borçlunun Malvarlığını Azaltacak Veya Artışını Önleyici Bir Tasarrufta Bulunması

İİK’nin 277 vd. maddelerinde düzenlenen tasarrufun iptali davalarında, borçlunun malvarlığını, aktifini azaltacak bir tasarrufta bulunması dava koşullarından birincisidir³⁴⁹. Tasarrufun iptali davasının görülebilmesi için, borçlu ile işlemde bulunan üçüncü kişi arasında, somut bir mal veya hakkın devrini içeren bir işlemin yapılması gerekir.

Borçlunun yaptığı işlem, malvarlığını azaltıcı değilse, malvarlığının artmasını önleyici nitelikte olması gerekir. Yargıtay’ın son zamanlarda yeni uygulaması bu şekildedir. “Borçlunun alacaklılardan mal kaçırmak amacıyla kendisine düşen mirası

³⁴⁷ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 492, 493; Umar, Hukuk Şerhi, 922; Coşkun, s. 64; Yılmaz, Hukuk Şerhi, 1258

³⁴⁸ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 492, 493; Umar, Hukuk Şerhi, 922; Kuru, Hukuk, s. 1554; Yılmaz, Hukuk Şerhi, 1258; Coşkun, s. 65

³⁴⁹ Y15HD. , 03.07.2008 E. 2008/2039, K. 2008/4492 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 16.11.2014)

reddetmesini”³⁵⁰, “borçlunun kendisine ait taşınmazı mal kaçırmak amacıyla, adi senetlerle, çocuğuna satmış gibi göstererek, çocuğu adına kadastro tespiti sağlanmasını”³⁵¹, malvarlığının artışı önleyici tasarruf olarak nitelendirerek, işlemin iptali gerektiği görüşünü yansıtmıştır.

Yargıtay kararlarında; “tasarrufun iptali davalarında, borçlunun mal varlığını azaltacak bir tasarrufta bulunması dava koşullarındandır”³⁵². “Borçlu tarafından yapılan tasarruf işlemi yoktur. Arsa sahibi tarafından eşine tapuda, devredilen bağımsız bölümlerin borçlu yükleniciye isabet ettiği gerekçesiyle tasarrufun iptaline karar verilmesi yerinde değildir”³⁵³.

1 - Davacının Borçluda Gerçek Bir Alacağın Bulunması

İİK'nin 277 ve devamı maddelerine dayalı tasarrufun iptali davası, borçlunun mal kaçırmak amacıyla yaptığı tasarrufun konusu mal üzerinde, alacağın tahsilini sağlama yetkisi veren kişisel nitelikte bir davadır³⁵⁴.

İptal davasında, davalı üçüncü kişi, aciz belgesine bağlanan alacağın gerçekte olmadığını, borçlu ile alacaklı arasında muvazaa bulunduğunu savunabilir. Aksi halde, takip alacaklısına anlaşarak veya borca batık olması nedeniyle gerekli çabayı göstermeyerek icra takibine itiraz etmeyen, itiraz üzerine durmayan kambiyo senetlerine dayalı takibe, karşı menfi tespit davası açmayan borçlunun, bu davranışı karşısında borçludan mal edinen üçüncü kişilerin yargı eliyle zarara uğratılması sonucu doğar³⁵⁵.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ile Yargıtay 17 ve 15 HD tarafından benimsenen görüşte; “iptali istenilen tasarrufun yapıldığı tarihte, davacının doğmuş bir alacağı bulunmadığından muvazaa hukuksal nedenine dayalı tasarruf iptal davasının reddi doğrudur”³⁵⁶. “Üçüncü kişinin borçlu ile alacaklı arasında muvazaa, icra takibi yapıldığını ileri sürmesi halinde, bu iddianın incelemesi gerekir”. “İptal davasının dinlenebilir koşullarından birisi de, tasarrufta bulunan kişinin borçlu

³⁵⁰ Y17HD. , 11.02.1998 E. 2007/5540, K. 2008/513 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 16.11.2014)

³⁵¹ Y17HD. , 04.05.2009 E. 2009/148, K. 2009/2805 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 16.11.2014)

³⁵² Y15HD. , 03.07.2008 E. 2008/2039, K. 2008/4492 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 16.11.2014)

³⁵³ Y15HD. , 13.06.2006 E. 2006/1400, K. 2006/3535 (<http://www.turkhukuk sitesi.com.tr>. E.T. 16.11.2014)

³⁵⁴ Ertekin/ Karataş, s. 71; Kuru, İcra, s. 3472

³⁵⁵ Kuru, İcra, s. 3506; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, İcra, s. 238

³⁵⁶ YHGK. , 14.02.2007 E. 2004/79-77 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 16.11.2014)

olması, başka deyişle alacaklıya karşı gerçek bir borcun varlığıdır”³⁵⁷. “Davacı alacaklının, icra takibinde İİK’nin m. 33/a uyarınca icranın geri bırakılmasına karar verilmesi ve kararın kesinleşmesi üzerine alacaklı yanca zamanaşımının gerçek olmadığını ispat için asliye hukuk mahkemesinde açılan dava sonucu beklenmelidir”³⁵⁸. “Davalı aciz belgesine, davalı alacağın gerçekte olmadığını, borçlu ile davalı alacaklı arasında muvazaa olduğunu savunursa, bu savunma araştırılmalıdır”³⁵⁹ şeklinde kararları bulunmaktadır.

2 - Alacağın Kesinleşmiş Olması

Tasarrufun iptali davasının, dinlenebilmesi için takip tarihinde, davacının, alacağının kesinleşmiş olması zorunludur. Takip dayanağı kesinleşmemiş alacak veya tazminat ilamına dayalı ise kesinleşmesi beklenmelidir. Çünkü kesinleşmiş bir alacağın varlığı dava koşuludur. Bu nedenle, takip dayanağı mahkeme ilamı temyiz edilmişse, temyiz sonucu beklenmelidir. Bunun gibi, borçlu tarafından takip konusu alacakla ilgili olarak aleyhine açılmış ve derdest bulunan menfi tespit davası varsa mahkemece sonucunun beklenmesi gerekir”³⁶⁰.

Muvazaaya dayalı iptal davasında,“ icra takibinin kesinleşmesi yeterli olmayıp takip konusu alacağında kesinleşmesi gerekir. Alacaklı tarafından açılan itirazın iptali davası kısmen kabul edilmiş ve karar taraflarca temyiz edilmeksizin kesinleşmiş olmasına karşın, kesinleşmiş bir alacak bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddi yanlıştır”³⁶¹. “Takibe itiraz üzerine alacak kesinleşmemiş ise de, alacaklı itirazın iptali davası açıldığından bu husus ön sorun kabul edilerek dava sonucunun beklenmesi gerekir”³⁶².

3 - Borçlu Hakkındaki Takibin Kesinleşmiş Olması

Alacaklı, tarafından borçlu hakkında davadan önce başlatılmış icra takibinin davadan önce veya sonra kesinleşmiş olmasıdır. İcra takibinin kesinleşmiş sayılması

³⁵⁷YHGK. , 26.02.1997 E. 2015/890-127 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 16.11.2014)

³⁵⁸ Y 17 HD. , 03.10.2011 E. 2011/8378, K. 2011/8535 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 16.11.2014)

³⁵⁹ Y17HD. , 02.02.2010 E. 2009/9029, K. 2010/703 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 16.11.2014)

³⁶⁰ YHGK. , 08.03.2006 E. 2015/34-36 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 16.11.2014)

³⁶¹ Y17HD. , 11.05.2009 E. 2009/203, K. 2009/3002 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 16.11.2014)

³⁶² Y15HD. , 25.10.1995 E. 1995/3259, K. 1995/5830 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 16.11.2014)

için kendisine yöntemine uygun şekilde ödeme emri, tebliğ edilen borçlunun, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içerisinde itiraz etmemesi gerekir. Yargıtay kararında; “ yargılama aşamasında borçlu hakkında kesinleşmiş bir icra takibinin olması gerektiğini” aramaktadır ³⁶³.

Borçlu ödeme emrinin tebliği tarihinden yedi günlük süre içinde, borca itiraz etmişse, takip kesinleşmez. Takibin kesinleşmesi için alacaklı tarafından borçlunun itirazının kaldırılması istemiyle açılan davanın kabul edilmiş olması gerekir. “ Alacaklı açtığı itirazın iptali veya itirazın kaldırılması davası yürütülürken tasarrufun iptali davası açılmışsa, dava kesinleşmiş icra takibi bulunmadığı nedeniyle hemen reddedilmemeli, dava bekletici sorun kabul edilerek sonucu beklenmelidir ³⁶⁴.

Kesinleşmiş bir icra takibinden sonra borçlu tarafından, menfi tespit davası açılırsa, bu davanın sonucunu beklemeye gerek yoktur. Aksi halde, iptal davasının yürütülmesine engel olmak isteyen kötü niyetli borçlular menfi tespit davası açmak için teşvik edilmiş olurlar ³⁶⁵.

İptal davası sonuçlanmadan önce, borçlu tarafından açılan menfi tespit davası borçlu lehine sonuçlanmış veya borçlu aleyhine sonuçlanmış olmasına karşın, Yargıtay tarafından “borçlu lehine karar verilmesi gerektiği gerekçesi ile bozulmuş ise, son aşamaya gelen dava sonucunun beklenmesi gerekir” ³⁶⁶. “İptal davasının dinlenebilmesi için borçlu hakkında yapılmış ve kesinleşmiş bir icra takibinin varlığı zorunludur. Zira tasarrufun iptal davasıyla alacaklı iptali hüküm altına alınacak tasarrufla ancak mevcut icra takibi tutarını tahsil edebilir” ³⁶⁷. “Borçluya ödeme emri tebliğ edilmemiş, başka bir takip dosyasıyla birleştirildikten sonra dosya takipsizlik nedeniyle işleminden kaldırılmıştır. Borçlu hakkında kesinleşmiş bir icra takibi olmadığından davanın koşul yokluğu nedeniyle reddi doğrudur” ³⁶⁸.

---

³⁶³ Güneren, İptal Davası, s. 403

³⁶⁴ Y17HD. , 20.09.2007 E. 2009/3827, K. 2009/3689 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 17.11.2014)

³⁶⁵ Karataş/ Ertekin, s. 74

³⁶⁶ Y17HD. , 20.10.2009 E. 2009/4804, K. 2009/2050 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 17.11.2014)

³⁶⁷ Y17HD. , 03.10.2011 E. 2011/3588, K. 2011/8567 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 17.11.2014)

³⁶⁸ Y17HD. , 28.01.2008 E 2008/234, K. 2008/342 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 17.11.2014)

4 - İptale Konu Tasarruf Alacağın (Borcun) Doğumundan Sonra Yapılmış Olmalı

İptal davasına konu tasarrufun, iptal edilebilmesi için, tasarrufun borcun doğumundan sonra yapılması diğer bir anlatımla alacağın iptal konusu tasarruftan önce olması gerekir. Alacaklı, borçlanmanın gerçekleştiği tarihte borçlunun malvarlığına güvenerek işlem yaptığından, borcun doğumundan önceki tasarruflar iptal davasına konu olamaz. Öğretinin baskın görüşleri ve Yargıtay'ın yerleşmiş uygulaması da bu yöndedir ³⁶⁹.

Günümüzde, bazı durumlarda alacak borç ilişkisi daha önce başladığı halde alacak için düzenlenen bono gibi kıymetli evrakta sonraki tarih olarak vade tarihlerinin atıldığı sıklıkla görülen bir durumdur. “Kural olarak bonoya dayalı alacak bononun düzenlendiği tarihte doğmuş sayılır. Davacı alacaklı, borcun doğumunun, takip dayanağı bononun düzenlenme tarihinden önce gerçekleştiğini ileri sürerse, mahkemece, alacaklıya bu konuda kanıt sunma olanağı verilmeli, varsa tanıkları dinlenmeli ³⁷⁰ gerekirse davacı alacaklı ile borçlu HMK'nin 169 vd. maddeleri uyarınca isticvap edilerek, senedin düzenlenmesine neden olan temel ilişki sorulmalı, davacı alacaklı ile borçlu arasında tasarruf tarihinden önce, herhangi bir hukuki veya ticari ilişki olup olmadığı konusunda, tarafların varsa ticari defterleri üzerinde, bilirkişi incelenmesi yaptırılarak borcun tasarruf tarihinden önce doğup doğmadığı değerlendirilmeli, temel ilişkinin daha önce doğduğu ispat edildiği takdirde bu tarih borcun gerçek doğum tarihi kabul edilerek tasarruf tarihine göre koşulun gerçekleşip gerçekleşmediği saptanmalıdır” ³⁷¹.

Takip dayanağı borç, “boşanmaya veya nafakaya ilişkin mahkeme ilamına dayanıyorsa, borcun doğum tarihi ilamın kesinleştiği veya icra takibine konulduğu ya da haciz belgesinin düzenlendiği tarih değil ilam konusu davanın açıldığı tarihtir” ³⁷². Fakat ilam, iş kazası, trafik kazası, kasten veya tedbirsizlikle yaralanmaya, ölüme ya da hasara sebebiyet nedeniyle açılan maddi ve manevi zararın tahsiline ilişkin ise, borcun doğum tarihi davanın açıldığı veya kararın verildiği yada bilirkişi raporunun düzenlendiği tarihte değil, haksız eylemin veya iş kazasının meydana geldiği tarihtir

³⁶⁹ Kuru, s. 3419; Karataş/ Ertekin, s. 74; Muşul, s. 1175

³⁷⁰ Y17HD. , 12.11.2009 E. 2009/5251, K. 2009/152 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 17.11.2014)

³⁷¹ Y17HD. , 14.09.2009 E. 2009/5267, K. 2009/5321 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 17.11.2014)

³⁷² Y17HD. , 15.01.2008 T E. 2004/5073, K. 2008/73 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 17.11.2014)

³⁷³. Bunun gibi, iş kazası veya meslek hastalığı, kasten veya tedbirsizlik sonucu ölüm meydana gelmişse destekten yoksun kalan kişiler ve mirasçı, alacaklar yönünden alacağın doğum tarihi ölümün gerçekleştiği tarihtir ³⁷⁴. “Alacak kredi kartının kullanımından kaynaklanmış ise, temel ilişki kredi kartı üyelik sözleşmenin imzalandığı tarihtir” ³⁷⁵. “Çünkü, krediyi veren banka ile borçlu arasındaki ilişki kredi sözleşmesi ile başlar. Kredinin kullandırılıp daha sonra hesabın kesilmesi, alacağın hesabı kesildiği tarihte doğduğunu göstermez” ³⁷⁶. “Ortağın bulunduğu, şirket borcuna kefil olan davalı borçlu yönünden borcun doğum tarihi, ortağı ve kefil olduğu şirketin borçlandığı tarihtir” ³⁷⁷.

5 - Aciz Belgesinin Bulunması

Tasarrufun iptali davasının özel şartları arasında yer alan aciz belgesi, İİK’ nin 277. maddesinde de belirtildiği üzere; elinde, geçici veya kesin aciz belgesi bulunan alacaklılar, iptal davasını açabileceklerdir. Borçlunun hacze kabil malının bulunmaması sonucunda icra müdürlüğünce düzenlenen, iptal davasının özel şartları arasında yer alan aciz belgesinin niteliği, çeşitleri, aciz belgesi olarak değerlendirilmeyen belgelerde değinilecektir. Tasarrufun iptali davasında önemli bir yere sahip olan aciz belgesinin çeşitleri, önemi ve konuya ilişkin Yargıtay kararlarından da kısaca bahsedilecektir

Genel Haciz yolu ile takipte, bağımsız olarak açılan tasarruf iptal davası koşullarından birisi de, davaya dayanarak yapılan icra dosyasında borçlu hakkında alınmış aciz belgesinin bulunmasıdır (İİK m. 277/1). Alacaklı, alacağını borçlunun malvarlığından kısmen ya da tamamen alamamış ise, o zaman, alacaklının, borçlunun tasarruflarının iptali için dava açmakta hukuki yararı vardır. Alacaklı, bu hukuki yararını, ancak aciz belgesiyle ispat edebilir. İşte bu nedenle aciz belgesi bir dava şartıdır ve mahkemenin davacı alacaklının aciz belgesine sahip olup olmadığını

---

³⁷³ Ali Güneren, İş Kazası veya Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 1013

³⁷⁴ Güneren, İptal Davası, s. 421

³⁷⁵ Y17HD. , 12.10.2010 E. 2010/5012, K. 2010/8161 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 17.11.2014)

³⁷⁶ Y17HD. , 12.10.2010 E. 2010/5012, K. 2010/8161 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 17.11.2014)

³⁷⁷ YHGK. , 13.10.2010 E. 17/399-498 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 17.11.2014)

res'en gözetmelidir³⁷⁸. Alacaklı haciz yoluyla yapılan takipte alacağın kısmen veya tamamen ödenmediği, ancak aciz belgesinin varlığı ile saptanabilir.

Yargıtay kararlarında; "alacaklının, yapılan her takip için o takip dosyasından verilmiş aciz belgesini mahkemeye sunması gerekir"³⁷⁹. Aciz belgesinde yazılı borç, borçluya karşı, aciz belgesinin düzenlenmesinden itibaren 20 yıl geçmesiyle, zamanaşımına uğrar. Borçlunun mirasçıları, mirasın açılmasından itibaren bir yıl içinde, alacaklı, hakkını aramamışsa, borcun zamanaşımına uğradığını ileri sürebilirler (İİK m. 143/6)". "Aciz belgesi, borçlunun malvarlığının alacağı karşılamaya yetmediğini gösteren tek ispat aracıdır"³⁸⁰. "iptal davasını, elinde kesin veya geçici aciz belgesi bulunan alacaklıların açabileceğini belirtmiştir"³⁸¹.

B - Aciz Belgesi Çeşitleri

1 - Kesin Aciz Belgesi

İİK'de kat'i aciz vesikası olarak nitelendirilen bu belge, borçluya ait hacizli malların paraya çevrilmesi sonunda, alacağını kısmen veya tamamen alamayan alacaklıya verilen belgedir (İİK m. 143/1). Kesin aciz belgesi, borç ikrarını içeren senet niteliğinde olup alacaklıya, İİK'nin 277 vd. maddeleri uyarınca iptal davası açma hakkı verir (İİK m. 143/2). İcra memurluğunca düzenlenen kesin aciz belgesi hiçbir harç ve resme bağlı değildir. Aciz belgesinin bir nüshası her il merkezinde Adalet Bakanlığınca tespit edilen icra dairesince tutulan özel sicile gönderilir³⁸².

Hacizdeki aciz belgesi; aleyhine icra takibi yapılan borçlunun, mallarını paraya çevrilmesinden elde edilen bedelin, alacaklının alacağını tamamen

³⁷⁸ Selçuk Öztekin, İcra ve İflas Hukukunda Borç Ödemedi Aciz Belgesi, Alfa BasımYayın, İstanbul 1994, s. 12-106; Kuru, İcra, s. 3472; Ertekin/ Karataş, s. 71; Güneren, s. 1058; Mehmet Taze, Tasarrufun İptali Davası, Ankara 2007, s. 123

³⁷⁹ Y15HD. , 18.11.2002 E. 2002/5595, K. 2002/5296 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr> 17.11.2014)

³⁸⁰ Y17HD. , 03.03.2009 E. 2008/6031, K. 2009/1085 (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 17.11.2014)

³⁸¹ Y17HD. , 15.10.2014 E. 2014/9733, K. 2014/13384 S. Kararında; "... İİK'nin 277 ve devamı maddelerine dayalı tasarrufun iptali istemine ilişkin olup, bu tür davaları elinde kat'i (İİK m. 143) ya da geçici (İİK m. 105) aciz belgesi bulunan alacaklılar açabilir. Bu husus davanın görülebilme koşulu olup mahkemece re'sen göz önüne alınması gerekir. Aciz belgesinin dava açılmadan dava açıldıktan sonra veya temyiz aşamasından ve hatta hükmün Yargıtay'ca onanmasından veya bozulmasından sonra bile sunulma olanağı vardır. Somut olayda davacı tarafından kesin aciz belgesi ibraz edilmediği gibi geçici aciz belgesi niteliğinde haciz tutanağı da ibraz edilmemiştir. Bu nedenle davanın dava ön şartının bulunmaması nedeniyle reddi gerekirken mahkemenin davanın esasına girilmek suretiyle karar verilmesi doğru bulunmamıştır." (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 19.11.2014.)

³⁸² İİK Yönetmeliği 47. Maddesi (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 17.11.2014)

karşılama yetmediğini resmen tevsik eden, takip hukukuna³⁸³ ait bir belgedir. Ayrıca aciz belgesi takip hukuku bakımından İİK m. 68. anlamında borç ikrarı niteliği taşısa da, maddi hukuk bakımından bir borç ikrarı niteliği taşımaz. Çünkü, borçlu bu belgenin düzenlenmesine müdahale etmemekte ve hakkın esasına ilişkin her hangi bir irade beyanı da yoktur³⁸⁴.

Yargıtay kararlarında; “aciz belgesi, karar kesinleşinceye kadar mahkemeye verilirse dava koşulu yerine getirilmiş olur. İptal davasının dinlenebilmesi için, kesin veya geçici aciz belgesinin bulunması dava koşuludur, bu dava koşulu noksan olmasına rağmen davanın esasına girilmiş ve davacı alacaklı tarafça, dava sırasında davadan önce başlayan icra takibine dayalı aciz belgesi verilmişse, dava koşulu yerine getirilmiş sayılacağından dava usulden reddedilemez. Kısacası aciz belgesi, karar kesinleşinceye kadar mahkemeye verilirse, dava koşulu yerine gelmiş olur”³⁸⁵. “Dava aciz belgesi yokluğu nedeniyle reddinden sonra aciz belgesi alınarak dava açılabilmesi, davanın aciz belgesi yokluğu nedeniyle reddi, aciz belgesi temin edildiğinde yeniden iptal dava açılmasına engel değildir”³⁸⁶.

2 - Geçici Aciz Belgesi

Borçlunun, bulunan ve icrada haczedilen malların takdir edilen kıymetlerine göre alacağını karşılamaya yetmediğini veya borçlunun hacze değer malı bulunmadığını belirtilen haciz tutanağı, geçici aciz belgesi sayılır³⁸⁷ (İİK 105/2).

Haciz sırasında, bulunan bir miktar malın, kıymet takdiri sonucunda, takip konusu alacağı karşılamaya yetmeyeceğinin anlaşılması durumunda, haciz tutanağı geçici de olsa aciz belgesi niteliği taşır³⁸⁸. İcra dairesince tutulan haciz tutanağında borçlunun haczedilen mallarından başka mallarının bulunmadığı yazılı değilse veya borçlunun haczedilen mallarının takdir edilen kıymetine göre takip konusu alacağı yeteceği anlaşılmakta ise, böyle bir haciz tutanağı geçici aciz belgesi niteliğinde değildir. Alacaklı böyle bir haciz tutanağı ile iptal davası açamaz³⁸⁹.

³⁸³ İlhan E. **Postacıoğlu**, İcra Hukuku Esasları, 4. Baskı, Vedat Yayınevi, İstanbul 1982, s. 539; **Ertekin/ Karataş**, s. 71; **Kuru**, İcra, s. 3472; **Muşul**, İcra, s. 1194; **Taze**, s. 124

³⁸⁴ **Öztek**, s. 15

³⁸⁵ **Y17HD.**, 15.10.2009 E. 2009/5255, K. 2009/6414 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 18.11.2014)

³⁸⁶ **Y17HD.**, 17.01.2008 E. 07/5676, K. 08/130 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 18.11.2014)

³⁸⁷ **YHGK.**, 02.03.2005 E. 2015/100-119 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr> 17.11.2014)

³⁸⁸ **Öztek**, 105; **Muşul**, Aciz Vesikası, s. 2825; **Kuru**, İcra, s. 1544; **Muşul**, İcra, s. 650

³⁸⁹ **Kuru**, s. 1544; **Öztek**, s. 102; **Muşul**, İcra, s. 650; **Muşul**, Aciz Vesikası, s. 2825; **Taze**, s. 124

İptal davası açabilmesi ve açılan bu davaya devam edilebilmesi için, haczin düşmemiş olması gerekir. Süresi içinde, satış istenmezse haciz kalkacağından, geçici aciz belgesi niteliğinde olan haciz tutanağının hükmü kalmaz ve alacaklı, artık hükümsüz kalan böyle bir haciz tutanağına (geçici aciz belgesine) dayanarak iptal davası açamaz. Mahkemece, açılmış olan iptal davasının (dava şartı son bulmuş olmasından dolayı) usulden reddedilmesi ³⁹⁰gerekir. Yargıtay kararında; “haciz tutanağı içeriği borçlunun hacze değer malı bulunmadığı yönündeki açıklama nedeniyle geçici aciz belgesi niteliğindedir” ³⁹¹.

Bir icra takibinde alınan aciz belgesi ile (aciz belgesi alınmamış) diğer icra takibi konusu alacak içinde iptal davası açılmaz ve mahkeme, aciz belgesi alınmamış olan icra takibi konusu alacak içinde karar veremez. Bu nedenle, alacaklının birden fazla icra takibi varsa, her icra takibi için ayrı aciz belgesi alması ve bu aciz belgeleri ile iptal davası açması gerekir. Aynı şekilde, bir alacaklı, başka bir alacaklının almış olduğu aciz belgesi ile (aciz belgesi almadığı) icra takibi konusu alacağı için iptal davasına konu edemez ³⁹².

Aciz belgesinin verildiği yabancı ülkede, o aciz belgesine dayanılarak münferit alacaklı tarafından iptal davası açmak imkanı varsa, buna dayanarak Türkiye de iptal davası açılabilir ³⁹³.

Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Sözleşmesi gereğince; yabancı bir ülkede düzenlenen aciz belgesinin, iptal davasına dayanarak teşkil edebilmesi için, belgenin belli bir tarihte var olduğunun ve belgedeki imzanın doğruluğunun, diploması ve konsolosluk temsilciliklerince tasdikine ihtiyaç yoktur. Yalnızca, anılan sözleşmenin üçüncü ve dördüncü maddesi gereğince belgenin belli bir tarihte var olduğuna ve belgedeki imzanın doğru olduğuna dair belgeyi veren devletin tasdik şerhi vermesi yeterli görülür. Bu mecburiyette, âkit devletlerin aralarında yaptıkları sözleşmeyle ³⁹⁴ uygulanmayabilir.

---

³⁹⁰ **Kuru**, s. 1544; **Muşul**, İcra, s. 650; **Muşul**, Aciz Vesikası, s. 2825

³⁹¹ **YHGK.**, 02.03.2005 E. 15/100-119 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr> E.T 17.11.2014)

³⁹² **Kuru**, s. 3482

³⁹³ **Akşener**, s. 55

³⁹⁴ **bkz.** Ahmet Cemal **Ruhi**, Türkiye Cumhuriyetinin Onayladığı Devletler Özel Hukuku Alanındaki Çok Taraflı Uluslararası Sözleşmeler, 2. Baskı Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003, s. 573-575

C - Aciz Vesikası Sayılmayan Belgeler

1 - İhtiyati Haciz Tutanağı

Alacaklı, mahkemeden aldığı ihtiyati haciz kararını, kararın verildiği tarihten, itibaren 10 gün içerisinde, icra dairesine, başvurmak suretiyle kararın yerine getirilmesini istemiş, icra müdürlüğünce düzenlenen ihtiyati haciz tutanağında, borçlunun haczedilebilecek hiçbir malı bulunmadığı veya haczerilen malların takdir edilen kıymetlerine göre, alacağı karşılamaya yetmediği yazılmış olsa bile, bu tutanağa dayanılarak iptal davası açılmaz. Bu tutanağın İİK'nin m. 105. uyarınca aciz belgesi sayılabilmesi için İİK'nin m. 264. gereği, ihtiyati haciz kararının uygulanmasından itibaren 7 gün içerisinde alacaklının takip talebinde bulunması suretiyle ihtiyati haczin, kesin hacze, dönüştürülmesi gerekir. İhtiyati haciz, icrai hacze, dönüştürüldüğü takdirde, alacaklı, bu icrai hacze dönüştürülmüş ihtiyati haczin uygulaması sırasında düzenlenen ihtiyati haciz tutanağına dayalı olarak iptal davası açabilir. Ancak ihtiyati haciz, kesin hacze, dönüşmediği takdirde, ihtiyati haciz tutanağının aciz belgesi niteliği taşıyamaz³⁹⁵. Yargıtay kararında; "ihtiyati haciz tutanağını (İİK m. 105) gereği geçici aciz belgesi³⁹⁶ kabul etmektedir.

2 - Geçici Haciz Tutanağı

Borçlunun, itirazını geçici olarak kaldırılması ve ödeme emrindeki sürenin geçmesi üzerine, borçlunun malları üzerine konulan geçici hacze ilişkin geçici haciz tutanağı (İİK m. 69/1) geçici aciz belgesi yerine geçmez³⁹⁷.

³⁹⁵ **Ertekin/ Karataş**, s. 81; **Kuru**, İcra, s. 1544; **Akşener**, İptal Davaları, s. 297

³⁹⁶ **Y17HD.**, 17.03.2015 E. 2013/17108, K. 2015/4331 S. Kararında; "... Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına, davanın taşınmazın aynına ilişkin bulunmaması nedeniyle mahkemenin yetkili olmasına, 14.2.2014 tarihli haciz tutanağının İİK 105 anlamında geçici aciz belgesi niteliğinde olduğu." belirtmiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 21.08.2015); **Y17HD.**, 20.01.2015 E. 2013/14656, K. 2015/577 S. Kararında; "... Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına, icra dosyası kapsamında (borçlunun iki taşınmazı ve iki aracı üzerine davacı tarafından haciz konulmuş ise de mevcut malvarlığının değeri ve üzerindeki davacının haczinden önceki haciz tutarları itibarıyla) 2.10.2012 ve 12.10.2012 tarihli haciz tutanaklarının İİK 105 anlamında geçici aciz belgesi niteliğinde bulunmasına, dava konusu tasarrufun İİK'nin 280/3-4 madde kapsamında ticari işletme devri niteliğinde olup, anılan maddedeki karine aksinin ispatlanamaması nedeniyle tasarrufun İİK 280/3-4 madde gereğince iptale tabi bulunmasına." şeklinde kararları bulunmaktadır. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 21.08.2015)

³⁹⁷ **Uyar**, İptal Davası, s. 213

3 - Rehin Açığı Belgesi

Rehin açığı belgesi, alacağı ipotekle (rehinle) teminat altına alınmış rehin alacaklısının alacağını kısmen veya tamamen ödenmediğini gösteren icra müdürlüğünce verilen bir belgedir.

Rehin açığı belgesi, rehnedilmiş mal, satış isteyen alacağına derece itibarı ile rüçhanı olan diğer rehinli alacakların tutarından fazla bir bedelle alıcı çıkmamasından dolayı satılamazsa veya satılıp da tutarı takip olunan alacağa yetmezse, alacaklıya bütün veya geri kalan alacağı,³⁹⁸ tanzim edilen belgedir.

İİK’de iki tür rehin açığı belgesi düzenlenmiştir. Bunlar 1) Geçici rehin açığı belgesi (İİK m. 150) kesin rehin açığı belgesidir.

Umar, Sarısözen, Akşener, Kuru, Arslan, Yılmaz, Uyar’ a göre; aciz belgesi hükmünde olmayan rehin açığı belgesi (İİK m. 150/f, m. 152) ile de iptal davası açılmayacağını ileri sürmektedirler.³⁹⁹

Aciz belgesi hükmünde olmayan rehin açığı belgesi ile iptal davası açılmayacağı görüşünü ileri süren yazarların görüşüne katılmaktayız.

4 - Borçluya Ait Olmayan Veya Terk Ettiği Adreslerde Tutulan Tutanaklar

İcra dairesince, borçlunun terk ettiği adreslerde⁴⁰⁰ borçluya ait olmayan yerlerde⁴⁰¹ tutulan tutanaklar haciz işlemi yapıp yazılı olmayan tutanaklar⁴⁰² İİK’ nin m. 105. açıklanan aciz belgesi yerine geçen tutanaklardan sayılmadığından bu tutanaklara dayanılarak iptal davası açılmaz.

³⁹⁸ Burhan Gürdoğan, “ İcra ve İflas Takiplerinde Borçlunun Tamamen veya Kısmen Aczini Tespit Eden Vesikalar”, Batider, 1963/2, s, 14

³⁹⁹ Umar, s. 42; İsmet Sarısözen, İcra ve İflâs Hukukuna Göre İptal Davasında Yargılama Usulü (ABD 1977/2, s. 281-291), s. 285; Akşener, Tasarrufun İptali Davalarında Aciz Belgesi, s. 52; Uyar, Tasarrufun İptali Davası, s. 2250; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, İcra, s. 620, dn. 3; Muşul, İcra , s. 1524

⁴⁰⁰ Y17HD. , 28.01.2008 E. 2007/5673, K. 2008/340 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 18.11.2014)

⁴⁰¹ Y15HD. , 04.01.2003 E. 2002/6297, K. 2003/138 (<http://turkhukuksitesi.com.tr>. E.T. 18.11.2014)

⁴⁰² Y15HD. , 12.05.2004 E. 2003/6913, K. 2003/2676 (<http://www.sinerjimevuzat.com.tr>. E.T. 18.11.2014)

D - Aciz Belgesi Aranmayan Davalar

1 - İstihkak Davasına Karşı Karşılık Dava Olarak Açılan Tasarruf İptal Davalarında Aciz Belgesi Aranmaz

Tasarrufun iptal davası, bağımsız dava olarak değil, üçüncü kişi tarafından İİK'nin 96. ve onu izleyen maddelerine dayalı olarak açılan icra mahkemesinde, açılan istihkak davasına karşı, karşılık dava olarak açılırsa aciz belgesi aranmaz⁴⁰³.

2- 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu Uyarınca, Aciz Belgesi Sunma Zorunluğu Olmayan Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Rtc Varlık Yönetimi ve Bankalar

5411 sayılı Bankacılar Yasasının Geçici m. 13. sermayesinin yarıdan fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan ya da hisselerinin çoğunluğu üzerinde bu kurum ve kuruluşlarının idare ve temsil yetkisi bulunan ve özel kanunla kurulmuş bankalarda fon alacaklarının tahsiline ilişkin 123, 134, 136, 137, 138, 140, 142, 165 maddeleri hükümleri, tasarrufun iptali davalarında, aciz vesikası aranmaması, tüzel kişilerin kanuni temsilcileri ile borçlu ve borçla diğer ilgilerini yurt dışına çıkmasını yasaklama dahil bankalarınca uygulanır⁴⁰⁴.

3 - İflas İdaresi Tarafınca Açılan İptal Davalarında Aciz Belgesi Aranmaz

İİK'nin 277 maddesinin birinci bendinde iptal davası açacak alacaklı için aciz belgesi konulmuş olmasına karşın, aynı maddenin ikinci bendinde iflas idaresi için bu koşuldan söz edilmemiştir. Bu nedenle, iflas idaresi, tarafından açılan iptal davalarında aciz belgesi aranmaz.

4 - 6183 Sayılı Yasaya Göre Açılan İptal Davalarında Aciz Belgesi Aranmaz

6183 sayılı Amme Alacaklıların Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun'dan kaynaklanan tasarrufun iptali davalarında, aciz belgesi sunulması zorunlu değildir.

⁴⁰³ Güneren, İptal Davaları, s. 527

⁴⁰⁴ <http://www.resmigazete.gov.tr>. E.T. 18.11.2014

Çünkü bu konuda aciz belgesi sunulmasına ilişkin yasal bir zorunluluk bulunmamaktadır⁴⁰⁵(m. 24-31).

5 - Muvazaa Nedenine Dayalı İptal Davalarında Aciz Belgesi Aranmaz

Alacaklıdan mal kaçırmak için borçlu ile üçüncü kişi arasında yapılan tasarruf işlemlerinin iptali için TBK'nin m. 19. dayalı dava açılmasında aciz belgesi alınmasının zorunluluğu yoktur. Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin yerleşmiş uygulamaları da bu yöndedir⁴⁰⁶.

6 - İflasta Aciz Belgesi

Aciz belgesi, İİK'nin m. 250'e göre kesin dağıtma yapıp da alacağının tamamını alamamış olan iflas alacaklısına, ödenmemiş alacak bölümü için verilen belgedir. Bu belgenin verilebilmesi için talepte bulunulmasına gerek yoktur. İflas idaresinin bu belgeyi re'sen vermesi gerekir. Verilen bu aciz belgesindeki alacaklar için faiz işlemeyeceği gibi, müflise karşı zamanaşımı da söz konusu olmaz. Verilen bu aciz belgesi, hacizdekinin aksine takip hukuku bakımından borç ikrarı niteliğinde değildir. Fakat müflisin borcu kabulü halinde bu niteliğe sahiptir⁴⁰⁷.

İflastan önceki aciz belgesi ise, iflas açılmadan evvel borçlu hakkında alacaklı tarafından yapılan takip sonucunda alınmış belgedir. Bu belgeye dayanarak alacaklı tarafından açılan iptal davası, iflasın açılması ile durur ve dava hakkı da iflas masasına ait olur⁴⁰⁸.

İflasın açılmasından önce ve iflasın açılmasından sonra alınan aciz belgeleri, tek başına alacaklıya iptal davası açma hakkını vermez. Bunun için iflas idaresince, alacaklıya bir yetki devrinin söz konusu olması gerekir. İflasın kapanmasından sonra da, iptal davası açmak hakkı iflas idaresine olduğundan, alacaklıların tek başlarına iptal davası açabilmeleri için, dava açma haklarının kendilerine devredilmiş olması gerekir⁴⁰⁹. İflasın açılması halinde, iptal davası açma hakkı, iflas idaresine geçer. Bu nedenle, alacaklılar ellerinde aciz belgesi olsa bile iptal davası açamazlar. Buna

⁴⁰⁵ 6183 sayılı Kanun'un m. 24: Amme borçlusunun bu kanunun 27, 28, 29 ve 30. maddelerinde yazılı tasarruf ve muamelelerinin iptali için umumi mahkemelerde dava açılır ve bu davalara diğer işlere takdimen umumi hükümlere göre bakılır. (<http://www.mevzuat.com.tr>. E.T. 18.11.2014)

⁴⁰⁶ **Y4HD.**, 17.03.2008 E. 2008/6100, K. 2008/3475 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 18.11.2014)

⁴⁰⁷ **Muşul**, İflas, s. 655; **Ertekin/ Karataş**, s. 82

⁴⁰⁸ **Ertekin/ Karataş**, s. 82; **Muşul**, s. 661

⁴⁰⁹ **Kuru**, Hukuk, s. 3495; **Akşener**, İptal Davaları, s. 300; **Ertekin/ Karataş**, s. 80

rağmen, bir alacaklı, iflastan sonra iptal davası açmışsa bu dava bu sebepten hemen reddedilmemelidir; bu iptal davasına iflas idaresi tarafından devam edilmelidir. Ancak alacaklılar, bu iptal davasına devam edilmesi istemezlerse, iptal davasını takip hakkı isteyen alacaklıya, devredilmesi gerekir ⁴¹⁰.

Alacaklı, iflastan önce aciz belgesi olmaksızın iptal davası açmışsa, bu iptal davasına iflas idaresi tarafından devam edilebilir. Aynı şekilde iflas idaresinin, açılmış bulunan iptal davasına devam etmek istememesi halinde, dava hakkı kendisine devredilen alacaklı iptal davasına kendi adına fakat iflas idaresi hesabına devam edebilir. Bu iki durumda da aciz belgesi olmasına ihtiyaç yoktur ⁴¹¹.

III - İPTAL DAVASINDA USULE DAİR KURALLAR

İptal davasının, ne şekilde açılacağı, yargılama usulü, delillerin takdiri, dava şartlarının değerlendirilmesi, hak düşürücü süre, iptal davasında ihtiyati haciz kararı verilip verilmeyeceği, iptale tabi tasarrufa, İİK'nin hangi maddelerini uygulanacağını hakim tarafınca, res'en gözetilmesi gibi konular incelenecektir.

1 - Davanın Açılması

İptal davası, yetkili ve görevli mahkemeye dava dilekçesi verilmek (HMK m. 118/1) ve dava harcı ile gider avansı yatırılmak suretiyle açılır (HMK m. 120). Dava dilekçesine, davalı sayısı kadar örnek eklenir.

Dava, fiziksel ortamda mesai saati, elektronik ortamda ise saat 00.00'a kadar açılabilir (Hukuk Muhakeme Kanunu Yönetmeliği m. 36). Basit yargılama usulünde, dava ve cevap dilekçeleri bilgi sistemlerinde yer alan dava ve cevap dilekçesi formları doldurulmak suretiyle de verilebilir. Bu unsurlardaki noksanlıklar, davacıya verilen bir haftalık kesin süre içerisinde tamamlanamadığı takdirde, dava açılmamış sayılır ⁴¹².

İptal davası niteliği itibari ile bir eda davasıdır ve normal bir hukuk davası gibi açılır ⁴¹³. Davacının, dava dilekçesinde dava konusu tasarrufun iptale tabi

⁴¹⁰ Ertekin/ Karataş, s. 82; Akşener, İptal Davaları, s. 298; Muşul, İcra, s. 1194

⁴¹¹ Kuru, Hukuk, s. 3517; Ertekin/ Karataş, s. 82; Akşener, İptal Davaları, s. 298; Muşul, İcra, s. 1194

⁴¹² Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, Medeni, s. 278; Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 1265; Umar, Hukuk Şerhi, s. 880, Güneren, İptal Davaları, s. 547

⁴¹³ Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, Medeni, s. 250; Uyar, İptal Davaları, s. 189

olduğunu haklı gösteren olaylar, yani gerçek dava sebebi açıkça gösterilmelidir. Davacı (alacaklı), İİK m. 278 – 280. hükümlerinden hangisine göre iptalinin istendiğinin, yani davanın hukuki sebebinin dava dilekçesinde gösterilmemiş olması dava dilekçesinin düzenlenmesinde kanuni noksanlık olarak değerlendirilemez⁴¹⁴.

Tasarrufun iptali davaları, alacaklı tarafından terditli açılabilir. Davacı alacaklı, dava dilekçesinde, İİK'nin 277 vd. maddeleri uyarınca borçluya ait taşınmazın üçüncü kişiye, satışına ilişkin tasarrufun iptali (asli istem), kabul edilmediği takdirde, TBK'nin m. 19. uyarınca, muvazaa hukuksal nedeniyle, tasarrufun iptalini (fer'i istem) isteyebilir. Davacının, böyle bir dava açmada hukuki yararı olabilir⁴¹⁵. Yargıtay kararları da bu yöndedir⁴¹⁶.

İflastaki iptal davasında ise, bu davayı iflas idaresi açabilir (İİK m. 187). İflas idaresi bu davayı açmak için aciz belgesi sunmak zorunda değildir. Çünkü ortada aciz belgesinden daha kapsamlı verilmiş iflas kararı vardır. İflas idaresi, iptal davasını ikinci alacaklılar toplantısından sonra açar. Ancak iptal davasına açma süresi dolmasına çok az zaman kalması veya masanın iptal davasını güvenceye almak için ihtiyati haciz istenilmesi gereken durumlarda, birinci alacaklılar toplanmasında, iptal davası açılmasına karar verilebilir⁴¹⁷.

2 - Tasarrufun İptali Davasında Yargılama Usulü

İİK'nin 281 maddesine göre mahkeme iptal davalarını, basit yargılama usulü ile görüp hükme bağlar (İİK m. 97/11, HMK m. 316 vd.). Dava şartlarının bulunup bulunmadığı mahkemece, re'sen gözetilir. Borçlunun, iptale tabi tasarruflarının, hangi maddelere göre iptalinin istendiğinin belirtilmesi zorunlu olmadığı gibi, belirtilen kanun maddeleri de hakimi⁴¹⁸ bağlamaz.

---

⁴¹⁴ Uyar, İptal Davaları, s. 347; Muşul, İcra, s. 1198

⁴¹⁵ Güneren, s. 542

⁴¹⁶ Y17HD 12.06.2008 E. 2008/630, K. 2008/3223 sayılı kararında; "... Mahkemece ilk tasarruf tarihinden itibaren İİK'nin m. 284. yazılı 5 yıllık hak düşürücü sürenin geçtiğinden bahisle davanın reddine karar verilmiştir. Ne var ki, davacı taraf dava dilekçesinde maddi vakıaları açıklamış tasarrufun iptalini istemiş olmakla birlikte bu talebinin kabul görmemesi halinde satışların muvazaalı yapılması nedeniyle taşınmazların devrine ilişkin tapu kayıtların iptaline ..." şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 19.11.2014)

⁴¹⁷ Coşkun, s. 919

⁴¹⁸ Güneren, İptal Davaları, s. 1094

3- Dava Şartların Bulunup Bulunmadığını Hakim Tarafından Re'sen Gözetilir

HMK'de yasal düzenlemeler kapsamında, hakim, dava şartlarını resen araştırmalıdır. Genel dava şartlarının yanı sıra iptal davasına özel dava şartlarının varlığını da re'sen gözetilmelidir.

Dava şartlarından, birisi yoksa mahkemece davanın esasına girilmeden, davanın dava şartının mevcut olmaması nedeni ile usulden reddine karar verilir. Fakat Yargıtay'a göre; "bazı dava koşulunun yokluğu"⁴¹⁹ nedeni ile dava hemen

---

⁴¹⁹ **Y17HD.** , 16.03.2015 E. 2013/18699, K. 2015/4272 S. Kararında; "... Davacının, dava açıldığı tarihte, davayı açma ehliyetinin bulunmadığı, davacıya atanmış bir kanuni temsilci atanmadan dava açılmış olması dava şartı yokluğu reddine karar verilmiştir. Oysa mahkemece, davacı vekiline davacıya vasi tayini hususunda süre verilmemiş, davacı ise yargılama aşamasında vefat etmiştir. Bu durumda mahkemece, vefat eden davacının mirasçıları davacı vekiline vekaletname vererek davayı takip edeceklerini bildirdiklerine göre dava şartı noksanlığının yargılama sırasında giderildiği..."; **Y 17HD.** , 26.03.2015 E. 2013/17793, K. 2015/4930 S. Kararında; "... Dava şartları, davanın esas hakkında inceleme yapılabilmesi ve karar verilebilmesi için varlığı veya yokluğu mutlaka gerekli olan kamu düzeni ile ilgili zorunlu koşullardır. HMK'nin m. 115/2 mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder" düzenlemesi gereğince, eksik olan bir dava şartı, belirli bir süre verilerek giderilebilecek ise hâkim tarafından eksikliğin giderilmesi için kesin süre verilmesi gerekir. Bu süre içinde dava şartı eksikliği tamamlanmaz ise dava, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddedilmelidir. Gider avansı dava şartının HMK'nin 114/g, 115/II. ve 120 maddeleri gereği gözetilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında Kanununun m. 324 delil ikamesi avansı, m. 325 ise re'sen yapılması gereken işlemlerde giderler düzenlenmiştir. HMK m. 324 gereğince, taraflardan her biri ikamesini talep ettiği delil için mahkemece belirlenen avansı, verilen kesin süre içinde yatırmak zorundadır. Taraflar birlikte aynı delilin ikamesini talep etmişlerse, gereken gideri yarı yarıya avans olarak öderler. Taraflardan birisi avans yükümlülüğünü yerine getirmezse, diğer taraf bu avansı yatırabilir. Aksi hâlde talep olunan delilin ikamesinden vazgeçilmiş sayılır. Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği dava ve işler hakkındaki hükümler saklıdır. Davanın açıldığı tarihte eksik veya hiç gider avansı alınmamış olsa bile gider avansı dava şartı olmakla hüküm verilinceye kadar ikmal ettirilebilir. İster gider avansı isterse tamamlama avansı olarak tanımlansın ikmal edilmesi gereken paranın hukuk yargılamasındaki niteliği dava şartı olarak gösterilen gider avansıdır. Gider avansının yatırılmaması veya ikmal edilmemesi halinde dava usulden reddedilecektir. Süre içinde taraflardan birisi veya belirtilecek oranda her ikisi tarafından ödenmesine karar verilir. Belirlenen süre içinde bu işlemlere ait giderleri karşılayacak miktarda avans yatırılmazsa, ileride bu gideri ödemesi gereken taraftan alınmak üzere hazineye ödenmesine hükmedilir. HMK'nin m. 120 gider avansı ile ilgili düzenlemenin m. 324 delil ikamesi için avans kuralı ile birlikte değerlendirilmesi ve dava şartı olan gider avansının delillerin ikamesi dışındaki yargılama giderleri için dikkate alınması gerekir. Dolayısı ile delil ikamesi için alınacak avans ile dava şartı olan gider avansının birbirinden ayrılması, delillerin ikamesi için alınacak avansın gider avansı içinde yer alması zorunludur. Tanık dinlenmesi, bilirkişi raporu alınması ve keşif gideri gibi delil ikamesine yönelik giderlerin gider avansı içinde değerlendirilmesi olanağı HMK'nin m. 324 düzenlemesi karşısında yoktur. Ayrıca delil ikamesi avansının da ispat külfetine göre taraflara yükletilmesi gerekir. Diğer yandan, örneğin re'sen hesap raporu alınacaksa giderin m. 325 kapsamında değerlendirilmesi isabetli olacaktır. Bu bakımdan yukarıda açıklandığı üzere, dava şartı olarak öngörülen müessesenin davanın reddine yol açması nedeniyle mahkemece gider avansı ile delillerin ikamesine yönelik avans ayrılmalı, gider avansının da nelerden ibaret olduğu net olarak belirlenmeli ve tarafa da hem gider avansının hem de delil ikamesi avansının hukuki sonuçları konusunda uyarı yapılmalıdır.."; **Y17HD.** , 28.05.2015 E. 2015/315, K. 2015/7858 S. Kararında; "...

reddedilmemeli, davacı yana, bu koşulu yerine getirmesi için uygun süre verilmesi” gerektiğini belirtmiştir ⁴²⁰.

4- Delillerin Takdiri Hakime Aittir

Mahkeme, iptal davalarına ilişkin uyuşmazlıkları, hal ve şartları göz önünde tutarak serbestçe takdir eder ve uyuşmazlıkları bu doğrultuda çözer. Buna göre, mahkeme özellikle bir tasarrufun m. 278 - 279 hükümleri gereğince iptale tabi olup olmadığını serbestçe değerlendirir ⁴²¹.

Tasarrufun, mal kaçırmaya matuf bulunduğuna ilişkin iddialar aynı yasanın 278, 279 ve 280. Maddelerinde ki karnelerden yararlanılarak karara bağlanır. İadenin şümulü ise aynı yasanın m. 283. göre tespit olunur. Tasarrufun iptalinin gerekip gerekmediği ve sair hususlar incelenmek sureti bir karar verilmesi gerekirken mahkemece tasarrufun konusu olan noter senedinin aksinin aynı kuvvette bir delille ispat edilebileceği görüşüyle davanın reddedilmesi doğru görülmemiştir ⁴²².

Kanun metninin lafzına sıkı sıkıya bağlı bir hakim, önünde, davacı alacaklının, borçlu ile üçüncü kişi arasındaki ilişkilerin yabancı olduğu olduğundan, bir tasarrufun iptale tabi olduğunu ispat etmesi çok zordur ⁴²³.

Kanun metnine sıkı sıkıya bağlı olmak hakimin takdir yetkisini sınırlandırır ve ilgili yasa maddesi kapsamında karar vermesine sebebiyet verir. İptal davasına konu edilen tasarrufun, borçlu tarafınca, üçüncü kişiye ne şekilde ve hangi amaçla yapıldığını, hakimin bizzat bilmesi mümkün değildir. Bu sebepten kanun koyucu, iptal davasında hakime verdiği yetkiyle; uyuşmazlıkları, hal ve şartları göz önünde

---

6100 sayılı HMK'nin 114 maddesinde dava şartları düzenlenmiştir. HMK'nin m. 114/8 bendinde vekil aracılığıyla takip edilen davalarda, vekilin davaya vekalet ehliyetine sahip olması ve usulüne uygun düzenlenmiş bir vekaletnamenin bulunması da dava şartıdır. Aynı Yasa'nın m. 115/1-2 bentlerinde mahkeme, dava şartlarının mevcut olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır. Taraflarda dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler. Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder." hükmü öngörülmüştür. Şeklinde kararları bulunmaktadır. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 15.08.2015)

⁴²⁰ Muşul, İcra, s. 1208 ; Güneren, İptal Davaları, s. 1095

⁴²¹ Kuru, Hukuk, s. 3550

⁴²² Uyar, İptal Davaları, s. 8143

⁴²³ Kuru, Hukuk s. 3550 ; Güneren, İptal Davaları, s. 1095

tutarak serbestçe takdir etmesini ve uyuşmazlıkları bu doğrultuda çözmesini istemiştir⁴²⁴.

Bu çözüm tarzı iptal davasının amacı olan; borçlunun, alacaklıdan mal kaçırmak amacıyla yaptığı tasarrufu, tekrar cebri icra alanına sokulması ve alacaklının, alacağına kavuşmasını sağlamak için hakimın takdir yetkisini geniş tutmuştur. Örneğin borçlunun, alacaklısından mal kaçırma gayesiyle aracını, rayiç değeri ile kardeşine, resmi şekilde (noter vasıtasıyla) satmış, alacaklıda bu tasarrufun iptalini dava konu etmiş ve dava dilekçesinde, üçüncü kişinin, davalının kardeşi olduğunu belirtmemiş ayrıca iptal sebebinin yasal dayanağını da göstermemiş olsa, hakim, ilgili kanun maddesini re'sen bulup, delilleri serbestçe takdir edip, tasarrufa konu aracın, usulü dairesince gerçek rayiç bedel ile satımı yapılmış olsa da, söz konusu tasarrufun, davalının kardeşine, hacizden önce iki yıl içerisinde yapıldığı ve bu niteliği ile bağışlama sayıldığı kanaatine varıp tasarrufu iptal edebilir.

5 - İptale Tabi Tasarrufun İİK'nin Hangi Maddesi Kapsamında Kaldığının Tayini Hakime Aittir

İİK'de borçlunun, haciz ve iflastan önce yaptığı iptale tabi tasarruflarını üç gurup altında düzenlemiştir. Bu maddelerde iptal edilebilecek bütün tasarruflar tahdidi olarak sayılmış değildir. Kanunda iptale tabi bazı tasarruflar için genel bir tanımlama yapılmış, hangi tasarrufların iptale tabi olduğu hususunun tayinini hakimın takdirindedir.

Borçludan, tasarrufa konu olan malı satın alan üçüncü kişi ile borçlu arasında İİK'nin m. 278. gösterilen nedenlerin varlığı halinde, satın alan kişinin, iyiniyetine bakılmaksızın aralarındaki tasarrufun iptaline karar verilir. İİK'nin m. 278 diğer iptal nedenleri yoksa maddenin ikinci bendinde belirtilen ivaz olarak pek aşağı bir fiyatın kabul edilip edilmediği hususu araştırılmalıdır⁴²⁵.

Olay yerinde keşif yapılarak, borçlunun yaptığı devir tarihindeki taşınmazın nitelikleri gözetilerek bu tarih itibari ile piyasa rayicine göre tasarrufa konu taşınmazın gerçek değerinin bilirkişi kuruluna tespit ettirilmesi gerekir. Bu inceleme sonucunda anılan maddedeki koşulun oluşmadığı anlaşılırsa, İİK m. 279. koşulun

⁴²⁴ **Kuru**, Hukuk, s. 1397; **Özkan**, İcra, s.1176; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, İcra, s. 611; **Muşul**, İptal Davası, s. 33

⁴²⁵ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, İcra, s. 611; **Muşul**, İptal Davası, s. 33; **Güneren**, İptal Davaları, s. 1096

varlığı araştırılmalıdır. Bu maddedeki koşullar oluşmamışsa, borçludan satın alan kişilerin iyiniyetli olup olmadıkları davacı yanın, ibraz ettiği kanıtlara göre değerlendirilip, İİK m. 280. iptal nedenlerinin varlığı da değerlendirilmelidir ⁴²⁶.

Davacı, dava dilekçesinde sadece olayları anlatsa iptale konu edilen vakıanın hukuki sebebini (TBK, İİK, MK vs.) belirtmemiş olsa, hakim, davacının dava dilekçesinde belirtmiş olduğu yasalar ile maddelerine bağlı değildir. Davacının, dava dilekçesinde konu ettiği vakıalara, hangi yasanın hangi maddesinin uygun olduğunu araştırıp bulmalı ve bu doğrultuda karar vermelidir.

6 - İptal Davalarında İhtiyati Haciz Kararı

İhtiyati haciz müessesinin iptal davasında gösterdiği özellikler anlatılmadan önce ihtiyati haciz kavramının tanımı, ihtiyati tedbir ile farkları gibi hususlar kısaca izah edilecek ve iptal davasındaki görünümünün ihtiyati haciz mi tedbir mi olduğu, itiraz veya temyiz yoluna tabi olup olmadığı, satışa engel teşkil edip etmediği hususları kısaca açıklanacaktır

İhtiyati haciz, tasarrufun iptali davalarında önemli bir yeri ve işleve sahiptir. Dava sırasında davalının dova konusu edilen şeyi, bir başkasına devretmesi olanak dahilinde olduğundan, davacının davayı kazanması halinde, dava konusu olan şeye (değere, mala) kavuşması tehlikeye girebilir ⁴²⁷.

Alacaklının, para alacağıın zamanında ödenmesini garanti altına almak için, mahkeme kararı ile, borçlunun mallarına, önceden geçici olarak el konulması, niteliği gereği çekişme konusunun özüne ilişkin olmayan geçici hukuki koruma önlemdir. Diğer bir ifadeyle, davacının davayı kazanması halinde dava konusu mala kavuşmasını, dava devam ederken hatta davadan önce güvence altına almaya yarayan önlemlere ihtiyati haciz denir ⁴²⁸.

Alacaklı, borçlusunun borcunu, zamanında ödeyeceğinden emin değilse, ilk önce borçlunun mallarına ihtiyati haciz koydurur ⁴²⁹.

⁴²⁶ Deynekli/ Saldırım, s. 183; Akşener, s. 125; Güneren, İptal Davaları, s. 1095

⁴²⁷ Kuru/ Arslan / Yılmaz, İcra s. 374; Haşmet Sırrı Akşener, "Tasarrufun İptali Davalarında İhtiyati Haciz" Legal Hukuk Dergisi, C. 11, S. , 2013/128, s. 115; Deynekli/ Saldırım, s. 183

⁴²⁸ Muhammet Özekes, İhtiyati Haciz, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 1999, s. 314; Adnan Deynekli/ Mustafa Saldırım, Öğretide ve Uygulamada İhtiyati Haciz, 3. Baskı, Turhan Yayınevi, Ankara 2011, s. 183; Kuru/ Arslan / Yılmaz, İcra s. 374; Akşener, İhtiyati Haciz, s. 115

⁴²⁹ Kuru/ Arslan / Yılmaz, İcra, s. 374; Akşener, İhtiyati Haciz, s. 115

İptal davalarında, ihtiyati haciz özel bir hükümle düzenlenmiş, bununla genel anlamdaki ihtiyati hacizden farklı olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Genel hükümlerden farklı olarak, İİK 281. maddesine 538 sayılı kanunla eklenen hükme göre, hakim, iptale tabi tasarrufa konu olan mallar hakkında alacaklının talebi üzerine ihtiyati haciz kararı verebilir. İhtiyati haciz kararı verilebilmesi için tam bir ispat aranmaz, talebin haklılığı konusunda, mahkemeye kanaat verecek delillerin ibrazı yeterlidir. Teminatın lüzum ve miktarı mahkemece tayin edilir⁴³⁰.

Uygulamada, bazen ihtiyati haciz niteliğinde ihtiyati tedbir veya ihtiyati tedbir niteliğinde ihtiyati haciz kararları verildiği görülmektedir. Bu durum yasaya uygun değildir. Bu iki müessesenin tabi olduğu hükümler farklıdır, bu tür kararlar ilerde hak kayıplarına da sebebiyet verebilir. HMK ve İİK bu müesseseler hakkında kanunla belirlenmiştir⁴³¹.

İhtiyati tedbirde amaç, ilk bakışta koruma bir teminat ve koruma sağlama olduğu söylenebilir. İhtiyati tedbiri teminat, eda ve düzenleme amaçlı tedbirler olarak üçe ayırabiliriz. Teminat amaçlı tedbirler; ihtiyati tedbirlerin temel şeklidir, ihtilaf konusu hakkı korunmasını amaçlar. Eda amaçlı tedbir; ihtilaf konusu hakkın geçici olarak ifa edilmesi mümkün olabilmektedir, kesin ifayı amaçlamaz, duruma göre geçici ifa söz konusudur. Düzenleme amaçlı tedbirler ise; ihtilaf hukuki ilişkisinin geçici olarak düzenlemesini amaçlamaktadır, edimin yerine getirilmesinden daha çok mevcut hukuki ilişki hakkında, hukuki barışın korunması için geçici olarak düzenleme yapılması söz konusudur⁴³².

İhtiyati tedbir, kural olarak paradan başka şeylere (haklara, taşınır ve taşınmaz mallar) ilişkin davalarda alınır. Çünkü ihtiyati tedbirde çekişmeli ve dolayısıyla dava konusu olan şey (örneğin taşınır, taşınmaz mal) hakkında önleyici nitelikte tedbir alınmaktadır. Örneğin taşınmaz mal üzerine konulan ihtiyati tedbir ile söz konusu taşınmaz başkasına satılamaz, ihtiyati hacizde ise ihtiyati haciz konulmuş taşınmaz başkasına satılabilir. İhtiyati haciz kararından sonra alacaklı,

---

⁴³⁰ Uyar, İptal Davaları, s. 190; Muşul, İcra s. 645; Deynekli/ Saldırım, s. 183

⁴³¹ Deynekli/ Saldırım, s. 12

⁴³² Oğuz Atalay, “Konkordato Talebi Üzerine İcra Takiplerinin İhtiyati Tedbirle Durdurulması”, Legal Hukuk Dergisi, C. 11, S. , 2013/ 125, s. 27; Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, Medeni, s. 874

borçlu hakkında mutlaka dava açmaya mecbur olmayıp icra takibinde de bulunabilir. İhtiyati tedbir kararı alan kimse yalnız dava açabilir⁴³³.

İhtiyati tedbir ve ihtiyati haczin sonuçları bakımından farkları sıraladığımızda; birincisi İİK'nin 264. maddesinin birinci fıkrasına göre takip yapılmadan veya dava açılmadan ihtiyati haciz kararı alan alacaklının, dava açma veya takip talebinde bulunma seçeneklerinden birini tercih etme hakkı bulunduğundan, yalnız ilamlı icra yolu ile talep edebilecek alacaklar için ihtiyati haciz talebinde bulunulamaz. Ancak ihtiyati tedbir talebinde bulunabilir. İkincisi; (HMK m. 397) göre dava açılmadan önce ihtiyati tedbir kararı alan kimse tedbirin hükümsüz kalmaması için dava açmak zorunda olduğundan, bir başka anlatımla ilamsız icra takibi yapamayacağından, ilamsız icraya konu olabilecek alacaklar hakkında ihtiyati tedbir kararı verilemez. Ancak ihtiyati haciz kararı verilebilir. Üçüncüsü ise; yalnız dava konusu olabilen (örneğin taşınmaz teslimi, çocukla kişisel ilişki tesisi) veya haklarında hem dava hem de takip yoluna başvurulabilen (para alacağına ilişkin takipler gibi) talepler ihtiyati hacze veya ihtiyati tedbire konu olabilir. Bir talep çeşidi hem ihtiyati hacze hem de ihtiyati tedbire konu olamaz. Bu üç sonuç HMK ve İİK sistematüğinden kaynaklanmaktadır⁴³⁴.

İptal davalarında, İİK'nin m. 281/2 göre hakim, iptale tabi tasarrufların konusu olan mallar hakkında alacaklının talebi üzerine ihtiyati haciz kararı verebilir. Yargıtay kararında; “teminatın lüzum ve miktarı mahkemece takdir ve tayin olunur. Şu kadar ki davanın elden çıkarılmış mallar, yerine kaim olan kıymete taalluku halinde, teminat göstermeksizin ihtiyati haciz kararı verilemez”⁴³⁵. Fakat iptal davasının konusu üçüncü kişinin elinden çıkardığı malların değerine ilişkin ise teminat gösterilmeksizin ihtiyati haciz kararı verilemez (İİK m. 281/2 son).

İhtiyati haciz, iptal davası ile birlikte istenecek, yalnızca ihtiyati haciz isteği ileri sürülemeyecektir⁴³⁶. Dava kesinleştiğinde, ihtiyati haciz kesin hacze dönüşür. İhtiyati hacizde, davanın konusunu oluşturan taşınır veya taşınmaz alım satımı ile diğer işlem ve değerler, açıkça ihtiyati haczin konusunu oluştururlar. İİK m. 281'e

⁴³³ Deynekli/ Saldırım, s. 183; Akşener, İhtiyati Haciz, s. 116

⁴³⁴ Deynekli/ Saldırım, s. 11, 12; Akşener, İhtiyati Haciz, s. 116; Kuru/ Arslan / Yılmaz, İcra, s. 411, 412

⁴³⁵ Y17HD., 10.03.2014 E. 2014/3047, K. 2014/ 3356 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 19.11.2014)

⁴³⁶ Hasan Özkan, İhtiyati Tedbir, İhtiyati Haciz Ve Delil Tespiti İle Kamu Alacağı'nın Tahsilinde İhtiyati Haciz, Seçkin Yayınevi, Ankara 2001, s. 443

göre ihtiyati haciz ancak vadesi gelen bir alacak ile ilgili verilebilir⁴³⁷. Tasarrufun iptali davalarında sadece iptale konu tasarrufun konusu olan mala ihtiyati haciz konulabilir⁴³⁸.

Yargıtay kararlarında; “tasarrufun iptali davasında uygulanacak olan geçici hukuki himaye tedbiri ihtiyati hacizdir. Uygulamada ihtiyati tedbir veya ihtiyati tedbir gibi ihtiyati haciz, ihtiyati haciz gibi ihtiyati tedbir kararları verildiği görülmektedir. İİK'nin m. 281' de açıkça ihtiyati haciz olduğu belirtilmiştir, ayrıca geçici hukuki himaye bakımından ihtiyacı haciz olduğu şeklinde kararları bulunmaktadır”⁴³⁹.

İİK'nin m. 265. göre ise borçlu kendisini dinlemeden verilen ihtiyati haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata karşı, huzuruyla yapılan hacizlerde haczin tatbiki, aksi halde haciz tutanağının kendisine tebliği tarihinden 7 gün içinde mahkemeye müracaatla itiraz edebilir⁴⁴⁰.

---

⁴³⁷ Akşener, s. 456

⁴³⁸ Akşener, İhtiyati Haciz, s. 117; Deynekli/ Saldırım, s. 13

⁴³⁹ Y17HD. , 04.05.2015 E. 2015/4893, K. 2015/ 6304 S. Kararında; “... Dava İİK'nin 277 ve devamı maddeleri uyarınca açılan tasarrufun iptali isteğine ilişkindir. Mahkemece yargılama sırasında konulan ihtiyati haciz niteliğindeki ihtiyati tedbirin hüküm kesinleşinceye kadar devamına karar verilmiş ise de tasarrufun iptali davalarında dava kabulü sonuçlandırıldığı takdirde, alacaklı tarafından başlatılacak bir icra takibi olmayacağı, İİK'nin 281/2 maddesi uyarınca uygulanan ihtiyati haczin tasarrufun iptali davasının kabulü ile kesin hacze dönüşeceği ve davacı alacaklının verilen ilamı icra dosyasına ibrazı ile cebri icra işlemine devam edileceği gözetilmeden mahkemece ihtiyati haciz mahiyetinde verilen ihtiyati tedbirin kararın kesinleştiği tarihle sınırlandırması doğru değildir.” (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 19.08.2015) ; Y17HD. , 07.04.2015 E. 2015/5551, K. 2015/ 5525 S. Kararında; “.. Dava konusu araç ve taşınmazların iyiniyetle ve rayiç bedelle alındığını ihtiyati tedbir ve haciz kararının yasaya uygun olmadığını belirterek davanın reddi ile ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararının kaldırılmasını talep etmiştir. Mahkemece iddia, savunma, toplanan delillere göre 19.1.2015 tarihli ara karar ile, dava konusu Savaştepe İcra Müdürlüğünün 2014/189 sayılı dosya alacağının tahsili amacıyla dava konusu araçlar ve taşınmazlar üzerine İİK 281/2 madde gereğince ihtiyati haciz konulmasına, 5.12.2014 tarihli kararda %15 oranında teminat alındığından yeniden teminat alınmasına yer olmadığına karar verilmiş; 19.1.2015 tarihli hüküm davahlar tarafınca temyiz edilmiş olup, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına...” (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 19.08.2015); Y17HD. , 13.04.2015 E. 2015/5946, K. 2015/ 7284 S. Kararında; “... Dava, İİK 277 ve devamı maddelerine dayanılarak açılmış tasarrufun iptali istemine ilişkindir. Tasarrufun iptali davalarında İİK'nin 281/II fıkrasına göre hakim, iptale tabi tasarrufların konusu olan mallar hakkında alacaklının talebi üzerine ihtiyati haciz kararı verebilir. Teminatın lüzum ve miktarı mahkemece takdir ve tayin olunur. Şu kadar ki davanın elden çıkarılmış mallar yerine kaim olan kıymete taalluku halinde, teminat göstermeksizin ihtiyati haciz kararı verilemez. İİK'nin 265. maddesine göre ise borçlu kendisi dinlemeden verilen ihtiyati haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata karşı; huzuruyla yapılan hacizlerde haczin tatbiki, aksi hâlde haciz tutanağının kendisine tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde mahkemeye müracaatla itiraz edebilir. Menfaati ihlâl edilen üçüncü kişiler de ihtiyati haczi öğrendiği tarihten itibaren yedi gün içinde ihtiyati haczin dayandığı sebeplere veya teminata itiraz edebilir. Mahkeme, gösterilen sebeplere hasren tetkikat yaparak itirazı kabul veya reddeder. İtirazın reddi üzerine bu kararın temyizi mümkün bulunmaktadır...” şeklinde kararları bulunmaktadır. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 19.08.2015)

⁴⁴⁰ Deynekli/ Saldırım, s. 12, 13; Akşener, İhtiyati Haciz, s. 116

HMK'nin 394 maddesinde: (1) İhtiyati Karşı taraf dinlenmeden verilmiş olan ihtiyati tedbir kararlarına itiraz edilebilir. Aksine karar verilmedikçe, itiraz icrayı durdurmaz.

(2) İhtiyati tedbirin uygulanması sırasında karşı taraf hazır bulunuyorsa, tedbirin uygulanmasından itibaren; hazır bulunmuyorsa tedbirin uygulanmasına ilişkin tutanağın tebliğinden itibaren bir hafta içinde, ihtiyati tedbirin şartlarına, mahkemenin yetkisine ve teminata ilişkin olarak, kararı veren mahkemeye itiraz edebilir.

(3) İhtiyati tedbir kararının uygulanması sebebiyle menfaati açıkça ihlal edilen üçüncü kişiler de ihtiyati tedbiri öğrenmelerinden itibaren bir hafta içinde ihtiyati tedbirin şartlarına ve teminata itiraz edebilirler.

(4) İtiraz dilekçeyle yapılır. İtiraz eden, itiraz sebeplerini açıkça göstermek ve itirazının dayanağı olan tüm delilleri dilekçesine eklemek zorundadır. Mahkeme, ilgilileri dinlemek üzere davet eder; gelmedikleri takdirde dosya üzerinden inceleme yaparak kararını verir. İtiraz üzerine mahkeme, tedbir kararını değiştirebilir veya kaldırabilir.

(5) İtiraz hakkında verilen karara karşı, kanun yoluna başvurulabilir. Bu başvuru öncelikle incelenir ve kesin olarak karara bağlanır. Kanun yoluna başvurulmuş olması, tedbirin uygulanmasını durdurmaz.

Kanun koyucu, ihtiyati haciz kararı verilmesi sırasında dinlenmemiş borçluya, aleyhine verilen ihtiyati haciz kararına karşı savunmasını yapabilmesi için bu karara itiraz hakkı tanımıştır.

Kanunda, ihtiyati haciz kararına itirazdan söz edilmesine rağmen burada söz konusu hukuki çarenin itiraz değil, aksine gerçek anlamda bir dava olduğu ileri sürülmüştür⁴⁴¹. Gönen'in görüşüne göre m. 265. bütün olarak tahlil edildiğinde itiraz adı altında yapılacak işlemlerin ve uygulanacak prosedürün tartışmasız dava prosedürü olduğu görülecektir. İİK'nin m. 279'de itirazdan değil davadan söz etmektedir. Esasen itiraz etme, dava açmanın aksine taarruz değil, bir savunma vasıtasıdır ve yargılama hukukunda itiraz ile sadece bir hakkın doğumuna engel olan

---

⁴⁴¹ Ergun **Önen**, İnşai Dava, Adalet Yüksek Okulu, Ankara 1980, s. 259

veya mevcut bir hakkı sona erdiren olayların ortaya konulması gayesi güdülür; yani itirazın amacı davaya göre daha dar ve kısıtlıdır⁴⁴². Berkin ve Özekes'e göre; itiraz davasının yer aldığı mehzazın m. 279. tekabül eden m. 265. hayli tadile uğramıştır ve burada dava teriminin kullanılmasının yanı sıra mehzazda olduğu gibi yargılama usulünden de bahsedilmemiştir. Ayrıca alacaklının davetinin de zaruri olduğuna bir başka deyişle taraf teşkili zorunluluğuna ilişkin olarak bir hükümde konulmamıştır. Bu nedenle Türk hukukunda borçlunun itiraz hakkının bir dava değil bir müracaat yolu olduğunu ileri sürmüşlerdir⁴⁴³. İhtiyati haczin dava olmadığına şeklindeki Berkin ve Özekes'in görüşüne katılıyoruz.

İhtiyati haciz kararına, itiraz edileceği hususu yasada açıkça düzenlenmiştir. İhtiyati haciz kararına, yapılacak itiraz sebepleri sınırlıdır. İİK' nin m. 265' te sayılanlar dışında itiraz edilemez. Yargıtay kararlarında da; İİK m. 265. şartlar dışında itiraz edilemeyeceği belirtilmiştir⁴⁴⁴.

İhtiyati haciz kararı satışa engel olmaz. Yargıtay kararında; İİK'nin 257 vd. maddelerinde düzenlenen ihtiyati haciz olup, bununla mal üzerinde bir aynı hak

---

⁴⁴² Önen, s. 134

⁴⁴³ Berkin, s. 64, 65; Özekes, s. 312- 317

⁴⁴⁴ **Y19HD.**, 27.01.2015 E. 2014/15881, K. 2015/1081 S. Kararında; "... Mahkemece, itirazın İİK' nin 265. maddesinde tahdidi olarak sayılan sebepler arasında bulunmadığı, bu iddiaların ancak menfi tespit veya itirazın iptali davası sırasında incelenebileceği gerekçeleriyle itirazın reddine karar verilmiş, kararı muteriz vekili temyiz etmiştir. Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere ve özellikle keşide tarihlerindeki değişiklikte paraf bulunmasına göre muteriz vekilinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle.." (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 19.08.2015); **Y19HD.**, 20.01.2015 E. 2014/16913, K. 2015/595 S. Kararında; "... Borçluların oluşturduğu iş ortaklığının bu ihale nedeniyle malzeme temini konusunda alacaklıyla anlaşma yaptıkları, ifa yerinin Aydın'da bulunmasından dolayı yetki itirazının reddi gerektiği, diğer sebeplerin İİK' nin 265. maddesi kapsamında olmadığı gerekçeleriyle tüm itirazların reddine karar verilmiş, kararı muteriz vekili temyiz etmiştir. Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, muteriz vekilinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle.." (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 19.08.2015); **Y19HD.**, 30.03.2015 E. 2014/16266, K. 2015/4472 S. Kararında; "... İhtiyati haciz kararı verilebilmesi için yaklaşık ispat kuralı gereğince mahkemenin İİK'nin 258/1 maddesi uyarınca alacaklının alacağı hakkında kanaat sahibi olması yeterlidir. Başka bir anlatımla, ihtiyati haciz talebini inceleyen mahkeme alacağın gerçekte var olup olmadığı konusunda araştırma ve inceleme yapmakla yükümlü değildir. Bu husus işin esası ile ilgili davada çözümlenmesi gereken bir konudur. Nitekim somut olayda mahkemece ihtiyati haciz talebine eklenen fatura ve sevk irsaliyeleri değerlendirilerek yaklaşık ispat kuralı gözetilmek suretiyle alacak hakkında kanaat sahibi olduğu gerekçesiyle ihtiyati haciz kararı verilmiş olup ihtiyati haciz kararı verilmesinde usul ve yasaya aykırılık bulunmadığından itirazın reddi gerekirken yanılığlı gerekçelerle yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir..." şeklinde kararlar verilmiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 19.08.2015)

iddiası ileri sürülmemekte, malın üçüncü kişiye devrine engel olunmayacağını⁴⁴⁵ belirtmiştir.

7 - Hak Düşürücü Süre Geçerlidir

İptal davası, için beş yıllık süreye tabidir. Burada belirtilen süre hak düşürücü süre olduğundan, bu süre içerisinde dava açılıp açılmadığı hakim tarafınca, re'sen gözetilecektir. Bu süre geçtikten sonra bu iddia gerek dava, gerekse de def'i yoluyla ileri sürülemeyecektir. İptal davası süresi içinde açılmış fakat herhangi bir sebeple bu dava takip edilmeyip müracaata bırakılmışsa bu tarihten itibaren beş yıl içinde, değil genel zamanaşımı süresi olan on yıl içinde dava yenilenebilecektir; böylece dava açılmakla, davalıya, karşı alacak hakkının düşmesinin önüne geçmiş olunacaktır⁴⁴⁶.

⁴⁴⁵ **Y23HD.** , 05.06.2013 E. 2013/ 3628, K. 2013/3811 S. Kararında; "... Bir alacağın güvence altına alınması için öngörülen geçici hukuki himaye yolu ise İİK'nin 257 vd. maddelerinde düzenlenen ihtiyati haciz olup, bununla mal üzerinde bir aynı hak iddiası ileri sürülmemekte, malın üçüncü kişiye devrine engel olunmamakta, bunun yerine alacağın o malın satış bedelinden karşılanması ve malın devri halinde haczin, devralana karşı da dermeyeran edilebilmesi imkânı sağlanmaktadır. Mahkemece, İİK'nin 257 ve devamı maddeleri uyarınca, B-7 nolu taşınmaza ihtiyati haciz konulmuştur. Oysa dava, davalılar arasındaki alacaklılardan mal kaçırmak amacıyla yapılan muvazaalı taşınmaz satış işlemlerin iptali istemine ilişkin olup, para alacaklarının güvence altına alınması için öngörülen İİK' nin 257 vd maddelerine dayalı ihtiyati haczin burada uygulanma yeri bulunmamaktadır. Buna göre mahkemece, bir para alacağı söz konusu olmamasına rağmen itiraz konusu B-7 nolu bağımsız bölüme İİK'nin 257 vd. maddelerine dayalı ihtiyati haciz konulması ve satışın düşürülmesi doğru olmamıştır..." (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 19.08.2015); **Y23HD.** , 10.11.2014 E. 2014/9708, K. 2014/7122 S. Kararında; "... Bir para alacağının güvence altına alınması için öngörülen geçici hukuki himaye yolu ise İİK'nin 257 vd. maddelerinde düzenlenen ihtiyati haciz olup, bununla mal üzerinde bir aynı hak iddiası ileri sürülmemekte, malın üçüncü kişiye devrine engel olunmamakta, bunun yerine alacağın o malın satış bedelinden karşılanması ve malın devri halinde haczin, devralana karşı da dermeyeran edilebilmesi imkânı sağlanmaktadır. Muaccel olmamış bir alacak için kural olarak ihtiyati haciz istenemez. Alacağın muaccel olması, anılan madde hükmünde koşullardan biri olarak öngörüldüğü gibi ayrıca istemin, alacaklının nakdi alacağının varlığına delalet eden ve mahkemeye bu yönde oldukça kanaat veren ve İİK'nin 68/b maddesi anlamında olması yasal zorunluluk olmayan bir belgeye bağlı olması da gerekir. Muaccel olmayan alacak için ihtiyati haciz istenebilmesi için, alacaklının alacağını vadesinde alabilmesinin ciddi bir şekilde tehlikeye düştüğüne veya düşmekte olduğuna delalet edecek hallerin varlığı gereklidir. Bu haller, İİK'nin m. 257/2 sayılmış olup, vadesi gelmemiş borçtan dolayı, borçlunun muayyen ikametgahı yoksa; borçlu taahhütlerinden kurtulmak maksadıyla mallarını gizlemeğe, kaçırmağa veya kendisi kaçmağa hazırlanır yahut kaçır ya da bu maksatla alacaklının haklarını ihlâl eden hileli işlemlerde bulunursa, bu nedenlerden birinin bulunması halinde ihtiyati haciz istenebilir. Aynı Kanun'un m. 265 hangi nedenlere dayalı olarak ihtiyati hacze itiraz edilebileceği düzenlenmiştir. Somut olayda mahkemece, davalının taşınır, taşınmaz malları ile 3. kişilerdeki hak ve alacaklarının ihtiyaten haczine karar verilmiş ise de, bu kararın yukarıda açıklanan İİK'nin m. 257 hangi sebepler nedeniyle verildiği gereççeli ve denetimde elverişli bir şekilde belirtilmemiş olup, itirazın hangi nedene dayalı olduğu da itiraz eden vekilinden sorulup, dayanılan itiraz nedeni tartışılıp, değerlendirilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır..." şeklinde kararları bulunmaktadır. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 19.08.2015)

⁴⁴⁶ **Akşener**, s. 991.; **Güneren**, s. 1107

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSPATIN TANIMI KONUSU TÜRLERİ TASARUFUN İPTALİ DAVALARINDA İSPAT VE DELİLLER, TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ HÜKÜM VE SONUÇLARI KANUN YOLLARI

I – HMK’DE İSPAT VE DELİLLER

Tasarrufun iptali davalarında, ispat ve deliller önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda konunun daha iyi anlaşılması için HMK’de düzenlenen ispat ve delillerden yola çıkmak suretiyle ispatın tanımı, konusu, çeşitleri, ispat yükü vb. kavramların anlatılıp ispatın, iptal davasında uygulanışı, davacı, davalı veya üçüncü kişiden hangisine ait olacağı, İİK’de düzenlenen ispat kolaylığı sağlayan karineler gibi konular izah edilecektir.

A - İspatın Tanımı

İspat genel anlamda bir iddianın doğru ve gerçek olup olmadığı konusunda hakimi inandırma çabasıdır. İspat, kelime olarak tespit etme, belirleme, sabitleme anlamına da gelmektedir. Davada ispat, taraflarca iddia edilen talebin dayandığı hukuk kuralının koşul vakıalarının somut olarak, iddia edildiği gibi gerçekleştiği konusunda hakimde kanaat uyandırmaya çalışmaktır. Hukuki anlamda ispat faaliyetinde amaç, esasen hakimin dışında ve davadan önce gerçekleşen uyuşmazlığa ilişkin vakıaların gerçekliği konusunda yargılama sırasında hakimde kanaat uyandırıp davayı kazanmaya çaba gösterilmesidir. Yani, hakim geçmişte ve bilgisi dışında gerçekleşen bir vakıanın oluş şekli hususunda bugün için bir kanaate sahip olacaktır⁴⁴⁷.

Medeni Usul Hukuku’nda bir husus ispatsız kalsa da hakim hüküm vermek zorundadır. Bu durumda hakim hüküm verebilmek için ispat yükünün kimin üzerinde olduğunu tespit edilmesi gerekir. İspat yükünü taşıyan taraf davacı ise dava

---

⁴⁴⁷ Pekcanitez /Atalay/ Özekes, Medeni, s. 361; Karşlı, Medeni, s. 546; Yılmaz, Medeni, s. 1211 vd.; Muşul, Medeni, s. 319; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 360 vd.

temelini oluşturan olayları ispat ettiği takdirde davayı kazanacak, aksi takdirde davayı kaybedecektir⁴⁴⁸.

B - İspatın Konusu

İspatın konusunu tarafların üzerinde anlayamadıkları ve uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek çekişmeli olaylar oluşturur ve bu olayların ispatı için delil gösterilir. Herkesçe bilinen olaylar, ikrar edilmiş vakıalar çekişmeli sayılmaz. (HMK m.187/1).

Davada taraflarca ileri sürülen iddia ve savunmalar bir takım olaylara dayanacaktır. Eğer bu olaylar, taraflar arasında çekişmeli ise, yani olay iddialarının doğruluğu taraflar arasında tartışmalı ise bu olayların ispatı gerekir. İspatın konusu, asıl olarak davada dayanılan vakıalar (olaylardır); ancak belirli hallerde, aslında birer hukuk kuralı olan yabancı kanun hükümleri ya da örf ve adet kuralları da ispatın konusunu teşkil edebilir⁴⁴⁹.

1 - Vakıalar

İspatın konusu oluşturan olaylar, öncelikle taraflar arasında çekişmeli olan olaylardır. Davada uygulanacak olan hukuk kuralının koşul vakiasını karşılayan somut vakıalar, yer ve zaman bakımından belirli, geçmiş veya halen mevcut, dış dünya ya da insanın iç dünyası ile ilgili durumlar veya süreçlerdir⁴⁵⁰. Delillerin konusu vakıalardır, daha doğrusu uyuşmazlığa neden olan vakıalardır, delillerin malzemesini teşkil eder⁴⁵¹.

---

⁴⁴⁸ M. Kemal Yıldırım/ Yavuz Alangoya/ Nevhis Deren-Yıldırım, Medeni Usul Hukuku Esasları, 8 Baskı, Beta Yayınları, Ankara 2011, s. 293, 309; Baki Kuru, Hukuk Usulü Muhakemeleri, 7. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2001; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 362; Karşlı, Medeni, s. 546

⁴⁴⁹ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 362

⁴⁵⁰ Karşlı, Medeni, s. 546; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 362

⁴⁵¹ Mehmet Akif Tutumlu, Medeni Yargılama Hukukunda Delillerin İleri Sürülmesi, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007, s. 32

Sadece taraflarca ileri sürülen ve dayanılan vakıalar, ispatın konusunu oluşturur. Hakim, kural olarak taraflarca ileri sürülmeyen vakıaları araştırmaz ve bunların taraflarca ispatını isteyemez (HMK m. 25).

Bu anlamda mahkemeden talepte bulunan tarafın, talebinin temelini oluşturan vakıa veya vakıaları iddia etme yükü vardır. İspatı gereken vakıalar, hukuki sonuç bakımından önemli olanlardır. İspatı gerekli ve önemli olan vakıalar, hakimin vereceği kararı etkileyen ve hakimin karar verirken dikkate alması gereken olaylardır⁴⁵². Vakıaları ikiye ayırılır:

Soyut vakıalar - somut vakıalar: İspat faaliyeti, koşul (soyut) vakıalara uygun şekilde ortaya konulan somut vakıaların doğruluğu ve gerçekliği konusunda hakimde kanaat uyandırma faaliyetini teşkil eder⁴⁵³.

Müspet (olumlu) vakıalar - menfi(olumsuz) vakıalar : İspat gereken olaylar müspet (olumlu) vakıalar olabileceği gibi, menfi (olumsuz) vakıalar da olabilir⁴⁵⁴.

2 - Hukuk Kuralları

Türk Hukuku ve mevzuatının hükümlerini ve yabancı kanun hükümlerini araştırıp uygulamak hakimin görevidir⁴⁵⁵. Hakim Türk hukukunu re'sen uygular (HMK m. 33).

C - İspat Hakkı

Taraflar, kanunda belirtilen süre ve usule uygun olarak ispat hakkına sahiptir (HMK m.189/1). Hukuka aykırı olarak elde edilmiş olan deliller, mahkeme tarafından bir vakıanın ispatında dikkate alınamaz (HMK m.189/2). Kanunun belirtilen delillerle ispatını emrettiği hususlar, başka delillerle ispat olunamaz (HMK

---

⁴⁵² Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 362

⁴⁵³ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 364

⁴⁵⁴ Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özekes, Medeni, s. 366

⁴⁵⁵ Karlı, Medeni, s. 548; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 366

m.189/3). Bir vakıanın ispatı için gösterilen delilin caiz olup olmadığına mahkemece karar verilir (HMK m.189/4).

Bu hükme göre, taraflar, kanunda belirtilen süre ve usule uygun olarak ispat hakkını, usulüne uygun elde edilmiş deliller ile yerine getirmeleri gerekmektedir. İspat hakkı her iki tarafa da ait olduğu için ispat kanunda taraflar bakımından bir yük olmanın ötesinde aynı zamanda yasal bir hak olarak düzenlenmiştir. İspat hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde bir temel hak olarak garanti altına alınmıştır. Bu hak ancak kanunla sınırlanabilir. Aynı zamanda HMK'nin hukuki dinlenilme hakkı başlıklı 27. maddesinde de davanın tarafları, müdahiller ve yargılamanın diğer ilgilileri, kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakkına sahiptirler (HMK m.27/1) denildikten sonra bu hakkın kapsamına "açıklama ve ispat hakkı" da dâhil edilmiştir. Zira 6100 sayılı HMK'nin 27. maddesinin ikinci fıkrasına göre hukuki dinlenilme hakkı yargılama ile ilgili olarak bilgi sahibi olunmasını, açıklama ve ispat hakkını, mahkemenin açıklamaları dikkate alarak değerlendirmesini ve kararların somut ve açık olarak gerekçelendirilmesini içerir ⁴⁵⁶.

D - İspat Yükü

İspat yükü, hâkimin tespit ettiği çekişmeli vakıaların kimin tarafından ispat edilmesidir. İspat yükü, üzerine düşen taraf için bir yükümlülük değil, usulü bir yükümlülüktür. Ancak bu yükü yerine getirmeyen kimse hakkında, maddi hukuktaki gibi ifaya zorlama veya tazminat gibi bir yaptırıma tabi tutulamaz, yük yerine getirilmediğinde aleyhine olan sonuca katlanma, yani aleyhe karar riskiyle karşı karşıya kalma söz konusudur. Bu sebeple ispat bir mükellefiyet (yükümlülük) değil, bu bir külfettir (yüktür) ⁴⁵⁷.

HMK'nin 190. maddesinin ikinci fıkrasında, karinelerin varlığı halinde ispat yükünün nasıl belirleneceği düzenlenmiştir. Karine söz konusu olduğunda, karine temeli ile karine sonucunu birbirinden ayırt etmek gerekmektedir. Karineye dayanan taraf, sadece karine sonucunu ispat yükünden kurtulmuş olur, ancak karine temelini ispat etmek yükünü taşır. Bu durumu vurgulamak için, fıkroda açık düzenleme yapılmıştır. Kesin kanuni karineler dışında, karşı taraf karinenin aksini ispat edebilir.

⁴⁵⁶ Karşlı, Medeni, s. 549; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 362; Muşul, Medeni, s. 319

⁴⁵⁷ Muşul, Medeni, s. 320; Karşlı, Medeni, s. 551; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 382

Fıkıradaki, özellikle aksini ispat kavramına yer verilmiştir. Zira aksini ispat ve karşı ispat farklı kavramlardır. Karine söz konusu olduğunda, karşı ispat faaliyetinden değil, karine ile kabul edilen durumun aksini ispat etmektir⁴⁵⁸.

İspat yükünün maddi hukuka mı ya da usul hukukuna mı ait olduğu hususu doktrinde tartışmalıdır. Bu tartışmanın sonucu bazı açılardan da önemlidir. Örneğin, ispat yükünün usul hukukuna ait olduğu kabul edildiğinde devletler özel hukukundaki kurallar gereği yargılama devletinin hukuk kuralları uygulanması gerekeceği belirlenmelidir⁴⁵⁹.

İspat yükünün usul hukukuna ait bir mesele olduğunu iddia eden görüşünün gerekçesi, ispat yükünün paylaşılmasının ancak bir yargılamada ortaya çıkmasıdır. İspat yükünün maddi hukuka ait olduğunu savunan görüşe göre hem ispat edilmesi gereken olayların hem de tespit edilen bu olayların kimin yararına sonuç bağlandığının maddi hukuk tarafından tespit edilmesi ispat yükünü maddi hukukun konusunu teşkil etmektedir⁴⁶⁰. Üçüncü bir görüş ise ispat yükü kurallarının bir bölümünün maddi hukuka bir bölümünün usul hukukuna girdiğini savunmaktadırlar⁴⁶¹. Genellikle ispat yükünün maddi hukuka ait olduğu fikri kabul edilmektedir⁴⁶².

Kanaatimizce de, ispat yükünü maddi hukukun konusu olduğu görüşüne katılmaktayız.

E - İspatın Gerekli Olmadığı Haller

1 - İkrar

İkrar, taraflardan birisinin, kendi aleyhine olarak ileri sürülen bir olayın doğruluğunu mahkemede açıklamasıdır. Taraf gibi vekili de ikrarda bulunabilir (m.188/1). Bu beyan diğer tarafı ispat yükünden kurtarır; artık bu olayın ispatına gerek olmaz. İkrar, sadece istem sonucunun haklı kılan olaylara ilişkindir. İkrar üçe ayrılır; basit ikrar; ikrar karşı tarafın ileri sürdüğü olayın doğruluğunun, hiçbir

⁴⁵⁸ Karşı, Medeni, s. 553; Alangoya/ Yıldırım/ Deren-Yıldırım, Medeni, s. 310

⁴⁵⁹ Bilge Umar/ Ejder Yılmaz, İspat Yükü, Yargıtay Dergisi, İstanbul 1990, s. 11 vd.

⁴⁶⁰ Alangoya/ Yıldırım/ Deren-Yıldırım, Medeni, s. 310; Sema Taşpınar, Medeni Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2011, s. 172; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 383, 385

⁴⁶¹ Umar/ Yılmaz, Medeni, s. 8

⁴⁶² Karşı, Medeni, s. 556; Alangoya/ Yıldırım/ Deren-Yıldırım, Medeni, s. 310; Taşpınar, s. 172; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 383, 385

ekleme yapılmadan beyan edilmesidir. Vasıflı ikrar (gerekçeli inkar); mevsuf ikrar, nitelikli ikrar yada gerekçeli inkar olarak da ifade edilir. Bu tür ikrarda, ikrar eden, karşı tarafın ileri sürdüğü ve aleyhine olan vakıanın doğruluğunu beyan etmekle beraber, karşı tarafın istemine hak vermeyen bir açıklama yapmaktadır. Bileşik ikrar ise; mürekkep veya karmaşık ikrar da denilmektedir. Bu tür ikrarda ikrar eden, karşı tarafça ileri sürülen olayı kabul etmekle beraber, o olaydan çıkarılmak istenen hukuki sonucun doğumuna engel olan veya onu hükümden düşüren yada kullanılmasına engel olan diğer bir olayı beyan etmesidir ⁴⁶³.

2 - Çekişmesiz Vakıalar

Bir davanın çözümünde ekli olabilecek nitelikte ve taraflar arasında çekişmeli olan uyuşmazlık konusu olayların ispatı için delil gösterilir (HMK m.187/1). Davanın çözümüne etkili olmayan olayların ispatı gerekli değildir. Bir vakıanın dava ile ilgili olup olmadığı, uygulanacak hukuk kuralına göre belirlenir. Bu tür vakıaların birbirinden ayrılması ve sadece dava için önemli ve çekişmeli vakıaların ispatının aranması, özellikle gereksiz yere davaların uzamasını önlenmesi açısından önemlidir. Tarafların uyuşmazlık içinde olmadıkları, aksine anlaştıkları olaylar hakkında delil gösterilmesine de gerek bulunmamaktadır ⁴⁶⁴.

3 - Herkesçe Bilinen Vakıalar

Herkesçe bilinen (maruf ve meşhur olan) vakıaların da ispatına gerek yoktur (HMK m.187/2). Herkesçe bilinen vakıalar, doğruluğundan şüphe edilmeyen ve herkesin bilebileceği, özel bir uzmanlık gerektirmeden, radyo, televizyon, kitap ve gazete aracılığıyla kolaylıkla öğrenebileceği kabul edilen olaylardır. Maruf ve meşhur vakıa deyimi, HMK'de "herkesçe bilinen vakıalar" olarak Türkçeleştirilmiştir. Bununla birlikte iki deyim birbirini tam olarak karşılamamaktadır. Zira maruf, vakıanın objesini meşhur ise süjesini (öznesini) ifade

⁴⁶³ Umar/ Yılmaz, Medeni, s. 2; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 369, 370; Muşul, Medeni, s. 331; Karşlı, Medeni, s. 558

⁴⁶⁴ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 373; Karşlı, Medeni, s. 558

etmektedir. Kısaca maruf ve meşhur vakıa, bilinen ve tanınan olaya karşılık gelir. Örneğin 29 Mayıs 1453 denildiğinde İstanbul'un fethi akla gelir; bu vakıa bilinendir yani maruftur. Maruf vakıayı gerçekleştiren ise Fatih Sultan Mehmet'tir. Bu vakıa ise tanımandır yani meşhurdur. Herkesçe bilinen vakıalar doğruluğu hakkında tereddüt duyulmayan, herkesin bildiği veya öğrenmenin mümkün olduğu olaylardır. Bunlar daha ziyade önemli tarihi olaylardır. Herkesçe bilinen vakıa hükme etkili olup yargılama sırasında ileri sürülme bile hakim bunu kendiliğinden dikkate almalıdır. Bu durum gerçeğe uymayan kararların verilme ihtimalini da azaltır. Mahkemenin görevi gereği bildiği, yani hâkimlik faaliyeti nedeniyle öğrenmiş olduğu, vakıalar da herkesçe bilinen olaylar olarak kabul edilmektedir ⁴⁶⁵.

4 - Karineler

Karine, bilinen bir olaydan, özellikle bilinmeyen diğer bir olayın veya hukuksal durumun varlığı veya yokluğu sonucunun çıkarılmasına imkan sağlayan kurallardır ⁴⁶⁶.

İspat hukukunda karine, vasıtalı delillerle ispat edilen bir olayın, ispat edilemeyen sonucu olarak tarif edilebilir. Karineler ispat bakımından önemlidir. Çünkü, karineye dayanan tarafın bir ölçüde artık o hususu ispat etmek durumunda olmadığı kabul edilmektedir. Karineye dayanan tarafın ispattan tamamen kurtulduğunu söylenemez. Bu sebeple, karineye dayanan tarafın ispat yükü altında olmadığı şeklinde bir karineye dayanıldığında değişen şey ispat yükü değil, ispatın (dolayısıyla ispat yükünün) konusunu teşkil eder. İspat yükü karşı taraf geçmez, ancak uyuşmazlığa uygulanacak hukuk normunun koşul vakıaları yerine, karine temelini oluşturan vakıalar, yine asıl ispat yükünü taşıyan tarafça ispat edilecektir. Karine esasen iki parçadan oluşur. Bunlar karine temeli ve karine sonucudur. Örneğin, zilyetliğin mülkiyete karine teşkil etmesinde, zilyetlik karine temelini

---

⁴⁶⁵ Karşlı, Medeni, s. 547; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 373; Muşul, Medeni, s. 322; Kuru, Hukuk, s. 1971; Alangoya/ Yıldırım/ Deren- Yıldırım, s. 284.

⁴⁶⁶ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 374; Karşlı, Medeni, s. 558

oluşturur. Mülkiyet ise karinenin sonucudur, burada ispatı gerekli olmayan hal karinenin sonucu olan örnekteki mülkiyettir ⁴⁶⁷. Karine ikiye ayrılır.

a - Kanuni Karineler

Kanuni karineler, kanunlarda belli bir olaydan belli olmayan bir olay için sonuç çıkarılmasına imkan veren kaidelerdir, kanun tarafından çıkarılan sonuçlardır. Karine lehine olan taraf sadece karinenin temelini oluşturan vakıayı ispat etmesi gerekir ⁴⁶⁸.

Kanuni karinelerde kesin ve kesin olmayan karineler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kesin kanuni karinelerin aksi ispat edilemez. Örneğin tapu sicilinde kayıtlı olan hususların bilinmediği ileri sürülemez (TMK m. 1020), ölüm karinesi (TMK m. 31) kesin karinelere örnektir. Burada, ispat yükü yer değiştirmiş olmamakta sadece ispatın konusu değişmekte; ölüm vakıası yerine, ölmüş olmaya kesin olarak delalet eden diğer bir olayın ispatı ile yetinilmektedir ⁴⁶⁹.

Kesin olmayan karinelerin aksi aksini ispat edilebilir (HMK m. 190/2). Aksi ispat oluncaya kadar karineye itibar olunur. Örneğin taşınır bir malın zilyedi, onun maliki olarak kabul edilir ⁴⁷⁰ (TMK m. 985).

Karineye dayanan ispat yükü altında olmayıp bilakis karinenin aksini iddia eden, iddiasını ispatla yükümlüğünü taşır. O halde, taşınır bir malın zilyedi olan kimse, o mal üzerinde iddia ettiği mülkiyet hakkının varlığının ispatla yükümlü değildir. TMK m. 3/1'e göre bir hakkın doğumu için iyiniyetlin (sübjektif hüsniyetin) varlığını aranan hallerde, asıl olan iyiniyetlin mevcut olduğudur. İyiniyet karinesine, dayanan iyiniyetli olduğunu ispatla yükümlü olmayıp bilakis iyi niyetin mevcut olmadığı, (karinenin aksini) iddia eden iddiasını ispat etmesi gerekir.

---

⁴⁶⁷ Pekcanitez/ Atalay/ Özokes, Medeni, s. 375

⁴⁶⁸ Karşlı, Medeni, s. 558; Pekcanitez/ Atalay/ Özokes, Medeni, s. 376; Muşul, Medeni, s. 327

⁴⁶⁹ Karşlı, Medeni, s. 558; Pekcanitez/ Atalay/ Özokes, Medeni, s. 376; Muşul, Medeni, s. 325

⁴⁷⁰ Pekcanitez/ Atalay/ Özokes, Medeni, s. 376; Muşul, Medeni, s. 325; Karşlı, Medeni, s. 559

b – Fiili Karineler

Fiili karineler, bir hukuk kuralına dayanmaksızın, tarafların vakia iddialarının doğruluğu veya bir delilin değeri hakkında hakimin kanaat oluşturmaya yarayan, hayat tecrübesi kurallarına dayanan değer yargılarını ifade eder. Fiili karineler, yaşam deneyi kurallarından hakimin kanaat edinmesini sağlayan karineleri oluşturur⁴⁷¹.

Tecrübe kuralları; genel hayat tecrübeleri ve eğitim yolu ile elde edilebilecekleri gibi, sanat ve bilim, meslek, zanaat, ticari alandaki bilgi ve uzmanlıklar yolu ile de kazanılabilir. Tecrübe kuralları olay olmayıp, onu oluşturan olaylardan soyutlanmış, genel hayat tecrübelerine, özel bir meslek veya konuya, olaya ait bilgilerdir. Tecrübe kurallarının temelini, gözlemlere dayalı çıkarımlar oluşturur. Gerçekleşen olayda ortaya çıkan şartlar daha önceki benzer olaylarda gerçekleşmiş olduğundan; bu olay bakımından da aynı şekilde yeniden gerçekleşebilir niteliktedir. Tecrübe kuralları, hayatın olağan akışı⁴⁷² gibi kavramlar, hâkime davada yardımcı olur. Bu şekilde hâkimin kanaatinin oluşumu daha kolay biçimde sağlanabilir. Gerek ilk görünüş ispatının, gerek fiili karinelerin gerekse emare ispatının temelini tecrübe kuralları oluşturur. Bütün ispat kolaylıkları kavramının temel unsuru tecrübe kuralları kavramı önemli bir yere sahiptir⁴⁷³. Bu anlamda tecrübe kuralları ispat kolaylıklarının omurgasını oluşturur. Mahkeme bildiği tecrübe kurallarını, taraflar getirmese ya da getiren tarafın aleyhine olsa dahi

⁴⁷¹ **Muşul**, Medeni, s. 325; **Karlı**, Medeni, s. 559; **Pekcanitez/ Atalay/ Özkes**, Medeni, s. 375

⁴⁷² “Hayatın olağan akışı” kriteri, hukukçuların olaylara yorum getirmede kullandıkları ölçülerden ve prensiplerden birisidir. Buna göre insanların genelini, sosyal yapı içerisinde yapageldikleri davranışlar “hayatın olağan akışı” kriterini oluşturmada ve bu kriter de hukuki problemlerin yorumlanmasında kullanılmaktadır. Başka bir deyişle; tecrübe (hayatın olağan akışı) kuralları “hayatta sık tekrar eden, tekrarlanması ihtimal dahilinde olan olayların veya bilimsel ve teknik bilgilerin oluşturduğu ve kendilerini oluşturan somut olaylardan bağımsız hale gelmiş kurallardır; vakia tespitinde, hukukun olaya uygulanmasında, hakimin bir değer hükmü vermesinde, delillerin değerlendirilmesi ve bir delilin ispat değerinin saptanmasında, muhtevası belli olmayan kuralların (kötü niyet gibi) uygulanmasında önemli rol oynar. “Hayatın olağan akışı” kriteri, Yargıtay ve diğer üst derece mahkemelerinde, pek çok alandaki hukuki problemlerin çözülmesinde bir yorum kuralı olarak kullanılmaktadır. Yargıtay “hayatın olağan akışı” kriterini, “olayların sebep - sonuç ilişkisine uygun olarak gerçekleşip gerçekleşmediğinin irdelenmesi, sosyal yapı içerisinde olağan karşılanacak türden olup olmadığının belirlenmesi” şeklinde anlamaktadır. Bir ikrarının delil değerinin ortaya konulması için diğer şartların yanında hayatın olağan akışına uygun düşüp düşmediğinin de araştırılması gerektiği ifade edilmektedir.” Abdullah **Demir**, “Yargıtay İçtihatlarındaki Hayatın Olağan Akışı Kriteri” Terazi Dergisi, Aralık 2008, s. 28, 129, 130

⁴⁷³ Ahmet **Başözen**, İlk Görünüş İspatı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 158, 159, 310, 319

kendiliğinden uygulamakla yükümlüdür. Bu anlamda tecrübe kurallarının ispatında gerek yoktur⁴⁷⁴.

c - Varsayımın (Fiksiyonun) Karineden Farkı

Varsayım, eşit olmayan farklı iki olayın hukuk nazarında birbirine eşit sayılmasıdır. Başka bir ifadeyle (x) olayı için belirlenmiş hukuki sonucu, (y) olayına da bağlayan ve hukuki sonuç bakımından (y) olayını, (x) olayına eşit gören hukuk kuralları varsayımı ifade eder. İİK'nin 278. Maddesinde ki belirtilen durumlar varsayımına örnek gösterilebilir⁴⁷⁵.

Varsayım karineye çok benzemektedir. Ancak karine ve varsayımın birbirinden farklı bir müessese olduğu kabul edilmesi gerekir. Varsayım, kanun koyucunun kanun yapma tekniğini basitleştirme aracı olup, ispat yükü sorunun düzenlemek için konulamamıştır. Kanuni karineler ispat yükü kuralıdır. Varsayım aksini ispat yoluyla çözülemeyen adi karinelerin aksini ispat edilebilmektedir. Bununla birlikte varsayımın aksini ispat edilememesi bakımından kesin karinelere bir farkının olmadığı belirtilmektedir. Varsayım ve karineler maddi hukuka ilişkin hukuk kuralı olmaları bakımından da birbirine çok benzemektedirler⁴⁷⁶.

Varsayımın, kesin karineden farkı, her iki müessesinin arkasında yatan amacın birbirinden farklı olmasıdır. Kesin karinelere, kanun koyucunun görüşü karine temelinin ve karinenin içeriğinin eşit tutulması her halükarda gerçek hayata uygun düşer. Fakat münferit olaylarda, karine gerçek hayata uygun olmasa bile kanun koyucu bu sonucu istemektedir. Varsayımında, kanun koyucu eşit tutulan sonuç gerçek hayata tam olarak uygun olmadığı açık olmasına rağmen bu sonucu istemektedir. Yani kesin karinede gerçek hayata uygunluk söz konusu iken, varsayımında, her zaman gerçek hayata olmayabilir.

---

⁴⁷⁴ **Başözen**, İlk Görünüş İspatı, s. 175

⁴⁷⁵ Gökçen **Topuz**, Medeni Usul Hukukunda Karinelerle İspat, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 63

⁴⁷⁶ **Muşul**, Medeni, s. 323; **Topuz**, s. 64

5 - İspat Ölçüsü

Hakimin bir vakıanın ispatlanmış sayılabilmesi için o vakıanın doğruluğu hakkında bir kanaat sahip olmalıdır. Bu kanaatin derecesini ispat ölçüsü belirler. İspat ölçüsü, iddia edilen bir vakıanın, hakim tarafından ne zaman ispatlanmış kabul edilip bu vakıaya dayanılarak karar verebileceğini; yani, hakimin dayanılan vakıayı ispatlanmış kabul edebilmesi için gereken kanaatinin derecesini ifade etmektedir ⁴⁷⁷.

İspat faaliyetinin ne zaman başarılı olmuş sayılacağı, ispat ölçüsüne göre belirlenir. Bu anlamda ispat ölçüsü, bir vakıayı düzenleyen normun, o olayın hakkındaki ispatın yeterliliği konusunda beklediği düzeydir. İspat ölçüsü, bazen tam ispat olarak aranırken, bazı hallerde yaklaşık ispat yeterli olabilir ⁴⁷⁸.

Tam ispat (kesin ispat): Bir yargılamada haklılığın kabulü için, ispat yoluyla hakimi inandırmak gerekir. İspat ölçüsünün en üstünde, hakimi, iddia edilen vakıanın doğruluğuna tam olarak inandırmak, bunun gerçek olduğu konusunda hakime tam bir kanaat sahibi olmasını sağlamaktır. Tam ispatın altında ise yaklaşık ispat gelir. Yaklaşık ispat (gerçeğe yakın ispat); yaklaşık ispatta hakim, ispat edilmek istenen olayı muhtemelen görmelidir; ancak bu vakıanın gerçekleşmeyebileceği konusunda bir ihtimalde her zaman bulunmayabilir. Yani, o vakıa iddiasının doğru olma ihtimali, doğru olmama ihtimaline göre ağır basması gerekir. Yaklaşık ispat, hakimin çoğu kez acele karar vermesi gereken haller ile delil ikamesinin oldukça zor olduğu ve bu sebeple kesin ispatın beklenemeyeceği hallerde nazara alacağı ispat ölçüsüdür. Kanunda açıkça belirtilmeyen hallerde hakim, kesin (tam) ispatı arayacaktır. Hukukumuzda genellikle kabul edildiği üzere, tam kanaat oluşumu, kural; yaklaşık kanaat oluşumu ise istisnayı teşkil eder ⁴⁷⁹.

---

⁴⁷⁷ Karşlı, Medeni, s. 559; Muşul, Medeni, s. 325; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 389

⁴⁷⁸ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 390

⁴⁷⁹ Pekcanitez/ Atalay/Özekes, Medeni, s. 391

6 - İspat Türleri

a - Asıl İspat – Karşı İspat – Aksini İspat

Bir vakıya dayanan ve ona ilişkin ispat yükü altında bulunan tarafın yerine getirdiği, ilk gerçekleşen ispat faaliyetine asıl ispat denilir. Kural olarak, iddia edilen olay için ispat yükünü taşıyan tarafça yapılması gereken ve uygulanacak kuralın koşul vakıasını karşılayan somut vakıaların ispatına yönelik bu ispat faaliyetine karşı, henüz ispat sonucu ulaşılmadan, hakimde oluşan geçici kanaati sarsmak veya çürütmek üzere karşı tarafça yapılan ispat faaliyeti ise karşı ispat olarak tanımlanabilir ki, bu da iki türlü olabilir; Bunlardan birincisi doğrudan karşı ispattır. Bu tür ispatta karşı taraf doğrudan asıl ispatın konusunu oluşturan vakıalara yönelerek bu vakıa iddiasının doğru olmadığını ispata çalışır (HMK m. 191). Başka bir deyişle hakimde asıl ispat faaliyeti sonucu oluşan geçici kanaati sarsarak baştaki belirsizlik halinin iadesine çalışır. Diğeri ise dolaylı karşı ispattır, bu ispat türünde ise karşı taraf, hakimde oluşan geçici kanaati sarsmak için asıl ispatın konusu oluşturan olaylar hakkında değil; dayanılan hukuk kuralının koşul vakıasına yabancı olan, asıl ispat sonucunu sarsacak bir sonuç çıkarmaya elverişli olan yeni olay iddialarını ispata çalışır⁴⁸⁰.

Aksini ispat, asıl ispat konusunu oluşturan vakıanın ispat edilmiş sayılmasından sonra karşı tarafın, o vakıanın aksini (gerçekleşmemiş olduğunu veya asıl ispatın konusu olumsuz olay ise gerçekleşmemiş olduğunu) ispata çalışmasıdır. Aksini ispat, kural olarak yasal karinelerin çürütülmesine yönelik ispat faaliyetidir (HMK m. 190/2), örneğin TMK m. 7'deki resmi sicil ve senetlerin içeriğinin doğru olmadığını ispatı, aksine ispat ile karşı ispat arasında önemli ayrılık olmasına rağmen, karşı ispat ile aksini ispat hukukumuzda terim bakımından net bir şekilde ayrımı yapılmamıştır. Aksini ispatla karşı ispat arasındaki temel farklılık şudur; karşı ispatta bir taraf bir vakıa hakkında asıl ispat faaliyetinde bulunur; diğeri taraf onun doğru olmadığını ispat etmeye çalışır. Aksini ispatta ise bir tarafın dayandığı vakıayı

---

⁴⁸⁰ Karşlı, Medeni, s. 561; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 392; Alangoya/ Yıldırım/ Deren- Yıldırım, s. 284

ispata (yani bu yöndeki asıl ispat faaliyetine) gerek yoktur; zira, o vakıa zaten karine gereğince ispat edilmiş sayılmaktadır ⁴⁸¹.

b - Doğrudan İspat - Dolaylı İspat

İspat, doğrudan iddia olunan vakıaya ilişkin (onun varlığını gösterici) deliller aracılığı ile yapılırsa, buna doğrudan ispat diye tanımlanabilir. İddia edilen vakıayı doğrudan yansıtan ve kendisinden vakıanın oluşu hakkında doğrudan kanaat edinilebilecek delillerle değil; emare teşkil eden diğer komşu vakıalarının varlığına dayanarak çekişmeli olay hakkında hakim tarafından (delillerin değerlendirilmesiyle) bir sonuca varılması yoluyla ispata çalışmak ise dolaylı ispat olarak tanımlanır. Dolaylı ispatta hakim, tecrübe kurallarından yararlanacaktır. Burada ispat bulunan bir vakıadan o olayın delalet ettiği ve uygulanacak normun koşul vakıasını oluşturan somut vakıa hakkında, yaşam deneyimine ve mantık kurallarına dayanılarak sonuç çıkarılmaya çalışma faaliyetidir. Dolaylı ispat çerçevesinde en çok kullanılan kavram emare ya da emare ispatıdır. Bu kavramla birlikte karine, ilk görünüş ispatı kavramları da bazen birlikte bazen ayrı ayrı kullanılabilir. Bu kavramlar, az veya çok birbiriyle ilgili olmanın yanında, bazen de birbiriyle karıştırılabilmektedir ⁴⁸².

c - İlk Görünüş İspatı

İlk görünüş ispatı, ispat hukuku sistemi içerisinde önemini ve güncelliğini, gün geçtikçe arttırarak devam ettirmektedir. Özellikle Alman, Avusturya, Anglo-Amerikan ve kısmen de İsviçre yargı uygulamasında ve doktrinde sıklıkla başvurulan bir kurum olarak göze çarpmaktadır. İlk görünüş ispatının temel işlevi, ispatın (delillerin gösterilmesinin) kolaylaştırılması alanında göstermektedir. İspatın kolaylaştırması teknik bir kavram olmakla, farklı türde görünümlere sahip olup; bunların bir kısmı hakim delilleri değerlendirilmesi diğer bir kısmı da ispat yükü kavramı adı altında değerlendirilmektedir. İlk görünüş ispatının ana uygulama alanı

⁴⁸¹ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 393; Karşlı, Medeni, s. 561

⁴⁸² Karşlı, Medeni, s. 561; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 393

ispat güçlüklerin yoğun olarak yaşandığı sorumluluk hukukudur. Sorumluluk hukukunda özellikle nedensellik bağının ve kusurun ispatında öneme sahiptir. Zira bu tür durumlar, delil elde etmenin de zorluğu nedeniyle, ispat güçlüklerin yoğun yaşandığı alanlardır. Diğer taraftan bu tür alanlarda, belirli kurallara uygun davranış sergilemenin de önemi büyüktür. Bu kurallara aykırı davranmak çoğu durumlarda tecrübe kurallarının da ihlali anlamına gelebilmektedir⁴⁸³.

İlk görünüş ispatının uygulanabilirliği için güvenilirliği denenmiş, yüksek ve somut olaya uygun tecrübe kuralları gerekmesi nedeniyle emare ispatından ayrılmakla birlikte; ilk görünüş ispatı emare ispatının bir türü olarak kabul edilebilir. İlk görünüş ispatına temel teşkil eden tecrübe kuralları, kural olarak hakimde, karar verebilmek için yeterli derecede, somut olayın iddia edildiği gibi gerçekleşmiş olabileceği ihtimalini teşkil eder. Bu çerçevede ilk görünüş ispatı tecrübe kurallarının yardımıyla hakimin önünde somut olaya ilişkin bilgi ve boşlukları doldurmakta önemli ölçüde bir köprü vazifesi görmektedir. İlk görünüş ispatıyla kural olarak, ispat kolaylaştırılmakta; somut olaya ilişkin bilgi ve boşlukları doldurmakta; karar verebilmek için yeterli ispat ölçüsüne ulaşılabilir⁴⁸⁴.

d – Emare İspatı

İddia edilen olayı doğrudan yansıtan ve kendisinden vakıanın oluşu hakkında doğrudan kanaat edinilebilecek delillerle değil, emare teşkil eden diğer komşu olayların varlığına dayanarak çekişmeli olay hakkında hakim tarafından delillerin değerlendirilmesiyle bir sonuca varılması yoluyla ispata çalışmaya dolaylı ispat veya emare ispatı şeklinde ifade tanımlanabilir. Emare ispatı da ilk görünüş ispatı gibi dolaylı bir ispattır. Bu nedenle komşu vakıaların ispatı ile asıl vakıalar hakkında hâkimde bir kanaat oluşturulmak için müracaat edilir. Taraflar, komşu vakıaların kanuni unsurlarının gerçekleştiğini ispat ederlerse, hâkim bu vakıalara dayanarak, asıl ispatı gereken vakıanın da büyük ihtimalle gerçekleştiğine karar verebilir. Burada hayat tecrübeleri ve mantık kuralları önemli bir yere sahiptir. Bir iddia,

⁴⁸³ Başözen, İlk Görünüş İspatı, s. 349, 350

⁴⁸⁴ Başözen, İlk Görünüş İspatı, s. 351; Karşlı, Medeni, s. 562; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 397; Muşul, Medeni, s. 325

tecrübe kurallarının muhtemel kıldığı olaylara binaen emare vakıalarla ile de ispatlanabilir. Emare yoluyla ispat ile münferit durumlardan asıl ana olaylar çıkarılmaktadır. Emare vakıalardan ciddi şekilde başka sonuçların çıkmaması şartıyla, bu emare delilden kanaate ulaşılacaktır⁴⁸⁵. İİK'ye 4949 sayılı Yasa ile getirilen “emare” kavramı, Yargıtay'ın uzun yıllardır yerleşmiş uygulamalarının teyidi niteliğindedir. Doktrin ve uygulamada benimsenen bu kavram kanun maddesi olarak düzenlenmiştir⁴⁸⁶.

Emare ispatında yaşam deneyimine mantık kurallarına da dayanılarak sonuca ulaşılmaya çalışılır Yargıtay “yaşam deneyimi” yerine “hayatın olağan akışı” deyimini kullanmaktadır. Dolaylı ispatta hakim tecrübe kurallarından başka bir ifade ile hayatın olağan akışına uygun bilgilerden faydalanacaktır. Hayatın olağan akışına uygun vakıalara dayanan kişi bu vakıaların doğruluğunu ayrıca ispat etmek zorunda değildir. Öğrenildiği zaman sıradan, alışlagelmiş ve doğruluğundan tereddüt edilmeyen olaylar, hayatın olağan akışına uygundur, buna karşılık öğrenildiği zaman doğruluğundan tereddüt edilen ve alışlagelmiş olmayan tecrübe kurallarına göre kabulü zor veya imkansız olan olaylar hayatın olağan akışına aykırılık teşkil eder⁴⁸⁷.

e - İspat Araçları (Deliller)

Bir iddianın doğru olduğuna hakimi inandırmak için başvuru araçları, ispat araçları denir. İspat araçları ise delillerdir. Delil, ispat faaliyetinde kullanılan ve dava öncesi, mahkeme dışında gerçekleşmiş olan vakıaların temsil eden yargılamaya aktarılmasına yarayan ve çekişmeli vakıayı temsile ya da yansıtmaya elverişli olan inandırma araçlarına denir. Delil sayesinde geçmişte ve mahkeme dışında gerçekleşmiş olaya ayna tutulur. Deliller sayesinde, adeta hakimde geçmişte gerçekleşen olayın bir fotoğrafı olarak canlandırılmasıdır. Hakim doğru ve olayı ispata elverişli delillerle, yani doğru fotoğraf kareleriyle olayı anlamaya fotoğrafın tamamını görmesidir. Deliller, kesin ve takdiri deliller olmak üzere ikiye ayrılır.

⁴⁸⁵ Oğuz **Atalay**, “Emare İspatı”, (Manisa Barosu Dergisi, Temmuz – Ekim 1999, s. 7 vd; **Yıldırım**, Sempozyum, s. 479

⁴⁸⁶ **Atalay**, Emare İspatı, s. 18; **Yıldırım**, Sempozyum, s. 682; **İpekçi**, s. 490; **Altay**, s. 682

⁴⁸⁷ **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 397; **Başözen**, İlk Görünüş İspatı, s. 351; **Muşul**, Medeni, s. 325; **Atalay**, Emare İspatı, s. 18; **Yıldırım**, Sempozyum, s. 478

Kesin deliller, senet, yemin ve deliller arasında ayrıca düzenlenmemiş olan kesin hükümdür. Takdiri deliller, tanık, bilirkişi ve keşiftir. Bununla birlikte, hakim, takdiri delillerle ispatın mümkün olduğun olaylarda, ispat aracı niteliğindeki her şeyi delil olarak kabul edebilir (m. 192) ve buna dayanarak karar verebilir ⁴⁸⁸.

HMK’de düzenlenen delilleri şu şekilde sıralanabilir:

- Belge (yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler, elektronik ortamda veriler (m. 199)
- Senet (adi senet m. 205, resmi senet m. 204)
- Delil başlangıcı (m. 202)
- İlam (m. 204)
- Güvenli elektronik imzalı belge (m. 210)
- Ticari defterler (m. 222)
- Yemin (m. 225 – 239)
- Tanık (m. 240 - 265)
- Bilirkişi incelemesi (m. 266 - 287)
- Keşif (m. 288 - 292)
- Uzman görüşü (m. 293)
- İkrar (m. 188)
- Kanunda düzenlenmemiş deliller (m. 192)

f - Delil Gösterilmesi ve Somutlaştırma Yükü

Deliller kural olarak, ispat yükünü (delil ikame yükünü) taşıyan tarafça ileri sürülme faaliyetidir. İleri sürdüğü vakıaların doğruluğunu iddia eden taraf, delil göstererek bunu ispata çalışacaktır. Delillerin ileri sürülme zamanı hakkında Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 119 ve 129. maddelerinde düzenlemeler bulunmaktadır. Bu maddelere göre taraflar, ellerindeki delillerini dilekçeye ekleyerek mahkemeye vermelidir. Davacı, ayrıca başka yerlerden getirilecek belge ve dosyalar bakımından, bunların mahkemeye getirilebilmesi için gerekli posta giderini pul olarak vermek

---

⁴⁸⁸ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 397; Karşlı, Medeni, s. 561; Alangoya/ Yıldırım/ Deren- Yıldırım, s. 284; Muşul, Medeni, s. 330

zorundadır (m. 121). Aynı zorunluluk cevap dilekçesi ile davalı için getirilmiştir. Davalı da delillerini cevap dilekçesi ile birlikte mahkemeye sunmak zorundadır (m. 129).

İşte tarafların, davadaki maddi meseleye ilişkin olup bir hukuk normunun aradığı koşul vakıalara karşılık gelen somut vakıaların varlığını mahkemeye sunmaları sürme konusundaki ödevleri iddia yükü olarak ifade edilmektedir. Çünkü, mahkemenin soyut hukuk kuralını, somut olaya uygulayıp, kanundaki hukuki sonucu göre bir karar verebilmesi, bu iddialarını mahkeme önüne getirilmesine bağlıdır. İddia yüküne kısaca, tarafın talebini haklı kılacak hukuk kuralının gerektirdiği maddi vakıaları mahkeme önüne getirme yükü olarak kabul edebiliriz⁴⁸⁹.

HMK'nin 119. maddesinin ilk fıkrasının f bendinde: İddia edilen her bir vakıanın hangi delillerle ispat edileceği hususunu dava dilekçesinde yazılması gerektiğini belirtmektedir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise bu eksiklik hakkında bir yaptırım açıkça belirtilmemiştir. Dolayısıyla bu konuda bir yorum ihtiyacı hissedilmektedir. Söz gelimi davacının dava dilekçesinde açık bir şekilde talep sonucunu yazmaması durumunda HMK m. 119/2' ye göre, hakim bu eksikliğin tamamlanması için davacıya bir haftalık kesin süre verir. Bu süre içerisinde eksikliğin tamamlanmaması halinde ise dava açılmamış sayılır. Bu tarz bir açıklık HMK m. 119/1-f için mevcut değildir. Karşlı ve Umar'ın görüşüne göre; somutlaştırma yükü kuralına uyulmaması durumunda, dava dilekçesinin hemen reddedilmesi doğru olmayacaktır. Bu durumda, hakim bu eksikliği makul bir süre içinde kendi yetkisi dahilinde ve davanın aydınlatılmasına ve ispat mükellefiyetinin ifasına yarayacak şekilde tamamlatmalıdır⁴⁹⁰. Pekcanitez, Atalay ve Özkes'e göre ise; taraflar, dilekçelerinde gösterdikleri delillerini, dilekçeleriyle birlikte mahkemeye sunmamış iseler yada başka yerden getirtilecek delillerle ilgili olarak gereken açıklamalarda bulunmamış iseler, bu hususun ön inceleme aşamasında mutlaka tespit edilmesi ve taraflara bu eksikliği tamamlayabilmeleri için iki haftalık kesin bir süre verilmesi⁴⁹¹ gerektiği görüşünü ileri sürmüşlerdir.

⁴⁸⁹ Umar, Hukuk Şerhi, s. 353; Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, Medeni, s. 397; Karşlı, Medeni, s. 561; Alangoya/ Yıldırım/ Deren- Yıldırım, s. 284; Muşul, Medeni, s. 330

⁴⁹⁰ Umar, Hukuk Şerhi, s. 353; Karşlı, Medeni, s. 564

⁴⁹¹ Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, Medeni, s. 398

Davacı ve davalının somutlaştırma yükü kuralına uymaması durumunda, bu eksikliği tamamlayabilmesi için makul süre yerine, iki haftalık kesin süre verilmesi HMK’de belirtilen süreye daha uygun bir çözüm olduğu kanaatindeyiz.

II - TASARRUFUN İPTALİ DAVASINDA İSPAT VE DELİLLER

İİK’de düzenlenen tasarrufun iptali davasına konu olan işlemlerin ispatının, davacı, davalı ve üçüncü kişilerden hangilerine ait olacağı, taraflar lehine getirilmiş olan karinelerin neler olduğu ve tarafların iddia ve savunmalarını hangi deliller ile ispatlayabileceklerine ilişkin konular izah edilecektir.

A - Bağışlama ve Karşılıksız Tasarruflarda İspat ve Deliller

Bağışlama ve karşılıksız (ivazsız) tasarrufları önceki bölümlerde anlatılmıştı⁴⁹². İİK’de iptal davasına konu olan maddeleri, ispat, delil ve karineler bakımından ayrı ayrı değerlendirilecektir.

1 - İİK’nin 278 Maddesinin Birinci Fıkrasında İspat ve Deliller

Bir tasarrufun karşılıklı ya da karşılıksız olduğu konusunda meydana gelecek ihtilafta ispat külfetinin kime ait olduğu tartışmalıdır. Bir fikre göre ispat yükü davacıya aittir. İptali istenen tasarrufa oranla üçüncü kişi durumunda olduğundan, tasarrufun iptale tabi olduğunu her türlü delille ispat etme imkanı bulunmaktadır⁴⁹³.

Diğer bir fikre göre ise; ispat külfeti davalıya düşer. Çünkü tasarrufun dışında kalmış olan davacı, karşılıksız tasarrufu ispat hususunda büyük güçlüklerle karşı karşıyadır. Zaten tasarruf karşılıklı ise davalı bunu çok rahat ispat etme imkanı bulunmaktadır⁴⁹⁴.

---

⁴⁹² **bkz.** s. 25 vd

⁴⁹³ Bilge **Umar**, Türk İcra-İflas Hukukunda İptal Davası, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1963, s. 64

⁴⁹⁴ **Uyar**, İptal Davaları, s. 63

Üçüncü bir görüşe göre ; mahkeme iptal davalarına ilişkin uyuşmazlıkları, hal ve şartları göz önünde tutarak serbestçe takdir eder ve çözüme kavuşturur ⁴⁹⁵.

Yargıtay kararında; “taşınmazın davacıya ait olduğun ispatını aramıştır” ⁴⁹⁶.

Kanaatimizce de; ispat hususunda üçüncü görüş iptal davasının niteliğine daha uygundur. Borçlu ile üçüncü kişi arasındaki hukuki ilişkiye yabancı olan davacıya, ispat külfetini yüklemek doğru değildir. İptal davalarında; kanun koyucu, ispat külfetinin zor olması nedeniyle hakime geniş takdir yetkisi vermiştir. İptal davasında, her türlü delilin, delil sınırlandırılması yapılmadan kullanılması bakımından da serbesti mevcut olup, davacı delil bildirme süresi içerisinde, HMK’de belirtilen; belge, senet, delil başlangıcı, ilam, güvenli elektronik imzalı belgeler, ikrar, ticari defterler, yemin, tanık, bilirkişi incelemesi, keşif, uzman görüşü, kanunda düzenlenmemiş deliller ileri sürüp iddiasını ispatlamaya çalışır. Aynı şekilde davalı, üçüncü kişilerde aynı delilleri delil bildirme süresi içerisinde ileri sürüp iddialarını ispatlamaya çalışırlar. Hakim, her türlü delili serbestçe değerlendirmeli, takdir hakkını da iptal davasından beklenilecek amacı gerçekleştirmeye yönelik kullanmalıdır.

2 - Kanun Gereği Bağışlama Sayılan Hallerde (HMK 278. Maddesinin Birinci, Üçüncü ve Dördüncü Bentleri) İspat ve Deliller

İİK’de bağışlama sayılan bu durumların neler olduğu önceki konularda açıklamıştık ⁴⁹⁷. Bu şartlarda yapılan tasarruflarda, davacı lehine getirilen karinenin niteliği ve ispat külfetinin davacı, davalı ya da üçüncü kişilerden kime ait olacağı gibi konular izah edilecektir.

Kanun koyucu, borçlunun, yakın akrabalarına, ivazın pek aşağı olması, kaydı hayat şartıyla irat, intifa hakkı tesis ettiği akitler ve ölünceye kadar bakma akitler gibi yapılan tasarrufları, yasa kapsamında bağışlama saymıştır ⁴⁹⁸.

⁴⁹⁵ Kuru/ Ejder/ Yılmaz, İcra, s. 620; Pekcantez/ Atalay/ Özekes, İcra, s. 519

⁴⁹⁶ Y17HD. , 16.02.2015 E. 2014/23012, K. 2015/ 2771 S. Kararında; “... Mahkemece, taşınmazın davacıya ait olduğunun ispat edilemediği gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 27.08.2015)

⁴⁹⁷ bkz. s. 31 vd.

⁴⁹⁸ bkz. s. 32 vd.

Bu durumda davacı lehine getirilen varsayım (fiksiyona) ⁴⁹⁹ dayanacaktır. Dolayısıyla davacı karine kapsamında ispat yükü altında olmayıp bilakis karinenin aksini iddia eden davalı, üçüncü kötü niyet sahibi kişiler, iddiasını ispatla yükümlüdürler.

Burda ki müessese varsayım (fiksiyondur). Bağışlama gibi sayılan tasarruflarda; ispat külfeti davalı, üçüncü kişiler üzerindedir. Davalılar bu durumda, yapılan işlemin mal kaçırmaya yönelik olduğunu bilmeleri gerektiğinden iyiniyet ⁵⁰⁰ savunmasında dahi bulunamazlar. Davalılar, HMK'de belirtilen deliller ileri sürebilirler, davacı da aynı delilleri ileri sürebilir, hakim delilleri serbestçe takdir eder.

B - Borca Batık Durumda Yapılan Tasarruflarda İspat ve Deliller

Borçlunun, borca batık durumda yapılan tasarrufların neler olduğu önceki konularda izah edilmişti ⁵⁰¹.

İİK'nin 278. maddesinden farklı olarak (m. 279 sayılan haller), Borca batık halde, yapılan tasarruflar bakımından davalıya bir kurtuluş kanıtı getirilmiştir. Davalı üçüncü kişiler, borçlunun hal ve vaziyetini, yani hukuki işlemin yapıldığı anda borçlunun borca batık olduğunu bilmediğini ve gereken özeni gösterdiği halde öğrenemediğini yani iyiniyetli ⁵⁰² olduğunu ispat ederse, iptal davası dinlenmez. Burada davalıya tanınan olanak salt borçlunun aciz haline bildiğinin kanıtıdır; yoksa davalının borçlunun alacaklılarını ızzar veya bazı alacaklılarını koruma kastını bilmediğini kanıtlayarak davanın aleyhine sonuçlanmaması sağlanabilir ⁵⁰³.

İİK m. 279. sayılan durumlarına varlığına istinaden açılan davalarda, olumsuz hususların ispatındaki güçlük dikkate alınarak tam bir ispat aranmayacak, karineler ile yetinilerek, üçüncü kişiden borçlunun durumunu bilmediğini yaklaşık ispat ölçüsünde ispatlaması istenecektir. Yaklaşık ispat ⁵⁰⁴ ile borçlunun borca batık olduğu hakkında davalı üçüncü kişinin kuşkuya düşmesi için bir neden bulunmadığını, yani durumun böyle bir kuşku uyandırmadığını yahut da bu

⁴⁹⁹ bkz. s. 120 vd.

⁵⁰⁰ bkz. s. 33vd., 165 vd.

⁵⁰¹ bkz. s. 45 vd.

⁵⁰² bkz. s. 165 vd.

⁵⁰³ Nizam İpekçi, İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı, Adil Yayınevi, Ankara 2001, s. 823

⁵⁰⁴ Başözen, İlk Görünüş İspatı, s. 65; Karşlı, Medeni, s. 561; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 393; Muşul, Medeni, s. 327

kuşkunun doğduğunu fakat davalı üçüncü kişinin, gerekli özeni göstererek edindiği bilgi yüzünden ortadan kalktığını gösterir nitelikte olması gerekir⁵⁰⁵. Burada olumsuz bir durumun iptali söz konusu olmakla beraber ispat yükü iddia eden üçüncü kişidedir⁵⁰⁶. Üçüncü kişilere yukarıda belirtilen HMK'deki deliller ile iddiasını ispat etme hak ve yetkisine sahiptir.

Yargıtay kararında; “üçüncü kişinin, borçlunun mal kaçırma kastını bilecek ya da bilebilecek durumda olması⁵⁰⁷ gerektiği şeklinde karar vermiştir”.

C - Alacaklılara Zarar Verme Kastıyla Yapılan Tasarruflarda İspat ve Deliller

1 - İİK'nin 280. Maddesinin Birinci Fıkrasında İspat ve Deliller

Alacaklılara zarar verme kastıyla yapılan tasarrufların neler olduğu açıklamıştık⁵⁰⁸. İİK m. 280. sayılan durumlara varlığına istinaden açılan davalarda, davacıdan, olumsuz hususların ispatındaki güçlük dikkate alınarak tam bir ispat aranmayacak, borçlunun içinde bulunduğu mali durumun ve zarar verme kastının, işlemin diğer tarafınca bilindiği veya bilinmesi gereken açık emareler (dolaylı ispat veya ilk görünüş ispatı) ile yetinilerek, üçüncü kişinin, borçlunun durumunu bildiğini emare ispatı ölçüsünde ispatlaması istenecektir⁵⁰⁹. Örneğin borçlunun, alacaklılarına zarar vermek kastıyla, şirket hisselerini ortağına devretmesi, davacı bu durumda ortağı olan üçüncü kişinin borçlunun mali durumunu bildiğini hayat tecrübeleri, hayatığın olağan akışı gibi kavramlar ile her türlü delillerle ispat edebilir.

2 - İİK'nin 280. Maddesinin Üçüncü Fıkrasında İspat ve Deliller

Borçlunun, tasarruf yaptığı üçüncü kişilerin kanunda sayılan yakın akrabaları olması durumunda, birinci fıkrada belirtilen durumu bildikleri farz olunur şeklinde

⁵⁰⁵ **Muşul**, İcra, s. 1205; **Güneren**, İstihkak ve İptal Davası, s. 1134

⁵⁰⁶ **Güneren**, s. 1134; **Yıldırım**, İcra, s. 194; **Muşul**, İcra, s. 1205; **Uyar**, İptal Davaları, s. 91; **Akşener**, s. 781

⁵⁰⁷ **Y17HD.**, 23.02.2005 E. 2015/234, K. 2015/3159 S. Kararında; “... Davalılar arasında akrabalık, arkadaşlık, ticari ilişki gibi borçlunun mal kaçırma kastını 3. kişilerin bildiği ya da bilebilecek durumda olduklarını gösterir bir yakınlık da ispat edilememesine göre davanın kabulüne karar verilmesi isabetli değildir.” (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 27.08.2015)

⁵⁰⁸ **bkz.** s. 39 vd.

⁵⁰⁹ **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 397; **Başözen**, İlk Görünüş İspatı, s. 351; **Muşul**, Medeni, s. 325; **Atalay**, Emare İspatı, s. 18; **Yıldırım**, Sempozyum, s. 478

düzenleme ile davacı lehine olan varsayım (fiksiyon) bulunmaktadır. Davacı bu karine ⁵¹⁰ kapsamında ispat yükü altında olmayıp bilakis karinenin aksini iddia eden davalı, üçüncü kişiler, iddiasını ispatla yükümlüdürler.

Burda ki müessese varsayım (fiksiyondur) ⁵¹¹. Bu şekilde yapılan tasarruflarda; ispat külfeti davalı, üçüncü kişilerin üzerindedir. Üçüncü kişi aynı zamanda borçlunun yakını ise, borçlunun kastını bilmesi aranmaz. Bu nedenle, üçüncü kişi borçlunun zarar verme ya da kayırma kastını bilmediğini ispat sureti ile sorumluluktan kurtulması da mümkün değildir ⁵¹².

3 - İİK'nin 280. Maddesinin Dördüncü Fıkrasında İspat ve Deliller

Her ne kadar ilgili madde kapsamında, davacı (alacaklı) lehine getirilen kanuni karine bulunsa da, borçludan, ticari işletmeyi devralan üçüncü kişilere, yapılan tasarruflar bakımından kurtuluş kanıtı getirilmiştir. Davalı üçüncü kişi, devir, satış ve terk tarihinden en az üç ay evvel keyfiyeti yazılı olarak bildirdiğini veya Ticaret Sicil Gazetesiyle, bu mümkün olmadığı takdirde bütün alacaklıların öğrenebileceği şekilde munasip vasıtalar ile ilan ederse aksini ispatla ⁵¹³ aleyihe olan durumu çürütebilir.

Yargıtay kararında; "İİK'nin 280/3' e uygun şekilde satışı yapılmayan işletme devrinin iptale tabi olduğuna" ⁵¹⁴ karar vermiştir.

⁵¹⁰ Karşlı, Medeni, s. 558; Pekantez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 376; Muşul, Medeni, s. 327

⁵¹¹ bkz. s. 120 vd.

⁵¹² Ertekin/ Karataş, s. 192; Akşener, İptal Davaları, s. 790; Güneren, İptal Davaları, s. 1134

⁵¹³ Karşlı, Medeni, s. 561; Pekantez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 392; Alangoaya/ Yıldırım/ Deren- Yıldırım, s. 284

⁵¹⁴ Y17HD. , 10.03.2015 E. 13/21064, K. 15/4047 S. Kararında; "... İİK'nin 280/son fıkrasına göre ticari işletmenin veya işyerindeki mevcut ticari emtianın tamamını veya mühim bir kısmını devir veya satın alan yahut bir kısmını iktisapla beraber işyerini sonradan işgal eden kişinin, borçlunun alacaklılarını ızzar kastını bildiği ve borçlunun da bu hallerde ızzar kastıyla hareket ettiği kabul olunmasına bu karinenin, ancak iptal davasını açan alacaklıya devir, satış veya terk tarihinden en az üç ay evvel keyfiyetin yazılı olarak bildirildiğini veya ticari işletmenin bulunduğu yerde görülebilir levhaları asmakla beraber Ticaret Sicili Gazetesiyle; bu mümkün olmadığı takdirde bütün alacaklıların itilamı temin edecek şekilde munasip vasıtalarla ilan olduğunu ispatla çürütülebilmesine dava konusu fabrika binasının ticari işletme olduğu nazara alındığında davalı İsmail tarafından anılan madde gereklerine uygun bir alım yapılmadığı da açık olmasına davalı İbrahim'in de işyeri komşusu olan borçlu Kadir'in alacaklılarından mal kaçırmak ya da alacaklılarını ızzar kastı ile hareket ettiğini bilebilecek kişilerden olması nedeniyle tasarrufun iptali gerekeceği (İİK. 280/I)..." şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 27.08.2015)

D - Tasarrufun İptali Davalarında Senete Karşı Senetle İspat Kuralı

HMK’de senetle ispat zorunluluğuna ilişkin hükümler kamu düzenine ilişkin emredici değildir. Senetle ispat zorunluluğu, sadece hukuki işlemler hakkındadır. Hukuki işlemler sayılmayan hususlar, takdiri deliller ile ispatlanabilir. Senetle ispat kuralı, hukuki işlemlerin tarafları ile onların külli halefleri hakkında uygulanır. Üçüncü kişiler hakkında uygulanmaz. İki kişi arasındaki bir hukuki muameleyi üçüncü kişiler, her türlü delil ile ispat edebilir⁵¹⁵. Senet ile ispat mecburiyetinin istisnaları arasında hukuki işlemlere ve senetlere karşı üçüncü kişilerin muvazaa iddialarında tanık dinlenebilecektir (HMK m. 203/1-d).

HMK’nin 204. maddesi resmi senetlerin (ve resmi senet niteliğinde olan tapu kayıtlarının) ispat gücünü düzenlemekte olup; resmi senetlerin aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil olduklarını; yine 208. maddesinin 4. fıkrasında da; resmi senedin sahteliğinin iddiasının ancak ilgili evraka resmiyet kazandıran (somut olayda tapu dairesi ve görevlileri) kişiyi de taraf göstererek açacağı ayrı bir sahtelik davasında inceleneceğini açıkça karara bağlamıştır. Bu nedenle tapu kayıtları kesin delil ve resmi senet hükmünde olduğundan tapu kayıtlarında yapılan ödemelerin ayrıca başka delillerle ispatına gerek bulunmamaktadır⁵¹⁶.

Buna karşılık, taraflar gerek vergi mevzuatı gerekse başka nedenlerle ödemelerini sadece tapu dairesinde yapmamakta; özellikle tapu kayıtlarındaki resmi makamlarca belirlenen resmi rayiç değer üzerinde yapılan ödemelerin de davalılar tarafından genel hükümlere göre ispatı gerekir. Bu ispatın tanık delili ile yapılamayacaktır. Tapuda bedelin düşük gösterilmesinin tek başına iptal hakkı

---

⁵¹⁵ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 428; Muşul, Medeni, s. 338

⁵¹⁶ Muşul, İcra, s. 1491

vermeyeceği; mahkemece banka havalesi vs. şekillerde haricen ödeme bilgilerinin araştırılması gerektiği açıkça yer almaktadır⁵¹⁷.

Tasarrufun İptali davasında, delillerin takdirinin hakime ait olması ve bu delilleri serbestçe değerlendirme gibi kıstaslarda dikkate alındığında, HMK 203/1-d hükmü gereğince muvazaa iddialarında, senede karşı senetle ispat zorunluluğu aranmayıp yukarıda Yargıtay kararında da belirtilen tapu kayıtlarındaki resmi makamlarca belirlenen resmi rayiç değer üzerindeki yapılan ödemelerin ispatı dışında, diğer durumlarda tanık dinlenebilir. İki kişi arasındaki bir hukuki muameleyi üçüncü kişiler, her türlü delil ile ispat edebilir kuralı iptal davasında da uygulanacağı kanaatindeyiz.

III - TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ HÜKÜM VE SONUÇLARI

Tasarrufun iptali davasında, ikinci bölümde ayrıntılı şekilde anlattığımız genel dava şartları⁵¹⁸ yanında iptal davası için aranan özel dava şartlarına⁵¹⁹ ilişkin hususların bulunmaması örneğin görevli mahkemede dava açılmaması, aciz vesikası alınmadan açılan davalar için, usulden red kararı verilir. Görev ve yetki gibi hususlarda genel dava şartları içerisinde yer almakla birlikte, görev ve yetkinin hangi durumlarda ne şekilde aranacağı ve görev ve yetki ile ilgili meselelerde verilen mahkeme ilamlarına, davanın kabulü, reddi, taşınır, taşınmaz mal üzerindeki sonuçları, üçüncü kişilerin iyiniyetli olmaları halinde tanınan ayrıcalıklar, üçüncü kişiler üzerinde kararın etkileri, dava aleyhine sonuçlanan (davalıların, davacının) müracaat edeceği kanun yolları, doktrin ve Yargıtay içtihatları doğrultusunda izah edilecektir.

---

⁵¹⁷ **Y17HD.** , 14.05.2007 E. 2007/1713, K. 2007/1644 S. Kararında; “...Davalılardan Yakup, taşınmazı her ne kadar tapuda 4 milyar TL'ye satın aldığı görülmekte ise de, aslında bu alım için satıcıya 12 milyar TL ödediğini savunmuş ve buna ilişkin olarak Demirbank ile Finansbank'tan alınmış 2 adet banka ödeme dekontu ibraz etmiş, ancak davalının bu savunması üzerinde durulmamıştır. O halde, mahkemece davalı alıcının iddia ettiği gibi tapuda gösterilen değer dışında gerçek değerinin satıcıya ödendiği yönündeki savunması üzerinde durulmalı, davalının buna ilişkin banka hesap hareketleri, ödeme dekontları getirildikten sonra toplanan ve toplanacak tüm deliller birlikte değerlendirilerek hasıl olacak sonuca göre karar verilmelidir.” **Muşul**, İcra, s. 1491

⁵¹⁸ **bkz.** s. 51 vd.

⁵¹⁹ **bkz.** s. 86 vd.

HMK 294/1 maddesine göre hüküm; mahkeme, usule veya esasa ilişkin bir nihai kararla davayı sona erdirir. Yargılama sonunda uyuşmazlığın esası hakkında verilen nihai kararın hüküm olduğu şeklinde yasal düzenleme bulunmaktadır. Muhakemenin sonunda, tarafların iddia ve savunmalarını değerlendirerek uyuşmazlığa son verilmesini de hüküm denilir. Hüküm tasarrufun iptali davası niteliği itibariyle bir eda ve kişisel davadır. Aynı bir dava olmadığı konusunda, yargı kararlarında ve bilimsel görüşlerde birlik vardır⁵²⁰.

Bir alacaklının, açacağı iptal davasından diğer alacaklılar faydalanamayacağı gibi açılmış bulunan iptal davaları, halihazırda borçluya karşı var olan bir iptal davasından bahisle derdestlik ve kesin hüküm gibi sebepler nedeniyle kişi aleyhine sonuçlanmayacaktır⁵²¹. İptal davası sonucu, verilen ilamın icraya konulması için, kesinleşmesi şartı aranmaz. Verilen kararın temyizi genel hükümlere tabidir⁵²².

Tasarrufun iptali davası devam ederken davalılardan borçlu hakkında iflas kararı verilmesi davayı durdurmaz,⁵²³ Yargıtay kararında; “tasarrufun iptali davalarını da iflasın açılması ile durmayacak acele davadan”⁵²⁴ saymıştır.

Muşul ve Kuru; tasarrufun iptali davalarını acele dava kabul etmişler ve iflas kararı verilmesi ile durmayacağı görüşünü savunmuşlardır⁵²⁵. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi de kararında aynı görüştedir.

İK'nin 194. maddesinde: Acele haller müstesna olmak üzere müflisin davacı ve davalı olduğu hukuk davaları durur ve ancak alacaklıların ikinci toplanmasından on gün sonra devam olunabilir. Bu hüküm şeref ve haysiyete tecavülden, vücut üzerinde ika olunan zararlardan doğan tazminat davaları ile evlenme, ahvali şahsiye veya nafaka işlerine müteallik ihtilaflara, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerle ilgili olarak açılmış olan hukuk davalarına tatbik olunmaz. Dava durduğu müddetçe zamanaşımı ve hakkı düşüren müddetler işlemez.

---

⁵²⁰ Akşener, s. 415

⁵²¹ Uyar, İptal Davaları, s. 296

⁵²² Kuru, İcra, s. 3557

⁵²³ Muşul, İcra, s. 1564; Kuru, İcra, s. 1215

⁵²⁴ Y15HD. , 07.12.2006 E. 2006/7005, K. 2006/7169 (<http://www.turkhukuk sitesi.com.tr> E.T. 06.12.2014)

⁵²⁵ Muşul, İcra, s. 1564, Kuru, İcra s. 1215

Kanaatimizce de, tasarrufun iptal davalarını mutlak surette acele davalardan sayan yazarların görüşüne ve 15. Hukuk Dairesinin kararına katılmıyoruz. Tasarrufun iptali davasında, davalı üçüncü kişinin elinden çıkardığı malın değere konu edilmesi yani alacaklı seçim hakkını, kötü niyetli üçüncü kişinin elinden çıkardığı miktarı dava konusu seçip davaya bu şekilde devam etmesi durumunda, davalının iflas etmesinin bir önemi olmayacağından, iptal davası bu durumda acele dava niteliğini taşımaz. Genel kural; davalı borçlu hakkında iflasın açılması ile müflisin taraf olduğu hukuk davalarının ikinci alacaklılar toplantısından on gün sonrasına kadar durmasıdır.

İptal davalarının acele görülmesi gereken davalardan olduğu ilgili yasa maddesine açıkça belirtilmemiştir. Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin ilgili kararı dışında iptal davasını acele davalardan sayan başka kararı da yoktur. Yargıtay'ın 23, 19. Hukuk Dairelerinin kararlarında; itirazın iptali davasını (İİK m. 67), borçtan kurtulma davası (m. 69), menfi tespit davası veya istirdat davası (m. 72) borçlunun iflâsı ile sadece durur; fakat, iflâs kararının kesinleşmesi ile düşmez. Bilakis, bu davalara da, ikinci alacaklılar toplantısından on gün sonra devam edileceği⁵²⁶(m.

⁵²⁶ **Y23HD.**, 02.12.2013 E. 2013/6042, K. 2013/7639; S. Kararında; “.. Taraflar arasındaki asıl ve birleşen itirazın iptali ve menfi tespit davalarının yapılan yargılaması sonunda, Buna karşılık, iflâs kararının kesinleşmesi ile düşen icra takipleri (m. 193/1 ve 3) ile ilgili hukuk davaları, iflâs kararının kesinleşmesi ile düşmez; bu davalar, iflâsın açılması ile sadece durur. Buna göre, itirazın iptali davası, borçlunun iflâsı ile durur (m. 194). Buna göre itirazın iptali davası (m. 67), borçtan kurtulma davası (m. 69), menfi tespit davası veya istirdat davası (m. 72) borçlunun iflâsı ile sadece durur; fakat, iflâs kararının kesinleşmesi ile düşmez. Bilâkis, bu davalara da, ikinci alacaklılar toplantısından on gün sonra devam edilir (m. 194)...” (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 19.08.2015); **Y19 HD.**, 04.05.2009 E. 2009/2290, K. 2009/3932; 10.12.2014 E. 2014/12762, K.20 14/17773 S. Kararlarında; “... Mahkemece somut olay bakımından İİK'nin 194/1 maddesi hükmü gözetilerek ikinci alacaklılar toplantısı sonucu beklenip, bunun neticesine göre bir değerlendirme yapılarak davacının takibe konu alacağının iflas masasına kayıt edilmemesi halinde ise davanın kayıt kabul davasına dönüşeceği düşünülmeksizin eksik inceleme ile anılan yasa hükmü dikkate alınmadan yazılı şekilde hüküm tesisinde isabet görülmemiştir.” (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 19.08.2015); **YHGK.**, 08.11.2006 E. 06/14-661, K. 06/ 689 S. Kararında; “... İflas İdaresinin bu dava takip yetkisini kullanıp kullanmayacağını (yani davalara devam edip etmeyeceğini) tespit edebilmek için, ilk önce iflas organlarının oluşması ve her dava hakkında esaslı bilgi sahibi olunması gerekir. Bu ise, zaman isteyen bir husustur. İşte bu nedenle Kanun, müflisin taraf bulunduğu hukuk davalarının, iflasın açılması ile belli bir süre için durmasını kabul etmiştir (İİK m. 194). İflastan önce açılmış da devam eden, müflisin (davacı ve davalı olarak) taraf bulunduğu hukuk davaları iflasın açılması ile durur. Bu durma ikinci alacaklılar toplantısından (İİK. m. 237) on gün sonraya kadar devam eder; ancak, bundan sonra, duran hukuk davalarına devam edilebilir (İİK. m. 194/1). Yukarıdaki açıklamalar, iflas kararının kesinleşmiş olması hali içindir. Buna karşılık iflas kararı Yargıtay'ca bozulur ve bozma kararı kesinleşirse, (iflasın açılması ile) durmuş olan hukuk davalarına, (eski) müflis tarafından veya (eski) müflise karşı; kaldıkları yerden devam edilir. (Prof. Dr. Baki Kuru, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, s. 1029 vd). Somut olayda, davalı Almar Tarımsal Yatırım ve Pazarlama A.Ş. hakkında, İstanbul 9. Asliye Ticaret Mahkemesinin 12.10.2004 tarih, 2002/506 E. 2004/873

194) şeklinde kararları bulunmaktadır. Hakim, görülmekte olan dava durduğu takdirde verilecek hükmün faydasız kalacağı gerçeği göz önüne almalı, takdir hakkını bu yönde kullanmalı ve görülmesi gereken hallerden kabul edip yargılamaya devam etmelidir. Keza Yargıtay 9. HD bir kararında; “işçi alacaklarını acele davalardan”⁵²⁷ saymıştır.

Adi (yazılı) muhakeme usulüne tabi muvazaa davası ile basit muhakeme usulüne tabi iptal davası birlikte açılıp görülemez. Aksi halde, mahkemenin tefrik (ayırma) kararı vermesi gerekir⁵²⁸. Farklı usul kurallarını uygulandığı davaların birlikte görülmesinde fayda bulunmayıp bu davaların ayrı ve kendi usul kuralları çerçevesinde görülmesinde fayda vardır.

1 - Mahkemeden İstenilen Hukuki Himaye Türü Yönünden İptal Davasının Eda Davası Olması

Hukuk davalarının kendisine özgü isimleri vardır. Bu adlar, ilgili kanundan ya da niteliği gereği uygulamadaki kullanımdan kaynaklanmaktadır. Alacak davası, boşanma davası, tasarrufun iptali davaları vb. hukuk davaları, ayrıca belli bir ölçülere göre sınıflandırılır, gruplara ayrılırlar bu durumda hep pratik teorik sonuçları

---

sayılı kararı ile iflas kararı verildiği ve bu kararın henüz kesinleşmediği anlaşılmaktadır. O halde, anılan karar kesinleşirse olaya İcra İflas Kanununun 194. maddesi uygulanacağından, mahkemece belirtilen husus üzerinde durulmalı, iflas kararının akıbetine göre bir yol izlenmelidir. Yukarıda açıklanan nedenlerle, Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.” (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 19.08.2015)

⁵²⁷ **Y9HD.**, 27.05.2013 E. 2011/14887, K. 2013/15961 S. Kararında; “... İşçinin alacaklı olduğu iş hukukuna ilişkin bir dava, işçinin sosyal durumu itibarıyla İİK m. 194 gayesine uygun görülerek acele işlerden sayılmalı ve ikinci alacaklılar toplantısı beklenmeksizin yargılamaya devam edilmelidir. Bunun yanında kanunun lafzına göre davacıların müflise karşı davaya devam edeceği izlenimi hasıl olmakta ise de, masaya dahil mal ve haklar bakımından müflisin yetkisiz kalması keyfiyeti, kendisinin, müstacel de olsa bu davalara taraf olmaya devam etmesine manidir. Bu durum karşısında birinci alacaklılar toplantısı yapılmış ve iflas dairesi teşekkül etmişse, müstacel davalar ikinci alacaklılar toplantısı beklenmeden iflas idaresine karşı; birinci alacaklılar toplantısı henüz yapılmamış ve işin müstaceliyeti icabı iflas idaresinin seçimini dahi beklemeye durum müsait değilse, bu takdirde iflas dairesi müflisin yerini alarak davaya iflasın açılmasından önce davanın görüldüğü iş mahkemesinde devam olunur. Böylece işçinin alacağının tahsili amacıyla iş mahkemesinde açılan davadan sonra işverenin iflasına karar verilmesi mahkemenin görevini etkilemez ise de, işveren müflisin yerine geçecek olanı etkiler. İflas kararı verildikten sonra işçi işçilik haklarından doğan alacağının dayanağını ve miktarını iflas idaresine bildirir. Alacaklıların alacaklarını kaydettirmeleri için İİK'nin m. 219/2 öngörülen 1 aylık sürenin bitiminden sonra, iflas idaresi alacakların doğru olup olmadığını incelemeye başlar. Maddi yönden inceleme sonucu kabul edilen her alacak tespit edilen sıraya göre sıra cetveline kaydedilir.” (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 19.08.2015)

⁵²⁸ Yargıtay **İDD.** 26.09.1970 Tarih, E. 70/6897, K.70/8884, S. , 1970, C. 5, s. 203

vardır. Genel olarak kabul edildiği üzere, davalar mahkemeden istenen hukuki himayeye göre; eda davası, tespit davası, yenilik doğuran (inşai) dava, dava dilekçesinde istenilen talebin niceliğine göre tam dava, kısmi dava, dava yığılması, seçimlik dava, terditli dava, asıl dava karşılık dava, dava konusu niteliğine göre mal varlığı davası ve şahıs varlığı davası; dava konusu mala göre taşınır mal davası taşınmaz mal davası, belirsiz alacak davası⁵²⁹ vb. davalar bulunmaktadır.

Eda (edim, ifa) davası, davacının dava dilekçesinin talep sonucunda davalının bir şey vermesi veya yapması gibi (olumlu) bir edimde bulunmasını veya bir şey yapmamasını (olumsuz davranmasını) istediği davadır⁵³⁰. HMK'nin m. 105. göre: Eda davası yoluyla mahkemeden, davalının, bir şeyi vermeye veya yapmaya yahut yapmamaya mahkûm edilmesi talep edilir. Örneğin davalının taşınmazın tahliye etmesine (yapmak), satış bedeli olan 10.000 T.L ödenmesini istemek, gürültü yapmamasına karar verilmesini istemek gibi davacının, eda davası, açmakta hukuki yararı bulunması gerekir⁵³¹.

Hükümet gerekçesinde: bu madde hukuk uygulaması bakımından son derece önem taşıyan ve sıklıkla kendisine müracaat edilen bir dava çeşidi olan eda davalarına ilişkin genel bir düzenleme getirilmiştir. Eda davaları, davalının bir şey vermeye veya yapmaya yahut yapmamaya mahkum edilmesini hedefleyen bir dava çeşididir. Buradaki yapmamaya ibaresinin kapsamına bir şey yapmaktan kaçınma eski deyişle içtinap etme hali de dahildir⁵³².

Eda davasını, doktrinde olumlu veya olumsuz tanım yer almaktadır. Hukuki yarar, olumlu eda davasında, muaccel bir edim talebinin ileri sürülmesinden doğmaktadır. Davalı, kendisine karşı dava açılmasına sebebiyet vermediğini, çünkü ileri sürülen talebi inkar etmediğini iddia ediyorsa, eda davası açmak için hukuki menfaat söz konusu olmaz. Olumsuz eda davalarında da hukuki menfaat şartı araştırılmalıdır. Bu tür davaların temelinde hukukun korunan mutlak hak varsa, örneğin mülkiyet hakkına dayalı olarak üçüncü kişiden mülkiyetini ihlal eden eylem

---

⁵²⁹ **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 724; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 250; **Muşul**, Medeni, s. 127, 128; Mustafa **Kılıçoğlu**, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu El Şerhi, Legal Yayınevi, İstanbul 2012, s. 563; Ömer Uğur **Gençcan**, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yorumu, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s. 495

⁵³⁰ **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 725; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 250; **Muşul**, Medeni, s. 127, 128

⁵³¹ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Hukuk, s. 262; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 250; **Muşul**, Medeni, s. 127, 128

⁵³² <http://www.turkhukuksitesi.com.tr>. E.T. 23.11.2014

ve işlemlerinden kaçınılmasını isteniyorsa hukuki menfaat şartı da pek problem arz etmeyecektir⁵³³.

Haciz isteme yetkisi doğmuş iken ayrıca “eda davası açmada hukuki yararın bulunmaması”⁵³⁴ şeklinde Yargıtay kararı bulunmaktadır.

Günümüzde, hukuk yargılamasının amacı, doğru, adaletli karar vermek olduğu kabul edilmektedir. Kararın adaletli olması ise, kararın, davanın tarafları arasında uyuşmazlığı, tarafları tatmin eder biçimde ortadan kaldırılmasının yanında ve ondan çok daha önemli olarak, toplum barışını sağlamaya yönelik olması demek olduğu; bunun içinde, kararın maddi gerçeği yansıtması ve yapılan yargılamanın ucuz, basit ve çabuk olması gerekir⁵³⁵.

Medeni Usul Hukukunda hukuki yarar, mahkemeden hukuksal korunma isteme ile bir davanın açılabilmesi için davacının bu davayı açmakta (veya mahkemeden hukuksal korunma istemekte) bir çıkarının bulunması gerektiğine ilişkin ilke anlamına gelir. Davacının, dava açmakta hukuk kuralları tarafından haklı bulunan (korunan) bir yararı olmalı, hakkını elde edilebilmesi için mahkeme kararına ihtiyacı bulunmalı ve davacı mahkemeyi gereksiz yere uğraştırmamalıdır. Öte yandan bu yararın, hukuki ve meşru, doğrudan ve kişisel, doğmuş ve güncel olması gerekir⁵³⁶.

Eda davası ile yalnız, maddi hukuka ilişkin bir talep hakkının yerine getirilmesi istenir ve bu çeşit davalara, maddi hukuk anlamında talep hakkı esas teşkil eder. Bu çerçevede, eda davalarında davacının talep sonucu, davalının bir şeyi yapmaya ya da bir şey vermeye veya bir şeyi yapmamaya mahkum edilmesidir⁵³⁷.

Bir para alacağı için ilamsız icra takibi yapmış ve borçlunun itiraz etmemiş veya itirazın kaldırılmış olması nedeniyle icra takibi kesinleşmiş olan alacaklının, artık aynı alacak için eda davası açmasında hukuki yarar yoktur. Çünkü alacaklı, dava açsa bile dava sonucunda alacağı ilamı da icraya koyacak ve borcun ödenmemesi halinde, haciz isteyebilecektir. Oysa burada ilamsız icra takibinin kesinleşmiş olması nedeniyle, alacaklının haciz isteme yetkisi doğmuş durumdadır.

---

⁵³³ Kılıçoğlu, s. 564

⁵³⁴ Y11HD. , 07.05.2009 E. 2008/13486, K. 2009/5491. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 24.11.2014)

⁵³⁵ Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 6-7;

⁵³⁶ Emel Hanağası, Davada Menfaat, Yetkin Yayınevi, Ankara 2009, s. 7.

⁵³⁷ Saim Üstündağ, Medeni Yargılama Hukuku, C. 1-2, Nadir Yayınları, İstanbul 1997. s. 274, 314.

Yani, alacaklı dava ile erişebileceği amaca, esasen ulaşmış durumdadır. Bu nedenle, alacaklının (buna rağmen) alacak davası açmasında, korunmaya değer hiçbir hukuki yarar yoktur⁵³⁸. Bununla birlikte, “alacaklı yapmış olduğu icra takibi henüz kesinleşmeden, borçluya karşı bir alacak davası açabilir”⁵³⁹.

Malların, marka hakkına tecavüz oluşturan taklit ürün oldukları iddiasıyla ceza mahkemesinin iade kararında doğacak muarazanın men’ine yönelik dava eda davası niteliğindedir⁵⁴⁰.

İptal davası, genel mahkemelerde açılan bir eda davası niteliğindedir⁵⁴¹. Bu davanın inşai nitelikte olduğu yolunda da görüşlerde mevcuttur. Ancak maddi hukukta, iptal davasıyla kullanılabilen bir inşai hak düzenlenmediği gibi, iptal hükmü ile borçlu ve üçüncü bakımından, maddi hukuka ilişkin yeni bir sonuç doğmamakta, sadece üçüncü kişiye, takibe katılma yükümlülüğü yüklenmektedir⁵⁴².

İnşai dava görüşü Alman doktrininde yer almıştır. Tuhr’a göre, iptal davası inşai bir davadır. Bu davanın temelinde kullanılmalarıyla bir hakkı veya hukuki ilişkiyi ortadan kaldıran inşai haklar olarak nitelendirilebileceğimiz bozucu inşai haklar yer almaktadır⁵⁴³. Ülkemizde ki yazarlardan Önen’e göre, iptal davası esas itibariyle, hukuki durumda ortaya koyduğu bozucu nitelikte değişiklik nedeniyle, inşai özellik taşır ve buradaki iade yükümlülüğü, iptalin doğal bir sonucu, uzantısıdır⁵⁴⁴ görüşünü savunmaktadır.

Eda davası görüşünü savunan yazarlardan Uyar’a göre; iptal davasının amacı ve sonucu; dava konusu malı sadece cebri icra bakımından sanki borçlunun malvarlığında kalmışçasına, nispi bir güç ve etkiyle alacaklıların, iflasta iflas masasının takip (el uzatma) alanına sokmaktır. Bu niteliği ile söz konusu iptal hakkı, inşai hak olmayıp, kuruluşundan beri geçerli bir hukuki işlemi, cebri icra alanına özgü kalmak koşuluyla, tasfiye etmeye yönelik bir nispi talep hakkıdır⁵⁴⁵.

⁵³⁸ Arslan/ Yılmaz/ Kuru, Medeni, s. 256; Üstündağ, s. 278

⁵³⁹ YHGK. , 17.01.1970 Tarih, E. 69/9-587, K.. 70/37 Kılıçoğlu, s. 568

⁵⁴⁰ Gençcan, s. 495

⁵⁴¹ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 502; Muşul, Medeni, s. 127

⁵⁴² Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 502; Muşul, Medeni, s. 128

⁵⁴³ Von Tuhr, (Çev. Cevat Edege), Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C. 1-2, 2. Baskı, Ankara 1983, s. 272 Naklen Yıldırım, İcra, s. 26

⁵⁴⁴ Önen, s. 74

⁵⁴⁵ Uyar, Hukuki Nitelik, s. 575

Eda davası görüşünü savunan Atalay'a göre; maddi hukukta iptal davasıyla kullanılabilir bir inşai hakkın düzenlenmediğini, iptal hükmüyle, borçlu ve üçüncü kişi bakımından maddi hukuka ilişkin yeni bir sonucun doğmadığını, sadece üçüncü kişiye takibe katılma yükümlülüğünün yüklendiğini, bu nedenle iptal davasının bir inşai dava olarak ve temelindeki iptal ettirme hakkının inşai bir hak olarak kabulünün mümkün olmadığını⁵⁴⁶ belirtmiştir.

İptal davasının amacı ve sonucu da göz önüne alındığında, iptal davasının inşai bir dava değil, aksine eda davası olduğu gerçeği daha iyi anlaşılacaktır⁵⁴⁷.

Borçlunun, üçüncü kişilerle hileli işlemlere girişip, alacaklının alacağını almasını tehlikeye düşürür biçimde davranması durumunda, bunu engellemek için eda davası niteliğinde iptal davası açılabilir. Açılan iptal davasında, hileli işleme konu mal, hak ya da alacak borçlunun malvarlığına geri dönmeye karar verilmemekte, sadece verilecek bir eda hükmü ile alacaklının alacağı oranında, borçluyla üçüncü kişi arasındaki tasarrufun iptaliyle bu tasarrufun konusunun, alacaklının takip sahasına sokulup alacağın tahsili amaçlanmaktadır. Davanın sonucunda, verilecek kabul kararıyla da iptal davasının amacı gerçekleşmiş olmaktadır. Yine iptal davasını eda davası kabul eden yazarlar arasında T. Uyar, A. Uyar, C. Uyar, Pekcanitez, Atalay, Özkes, Gençcan'da bulunmaktadır⁵⁴⁸.

Kanaatimizce de, tasarrufun iptali davasını, uygulamada ve teoride çoğunluğun kabul ettiği üzere, eda davası niteliğinde kişisel dava olduğunu, kabul eden yazarların görüşlerine katılıyoruz.

2 - Tasarrufun İptal Davasının Kabulü Kararı ve Sonuçları

Tasarrufun iptal davasına mahkemece (veya iptal davası istihkak davasına karşılık dava olarak açılmışsa icra mahkemesince), yapılan yargılama sonunda, iki nedenle davanın kabulü kararı verebilir.

---

⁵⁴⁶ Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, Medeni, s. 502

⁵⁴⁷ Umar, s. 20

⁵⁴⁸ Umar, s. 20; Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, Medeni, s. 502; T. Uyar /A. Uyar / C. Uyar, s. 16, 59; Gençcan, s. 495

İptal davasının sonucunun, yasal dayanak maddesi ise İİK'nin m. 283. düzenlenmiştir⁵⁴⁹. İptal davası kazanıldığı takdirde, davacı, dava konusu mal üzerinde, sanki o mal hala borçlunun malvarlığında imiş gibi, cebri icra yolu ile alacağını almak yetkisini elde eder. Dava konusu mal, iptal kararı ile borçlunun mülkiyetine dönmaz. Üçüncü kişi yine malik olmakta devam eder. Bu husus, iptal davasının aynı bir dava olmayıp, kişisel bir dava olmasının sonucudur⁵⁵⁰.

Yargıtay kararlarında; “tasarrufun iptali davası sonucunda, davalı borçlu tarafından, icra dosyasındaki alacağın diğer davalı üçüncü kişi oğluna yapılmış olan temlikin iptaline, karar verilmesi halinde, mahkemece temlik edilen tutarın, davacının alacak ve eklentileri ile sınırlı olarak davalılardan değil sadece davalı üçüncü kişiden tahsiline şeklinde hüküm vermiştir”⁵⁵¹. “İptal isteminin kabul edilmesi halinde, dava konusu tasarrufun tümünün değil takip konusu alacak miktarı ile sınırlı olarak ya da takip konusu alacak ve eklentilerine faiz, masraf gibi yetecek oranda”⁵⁵² iptaline karar verilir. “Tasarrufun iptali davaları sonucunda kurulacak hükümde iptal edilen tasarrufun hangi takiplerdeki alacak ve ferilerini kapsadığı”⁵⁵³ açıkça belirtilmelidir.

a - Davalının Davayı Kabul Etmesi

İptal davasında, davalıların her biri davayı kabul edebilir. Davalı üçüncü kişi veya şeyi üçüncü kişiden devralan kişi iptal davasını kabul edebilir. Bu durumda, iptal davası sona erer. Çünkü kabul HMK'nin 308. maddesi uyarınca kesin hüküm

⁵⁴⁹ İİK 283 maddesi: Davacı, iptal davası sabit olduğu takdirde, bu davaya konu teşkil eden mal üzerinde cebri icra yolu ile, hakkını almak yetkisini elde eder ve davanın konusu taşınmazsa, davalı üçüncü kişi üzerindeki kaydın tashihi mahal olmadan taşınmazın haciz ve satışını isteyebilir.

İptal davası, üçüncü kişinin elinden çıkarmış olduğu mallar yerine geçen değere taalluk ediyorsa, bu değer nispetinde üçüncü kişi nakden tazmine (davacının alacağından fazla olmamak üzere) mahkum edilir.

İptal davası üzerine üçüncü kişi de, mamelekinde hasıl olacak eksikliğin borçludan tahsilini aynı davada isteyebilir. Bu talep, iptal davasının tefrik edilerek daha önce hükme bağlanmasına mani değildir.

İptal davasını kaybeden üçüncü kişi, karşılık olarak şeyi veya bedelini borçludan veya iflas masasından geri isteyebilir.

Batıl bir tasarruf neticesinde kendisine ödetilen şeyi geri veren alacaklı eski haklarını muhafaza eder. Kendisine başı yapılan iyiniyetli ise yalnız dava zamanında elinde bulunan miktarı geri vermeye mecburdur.

⁵⁵⁰ **Muşul**, İcra, s. 237; **Kuru**, İcra El Kitabı, s. 1402; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, İcra, s. 611; **T. Uyar/ A. Uyar/ C. Uyar**, İptal Davaları, s. 2013; **Pekcanitez/ Atalay/ Özkan/ Özekes**, İcra, s. 581; **Güneren**, İptal Davaları, s. 1009

⁵⁵¹ **Y17HD.**, 04.06.2009 E. 2009/ 2712, K. 2009/4091 ([http:// www.uyap.gov.tr](http://www.uyap.gov.tr). E.T. 07.02.2015)

⁵⁵² **Y17HD.**, 15.06.2010 E. 2010/3835, K. 2010/5516 ([http:// www.uyap.gov.tr](http://www.uyap.gov.tr). E.T. 07.02.2015)

⁵⁵³ **Y17HD.**, 2.11.2009 E. 2009/ 3250, K. 2009/6986 ([http:// www.uyap.gov.tr](http://www.uyap.gov.tr). E.T. 07.02.2015)

sonuçlarını doğurur. Davalı, mala sahip olan üçüncü kişi davayı kabul ederse, mahkemece (veya icra mahkemesince) davalının kabulü nedeniyle iptal davasının kabulüne, dava konusu tasarrufun alacak ve eklentileriyle sınırlı olarak iptaline karar verilir. Ancak davalı borçlunun, davayı kabul etmesi, davayı sonuçlandırmaz. Diğer davalı üçüncü kişi hakkında yargılamaya devam edilir⁵⁵⁴.

Borçlu ile üçüncü kişi, arasında şekli anlamda dava arkadaşlığı söz konusu olduğundan davalılardan her biri tek başına davayı kabul edebilir. Ancak davayı kabul eden borçlu ise bu üçüncü kişiyi etkilemez ona karşı davaya devam edilir⁵⁵⁵.

Davayı kabul eden üçüncü kişi ise o zaman dava konusu tasarrufun iptaline karar verilir. Çünkü iptal davasının amacı, davacı alacaklının dava konusu malın bedelinden alacağını almasını sağlamaktır. Bunun doğrudan doğruya muhatabı ise, iptale tabi tasarruf ile malın mülkiyetine geçtiği üçüncü⁵⁵⁶ kişidir.

Davalı borçlunun dışında, birden fazla davalı üçüncü kişilerin olması halinde dava ne şekilde sonuçlanır ?

Üçüncü kişiler arasında zorunlu dava arkadaşlığı (miras, adi ortaklık gibi) varsa davalı üçüncü kişilerin hepsinin davayı kabul ederse tasarrufun iptaline karar verilir. Davalı üçüncü kişiler arasında zorunlu dava arkadaşlığı yok ise; dava konusu malı elinde bulundurmayan üçüncü kişilerin davayı kabul etmesi diğerlerini bağlamaz. Davacı (alacaklı) bu durumda, davayı kabul eden (dava konusu malı elinde bulundurmayan) üçüncü kişilere karşı seçimlik haklarından olan tazminat davasına dönüştürme tercihini kullanabileceği gibi diğer tercihi olan, davayı kabul etmeyen malı elinde bulunduran üçüncü kişiye karşı iptal davasına devam etme tercihini kullanabileceği görüşünderiz.

b - Davanın Esastan Kabulü

Tasarruf iptal davasına bakan mahkemece (veya istihkak davasına karşılık dava olarak açılmışsa icra mahkemesince), taraflarca gösterilen kanıtlar toplandıktan sonra yapılan inceleme ve değerlendirme sonucu, davacı alacaklının haklı olduğu

---

⁵⁵⁴ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 476; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 494; Üstündağ, s. 559; Önen, s. 28; Güneren, İptal avararı, s. 1161

⁵⁵⁵ Kuru, Hukuk, s. 3555; Muşul, İcra, s. 1209

⁵⁵⁶ Muşul, Medeni, s. 1209; Kuru, Hukuk, s. 3555

kanısına varılırsa, davanın kabulüne karar verilir. Bu karar iptal davasının esastan kabulü niteliğindedir⁵⁵⁷.

Haciz yolu ile yapılan takipte, iptal davasının kabulü kararında, dava konusu tasarrufun alacaklının alacağı oranında iptaline karar verilmesi gerekli ve yeterlidir. Davanın kabulü kararı ile, dava konusu mal borçlunun mülkiyetine geri dönmez. Davalı üçüncü kişi, yine o malın maliki olarak kalmakta devam eder. İptal davasını kazanan alacaklı, bununla tasarruf konusu mal sanki borçlunun mülkiyetindeymiş gibi, onu haczettirmek hak ve yetkisine sahip olur⁵⁵⁸.

İptal davası sabit olduğu takdirde, davacıya davaya konu teşkil eden mal üzerinde cebri icra yolu ile, hakkını almak yetkisini elde eder. Eğer davacı alacaklı dışında başka alacaklılar olsa bile artan bu parayı haczettirip alma hakları bulunmamaktadır⁵⁵⁹.

Davalı üçüncü kişinin alacaklıları, geriye artan ve davalı üçüncü kişiye ödenmesi gereken bu paraya haciz koydurabilirler. Buna karşılık, davalı üçüncü kişinin alacaklıları, iptal davasını aşmış ve kazanmış olan alacaklının haczine iştirak edemezler. Çünkü hacze iştirak bir borçlunun birden fazla alacaklısı arasında söz konusu olur. İptal davasını açan alacaklı, kendi borçlusundan alacaklıdır. Borçlu alacaklısından mal kaçırmak için taşınmazını üçüncü kişiye satmıştır. Alacaklı üçüncü kişi ve borçlu aleyhine iptal davası açmış ve mahkeme taşınmaz satışının iptaline karar vermiştir. Bu iptal kararı ile varsa alacaklının koydurmuş olduğu ihtiyati haciz kararı kesin hacze dönüşmüştür⁵⁶⁰.

Davacı alacaklı, iptal davasını açarken (veya dava sırasında) ibraz ettiği aciz belgesindeki alaktan başka bir (ikinci) alacağı varsa bu alacağı için iptal davasında, verilen iptal kararından faydalanamaz. Alacaklının o ikinci alacağı için de ayrı bir iptal davası açması gerekir; bu ikinci iptal davasına karşı, birinci davada verilen iptal kararından bahisle kesin hüküm itirazında bulunamaz. Çünkü iki iptal davasının konuları değişiktir (birinci iptal kararı, yalnız davacının dava konusu yaptığı alacağı ile sınırlıdır; davacının ikinci alacağını kapsamamaktadır⁵⁶¹).

---

⁵⁵⁷ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 464; Ertekin/ Karataş, s. 235; Güneren, İptal Davaları, s. 1161; Akşener, s. 485

⁵⁵⁸ Ertekin/ Karataş, s. 238; Akşener, s. 485; Kuru, Hukuk, s. 1435

⁵⁵⁹ Akşener, s. 487; Ertekin/ Karataş, s. 238; Kuru, Hukuk, s. 485

⁵⁶⁰ Kuru, s. 1437; Akşener, s. 487; Ertekin/ Karataş, s. 238

⁵⁶¹ Kuru, s. 1436

3- Üçüncü Kişinin, Elinde Bulunan Taşınır Mala, İlişkin İptal Davasının Kabulü Kararı

Davalı üçüncü kişinin, elinde bulunan ve konusu taşınır mal olan iptal davası, kabul edilirse, takip konusu alacak ve eklentileri toplamı ile sınırlı olarak, dava konusu tasarrufun iptaline karar verilir. Çünkü dava sabit olursa, yasa uyarınca, alacaklı, dava konusu mal üzerinde cebri icra yoluyla alacağını alma yetkisi kazanır (İİK m. 283/1). Örneğin davacı alacaklı, borçlunun üçüncü kişiye araç satışına ilişkin tasarrufun iptalini istemiş ve sonuçta davacı haklı görülerek dava kabul edilmişse, davalı borçlunun diğer davalı üçüncü kişiyle marka aracın satışına ilişkin yapmış olduğu tasarrufu işlemin takip konusu alacak ve eklentileri (faiz ve masraf) toplamı ile sınırlı olarak iptaline, alacaklıya satış konusu aracın haciz ve satış yetkisi tanınmasına karar verilebilir⁵⁶². Alacaklı aldığı ilamı, asıl takip dosyasına koyarak, taşınırın haczini ister. Taşınır mal, davalı, üçüncü kişinin elinde bulunmazsa, o zaman İİK m. 24/4 - 6 hükümleri uygulanarak, malın değeri, üçüncü kişiden haciz yolu ile tahsil edilir.

Yargıtay kararında; “borçlunun, lehtarı bulunduğu çek ve bono gibi kambiyo senedinin aslında alacaklı olmayan üçüncü kişiye, karşılıksız olarak ciro edilmesi nedeniyle açılan iptal davası kabul edilir ve sonuçta yalnız ciro işlemine ilişkin tasarrufun iptaline karar verilirse, bu karar doğru olmakla birlikte infaz yeteneği yoktur. Çünkü bono ve çek bedeli üçüncü kişi tarafından tahsil edilmiş olabilir. Bu nedenle, hüküm sonucunda, ciro işleminin iptali yanında, davalı üçüncü kişi, kendisine ciro edilen çeki ve bonoyu takibe koyarak alacağı tahsil etmişse iptal davası İİK m. 283/2 uyarınca elden çıkarılan değere dönüşeceğinden icra takibine konulan alacağın asıl ve eklentileri toplamını geçmemek üzere, çek ve bonodaki bedelin davacı alacaklıya, borçlunun bono ve çek keşidecisinden olacağı alacağı üzerine haciz koyma hakkı tanınmasına (İİK m. 89) karar verilmelidir”⁵⁶³.

Taşınır mala ilişkin tasarruf “ iptal kararı (ilamı) kesinleşmesi beklenmeden, asıl takip dosyasına konularak, malın haciz ve satışı istenebilir⁵⁶⁴.

⁵⁶² Coşkun, s. 412; Güneren, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1163

⁵⁶³ Y15HD. , 25.06.2002 E. 2002/2351, K.. 2002/346 (<http://sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 07.02.2015)

⁵⁶⁴ Uyar, İptal Davaları, s. 294

Muvazaa, nedenine dayalı tasarrufun iptali davaları, sonucunda verilen kararları temyizen inceleyen 4. Hukuk Dairesi'ne göre; "tasarrufun (satışın) iptaline gerek olmadan, dava konusu taşınmazların, taşınırınların davacı (alacaklı) tarafından alacakları ile sınırlı olarak haciz ve satışlarının istenebilmesine" şeklinde karar verdiği görülmektedir⁵⁶⁵. "Tasarrufun iptali davasının kabulü halinde, mahkemece tasarrufun iptalinden başka, ayrıca tasarruf konusu malın haczine"⁵⁶⁶de karar verilemez.

Davacı (alacaklı), dava konusu malın haciz ve satışını, yeni bir takip yapmaksızın aynı takip dosyası üzerinden ister. Ayrıca, alacaklının İİK m. 143/3 göre bir senelik süreye de uyması zorunlu değildir. Başka bir deyişle aciz belgesine dayanarak açtığı iptal davasını kazanan alacaklının, dava konusu malın haciz ve satışını isteyebilmesi için, yeni bir takip yapmasına (borçluya yeni bir ödeme emri göndermeden kazandığı iptal davası sonucunda aldığı ilâmı icra dairesine vererek, aynı takip dosyası üzerinden dava konusu malın haciz ve satışını⁵⁶⁷ isteyebilir.

Yargıtay kararlarında; "iptal davası kesin aciz vesikasına İİK m. 143. dayanılarak açılmış dava süresince, kesin aciz vesikasına bağlanmış olacak için faiz işlemeye devam eder. Yani, bu durumda İİK m. 143/4 hükmü uygulanmaz. Tasarrufun iptali davası sonucunda, mahkemece % 20 tazminata hükmedilemez". "İptal davasına konu malın borçlu veya lehine tasarrufta bulunan üçüncü kişinin elinden çıktığı sabit olmadıkça, iptal kararı yerine tazminata hükmedilemez"⁵⁶⁸. "Borçlunun, üçüncü kişiyle yaptığı işyeri devri sözleşmesi takip konusu alacak ve eklentileriyle sınırlı olarak iptali yerine işyeri devri sözleşmesinin hükümsüzlüğüne karar verilmesiyle yetinilmesi doğru değildir⁵⁶⁹. "Tasarrufun takip dosyasındaki alacak ve ferileri kapsar şekilde iptali ile yetinilmesi gerekirken, borçlunun taraf olmadığı icra takip dosyalarını da kapsar şekilde tasarrufların iptaline karar verilmesi yanlıştır"⁵⁷⁰.

⁵⁶⁵ **Y17HD.**, 11.02.2008 E. 2008/5526, K. 2008/512 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 08.02.2015)

⁵⁶⁶ **Y15HD.**, 15.12.1997 E. 1997/5197, K.. 1999/5407 T. Uyar / C. Uyar/ A. Uyar, s. 1164

⁵⁶⁷ **Kuru**, Hukuk, s. 1537; **Kuru**, El Kitabı, s. 1224

⁵⁶⁸ **Y15HD.**, 19.06.1996 E. 1996/3145, K. 1996/3489 **Coşkun**, İptal ve Diğer Davalar, s. 897

⁵⁶⁹ **Y21HD.**, 20.10.2003 E. 2003/7451, K..2003/8184 (<http://sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 07.02.2015)

⁵⁷⁰ **Y15HD.**, 30.09.1999 E. 1999/1816, K.. 1999/2423 (<http://turkhukuk sitesi.com.tr> E.T. 07.02.2015)

4 - Üçüncü Kişinin Elinde Bulunan Taşınmaz Mala İlişkin İptal Davasının Kabulü Kararı

Hacizde, iptal davasını kazanan (davacı) alacaklı, aciz belgesinin verildiği takip dosyasında, iptaline karar verilen tasarruf konusu (taşınır veya taşınmaz) mal borçlunun gibi haczettirir. Bunun için davacı alacaklının, üçüncü kişiye karşı yeni bir icra takibi yapmasına ve İİK m. 143/3 süreye uymasına gerek yoktur. İptal davasının kabulüne ilişkin ilamı icra dairesine vererek, aynı takip dosyasından, iptaline karar verilen tasarruf konusu malın haczini ve satışını ister⁵⁷¹. Yasal düzenleme uyarınca, üçüncü kişiye ait tapu kaydının iptal ve borçlu adına tescili şeklinde, tasarrufa konu malın mülkiyetini değiştirici nitelikte karar verilemez. Çünkü, iptal davaları aynı değil borçlunun yaptığı tasarrufların alacaklıya karşı geçersiz olduğunun tespitine ilişkin kişisel bir davadır⁵⁷².

Yargıtay kararında; “Alacaklı tarafından, sahip olduğu taşınmazı (taşınmazları), üçüncü kişilere devretmiş olan borçlulara karşı, bu devir işlemlerinin iptali için tasarrufun iptali davası açılmış ise alacaklı, davalı üçüncü kişi üzerinde ki kaydın düzeltilmesine terkinine gerek olmadan o taşınmazın haczini ve satışını talep edebilir”⁵⁷³.

Borçlu, iptal konusu tasarruf ile iştirak halinde malik bulunduğu bir malı, diğer paydaşlarla birlikte üçüncü kişiye satmış ise, ancak borçlunun payı için iptal kararı verilebilir ve alacaklıda yalnız iptal edilen borçlu payı üzerinde cebri icra hakkını kazanır⁵⁷⁴. Yargıtay kararlarında; “daha sonra iflasına karar verilen ve hakkındaki iflas kararı kesinleşen borçlu tarafından, davalı üçüncü kişiye satılan taşınmaz hakkında, kamu alacağından dolayı açılan tasarrufun iptali davası sonucunda, mahkemece iptal koşulları oluşan taşınmazın iflas masasına kayıt edilmesine karar vermesi gerekir”⁵⁷⁵. “Dava konusu gemilerin, üçüncü kişilerin elinde iken cebri icra yolu ile satılmış ve üçüncü kişiye bu satıştan sonra hiçbir şey kalmamış olması halinde, mahkemece konusuz kalan dava hakkında bir karar

⁵⁷¹ Kuru, Hukuk, s. 1435

⁵⁷² Coşkun, s. 415; Güneren, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1165

⁵⁷³ Y19HD. , 30.09.2004 E. 2004/10673, K. 2004/9424 (<http://www.siinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 24.11.2014)

⁵⁷⁴ Senai Olgaç, Yargıtay İçtihatlarının Işığı Altında İcra ve İflas Kanunda İptal Davaları, 1974, s. 479

⁵⁷⁵ Y17HD. , 27.11.2008 E. 2008/715, K. 2008/838 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 24.11.2014)

verilmesine yer olmadığına şeklinde karar verilmesi gerekeceği”⁵⁷⁶ yönünde karar verilmiştir. “Dava konusu kooperatif hissesinin malikinin davalının borçlu olduğunun tespiti”⁵⁷⁷ şeklinde karar verilemez.

Borçlu tarafından dava konusu taşınmazın çıplak mülkiyetinin kızına borçlanmadan önce, “intifa hakkının da borçlanmadan sonra kızına tanımış olması halinde mahkemece her iki tasarrufun birlikte iptaline karar verilemeyip sadece borçlanmadan sonraki dönemde yapılan intifa hakkının tanınmasına (devrine) ilişkin tasarrufun iptaline” karar verilmesi gerektiği şeklinde, Yargıtay kararları⁵⁷⁸ bulunmaktadır. “İcra takibini sonuçsuz bırakmak için, taşınmazdaki payını üçüncü kişiye satması halinde, şuf’a hakkını kullanan hissedarın, alacaklının açtığı tasarrufun iptali davasına müdahil olarak katılabileceklerini, bu durumda tasarrufun iptali davası bedele dönüştüğü için, şuf’a hakkının kullanıldığı tarih itibariyle, hisselerin bedelinin serbest piyasa rayicine göre belirlenmesi ve bu bedelin, taşınmazları borçludan satın alan davalıdan alınmak suretiyle”⁵⁷⁹, alacaklı olan davacıya ödenmesine karar verilmiştir.

5 - Üçüncü Kişinin Elinden Çıkardığı Mala İlişkin İptal Davasının Kabulü

Dava konusu mal, alacak veya hakkı borçludan devralan üçüncü kişi, bunları dava sırasında (hatta davadan önce) bir başkasına satmak, bağışlamak gibi tasarruflarla elinden çıkarmışsa, davacı alacaklının iki seçeneği vardır: Birincisi şeyi üçüncü kişiden devralan kişiye de, iptal davasını yöneltmek, ikincisi İİK’nin m. 283/2 hükmü uyarınca üçüncü kişiden nakden tazminat talebinde bulunmaktır. Davacı alacaklı, iptal davasını, malı üçüncü kişiden devralan kişiye yöneltirse, bu kişinin kötü niyetli olduğunu yasal deliller ispatlamak zorundadır. Çünkü iptal davası, iyiniyetli kişilerin haklarını etkilemez. Ancak durumun gereklerine göre kendinden beklenen özeni göstermeyen kişi, iyiniyet iddiasında bulunamaz. Malı devralan kişi devreden üçüncü kişinin eşi, altsoy veya üstsoyu, üçüncü dereceye

⁵⁷⁶ **Y17HD.** , 05.07.2010 E. 2010/5069, K. 2010/6373 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 24.11.2014)

⁵⁷⁷ **Y17HD.** , 27.01.2009 E. 2009/ 4663, K. 2009/215 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 10.02.2015)

⁵⁷⁸ **Y17HD.** , 01.05.2008 E. 2008/215, K. 2008/2287 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 10.02.2015)

⁵⁷⁹ **Y17HD.** , 01.05.1977 E. 1977/2606, K. 1977/4212 T. Uyar / C. Uyar/ A. Uyar, s. 1165

kadar vs. kişilerden ise borçlunun mal kaçırma amacını bildiğinden kötü niyetli sayılması gerekir. Bu durumda kötü niyetin ispatına gerek yoktur. Alacaklının istemi üzerine iptal davası sırasında dava konusu aracın trafik kaydına üçüncü kişiye, devrinin önlenmesi için tedbir veya taşınmazın tapu kaydına ihtiyati haciz konulmuşsa buna karşın malı satın alan kişinin borçlunun mal kaçırma amacını bildiği veya bilebilecek durumda olduğu kabul edilir⁵⁸⁰.

Yargıtay kararlarında; “malı üçüncü kişiden devralan kişinin, kötü niyetli, olduğu saptanır ve hakkında açılan iptal davası kabul edilirse, üçüncü kişi ile son malik olan bu kişi arasında tasarrufunda iptaline, aksi durumda bu kişi hakkındaki davanın reddine karar verilir”⁵⁸¹. “Mahkemece, iddia, savunma, toplanan delillere göre davalının kötü niyetli olduğu ispatlanamadığından hakkındaki davanın reddine, davalı borçlu ile üçüncü kişi arasındaki tasarrufun bağış hükmünde olması nedeniyle iptaline, diğer davalı kişinin kötü niyetli olduğu ispatlanamadığından İİK m. 283/2 nazara alınarak dava konusu taşınmazın gerçek değeri olan tazminattan, davalı ile üçüncü kişi sorumlu olduklarına”⁵⁸² ilişkin mahkeme ilamı Yargıtay’ca onanmıştır.

Üçüncü kişiden devralan kişinin, iyiniyetli olması halinde, hakkında açılan dava reddedilecek olması, davalı üçüncü kişi hakkındaki davanın da reddini gerektirmez. Çünkü İİK’ nin m. 283/2 uyarınca üçüncü kişinin malı elinden çıkarmış olması durumunda, iptal davası, kendiliğinden bedele dönüşür.

Yargıtay, bedele dönüşme hakkındaki kararlarının birisinde; “davalılardan olan üçüncü kişinin, dava konusu mal veya hakkı dava sırasında elinden çıkarması veya elinden çıkardığının dava sırasında öğrenilmesi halinde, davanın ıslahına gerek kalmadan davacı alacaklının davaya bedel davası olarak devam edilmesini isteyebileceği gibi, kötü niyetli olduğunu ileri sürdüğü kötü niyetli kişiyi davaya dahil ederek, davaya devam edilmesini sağlayabileceğini; bu seçim hakkının”⁵⁸³ davacıyla mahkemece hatırlatılması gerektiğini belirtmiştir.

⁵⁸⁰ Coşkun, s. 426; Güneren, İptal Davası, s. 1170

⁵⁸¹ Y17HD. , 16.09.2014 E. 2014/10822, K. 2014/11802 S. Kararında; “... Dava konusu taşınmazın tapudaki satış bedeli ile gerçek bedeli arasında misli fark olmadığı, davalı üçüncü kişinin tapudaki satış bedeli dışında yaptığı ödemeyi banka dekontu ile ispatladığı davalı üçüncü kişinin kötü niyetli olduğu ispatlanamadığından davalı üçüncü kişi aleyhine açılan davanın reddine ilişkin kararın onanmasına...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 29.11.2014)

⁵⁸² Y17HD. , 01.10.2013 E. 2013/13652, K. 2013/13136 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 18.02.2015)

⁵⁸³ Y17HD. , 29.12.2009 E. 2009/8940, K. 2009/9132 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 10.02.2015)

Yargıtay başka bir kararında ise; “İİK ‘nin m. 283/ 2 gereğince iptal davası, üçüncü kişinin elinden çıkarmış olduğu mallar yerine geçen değere taalluk ediyorsa, bu değerler nispetinde üçüncü kişi nakden tazmine (davacının alacağından fazla olmamak üzere) mahkum edilmesi gerekir. Bu durumda üçüncü kişinin sorumlu olduğu miktar, elden çıkarılan malın o, tarihteki değeridir. Yani dava ve tasarrufa konu malı elinde bulunduran kişinin kötü niyetli olduğunun kanıtlanmaması halinde dava tümünden reddedilmeyip borçlu ile tasarrufta bulunan kişi tasarrufa konu malı elinden çıkardıkları tarihteki gerçek değeri oranında ve alacak miktarı ile sorumlu olarak tazminata mahkum edilmeleri gerekir”,⁵⁸⁴ “davalıların, taşınmazı elden çıkardıkları tarihte alacak ve fer’ileriyle sınırlı olmak üzere tazminata hükmedilmesi gerektiğini”⁵⁸⁵ belirtmiş olup kendiliğinden bedele dönüşmeyi kabul etmiştir.

Sonuç olarak davacı (alacaklı) mahkemeye, bu hususta (bedele dönüştürme) için ayrı bir talepte bulunmadan, mahkemenin bu hususta ara kararı vermesine gerek kalmadan, dava kendiliğinden bedele dönüşür. Keza iptal davalarının özel şartlarında yer alan; iptale tabi tasarrufun İİK’nin hangi maddesi kapsamında kaldığının tayinin hakime ait olması ilkesi gereğince hakim, İİK’nin 283/2 maddesini re’sen uygulaması, maddenin lafzına ve iptal davasının amacına daha uygun olacaktır.

Mahkemece, yargılamanın sürdürülmesi ve İİK’nin 278, 279 ve 280. maddelerdeki koşulların oluştuğu saptanırsa, davalı üçüncü kişinin nakdi tazminatla sorumlu tutulması gerekir. Bu durumda iptal koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği araştırılır, gerçekleşmişse, yapılacak keşif ve bilirkişi incelemesiyle malın davalı üçüncü kişi tarafından temlik edildiği tarihteki piyasa rayicine göre değeri, saptanarak davacının alacağı ve eklentileri toplamıyla sınırlı olarak üçüncü kişiden tahsiline karar verilir⁵⁸⁶.

⁵⁸⁴ **Y17HD.**, 17.03.2015 E. 2015/1521, K. 2015/4341 ([http:// www.uyap.gov.tr](http://www.uyap.gov.tr). E.T. 13.08.2015)

⁵⁸⁵ **Y15HD.**, 08.06.2015 E. 2015/7569, K. 2015/8300 S. Kararında; “... Davalılar yönünden İİK’nin 278/III-2 maddesi uyarınca davanın kabulüne, kötü niyetli kişi konumundaki davalıların, kötü niyetli olduklarının kanıtlanamaması nedeniyle haklarındaki davanın reddine, taşınmaz meskene ilişkin tasarrufun iptali ile davacı tarafa taşınmaz üzerinde cebri icra yetkinin verilmesine, diğer taşınmazlar yönünden ise davalıların taşınmazları elden çıkardıkları tarihteki, keşif yoluyla belirlenecek gerçek değerini geçmemek kaydıyla alacak ve fer’ileriyle sınırlı olmak üzere nakden tazminata mahkum edilmeleri gerekir.” ([http:// www.uyap.gov.tr](http://www.uyap.gov.tr). E.T. 13.08.2015)

⁵⁸⁶ **Uyar**, İptal Davaları, s. 265; **Güneren**, İptal Davası, s. 1170

Bedelden sorumluluk, “yalnızca malı elinden çıkaran kişiye ait olduğundan borçluyu da sorumlu tutacak şekilde hüküm kurulamaz”⁵⁸⁷. Çünkü borçlu hakkındaki takip kesinleşmiştir ve icra dosyası üzerinden yürütülecektir. Ne varki üçüncü kişinin “bedelle (nakdi tazminatla) sorumlu tutularak aleyhine hüküm kurulması, borçlu hakkındaki davanın reddini gerektirmez. Çünkü, borçlu hakkındaki davanın reddi iptal davasının amacına aykırıdır”⁵⁸⁸.

İİK'nin m. 283/2 uyarınca iptal davası, “bedele dönüştüğüne göre, eda hükmü kurulması yerine, infazı mümkün olmayacak şekilde tespit hükmü tesisi usul ve yasaya aykırıdır”⁵⁸⁹.

Üçüncü kişiden, “taşınmazı satın alınan kötü niyetli olduğu ispat edilemiyorsa, bu kişinin taraf olduğu tasarruf iptal edilemez. Ancak onu devreden üçüncü kişi, elden çıkardığı malın değerini alacaklıya ödemekle sorumludur”⁵⁹⁰.

İcra hukuku ile ilgili haciz işleminin devamına, şeklinde hüküm kurulamaz. Davalı üçüncü kişi, “nakden tazminle sorumlu tutulmuşsa, tazminat tutarının hüküm fıkrasında açıklaması gerekir borçlu nakdi tazminattan sorumlu tutulamaz”⁵⁹¹. “İntifa hakkının devri halinde, taşınmazın elden çıkarıldığı tarih itibariyle intifa hakkının rayiç bedeli keşif yapılmak suretiyle tespit edilmelidir”⁵⁹².

6 - Rehin Hakkına İlişkin İptal Davasının Kabulü Kararı

Rehin hakkı, alacaklıya borcun ifa edilmemesi durumunda, rehin konusu şeyi icra aracılığıyla sattırıp, satış değeri üzerinden, alacağını öncelikle alma hakkını veren fer'i bir ayni haktır. Fer'i haklar, varlığı diğer bir hakkın varlığına bağlı olan haklar olduğunu daha önce açıklamıştık⁵⁹³.

⁵⁸⁷ Y15HD. , 26.01.2003 E. 2003/993, K. 2003/1476 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 24.11.2014)

⁵⁸⁸ Y15HD. , 30.01.2003 E. 2002/6106, K. 2003/481 (<http://www.turkhukuk sitesi.com.tr> E.T. 24.11.2014)

⁵⁸⁹ Y15HD. , 17.04.2002 E. 2002/1605, K.. 2002/1902 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 24.11.2014)

⁵⁹⁰ Y15HD. , 25.03.2002 E. 2001/5591, K. 2002/1346 (<http://www.turkhukuk sitesi.com.tr>.E.T. 24.11.2014)

⁵⁹¹ Y15HD. , 24.01.2001 E. 2001/3260, K. 2001/4479 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 24.11.2014)

⁵⁹² Y15HD. , 12.06.2000 E. 2000/1852, K. 2000/2950 (<http://www.turkhukuk sitesi.com.tr> E.T. 24.11.2014)

⁵⁹³ bkz. s. 47 vd.

İptal davasının konusu, rehin hakkı ise, davanın kabulü halinde alacaklı, rehin hakkı ile yüklü şeyi rehin hakkı yokmuş gibi sattırabilir. Uygulamada, daha çok rehinin bir türü olan ipotek hakkına ilişkin iptal davaları görülmektedir. Davanın kabulü üzerine, alacaklı dava konusu malı sattırıp alacağını ve eklentilerini aldıktan sonra, satış bedelinden geriye para artarsa, bu borçluya değil, üçüncü kişiye ait olur. Borçlunun diğer alacaklıları bu parayı haczettiremezler. Bu artan parayı, üçüncü kişilerin alacaklıları haczettirebilir⁵⁹⁴.

Yargıtay kararında; “söz konusu taşınmazların, kamulaştırılmış olması ve kamulaştırma bedellerinin, davalı üçüncü kişi, tarafından tahsil edilmiş olması halinde davanın kabulüne karar veren mahkemenin tahsil edilen kamulaştırma”⁵⁹⁵ bedellerinin davalıdan, geri alınmasına karar verilmesi gerekir”. “Kazanılan iptal davasının konusu, rehin hakkı ise, alacaklı bu rehin hakkı ile yüklü şeyi (rehin hakkı dikkate alınmaksızın) sattırabilir. Bu nedenle, rehin hakkına (özellikle, uygulamada çok sık görüldüğü şekilde, ipotek hakkına) ilişkin iptal davalarında, mahkemece (ipotek kaydının iptaline) değil ipotek kurulmasına ilişkin tasarrufun davacı bakımından iptaline şeklinde karar verilmelidir”⁵⁹⁶.

7 - Tazminata Faiz İşletme Kararı

Faiz, ana paranın eklentisidir. Temerrüt faizi, borçlunun para borcunu zamanında ödememesi ve temerrüde düşmesi üzerine, yasa gereği kendiliğinden temerrüt takip eden günden itibaren başlayan borç ödeninceye kadar devam eden ve hüküm altına alınabilmesi için alacaklının talebini zorunlu kılan bir karşılıktır⁵⁹⁷.

Aciz vesikasında yazılı alacak miktarı için faiz istenemez (İİK m. 143/4). Kesin aciz belgesine bağlanmış olan alacak hakkında faiz işlemez. Bu hükümden yalnız borçlu istifade eder. Kefiller, müşterek borçlular ve borcu tekeffül edenler istifade edemezler⁵⁹⁸. Bu kişiler alacaklıya ödemeye mecbur kaldıkları faizlerden dolayı borçluya rücu edemezler (İİK m. 143/V). Bu hüküm, aciz belgesine bağlanmış borçlar bakımından alacaklı ve borçlu arasında denge (eşitlik) sağlamak

⁵⁹⁴ Ertekin/ Karataş, s. 188; Güneren, İptal Davaları, s. 1168

⁵⁹⁵ Y17HD. , 14.07.2008 E. 2008/2727, K. 2008/3949 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 10.02.2015)

⁵⁹⁶ Y15HD. , 25.12.1989 E. 1989/4048, K. 1989/5408 T. Uyar/C. Uyar/A. Uyar, s. 2084

⁵⁹⁷ Coşkun, s. 899

⁵⁹⁸ Y12HD. , 1.12.1989 E. 1989/ 5348, K. 1989/ 14788 Talih Uyar, “Takip Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Vesikası” TBB Dergisi, S. , 2007/70, s. 355

amacı ile kabul edilmiştir. Gerçekten, aciz belgesinde tespit edilen alacağın yirmi yıl süreyle zamanaşımına uğramayacağını (alacaklı lehine olarak) kabul eden kanun koyucu, bu alacak için faiz de işlemeyeceğini (borçlu yararına olarak) kabul etmiştir⁵⁹⁹. Faiz hangi tarihten itibaren işlemeyecektir ? Akyazan'a göre aciz belgesinin verildiği tarihten itibaren, Öztekin'e göre ise; hacizli malın paraya çevrilmesi veya alıcı çıkmadığı ya da sürülen peyin yeterli olmaması nedeniyle satılmadığı yahut haczi kabil mal bulunmaması sebebiyle takip etme imkanı kalmadığı andan itibaren aciz belgesine bağlanmış alacağa faiz yürütülemez⁶⁰⁰.

Kanunda açıklık bulunmadığından, bu hükümden, mirasçılardan da yararlanıp yararlanamayacağı doktrinde tartışma konusu olmuştur. Gürdoğan, Arık ve Kuru'ya göre; borçlunun faizden kurtulması durumunun halefiyet yoluyla mirasçılara da geçeceğini ileri sürmüşlerdir. Blumenstein gibi bazı yazarlar ise; bu hükmün sadece borçlunun kendisini koruyan bir tedbir olduğunu, bu nedenle mirasçılardan bu hükümden yararlanamayacağını belirtmişlerdir. Uyar'ın görüşüne göre; alacak zamanaşımına tâbi olmaya başladığı andan yani, mirasın kabulünden itibaren faiz işlemeye başlamalıdır⁶⁰¹. Yargıtay bu konuya ilişkin bir kararında; "aciz belgesine bağlanmış alacak için mirasçılardan da faiz istenemeyeceğini belirtmiştir"⁶⁰².

İİK'nin 143. maddesine 4949 sayılı kanunla yedinci fıkra olarak eklenen yeni hüküm uyarınca; borçlunun aciz belgesini düzenlemiş olan icra dairesine, borcunu işlemiş faizleriyle birlikte her zaman ödeyebileceğini, borcun bu şekilde tamamen ödenmesinden sonra aciz belgesinin sicilden terkin edileceği ya da icra takibinin batıl olması veya iptali halinde yahut borçlunun borçlu olmadığını mahkeme kararıyla sabit olması veya alacaklının icra takibini geri alması halinde de aciz belgesinin sicilden terkin edileceği öngörülmüştür. İİK m. 143/6'da aciz belgesine bağlanmış borcun yirmi yıl geçince zamanaşımına uğrayacağına ilişkin hüküm karşısında, borçluların çoğu aciz belgesinin düzenlenmesinden 15-19 yıl sonra, borcunu birikmiş faizleriyle birlikte ödemek yerine, yirmi yılın dolmasını bekleyeceklerdir⁶⁰³.

---

⁵⁹⁹ Uyar, Aciz Vesikası, s. 355

⁶⁰⁰ Uyar, Aciz Vesikası, s. 355

⁶⁰¹ Uyar, Aciz Vesikası, s. 356

⁶⁰² Y12HD. , 01.12.1989 E. 1989/5348, K. 1989/ 14788 (http://www.sinerjimevzuat.com.tr. E.T. 10.08.2015)

⁶⁰³ Uyar, Aciz Vesikası, s. 356

Yasada öngörülen iptal koşulları gerçekleşen tasarruf konusu malı elinden çıkaran üçüncü kişi, elinden çıkardığı tarihteki gerçek bedelini tazminle sorumlu tutulur. Davacının alacağı ve eklentileriyle sınırlı olarak tazminatın üçüncü kişiden alınmasına hükmolunur. İİK'nin m. 143/4 aciz belgesinde yazılı olarak miktarı için faiz istenemez hükmü öngörülmüş ise de bu hüküm alacaklının borçlunun malvarlığına kapsamındaki mal ve haktan tatmin edilmesi için getirilmiştir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesine göre; “alacaklının üçüncü kişinin malvarlığı kapsamındaki mal ve haklardan alacağını alması durumunda, alacaklı üçüncü kişilerden faiz isteyebilir”⁶⁰⁴.

Bu nedenle alacaklı iptal davasında, üçüncü kişinin malvarlığı kapsamında ki bir mal veya hakkın satış bedelinden alacağını alması durumunda hükmolunacak tazminata faiz yürütülmesini isteyebilir. Ancak 15 ve 17 Hukuk Dairelerinin kararlarına göre ise; “alacaklı takip talebinde faiz isteminde bulunsun veya bulunmasın, iptal davası tazminata dönüştüğü takdirde, hükmolunacak tazminata faiz yürütülemez”⁶⁰⁵.

⁶⁰⁴ Coşkun, s. 899

⁶⁰⁵ **Y17HD.**, 26.01.2015 E. 2013/13119, K. 2015/ 894 S. Kararında; “... Davanın bedele dönüşmesi halinde davacı alacağı ve ferilerinin miktarı ile bağlı kalınarak tasarruf konusu malın 3. kişi tarafından elden çıkarıldığı tarihteki gerçek değeri göz önünde bulundurularak bedele hükmolunması, davacının işbu davanın dayanağı olan takipte, alacağın faiz ve ferilerini de talep ettiği nazara alınarak, asıl alacak ve ferilerinden oluşan miktara, ikinci kez faiz yürütülecek şekilde yazılı olduğu şekilde 3. kişi tarafından taşınmazın elden çıkarıldığı gerçek değeri olan miktara da devir tarihinden itibaren faiz yürütülerek karar verilmesi doğru değildir. Ne var ki bu yanlışlığın giderilmesi yargılamanın tekrarını gerektirir nitelikte görülmediğinden 6100 Sayılı HMK'nin Geçici 3/2 maddesi delaletiyle HUMK'nin 438/VII. maddesi uyarınca hükmün düzeltilerek onanması gerekmiştir.” (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 10.8.2015); **Y17HD.**, 10.03.2015 E. 2013/16857, K. 2015/ 4038 S. Kararında; “... Mahkemece, taşınmazın satışına ilişkin olarak, borcun doğum tarihinin tasarruftan sonra olduğu gerekçesiyle reddine ve araç yönünden ise borçlu şirket ortakları ile 3. kişi arasındaki akrabalıktan dolayı davanın kabulü ile davalı Bülent'in bedel ile sorumlu tutulmasına karar verilmiş; hüküm, davacı vekili ile davalı Bülent vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosya içeriğine, kararın dayandığı delillerle yasaya uygun gerektirici nedenlere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına, alacağın doğum tarihinin iptali istenen taşınmaz satışından önce doğduğunun ispat edilememiş olmasına, bedele dönüşen davada tazminat için faiz uygulanmamasında yasa aykırı bir yön yoktur.” (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 10.8.2015); **Y17HD.**, 19.02.2015 E. 2014/19380, K. 2015/ 2973 S. Kararında; “... Ancak talebin tazminat istemine dönüşmesi halinde borçlu davalı hakkında zaten devam eden bir icra takibinin bulunması nedeniyle sadece taşınmazı elden çıkaran 3. kişi konumundaki davalının tazminata mahkum edilmesi ve hükmedilecek tazminata faiz işletilmemesi gerekirken borçlu davalının da tazminata mahkum edilmesi ve tazminata faiz işletilmesi doğru değil bozma nedeni ise de bu yanlışlığın giderilmesi yargılamanın tekrarını gerektirir nitelikte görülmediğinden kararın 6100 sayılı HMK'nin Geçici 3 maddesinin 2 fıkrası delaletiyle 1086 sayılı HUMK'nin 438/7 maddesi uyarınca düzeltilerek onanması gerekmiştir.” (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 10.8.2015); **Y17HD.**, 12.02.2015 E. 2014/23071, K. 2015/ 2642 S. Kararında; “...Taraflar arasındaki tasarrufun iptali davasının yapılan yargılaması sonunda; tasarrufun iptali davasında talebin tazminata dönüşmesi halinde borçlu davalı hakkında zaten devam etmekte olan bir icra takibi bulunması nedeniyle borçlu davalı yönünden tazminata hükmedilmesi doğru değil bozma nedeni ise

Sonuç olarak, itirazın iptali davasında, alacaklı takip talebinde faiz isteminde bulunsun veya bulunmasın, iptal davası tazminata dönüştüğü takdirde, dava aleyhine sonuçlanan, davalı ve mirasçıları hakkında ferileri ile devam eden takip bulunduğu halde iptal davasının tazminata dönüşmesi durumunda hükmolunacak tazminata faiz yürütülemez şeklindeki Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin kararlarına katılmaktayız. Aksi takdirde takip ve ferilerini (faizde dahil) kapsayan icra dosyası dışında tazminat kararında sonra tekrar faiz talep edilmesi, faize, faiz yürütülmesi gibi sonuç doğuracağı gibi ayrıca davacı (alacaklı) açısından sebepsiz zenginleşmeye sebebiyet vereceği kanaatindeyiz.

8- İptal Davasının Reddi Kararı

İİK'den kaynaklanan ve alacaklı yanca açılan tasarruf iptal davasını inceleyen mahkemece, verilebilecek nihai kararlardan bir diğer karar türü ise davanın reddine ilişkin kararlardır. Davanın reddine ilişkin kararlar üç kısımda incelenebilir.

a - Davadan Feragat Nedeniyle Davanın Reddi Kararı

Feragat; Arapça bir kelime olup sözlük anlamı ise; kişinin hakkından kendi isteğiyle vazgeçmek, “el çekmek” anlamına gelir⁶⁰⁶. HMK'nin 307. maddesi: Davadan feragat, davacının açmış olduğu davadaki talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir . Davadan feragat eden davacı, bununla dava dilekçesinin sonucu bölümünde istemiş olduğu haktan tamamen veya kısmen vazgeçer (feragat eder)⁶⁰⁷. Feragat beyanı üzerine dava koşulları ve feragat edenin ehliyeti mevcutsa, dava esastan incelenmeden ve bir hüküm verilmeksizin karar verilir. Feragat, asıl olarak bir usul işlemidir ve maddi hukuka ilişkin bir açıklama değildir. Bununla beraber hukukumuzda feragatin hem maddi hukuka hem de usul hukukuna ilişkin özellikleri bünyesinde toplayan karma karakterli olduğu kabul edilmektedir. Ancak yapılış itibariyle usul hukukundaki feragat ile maddi hukuktaki birbirinden farklıdır, zira maddi hukuka ilişkin feragat bir sözleşmedir ve iki taraflıdır. Özel hukuka ilişkin

---

de bu yanlışlığın giderilmesi yargılamanın tekrarını gerektirir nitelikte görülmediğinden kararın 6100 sayılı HMK'nin Geçici 3 maddesinin 2 fıkrası delaletiyle 1086 sayılı HUMK'nin 438/7 maddesi uyarınca düzeltilerek onanması gerekmiştir.” (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 10.02.2015)

⁶⁰⁶ <http://www.tdk.gov.tr> E.T. 25.11.2014 ; Leyla Akyol **Aslan**, Medeni Usul Hukukunda Davadan Feragat, Yetkin Yayınevi, Ankara 2011, s. 65

⁶⁰⁷ **Kuru**, Hukuk, s. 526; **Aslan**, s. 67

feragatten farklı olarak usul hukukunda feragat tek taraflıdır ve bunun için karşı tarafın veya mahkemenin iznine gerek yoktur (HMK m. 309/2).

Uygulamada, davadan feragat yerine davadan vazgeçme terimi de kullanılmaktadır. Davadan vazgeçme terimi, HMK m. 123. davayı geri alma anlamında da kullanıldığından ve bu nedenle karışıklığa neden olduğundan, (HMK m. 307 vd.) teknik terim olan davadan feragat terimini, daima aynı anlamda kullanmak açık ve kolay anlaşılır olmak bakımından zorunludur ⁶⁰⁸.

Feragat, hüküm kesinleşinceye kadar her aşamada yapılabilir (HMK m. 310) ve davacının mahkemeye hitaben yapacağı tek taraflı, açık bir irade açıklaması ile gerçekleşir. Zira feragat, iddianın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağına tabi değildir. Dava açılmadan önce feragat yapılamaz. Feragat kural olarak her türlü davada mümkündür. Ancak hâkimin, fiili sebebiyle devlete karşı açılan tazminat davalarında feragat, davayı sona erdirmeyeceği gibi, ortaklığın giderilmesi davalarında da, davalılardan biri davaya devam etmek isterse, feragat sonuç doğurmaz ⁶⁰⁹.

Davadan feragat, şekle tabidir (HMK 309) kanunun öngördüğü bu şekil, geçerlilik şartıdır. Yani kanunun öngördüğü (sözlü ve yazılı) şekilde yapılmamış olan feragat, geçerli değildir; aynı şekilde, kısmen feragatte feragat edilen kısmın dilekçede veya tutanakta açıkça gösterilmesi gerekir. Böyle yapılmayan bir feragat ile dava sona ermez. Davadan feragat iki şekilde olabilir. Feragat, kayıtsız şartsız olmalıdır, şarta bağlı feragat geçerli değildir. Ancak, şarta bağlı feragat, bir sulh teklifi olarak değerlendirilebilir. Şarta bağlı feragat yapılamamakla birlikte, davadan tamamen veya kısmen feragat mümkündür (HMK 307). Tam feragatte talep sonucundan tamamen vazgeçilir; kısmi feragatte ise, feragat edilen kısım için dava sona erer, diğer kısım için davaya devam edilir. Sadece usul işleminden feragat davadan feragat değildir.

Feragatın maddi kesin hüküm teşkil edip etmeyeceği hususu doktrinde tartışmalıdır: Bir görüşe göre; davadan feragat maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder. Kesin hükümden maksat şekli anlamda kesin hüküm olmaz yani feragat şekli anlamda kesin hüküm teşkil etmez. Çünkü davadan feragat halinde dava, doğrudan doğruya feragat beyanı ile değil, mahkemenin feragat nedeniyle davanın reddine

⁶⁰⁸ Kuru, Hukuk, s. 528

⁶⁰⁹ Pekcanitez/Atalay/Özekes, Medeni, s. 475

ilişkin kararın kesinleşmesi ile son bulur. Mahkeme ancak davanın feragat nedeniyle reddine ilişkin bu kararın ile davadan elini çekmiş olur. Böylece dava yine bir mahkeme hükmü ile sona erdiğinden ve bu hükme karşı da kanun yoluna gidilebileceğinden şekli anlamda kesin hüküm teşkil etmez. Şekli anlamda kesin hüküm, mahkemenin feragat üzerine davanın reddine ilişkin olarak verilen mahkeme kararının şekli anlamda kesinleşmesiyle ortaya çıkar⁶¹⁰.

Feragatın maddi anlamda kesin hüküm oluşturduğu görüşünü ileri süren yazarlar: Pekcanitez, Atalay, Özekes, Kuru, Arslan, Yılmaz, davadan feragat eden davacı, dava konusu ettiği talebi artık dava edemez⁶¹¹. Davadan feragat maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder. Çünkü burada dava mahkemenin bir hükmüyle sona ermektedir. Bu nedenle, feragat nedeniyle reddedilen dava, aynı konuda, aynı taraflar arasında ve aynı dava sebebine dayanarak yeniden açılmaz, açılırsa kesin hüküm sebebiyle reddedilir⁶¹².

Feragatın kural olarak tasarruf ilkesinin⁶¹³ uygulandığı her türlü davada mümkün olması⁶¹⁴ nedeniyle iptal davasında davacı (alacaklı), iptal davası sonucunda verilecek nihai kararın kesinleşmesinden evvel, herhangi bir aşamada davadan feragat edebilir.

Alangoya, Yıldırım ve Deren'e göre; bu konuda herhangi bir ayırım yapmadan, sadece feragat halinde maddi anlamda kesin hüküm etkisinin doğacağından söz etmektedir. Ermenek'e göre ise; davayı kabulün maddi anlamda kesin hüküm teşkil edemeyeceğini ancak maddi anlamda kesin hükmün sonuçlarını doğuracağını ileri sürmektedir.

Feragatın şekli anlamda kesin hüküm teşkil edip etmeyeceği hususunu ileri süren yazarlar: Belgesay, Postacıoğlu, Berkin, Ansay, Bilge, Önen, Üstündağ,

---

⁶¹⁰ **Kuru**, Hukuk, s. 3632, **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni., s. 548

⁶¹¹ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Medeni, s. 474

⁶¹² **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Medeni, s. 552; **Kuru/Yılmaz/Arslan**, Medeni, s. 431; **Kuru**, Hukuk, s. 3632

⁶¹³ Tasarruf İlkesi: "Özel hukuk taraflara kendi hakları üzerinde tasarruf yetkisi ve imkanı vermiştir. Özel hukuktan kaynaklanan tasarruf yetkisi, uyuşmazlıktan önce başlayıp, uyuşmazlığın yargı organına intikal ettiği ve onun önünde görüldüğü anda da devam eder. Hak sahibi, uyuşmazlık konusu hakkını dava edip etmemekte, dava ettikten sonra davalı ile yargılama içinde ya da dışında uzlaşmakta, arabulucuya gitmekte, sulh olmakta veya açmış olduğu davadan feragat etmekte serbesttir. Taraflar uyuşmazlığı başlatmak, uyuşmazlık konusunu belirlemek, uyuşmazlığı sürdürmek veya sona erdirmek hakkına sahiptirler. Tasarruf ilkesi, genel anlamda tarafların yargılamanın başlangıcını, konusunu ve sona ermesini belirleyebilmelerini, dava konusu üzerinde serbestçe tasarruf edebilmeleri anlamını taşır". **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Medeni, s. 218

⁶¹⁴ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Medeni, s. 475

Çenberci, Gürdoğan, Tanrıver, Selçuk'un görüşlerine göre, feragatın kesin hüküm teşkil etmesi söz konusu olamaz, aksine o, sadece şekli anlamda kesin hükmün hukuki sonuçlarını meydana getirir. Bu görüşe feragat maddi ve şekli anlamda kesin olmamakla beraber, usul ekonomisi yönünden bu işlemler, şekli anlamda kesin hükmün sadece hukuki sonuçlarını doğururlar, yani bizzat feragat ve kabul ile sona eren davalara karşı olagan kanun yollarına (istinaf ve temyiz yoluna) başvurulamaz. Yoksa, feragat ile dava sona erer, bundan sonra mahkemenin bi hüküm vermesi söz konusu olamaz. Ortada bir hüküm bulunmayacağı için mahkeme kararlarına özgü bir nitelik olan şekli ve maddi anlamda kesin hükümden söz edilemez⁶¹⁵.

Yargıtay kararlarında; feragatı maddi anlamda kesin hüküm⁶¹⁶ kabul etmiştir.

Kanaatimizce de, feragatı maddi anlamda kesin hüküm kabul eden yazarların görüşüne katılmaktayız.

Davasından feragat eden davacı, davada aleyhine hüküm verilmiş (davayı kaybetmiş) gibi yargılama giderlerini ödemek zorundadır (HMK m. 312). Feragat kısmı ise, yargılama giderlerine mahkûmiyet ona göre belirlenir⁶¹⁷.

Davadan feragat eden davacı, karar ve ilam harcının üçte ikisini ödemeye mahkûm edilir (Harçlar Kanunu m. 22). Feragat, delillerin toplanmasına ilişkin ara kararın gereğinin yerine getirilmesinden önce gerçekleşirse, tarifedeki vekâlet ücretinin yarısına, daha sonra gerçekleşirse tamamına davacı aleyhine hükmedilir (m. 6 Av Asg Ücr T). Feragat, kesin hüküm gibi sonuç doğurur (HMK m. 311) ve

⁶¹⁵ Aslan, s. 403; Gürdoğan, s. 20; Önen, s. 34

⁶¹⁶ **Y17HD.** , 19.03.2015 E. 2013/17731, K. 2015/ 4427 S. Kararında; "... Davadan feragat, iki taraftan birinin talep sonucundan vazgeçmesidir (HMK m. 307). Davadan feragat eden davacı, bununla dava dilekçesinin talep sonucu bölümünde istemiş olduğu haktan tamamen veya kısmen vazgeçer. Davacı, feragat etmek suretiyle açmış olduğu davayı sona erdirebilir. Mahkeme, davacının beyanının gerçekten feragat olduğunu ve kanunun öngördüğü şekilde yapıldığını tespit ederse, davanın feragat nedeniyle reddine karar verir. Bu karar, yalnız usul hukukuna dayanan bozma sebeplerinden dolayı temyiz edilebilir. Davadan feragat, maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder." (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 25.08.2015) ; **Y20HD.** , 19.03.2015 E. 2014/8199, K. 2015/ 1181 S. Kararında; "... 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 308 ve devamı maddeleri gereğince kabul, mahkemeye tek taraflı irade beyanı ile yapılır ve kabul ile uyumsuzluk sona erer. Bunun üzerine dava konusu uyumsuzluğun kabul nedeniyle son bulduğunu tespit eden mahkemenin, davanın kabul nedeniyle (gereğince) kabulüne karar vermesi gerekir. Feragat gibi kabul de, maddi anlamda kesin hüküm gibi hukukî sonuç doğrudur." (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 25.08.2015)

⁶¹⁷ **HMK m. 312-** (1) Feragat veya kabul beyanında bulunan taraf, davada aleyhine hüküm verilmiş gibi yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilir. Feragat ve kabul, talep sonucunun sadece bir kısmına ilişkin ise yargılama giderlerine mahkûmiyet, ona göre belirlenir. (2) Davalı, davanın açılmasına kendi hâl ve davranışıyla sebebiyet vermemiş ve yargılamanın ilk duruşmasında da davacının talep sonucunu kabul etmiş ise yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmez

davacı feragatten dönemez. Bu karar karşı, sadece usul hukuku kurallarına aykırılık sebebiyle kanun yoluna başvurulabilir. Örneğin; mahkeme davacının iradesini yanlış olarak feragat şeklinde yorumlayarak karar verirse, davacı kısmen talebinden feragat ettiği halde davanın tamamına ilişkin feragat nedeniyle sona ermesine karar verirse, vekaletnamesinde feragat için özel yetki bulunmayan vekil feragat eder ve bunun üzerine dava feragatle sonuçlanırsa, feragat sonucu yanlış yargılama giderlerine hükmedilirse, bu hallerde kanun yollarına başvurulabilir. Bunun dışında, feragatin hata, hile, ikrah sebebiyle geçersiz olduğu aynı davada veya feragatin feshi için açılacak ayrı bir davada ileri sürülebilir ⁶¹⁸.

b - İptal Davasının Usulden Reddi Kararı

İptal davasının dinlenebilmesi, diğer bir deyişle davanın esastan çözümlenmesi için bazı koşulların bulunması gerekir. Örneğin davacının borçluda gerçek bir alacağının bulunması, icra takibinin kesinleşmiş olması, iptal konusu tasarrufun borcun doğumundan sonra yapılmış olmalıdır. Bu koşullardan birisi yoksa mahkemece kendiliğinden dava koşulu yokluğu (Türk mahkemelerinin yargı hakkı, yargı yolunun caiz olması, mahkemenin görevli olması yetkisinin kesin olduğu hallerde mahkemenin yetkili bulunması, tarafların dava ve taraf ehliyetine sahip olması, dava ve takip yetkisine sahip olması, vekil ile takip edilen davalarda geçerli vekaletname, gider avansının yatırılması, teminat, hukuki yarar, derdestlik, kesin hüküm⁶¹⁹) nedeniyle iptal davasının reddine karar verilir.

İptal davasının dinlenebilmesi, diğer bir deyişle, davanın esasına girilebilmesi için iptal davasına özel bir dava şartı olan aciz belgesinin var olması gerekir. Eğer ki aciz belgesi yoksa veya duruşmalar sırasında da ibraz edilmemişse iptal davasının usulden reddi yönünde karar verilir. Daha sonra, aciz belgesinin temini halinde, yeniden iptal davası açılması mümkündür ⁶²⁰.

⁶¹⁸ Pekcanitez/Atalay/Özekes, Medeni, s. 552; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 548; Kuru, Hukuk, s. 3632; Alangaya/ Yıldırım,/ Deren/ Yıldırım, Hukuk, s. 461

⁶¹⁹ Pekcanitez/Atalay/Özekes, Medeni, s. 485; Koçak, İptal ve Diğer Davalar, s. 911.

⁶²⁰ Akşener, İcra, s. 485.; Kuru, İcra, s. 3832.; Güneren, s. 1191.

c - İptal Davasının Esastan Reddi Kararı

Tasarrufun iptal davasında, esasa girilip tarafların gösterdikleri deliller toplandıktan sonra, tasarrufun iptale tabi olmadığı sonucuna varılırsa, davanın esastan reddine karar verilecektir ⁶²¹. Bu red kararı sonucunda davacı (alacaklı), yargılama giderleri, nisbi vekalet ücreti ve nisbi ilam harcını ödemeye mahkum edilir.

9 - Davanın Konusuz Kalması

Haciz yolu ile yapılan takipler neticesinde, açılan iptal davalarında davacı alacaklının alacağını tamamen alması halinde dava konusuz kalır ⁶²². Diğer bir ifadeyle iptal davasının yürütülmesi sırasında, haciz kaldırılır veya davacı alacaklının alacağı ve eklentileri davalılarca ödenirse dava konusuz kalır. Dava devam ederken dava konusu alacağın ödenmesi, taşınır malın davacıya teslim edilmesi ve taşınmazın tahliye edilmesi vs. şekillerde de olabilir ⁶²³.

İptal davasında da, davacı alacaklının alacağının ve faizinin ödenmesi halinde iflasta iptal davasında ise, dava konusu mal veya hakkın değerinin tamamının ödenmesi halinde iptal davası konusuz hale gelir ⁶²⁴. Dava konusuz kalması halinde, esasla ilgili bir karar vermeye yer olmadığı şeklinde karar verilmelidir ⁶²⁵.

Yargıtay kararlarında ise; “borcun tamamı ödenirse dava konusuz kalır” ⁶²⁶. “İstihkak ve karşılık iptal davası açıldıktan sonra haciz kaldırıldığından her iki davanın konusu kalmamıştır” ⁶²⁷.

⁶²¹ Pekcanitez/Atalay/Özekes, Medeni, s. 465 Akşener, İcra, s. 485; Güneren, s. 1192

⁶²² Coşkun, İptal ve Diğer Davalar, s. 912; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 480

⁶²³ Pekcanitez/Atalay/ Özekes, Medeni, s. 480; Kuru, Hukuk, s. 3582

⁶²⁴ Kuru, Hukuk, s. 3582; Pekcanitez/Atalay/ Özekes, Medeni, s. 480; Güneren, s. 1202

⁶²⁵ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 480; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 490

⁶²⁶ Y21HD. , 08.12.2003 E. 2003/8275, K. 2003/9993 S. Kararında; “... Borcun tamamı takip dosyasına ödenmiştir. Dolayısıyla dava konusu haciz hükümsüz kalmıştır. Bu durumda konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekirken davanın esası hakkında ret kararı verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” (<http://www.turkhukuksitesi.com.tr>. E.T 02.01.2015)

⁶²⁷ Y13HD. , 20.09.1982 E. 1982/4740, K. 1982/5471 S. Kararında; “...İstihkak ve karşılık iptal davası açıldıktan sonra ihtiyati haciz kaldırılmış olduğundan her iki davanın konusu kalmamıştır. Bu nedenle her iki davanın da esası incelenerek, ilerde kesin hüküm teşkil edecek şekilde esastan karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Her iki davanın ileride kesin hüküm oluşturmayacak biçimde ve sadece konusu kalmadığından reddine karar verilmelidir. Ancak davalar ihtiyati haciz kararı kaldırılmadan önce açılmış ve sonradan konusu kalkmış olduğundan sadece yargılama giderleri yönünden davaların yerinde olup olmadığı incelenerek sonuca göre yargılama giderlerine hükmedilmesi...” gerektiği şeklinde karar vermiştir. Uyar, İptal Davaları, s. 206, 207

Tasarrufun iptali davasında; icra takip dosyası zamanaşımına uğrarsa dava konusuz kalır. İİK'nin m. 143. koşullarına uygun olarak alınan kesin aciz belgesi ile alınıp iptal davası açılması zamanaşımını keser fakat m. 105 geçici aciz belgesi vesikasına dayanılarak açılan dava ise zamanaşımını kesmez. Öte yandan, geçici aciz vesikasına dayanılarak açılan iptal davasının yargılama aşamasında, alacaklının kesin aciz belgesi sunması halinde bu tür davada da zamanaşımının kesilmesi gerekir. Yargıtay kararları da bu yöndedir ⁶²⁸.

10 - Tasarrufun İptali Davasında Bekletici Mesele Yapılması

Bir davada hüküm verilebilmesi için, başka bir davaya, idari makamın tespitine, yahut dava konusu ile ilgili bir hukuki ilişkinin mevcut olup olmadığına kısmen veya tamamen bağlı ise mahkemece o davanın sonuçlanmasına veya idari makamın kararına kadar yargılama bekletilebilir. Tasarrufun iptali davasından önce açılmış olan ve konusu aynı olan muvazaa davası, bekletici mesele yapılmalıdır ⁶²⁹. Diğer bir bekletici mesele yapılacak olan dava türleri şüphesiz iflasta ise iflasın ertelenmesi kararının sonucu beklenmelidir ⁶³¹.

İptal davası ile muvazaa davalarının özellikleri, hüküm ve sonuçları hakkında daha önce açıklama yapmıştık ⁶³² muvazaa davası, ile iptal davası bu iki davaların birbirlerinden farklı olmaları nedeniyle, aynı anda ayrı ayrı açılarak görülebileceği, bu durumda derdestlik itirazında da bulunamayacağı ve birisinde verilen kararın

⁶²⁸ **Y15HD.**, 24.02.2005 E. 2005/26059, K. 2005/3606 <http://www.turkhukuksitesi.com.tr>. E.T. 17.02.2015.

⁶²⁹ **YHGK.**, 08.03.2006 E. 15-34/36 **Coşkun**, İptal ve Diğer Davalar, s. 882

⁶³⁰ **Y17HD.**, 04.05.2015 E. 2013/21126, K. 2015/6450 S. Kararında; "... Bu nedenlerle, tasarrufun iptali davasına konu taşınmaz üzerinde bir başka şahsa ön alım hakkı verilmesi halinde, taşınmaz bir bedel karşılığında kötü niyetli kişi konumundaki ön alım hakkı olan şahsa geçecektir. Somut olayda, borçlunun hissesi dava dışı (A) tarafından ön alım hakkı çerçevesinde bedel ödeyerek satın alınması halinde dava kendiliğinden bedele dönüşmüş olacak ve davalı 3. kişi tazminata mahkum olacaktı (İİK'nin m. 283/2). Tüm bu maddi ve hukuki olgular dikkate alındığında, (A) tarafından açılan ön alım davası bu davanın sonucunu etkileyeceğinden, bekletici mesele yapılarak oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır." (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 19.08.2015); **Y17HD.**, 04.05.2015 E. 2013/21126, K. 2015/6450 S. Kararında; "... Dava, İİK. 277 ve devamı maddelerine dayanılarak açılmış tasarrufun iptali istemine ilişkindir. Tasarrufun iptali davasının görülebilmesi için kesinleşmiş bir takibin bulunması zorunludur. Diğer bir deyişle davacının alacağının mevcudiyetine dair tereddüt bulunmamalıdır. Yerleşmiş yargısal uygulamalara göre vaki itirazlar sonucu duran icra takibinin devamını sağlamaya yönelik olarak açılan itirazın iptali davaları yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda tasarrufun iptali davaları için bekletici mesele olarak kabul edilmektedir." (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 19.08.2015)

⁶³¹ **Y17HD.**, 10.07.2008 E. 2008/568, K. 2008/3990 **Coşkun**, İptal ve Diğer Davalar, s. 883

⁶³² **bkz** s. 10 - 16

diğer için kesin hüküm teşkil etmeyeceği ancak muvazaa davası, sonuçlanıp karar kesinleştiğinde, iptal davasının konusuz kalacaktır⁶³³. Çünkü muvazaa davasının, borçlu aleyhine sonuçlanıp kararın kesinleşmesiyle davaya konu taşınır, taşınmaz ve hak davalı borçlunun malvarlığına döner, davacı (alacaklıda) borçlunun malvarlığına dönen mala karşı haciz işlemi yapabilir.

Yargıtay kararlarında; “davalı borçlu tarafından yapıldığı anlaşılan aciz belgesinin iptali konusundaki şikayetin sonucu davası bekletici mesele yapılmalıdır”⁶³⁴. “Tasarrufun iptali davasında, davalıların tasarruf nedeniyle ceza mahkemesinde yargılandığından ceza davasının sonucu beklenmelidir”⁶³⁵. “Fakat borçlu tarafından icra mahkemesinde açılan imzaya itiraz davası bekletici mesele yapılmamalıdır”⁶³⁶. “Tasarrufun iptali davasının dinlenebilmesi için, kesinleşmiş bir icra takibinin bulunması gerekir”⁶³⁷. “Borçlunun takip dayanağı çektteki imzaya itirazı nedeniyle hukuk ve ceza mahkemelerinde açılan dava sonuçları beklenmelidir”⁶³⁸. “İlanen tebliğ edilen ödeme emri, askı ilanının yapılmaması nedeniyle kesinleşmemiştir”⁶³⁹. “İhtiyati haciz işlemlerinin kesin hacze dönüştürülmesi için alacaklıya, uygun bir süre verilmelidir”⁶⁴⁰.

İptal davalarında da kimi zaman tasarrufa konu olan işlem aynı zamanda suç teşkil edip ceza yargılamasını gerektirebilir. Örneğin borçlunun, alacaklılardan mal kaçırmak amacıyla üçüncü şahsa vermiş olduğu kambiyo senedini, sahte olarak düzenlenmesi halinde, söz konusu bu sahte kambiyo senedi TCK'nin m. 204 düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturması nedeniyle ceza yargılamasına konu olur. Yargıtay kararında; “İİK'nin 72 maddesi kapsamında bir dava olup, anılan maddedeki usule göre mahkemeden alınacak ihtiyati tedbir kararı ile icra takibi durdurulabilir”. Sahtelik nedeniyle açılan menfi tespit davası gibi,

⁶³³ Eraslan **Özkaya**, İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004, s. 214.

⁶³⁴ **Y15HD.**, 07.05.1992 E. 1992/2135, K. 1992/2469 **Coşkun**, İptal ve Diğer Davalar, s. 885

⁶³⁵ **Y17HD.**, 03.12.2013 E. 2012/14822, K. 2013/17026 (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 09.12.2014)

⁶³⁶ **Y17HD.**, 10.03.2009 E. 2008/3522, K. 2009/1270 **Coşkun**, İptal ve Diğer Davalar, s. 914

⁶³⁷ **Y15HD.**, 15.04.2003 2003/1849, K. 2003/1974 (<http://www.turkhukusitesi.com.tr> E.T. 20.11.2014)

⁶³⁸ **Y15HD.**, 21.11.2002 E. 2002/4561, K. 2002/5440 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr> E.T. 20.11.2014)

⁶³⁹ **Y15HD.**, 04.03.2002 E. 2001/613, K. 2002/889 (<http://www.turkhukusitesi.com.tr> E.T. 20.11.2014)

⁶⁴⁰ **Y15HD.**, 05.10.2000 E. 2000/2072, K. 2000/4269 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr> E.T. 20.11.2014)

Cumhuriyet Savcılığına aynı nedenle yapılan şikayet ve ceza mahkemesinde açılan dava da kendiliğinden icra takibini durdurmaz ve bekletici mesele yapılamaz. Ancak Cumhuriyet Savcılığı veya “ceza mahkemesince tedbir kararı verilirse icra takibi durdurulabilir”⁶⁴¹ şeklinde kararı bulunmaktadır.

Sonuç olarak iptal davasına konu olan olay aynı zamanda ceza davasına da konu olmuş ise; ceza yargılamasında; suçun faili olan (iptal davasında tasarrufu yapan davalı veya üçüncü) kişi hakkında, suçu işledikleri sabit olup olmadığı veya suça konu belgenin, örneğin kambiyo senedinin sahte düzenlenip düzenlenmediği gibi konularda ceza mahkemesince karar verilmeye kadar tedbir kararı olmasa da, hukuk mahkemesi iptal davasını bekletici mesele yapmalıdır. Ancak sırf davayı uzatmak için yapılan şikayetler ve buna bağlı açılan davalar örneğin borçlunun, gerçekte senede dayalı borcunu ödemediği halde, iptal davasını uzatmak adına bedelsiz senedi kullanma suçu isnadıyla soruşturma başlanılmış veya ceza davası açılmışta olsa, bu durumda hakkını kötüye kullandığı, hakkı kötüye kullanan kişinin de hukuk düzenince korunmaması gerektiğinden, bu şekilde soruşturma ve ceza davası bekletici mesele yapılmamalıdır. Yargıtay bir kararında; “birleştirilen menfi tespit davası yazılı usule göre sürdürülecek bir dava olup tasarrufun iptali davaları ise basit yargılama usulüne tabi davalardır. Bu durumda, iki davanın birlikte görülme imkanı yoktur. Hal böyle olunca açıklanan hususlar nazara alınarak iki davanın tefrik edilerek menfi tespit davasının sonucunun beklenmesini”⁶⁴² doğru bulmamıştır.

---

⁶⁴¹ **Y12HD.** , 26.05.2015 E. 2014/12741, K. 2014/14937(<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 19.08.2015)

⁶⁴² **Y17HD.** , 11.02.2013 E. 2012/13946, K. 2013/1303 S. Kararında; “... Kural olarak iki dava arasında bağlantı bulunması halinde usul ekonomisi de nazara alınarak bu iki davanın birlikte görülmesi gerekir. Ancak bu iki davadan biri öteki davada verilecek karara etki edecek türden ise sonucu etkilenecek dava dosyasının öteki dava dosyasını bekletici mesele kabul etmesi gerekir. Başka bir anlatımla bu iki davanın tefriki ile ayrı ayrı görülmesi gerekir. Tasarrufun iptali davalarında takip konusu borcun kesinleşmiş olması yanında alacağın da gerçek bir alacak olduğunun belirgin olması gerekir. Alacağın gerçek olmaması ya da ödenmiş olması gibi bir durum ortaya çıktığında tasarrufun iptali davasının temeli kalmaz. Uygulamada tasarrufun iptali davalarından sonra açılan menfi tespit davalarının sırf davayı uzatma amaçlı olduğu gerekçesi ile beklenmesine gerek görülmez iken iş bu davada menfi tespit davası ciddi bulunarak birleştirilmiş ve yargılamaya devam olunmuştur. Bundan dolayı artık menfi tespit davasının sonucunun tasarrufun iptali davasını etkileyebileceğinin de kabulü gerekir. Somut olayda birleştirilen menfi tespit davası yazılı usule göre sürdürülecek bir dava olup tasarrufun iptali davaları ise basit yargılama usulüne tabi davalardır. Bu durumda dahi iki davanın birlikte görülme imkanı yoktur. Hal böyle olunca açıklanan hususlar nazara alınarak iki davanın tefrik edilerek menfi tespit davasının sonucunun beklenmesi ve hasıl olan duruma göre bir karar verilmesi yerine yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir.” (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 19.08.2015)

11 - İptal Davasında Kesin Hüküm Oluşturmayan Durumlar

Alacaklının daha önce açtığı iptal davası, HMK m. 144. belirtilen genel dava şartları olan: Türk mahkemelerinin yargı hakkının bulunması, yargı yolunun caiz olması, mahkemenin görevli olması, yetkinin kesin olduğu hâllerde, mahkemenin yetkili bulunması, tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları, kanuni temsilin söz konusu olduğu hâllerde, temsilcinin gerekli niteliğe sahip bulunması, dava takip yetkisine sahip olunması, vekil aracılığıyla takip edilen davalarda, vekilin davaya vekalet ehliyetine sahip olması ve usulüne uygun düzenlenmiş bir vekaletnamesinin bulunması, davacının yatırması gereken gider avansının yatırılmış olması, teminat gösterilmesine ilişkin kararın gereğinin yerine getirilmesi, davacının, dava açmakta hukuki yararının bulunması, aynı davanın, daha önceden açılmış ve halen görülmekte olmaması, aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması, gibi şartları dışında iptal davasının özel şartları arasında yer alan aciz belgesi ibraz edilmemiş olması nedeniyle reddedilmişse veya istihkak davasında (daha önce alıcı yararına kurulmuş olan hüküm), “aynı tasarruf hakkında iptal davası açısından kesin hüküm oluşturmaz”⁶⁴³. Davacının, açmış olduğu iptal davası HMK m. 114’te belirtilen bütün şartlara uygun fakat icra takip dosyası içerisinde aciz belgesi almadan dava açması durumunda, mahkemece davacıya aciz belgesi sunması için uygun süre verildiği halde davacı ibraz belgesini mahkemeye ibraz etmezse davanın usulden reddine karar verilir. Davacı bu red kararından sonra aciz belgesi alırsa iptal davası için aranan hak düşürücü süre içerisinde tekrar iptal davasını açabilir.

Yargıtay kararında; “genel mahkemede açılan reddedilen iptal davası, icra mahkemesinde karşılık dava olarak açılan iptal davası için kesin hüküm teşkil etmeyeceğine”⁶⁴⁴ ilişkin kararı bulunmaktadır.

12 - İptal İlamının İcrası

İİK 97/17 ve 277 vd. maddelerinde düzenlenen tasarrufun iptal davaları, aynı bir dava değildir. Bu dava, tasarrufa konu malın borçlunun malvarlığına iade edilmeden alacaklının o malı haczettirip ve sattırarak satış bedelinden alacağın tahsil olanağı sağlayan kişisel bir davadır. Bu nedenle İİK’nin m. 283. uyarınca, tasarrufun

⁶⁴³ Y15HD. , 19.12.1990 E. 1990/4510, K.. 1990/5606

⁶⁴⁴ Y15HD. , 21.11.1998 E. 1988/2356, K.. 1988/3891

Coşkun, İptal ve Diğer Davalar, s. 887

Coşkun, İptal ve Diğer Davalar, s. 889

iptaline ilişkin ilam, konusu taşınmaz mal olsa bile kesinleşmeden icraya takibine devam edilir ⁶⁴⁵. Çünkü, iptal davası, aynî dava değil, kişisel bir alacak davası niteliğindedir.

Aciz belgesine dayanarak açtığı iptal davasını kazanan alacaklının, dava konusu malın haciz ve satışını isteyebilmesi için, yeni bir takip yapmasına İİK m. 143/3 öngörülen bu bir yıllık süre ile bağlı olmaksızın yeni bir takip yapıp, borçluya yeni bir ödeme emri, göndermeden kazandığı iptal davası sonucunda aldığı ilâmı icra dairesine vererek, aynı takip dosyası üzerinden dava tasarruf konusu malın haciz ve satışını isteyebilir. İptal davası sonucunda verilen kararda yargılama giderleri de asıl davaya bağlı bir alacak olacağından aynı takip dosyasına mahkeme ilamı eklenmek suretiyle yargılama giderleri de icra dosyasından tahsil edilebilir ⁶⁴⁶.

C - İyiniyetin Tasarrufun İptali Davalarında Yeri ve Önemi

İyiniyet, genel olarak bir kimsedeki dürüstlüğü ve iyi ahlâkı gösteren bir kavramdır. Türk Medeni Kanununun başlangıç hükümlerinde yer alan (TMK m. 3) hakların doğumuna, hüküm ve sonuçlarına uygulanacak ana ilkeyi koyar. Buna göre, kişilerin hak kazanırken namuslu ve dürüst davranmaları gerekmektedir ⁶⁴⁷. İyiniyet, hakkın geçerli surette doğumunu veya kazanılmasını önleyecek bir durumun hak kazanılırken hakkı kazanan kişi tarafından bilinmesidir. Diğer bir deyişle, hakkın geçerli surette kazanılması için gerekli olan bir şartın veya hakkın geçerli surette kazanılmasını önleyen bir durumun hak kazanılırken böyle olayda varlığı veya yokluğu hakkında kişide mevcut hatalı ve yanlış bilgidir. Hak kazanılırken böyle bir bilgisizlik veya hatalı bilgiyle hareket eden kimse, iyiniyetlidir ⁶⁴⁸.

⁶⁴⁵ Uyar, İptal Davaları, s. 8242; Kuru, İcra, s. 3558

⁶⁴⁶ T. Uyar/ C. Uyar/ A. Uyar, s. 1173

⁶⁴⁷ Jale Akipek/Turgut Akıntürk, Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku, C.1, 5. Baskı, Ankara 2004, s. 156

⁶⁴⁸ Hak kazanılırken hakkın kazanılmasını önleyen bir durumun olayda varlığı veya yokluğu hakkındaki her bilgisizlik, hakkı kazanan kişiyi iyiniyetli olarak kabul etmeye yetmez. Buna başka şartların da eklenmesi gereklidir. Gerçekten, bazı öyle durumlar olabilir ki, hak kazanan kimse biraz daha özenle davranmış olsaydı, biraz daha etraflı araştırmada bulunsaydı, hakkın kazanılması için gerekli olan şartların olayda mevcut olmadığını kolaylıkla anlayabilirdi. Bir kimsenin iyiniyet iddiasında bulunabilmesi için, bilgisizliğin veya yanlış bilginin onun ihmal veya kusurundan ileri gelmemiş olması şarttır. O kimse kendi kusuruyla yanılığa düşmüş olmamalı, bu bilgisizliğini gidermek için hâl ve şartların gerekli kıldığı her şeyi yapmış bulunmalıdır. Kısaca, o kimsenin bilgisizliği hoş görülebilecek bir bilgisizlik mahiyetini arz etmelidir. Bazen kanundan ötürü belli hususlar hakkında mutlaka bilgi sahibi olmak zorunluluğu vardır. Kanundan ötürü bir şeyi bilmek zorunda olan kimsenin bilgisizliği hoş görülemez. Kanundan doğan bu bilme zorunluluğu özellikle şu

Hakların geçerli bir şekilde kazanılabilmesi için gerekli olan şartlar, kanunlarla ve özellikle TMK ile düzenlenir. Her hangi bir hak kazanılırken, o hakkın doğumu veya kazanılması için zorunlu olan şartların olayda mevcut olup olmadığının araştırılması gerekir. Kanundaki şartlara uyulmaksızın edinilmiş olan bir hak, geçerli bir surette kazanılmış olmaz. Hakkı kazanan kimse, bütün araştırmalarına karşın, hakkın kazanılmasını önleyen bir durumun varlığını anlayamaz; yani hakkı kazanırken kişide, hakkın kazanılması için gerekli olan bütün şartların olayda mevcut olduğu hususunda yanlış ve hatalı bilgi vardır ⁶⁴⁹.

İyiniyet, hakkın geçerli surette doğumunu veya kazanılmasını önleyecek bir durumun hak kazanılırken hakkı kazanan kişi tarafından bilinmesidir. Hak kazanılırken böyle bir bilgisizlik veya hatalı bilgiyle hareket eden kimse, iyiniyetlidir ⁶⁵⁰.

İİK'nin m. 278. göre; bağışlamalarda ve bağışlama hükmündeki tasarruflarda, kendisine bağış yapılan üçüncü kişi iyiniyetli ise, yalnızca dava zamanında elinde bulunan miktarı geri vermekle yükümlüdür ⁶⁵¹.

Davacı alacaklının, lehine haczedilip satılan malın bedeli, ilk önce davacı alacaklının, alacağının faizinin ve yargılama giderlerinin ödenmesine tahsis edilir geriye artan para üçüncü kişiye verilir. Bu nedenle üçüncü kişi, mal varlığında hasıl olan eksikliği sadece borçludan talep edebilir. Fakat İİK'nin m. 278. yer alan kişilere yapılan bağışların iptale tabi olup olmamasında üçüncü kişinin iyiniyeti aranmaz. Şöyle ki üçüncü kişi iyiniyetli ise ancak iade zamanında elinde kalanı iade ile yükümlü ⁶⁵² olacaktır.

Yargıtay kararlarında ise; "İİK'nin m. 283/2 göre iptal davası, üçüncü kişinin elinden çıkarmış olduğu mallar yerine taalluk ediyorsa, bu değerler nispetinde üçüncü kişi nakden tazminine (davacının alacağından fazla olmamak üzere) mahkum edilmesi gerekir. Bu ihtimalde üçüncü kişinin sorumlu olduğu miktar, elden çıkarılan

---

hâllerde söz konusu olur: a- Kanun uyarınca ilân edilmesi zorunlu tutulan hususlar hakkında bilgisizlik ileri sürülemez. Herkes ilân edilmiş olan bu hususları kanun gereği öğrenmiş, dolayısıyla onu biliyor varsayılır. b- Kanunen açıklık (aleniyet) ilkesine tâbi tutulan sicillerdeki kayıtları da herkes bilmek zorundadır. Örneğin herkes tapu sicilindeki işlemleri kanundan ötürü bilmek zorundadır **Akipek/Akıntürk**, Medeni Hukuk, (Ed. Levent Börü), A.Ü.H.F, 2009 yılı, s. 514

⁶⁴⁹ **Akipek/Akıntürk**, s. 56

⁶⁵⁰ **Akipek/ Akıntürk**, s. 157-160

⁶⁵¹ **Akşener**, s. 494; **Ertekin/ Karataş**, s. 24.

⁶⁵² **Akşener**, s. 494; **Kuru**, İcra, s. 3578

malın o tarihteki gerçek değeridir”⁶⁵³. “Dava ve tasarrufa konu malı elinde bulunduran kişinin, kötü niyetli olduğunun kanıtlanamaması halinde dava tünden reddedilmeyip borçlu ile tasarrufta bulunan kişi tasarrufa konu malı elinden çıkardıkları tarihteki gerçek değeri oranında ve alacak miktarı ile sınırlı olarak tazminata mahkum edilmesi gerekir”⁶⁵⁴.

D - İptal Davasının Üçüncü Kişi Bakımından Hukuki Sonuçları

Üçüncü kişi, iptal davası açılması üzerine, mal varlığında oluşacak eksikliğin borçludan tahsilini aynı davada isteyebilir⁶⁵⁵. Bu istek iptal davası ile birlikte incelenerek karara bağlanır. Ancak böyle bir istek durumunda tasarruf iptal davasından ayrılarak daha önce hükme bağlanabilir (İİK m. 283/3). İptal davasını kaybeden üçüncü kişi, karşılık olarak verdiği şeyi (İİK m. 278/1-2) veya bedelini borçludan veya iflas masasından isteyebilir (İİK m. 283/4). Kendisine bağışlamada bulunulan üçüncü kişi iyiniyetli ise, dava zamanında elinde bulunan miktarı geri vermeye zorunludur (İİK m. 283/ son). Yasada yalnız bağışlamadan söz edilmiş ise de, İİK'nin m. 278/3 ve üç bentte yazılı, bağışlama niteliğinde sayılan tasarrufların da, bu madde kapsamında değerlendirilmesi gerekir⁶⁵⁶.

İptal davası, iyiniyetli üçüncü kişilerin haklarını etkilemez⁶⁵⁷.

Kuru'nun görüşüne göre iptal davasını kaybeden üçüncü kişi, borçludan karşılık olarak verdiği şeyi veya bedelini borçludan geri isteyebilir. Akşener'in görüşüne göre ise üçüncü kişi, malvarlığında meydana gelecek eksikliğin tahsilini, borçludan iptal davası sırasında isteyebildiğine göre karşılık olarak verdiği malın kendisine geri verilmesini de borçludan aynı iptal davasında isteyebilmesidir demek

⁶⁵³ **Y17HD.** , 04.11.2014 E. 2013/6322, K.2013/15056 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 17.02.2015)

⁶⁵⁴ **Y17HD.** , 13.01.2014 E. 2013/6337, K. 2014/174 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 17.02.2015)

⁶⁵⁵ **Y15HD.** , 20.03.1990 E. 1989/13707, K.. 1990/3816 S. Kararında; “... 1- Davacı Alacaklı iptal davasını kazanınca, dava konusu olan mal, hak ve alacağı borçlunun mülkiyetine dönmektedir. Davalı üçüncü kişi yine o mal veya hakkın maliki olmaya devam eder.

2- Dava konusu yapılan işler iptal davasını açmış ve kazanmış olan alacaklı bakımından iptal edilmiş sayılır.

3- İptal davası, yararına sonuçlanan alacaklı iptal edilen işlemin konusu mal sadece borçlunun mülkiyetinde imiş gibi onu haczetirmek ve sattırmak hakkını elde eder ve sonuçta alacak ve giderler karşılandıktan sonra fazla bir şey kalır ise bu borçluya değil, davalı üçüncü kişiye ait olur....

4- İptal davasını kaybeden davalı üçüncü kişi, borçluya verdiği şeyi yada bedelini geri isteme hakkına sahip olur.” (<http://www.turkhukuk sitesi.com.tr>. E.T. 24.11.2014)

⁶⁵⁶ **Uyar**, İptal Davaları, s. 296

⁶⁵⁷ **Y15HD.** , 14.04.2003 E. 2003/5937, K. 2003/1921 (<http://www.sinerjimevzuat.com.tr>. E.T. 24.11.2014.)

suretiyle, daha pratik ve usul ve zaman ekonomisine uygun bir öneri getirmektedir⁶⁵⁸.

İptal davasını kaybeden üçüncü kişi, karşılık olarak şeyi veya bedelini borçludan veya iflas masasından isteyebilir. Batıl bir tasarruf neticesinde kendisine ödetilen şeyi geri veren alacaklı eski haklarını muhafaza eder. Kendisine bağış yapılan iyiniyetli ise yalnız dava zamanında elinde bulunan miktarı geri vermeye mecburdur⁶⁵⁹.

Kısacası, İİK'nin m. 283/ son fıkrasında; kendisine bağış yapılan, iyiniyetli ise yalnız dava zamanında elinde bulunan miktarı geri vermeye mecburdur. Burada bağış yapılan kişi (m.278) belirlediği kişidir. Burada iptal davasının dinlenebilir ve kabulü, kendisine bağış yapılan kişinin iyiniyetli olup olmaması ile ilgili değildir. Ancak bağış yapılan kişi iyiniyetli ise ancak iptal davası açıldığı sırada elindeki mevcudu iade ile yükümlüdür⁶⁶⁰.

Millet Meclisi Adalet Komisyonu gerekçesinde ise; gerçekten dava üçüncü kişinin elinden çıkarmış olduğu mallar yerine geçen değere taalluk ediyorsa, üçüncü kişi bu malın tamamını değil, sadece davacının alacağı kadarını ödemeye mahkum edilir. Zira iptal davası, borçlunun mamelekenden çıkarmış olduğu mal ve hakların veya bunların yerine kaim olan değerlerin, bu tasarruftan zarar gören alacaklının hakkının istihsaline yeter nispette borçlunun mamelekine iadesinin temini maksadıyla açılan bir davadır. İflas yolu ile takipte, ekseriya dava konusu tasarrufun değerinin tamamının iflas masasına iadesi gerekecektir. Zira, bu değer tamamen masaya intikalinden sonra, ekseriya alacaklılar tam olarak tatmin edilmiş olmayacaktır.

Yargıtay, eski tarihli kararlarından birinde; “tasarrufun iptali davasına konu olan malın üçüncü kişinin elinden çıkmış olması ve malı elinde bulunduran kimse için kötü niyetli olduğu, kanıtlanamadığından iptal isteminde bulunulmaması ya da bu istemin reddedilmesi halinde, üçüncü kişi hakkında malın elinden çıktığı tarihteki değerine, hükmedileceğini yani bu durumda iptal davasının eda davasına dönüşmüş olacağını, bu aşamada mahkemece ayrıca hükmedilen miktara icra takibinde asıl alacağa faiz yürütülmekte olduğundan dava tarihinden itibaren faize

⁶⁵⁸ Akşener, İptal Davası, s. 897, 898; Kuru, İcra s. 3581; Taze, s. 150

⁶⁵⁹ Süphandağ, s. 700

⁶⁶⁰ Akşener, İptal Davası, s. 898

hükmedilemeyeceğine”⁶⁶¹ karar vermiştir. “Tasarrufa konu malın üçüncü kişi, olan davalının elinden çıkmış olması halinde, üçüncü kişinin o malın elinden çıktığı tarihteki değeri üzerinden icra takip dosyasındaki alacak ve fer’ileri ile sınırlı olarak tazminata mahkum edilmesi, borçlu davalının ise alacağın, tamamından sorumlu olması nedeniyle ayrıca tazminata”⁶⁶² mahkum edilmemesi gerekir.

Diğer alacaklıların, açtıkları iptal davası devam ederken, bir alacaklı davayı kazanır ve alacağını alırsa, diğer alacaklılar, davayı kazandıkları takdirde, iptal konusu tasarruf yapılmamış olsaydı, hacze katılma koşullarına sahip olduklarını kanıtlayarak, alacağını tahsil etmiş bulunan alacaklıya sebepsiz zenginleşme⁶⁶³ yoluna başvurabilirler

Sonuç olarak davacının, iptal davası sabit olup lehine sonuçlandığı takdirde, bu davaya konu teşkil eden mal üzerinde cebri icra yolu ile, hakkını almak yetkisini elde eder ve davanın konusu taşınmazsa, davalı üçüncü kişi üzerindeki kaydın tashihine gerek kalmadan o, taşınmazın haciz ve satışını isteyebilir. İptal davası, üçüncü kişinin elinden çıkarmış olduğu mallar yerine geçen değere taalluk ediyorsa, bu değerler nispetinde üçüncü kişi nakden tazminine davacının alacağından fazla olmamak üzere mahkum edilir. İptal davası üzerine üçüncü kişi de, mal varlığında geçerli olacak eksikliğin borçludan tahsilini aynı davada isteyebilir. Bu talep, iptal davasının tefrik edilerek daha önce hükme bağlanmasına engel değildir. İptal davasını kaybeden üçüncü kişi, karşılık olarak şeyi veya bedelini borçludan veya iflas masasından geri isteyebilme hak ve yetkisine sahiptir.

E - İflasın Tasarrufun İptali Davasının Hüküm ve Sonuçları

1 - İflasın Ertelenmesinin İptal Davasına Etkisi

İflasın ertelenmesinin iptal davasına olan etkisini önceki sayfalarda izah etmiştik⁶⁶⁴.

İflasın açılması halinde ise, İİK’nin m. 194 göre; iflas halinde acele haller ayrık olmak üzere müflisin davacı ve davalı olduğu hukuk davaları durur ve ancak

⁶⁶¹Y15HD. , 8.3.2000 E. 2000/210, K 2000/1123 T. Uyar / C. Uyar/ A..Uyar, s. 1172

⁶⁶²Y17HD. . 18.06.2009 E. 2009/4997, K. 2009/4389 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 10.02.2015).

⁶⁶³T. Uyar / C. Uyar/ A. .Uyar, Tasarrufun İptali Davaları, s. 1174

⁶⁶⁴ bkz. s. 28 vd.

alacaklıların ikinci toplanmasından 10 gün sonra devam olunabilir ⁶⁶⁵. Bu durum tasarrufun iptali davalarında da geçerli olup iptal davası da durur. Alacaklıların ikinci toplanmasından 10 gün sonra devam olunabilir.

2 - İflasta Tasarrufun İptali Davasında Hüküm

Mahkeme kararında, dava konusu tasarrufun iptaline karar verilir. İptal kararı üzerine, iptal davasına konu mal müflise aitmiş gibi iflas masasına dahil edilir. Diğer bir ifadeyle dava konusu tasarrufun iptaline karar verilmesi gerekli ve yeterlidir. İflastaki iptal davasında iptale tabi tasarrufun konusu taşınmaz olması halinde mahkemenin, tasarrufun iptaline karar vermekle yetinmesi gerekir; mahkemece, ayrıca tapu kaydının iptaline ve taşınmazın yeniden müflis (eski malik) adına tesciline karar veremez. İptal davasının kabulü durumunda dava konusu mal iflas masasına geçer. Bu mal iflas idaresi tarafından satılarak bedeli alacaklılara ödenir ⁶⁶⁶.

İİK'nin m. 245. göre takip hakkını devralmış olan alacaklı, malın satış bedelinden ilk önce tatmin edilir; ondan artan para, iflas masasına kalır (diğer alacaklılara dağıtılır). Bunun gibi iflas kapandıktan sonra m. 255/3 hükmüne göre iptal davası açan alacaklı da, malın satış bedelinden ilk önce tatmin edilir ondan artan para, iflas masasına kalır (diğer alacaklılara dağıtılır) ⁶⁶⁷.

Borçlunun iflası halinde, alacaklının iptal davası açabilmesi için alacaklılar toplantısında kendisine İİK m. 245. gereğince yetki verilmesi gereklidir. Borçlu hakkında iflas kararı verilmesi halinde, iptal davasına konu hak iflas masasına geçer. İflas idaresi bu hakkı kullanamaz ise davacı kişisel hakkına dayalı olarak davasına devam eder ⁶⁶⁸.

İİK'nin m. 283/2 (davacının alacağından fazla olmamak üzere) deyimi, daha çok hacizdeki iptal davası içindir. İflastaki (iflas idaresinin açtığı) iptal davasında, malın satış bedelinin tümü ekseriya iflas masasında kalacağından, mahkeme, üçüncü kişinin malın değerinin tamamını (iflas masasına) ödenmesine karar verecektir ⁶⁶⁹.

---

⁶⁶⁵ Coşkun, İptal ve Diğer Davalar, s. 922

⁶⁶⁶ Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 450

⁶⁶⁷ Akşener, s. 485; Kuru, İcra, s. 3832; Güneren, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1212

⁶⁶⁸ Y17HD. , 15.12.2011 E. 2010/10591, K. 2011/2332 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T 10.12.2014)

⁶⁶⁹ Kuru, s. 1439.

Alacaklının, iflastan önce açmış olduğu iptal davasına, iflas idaresinin devam etmesi halinde de, mahkeme tasarrufun takip konusu alacak ve ferilerini geçmek üzere iptali şeklinde karar verir ⁶⁷⁰. Bu halde, iptal edilen tasarrufun sadece iptal davası açmış olan alacaklının alacağı orandaki değeri iflas masasına girer ⁶⁷¹, artan para üçüncü kişiye verilir.

Yargıtay kararında; “malın tümünün iflas masasına girmesi için, borçlunun iflas ettiği tarihte (İİK m. 284) beş yıl henüz dolmamış ise, iflas idaresinin, harcını tamamlayarak malın bedelinin tümünün masaya girmesini istemesi gerekir. Davalı, savunmayı genişletme itirazında (HMK m. 141/1) bulunursa, iflas idaresinin, bir alacaklının açmış olduğu iptal davasını ıslah etmesin (HMK m. 141/2, İİK m. 176 vd.) veya yeni bir iptal davası açıp bu yeni iptal davası ile bir alacaklının açmış olduğu iptal davasının birleştirilmesini istemesi gerekir. Tasarrufun iptali davası borçlunun iflası halinde iflas idaresi veya yetki verdiği alacaklılar tarafından açılması gerekir” ⁶⁷².

İptal davasını kaybeden üçüncü kişi, borçluya karşılık olarak verdiği şeyi veya bedelini, iflas masasından geri isteyebilir. Üçüncü kişinin borçluya vermiş olduğu mal aynen iflas masasında mevcut ise, bu mal üçüncü kişiye verilir. Mal, iflas masasında mevcut değilse, o zaman üçüncü kişi karşılık olarak vermiş olduğu malın bedelini, iflas masasından isteyebilir. Üçüncü kişi, iptal davası sonuçlanmadan önce eski alacağını taliki şarta bağlı alacak olarak iflas masasına yazdırabilir ⁶⁷³.

F - Yargılama Giderleri ve Vekalet Ücreti

Hacizden doğan tasarrufun iptal davaları, konusu belli bir değerle ilgili olduğundan 492 sayılı Harçlar Kanununun (1) sayılı tarife uyarınca nispi karar ve ilam harcına tabidir. İptal davasının konusu belli bir değerle ilgili olduğundan Harçlar Kanununun m. 27. göre maktu başvuru harcına, m. 28/a gereğince nisbi karar ve ilam harcına tabidir. Hacizdeki iptal davasının kabulü halinde, davalılar, davacının alacağı üzerinden nisbi karar ve ilam harcı ile nisbi vekalet ücreti ödemeye mahkum edilirler

⁶⁷⁰ **Y17HD.**, 08.06.2010 E. 2010/2341, K. 2010/5297 (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 25.11.2014)

⁶⁷¹ İflas Masasına giren bu para, iptal davasını açmış olan alacaklıya verilmez, sıra cetveline göre bütün iflas alacaklılarına paylaşılır **Kuru**, İcra, s. 1439

⁶⁷² **Y15HD.**, 06.04.2000 E. 2000/1141, K. 2000/1656 **Coşkun**, İptal ve Diğer Davalar, s. 924

⁶⁷³ **Kuru**, s. 1441

⁶⁷⁴. Yargıtay kararında; “iptali istenen tasarrufun değeri, davacının alacağından daha az ise, karar ve ilam harcı, vekalet ücretinin tasarrufun değeri üzerinden hesaplanması gerekir” ⁶⁷⁵.

Harçların en önemlileri, başvurma harcı ile karar ve ilam harçlarıdır. Başvurma harcı dava açılırken davacı tarafından peşin olarak ödenmesi gereken ve her yıl başından geçerli olmak üzere tespit ve ilan edilen Harçlar Kanununa bağlı (1) sayılı tarifede yazılı, miktarı belli (maktu) ⁶⁷⁶ bir harçtır.

Karar ve ilam harcı ise başvurma harcı dışında ayrıca davanın konusuna göre maktu ve nispi olarak alınan bir harçtır. Nispi karar ve ilam harcı konusu belli bir değerle ilgili bulunan davalarda esas ile ilgili bir karar verilmesi halinde hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer üzerinden alınır ⁶⁷⁷.

Nispi karar ve ilam harcına tabi davalar dışındaki, konusu para ile değerlendirilebilen bir şey (malvarlığı, mamelek hakkı) yani konusu belli bir değer ile ilgili bulunan davalarda karar ve ilam harcı nisbidir. Bu harcın oranı hüküm altına alınan miktarın veya malın değerinin (2015 yılı için) binde 68,31’dir. Bu miktar, maktu karar ve ilam harcından az olamaz ⁶⁷⁸. Taraf teşkiline imkan bulunmayan davalarda verilen esas hakkındaki kararlarla, davanın reddi kararı ve icra mahkemelerinin nispi harca tabi davalar dışındaki kararlarında maktu yani miktarı belirli harç ⁶⁷⁹ alınır.

Nisbi karar ve ilam harcının dörtte biri (başvuru harcında olduğu gibi), dava açarken davacıdan peşin olarak alınır. Peşin olarak ödenecek olan bu dörtte bir karar ve ilam harcı, dava dilekçesinde gösterilen değer üzerinden hesaplanır. Davanın reddi halinde, karar ve ilam harcı maktudur ⁶⁸⁰.

İptal davaları, nitelik olarak konusu parayla ölçülebilen davalardandır. Bu nedenle iptal davalarında müddeabihin değeri üzerinden nispi peşin harç alınır. Keza karar ve ilam harcı da nispidir. Haciz yoluyla takiplerde, davacının alacağı miktarı

---

⁶⁷⁴ **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 591; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 710; **Coşkun**, İptal ve Diğer Davalar, s. 924

⁶⁷⁵ **Y17HD.**, 14.06.2007 E. 2007/2593, K. 2007/2067 **Coşkun**, İptal ve Diğer Davalar, s. 927

⁶⁷⁶ Zekeriya **Yılmaz**, Hukukta Yargılama Harç ve Giderleri İle Vekalet Ücretleri, Seçkin Yayınevi, Ankara 2000, s. 19

⁶⁷⁷ **Yılmaz**, s. 19; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 710; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 590

⁶⁷⁸ **Kuru/Arslan/ Yılmaz**, Medeni,s. 712; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 591

⁶⁷⁹ **Yılmaz**, s. 24.

⁶⁸⁰ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 712; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 591

ile iptal davasına konu tasarrufun değerinden hangisi az ise ona göre, iflas yoluyla takipte ise iptal konusu tasarrufun tamamı üzerinden harç hesaplanır⁶⁸¹. Ancak iptal davasını açan kamu kuruluşu harçlardan muaf ise kuşkusuz iptal davası açarken de kendisinden harç alınmaz ve yargılama sonucunda, aleyhine karar ve ilam harcına hükmedilemez⁶⁸².

Yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmeden ondan sonraki işlemler yapılamaz. Bunun gibi, davanın başında alınmış olan peşin karar ve ilam harcının noksan olduğu anlaşılırsa, noksan karar ve ilam harcı tamamlanincaya kadar davaya devam olunamaz⁶⁸³.

Harç, HMK'ye göre tahsil edilmesi gereken avans ve para cezaları elektronik ortamda tahsil edilir. Tahsil işlemi banka aracılığı ile olabileceği gibi Barokart, kredi kartı ve benzeri araçlarda olabilir (Yönetmelik. m. 45/6).

Yargılama giderleri, kural olarak, davada haksız çıkan yani aleyhine hüküm verilen tarafa yükletilir. Dava da haksız tarafa yükletilecek olan yargılama giderleri, hem davayı kazanan tarafın daha önce avans olarak ödediği hem de devlet hazinesince peşin olarak ödenen giderlerdir. Davada her iki taraf da kısmen haksız çıkarsa, mahkeme, yargılama harç ve giderlerini, haklı çıkma nispetine (oranına) göre taraflar arasında paylaşır (HMK m. 326/2)⁶⁸⁴.

Tarafların, davanın görülmesi ve sonuçlanması için ödedikleri paraların tümüne yargılama giderleri denir. Yargılama giderleri geniş anlamda kullanılmakta ve buna harçlar da dahil edilmektedir⁶⁸⁵.

Yargılama giderlerinin neler olduğu HMK'nin 323. maddesinde sayılmıştır:

- Celse, karar ve ilam harçları,
- Dava nedeniyle yapılan tebliğ ve posta giderleri,
- Dosya ve sair evrak giderleri,
- Geçici hukuki koruma tedbirleri ve protesto, ihbar, ihtarname, ve vekaletname düzenlenmesine ilişkin giderler,
- Keşif giderleri,

⁶⁸¹ Uyar, İptal Davası, s. 181.

⁶⁸² Uyar, İptal Davası, s. 181.

⁶⁸³ <http://www.resmigazete.gov.tr>. Harçlar Kanunu m. 30

⁶⁸⁴ Umar, Hukuk Şerhi, s. 1050; Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 1470; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 591; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 714

⁶⁸⁵ Karşlı, Medeni, s. 690; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 591; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 715; Umar, Hukuk Şerhi, s. 1050; Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 1470

- Tanık ile bilirkişiye ödene ücret ve giderler,
- Resmi dairelerden alınan belgeler için ödenen harç, vergi, ücret ve sair giderler,
- Vekil ile takip edilmeyen davalarda tarafların hazır buldukları günlere ait gündelik, seyahat ve konaklama giderlerine karşılık hâkimin takdir edeceği miktar; vekili bulunduğu hâlde mahkemece bizzat dinlenmek, isticvap olunmak veya yemin etmek üzere çağrılan taraf için takdir edilecek gündelik, yol ve konaklama giderleri,
- Vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücreti,
- Yargılama sırasında yapılan diğer giderler,

Davacı, yargılama harçları ve gider avansı tarifesinden belirlenen tutarı dava açarken mahkeme veznesine yatırmak zorundadır. Gider avansı (HMK m. 120), her türlü tebligat ve posta ücretleri, keşif giderleri, bilirkişi ve tanık ücretleri gibi giderler için davacıdan alınan meblağı ifade eder (Yönetmelik m. 45). Adli yardım talebiyle açılan dava ve işlerde adli yardım konusunda bir karar verilinceye kadar harç, gider ve delil avansı (HMK m. 324) alınmaz. Kanunlardaki özel hükümler saklıdır.

Gider avansının, yeterli olmadığına dava sırasında anlaşılması halinde, mahkemece bu eksikliğin tamamlanması için davacıya iki haftalık kesin süre verilir. Dava şartı, gider avansının yatırılmaması ve tamamlanmaması halinde, dava, dava şartı yokluğundan reddedilir. (HMK m. 115, Yönetmelik. m. 45/3)

Mahkeme, haksız çıkan dava arkadaşlarının yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olduklarına karar vermemişse, her dava arkadaşı yargılama giderlerinden kendi payına düşen kısımdan sorumludur. İcra dairesi veya icra mahkemesi, dava arkadaşlarını müteselsilen sorumlu sayamaacağı gibi hükmü vermiş olan mahkemede sonradan tavzih yolu ile, dava arkadaşlarının yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olduklarına karar veremez⁶⁸⁶ (HMK m.326/3).

Yargılama harç ve giderlerinin davada haksız çıkmış olan tarafa yükletilmesine ilişkin ana kuralının istisnaları:

⁶⁸⁶ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 596; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 716; Umar, Hukuk Şerhi, s. 1058; Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 1479

Davanın açılmasına kendi hal ve davranışlarıyla sebebiyet vermemiş ve yargılamanın ilk duruşmasında da (ilk oturumda) davacının talep ve sonucunu kabul etmiş olan davalı, yargılama giderleri ödemeye mahkum edilemez (HMK m. 312/2).

Davada haklı çıkmış taraf için, gereksiz yere davanın uzamasına sebep olmak, gereksiz gider avansının yapılmasına sebep olan taraf, lehine karar verilmiş olsa da karar ve ilam harcı dışında kalan yargılama giderlerinin tamamı ya da bir kısmını ödemeye mahkum edilir ⁶⁸⁷.

Bir kişi davada sıfatı olmadığı halde, davacıyı, davalı sıfatı kendine aitmiş gibi yanıltıp, kendisine karşı dava açılmasına sebebiyet verirse, davanın sıfat yokluğu nedeniyle reddi halinde, davalı yararına yargılama giderlerine hükmedilemez. Dürüstlük kuralına aykırılık sebebiyle yargılama giderlerinden sorumluluğu düzenleyen hükümler, dürüstlük kuralının usul hukukunda da geçerli olduğunu gösteren örneklerdir ⁶⁸⁸.

Davada, haksız çıkılmış olup olmadığına bakılmaksızın, kanunun yargılama giderlerinin kime ait olacağını belirleyeceği istisnai haller; eski hâle getirme talebi sebebiyle ortaya çıkan giderler, talepte bulunan tarafa yükletilir. Ancak, karşı taraf eski hale getirme talebine karşı asılsız itirazlar ileri sürerek giderlerin artmasına sebep olmuşsa, hâkim, giderlerin tümünün veya bir kısmının karşı tarafa yükletilmesine karar verebilir (HMK m. 101). İslahın davayı uzatmak veya karşı tarafı rahatsız etmek gibi kötü niyetli düşüncelerle yapıldığı deliller anlaşılırsa, mahkeme, ıslahı dikkate almadan karar verir. Ayrıca hakim, kötü niyetle ıslaha başvuranı, karşı tarafın bu yüzden uğradığı bütün zararlarını ödemeye ve beş yüz Türk Lirasından beş bin Türk Lirasına kadar disiplin para cezasına mahkûm eder (HMK m. 182). (1) Sahtelik iddiası sonunda haksız çıkan taraf kötü niyetli ise bu sebeple ertelenen her bir duruşma için celse harcına ve talep hâlinde bu sebeple diğer tarafın uğradığı zararları tazmin etmeye mahkûm edilir. (2) Resmî senetteki imza veya yazı inkâr edildiğinde, yukarıdaki harç miktarı iki katı olarak uygulanır. (3) Bilirkişi incelemesi yapılmasına karar verilmesinden önce, tarafların sahteliğe ilişkin iddialarından vazgeçmeleri hâlinde, hâkim, tazminattan indirim yapabileceği gibi tazminata hükmetmeyebilir (HMK m. 213).

⁶⁸⁷ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 597; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 715; Umar, Hukuk Şerhi, s. 1063; Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 1482

⁶⁸⁸ Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 716; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 597

Fer'i müdahil olarak davada yer alan kimse, yanında katıldığı taraf mahkum olursa yalnız müdahale giderinden sorumlu tutulur. Aksi takdirde bu gider diğer tarafa yükletilir ⁶⁸⁹. Yargılama harç ve giderlerinin kime yükletildiği ve bunun miktarı hükümde açıkça gösterilir (HMK m. 332).

Görevsizlik, yetkisizlik veya gönderme kararından sonra davaya görevli veya yetkili yahut da gönderilen mahkemede devam edilmemiş ise talep üzerine davanın açıldığı mahkeme davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkum eder (HMK m. 331/2).

Vekalet ücreti de, yargılama giderleri arasında yer almaktadır. Davada haklı çıkan taraf, davaya bizzat değil de bir vekile vasıtasıyla takip etmiş ise, avukatına bir vekalet ücreti ödemek zorundadır ki, bu ücret davanın gerektirdiği bir gider olmaktadır. Yalnız dava (yargılama) gideri olarak karşı (aleyhine hüküm verilen) tarafa yükletilecek olan vekalet ücreti, haklı çıkan tarafın (avukatı) ile kararlaştırılmış olduğu vekalet ücreti olmayıp Avukatlık Ücret Tarifesine göre hesaplanacak olan objektif bir vekalet ücretidir ⁶⁹⁰.

İflastaki iptal davasında davanın kabulüne karar verilirse, mahkemece Harçlar Kanunu'na (1) sayılı tarife uyarınca, iptal edilen tasarruf üzerinden nispi oranda ilam harcı alınmasına karar verilir. Aynı zamanda iptal edilen tasarrufun miktarı üzerinden avukatlık asgari ücret tarifesine göre nispi vekalet ücretine ⁶⁹¹ hükmedilir.

Davacının aciz belgesi ibraz edemediği için davanın reddedilmesi halinde maktu vekalet ücretine hükmedilir ⁶⁹². Yargıtay kararında; “iptal davasına konu uyuşmazlığın davanın konusuz kalması feragat, kabul ve sulh nedenleriyle, delillerin toplanmasına ilişkin ara kararının yerine getirilmesinden önce giderilmesi halinde Av Asg Ücr T hükümlerine göre maktu ücretin yarısına hükmedileceğine ...” ⁶⁹³ karar vermiştir.

---

⁶⁸⁹ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 719

⁶⁹⁰ **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 591; **Umar**, Hukuk Şerhi, s. 1050; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 1470; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Hukuk, s. 720

⁶⁹¹ **Ertekin/ Karataş**, s. 36

⁶⁹² **Coşkun**, İptal ve Diğer Davalar, s. 916

⁶⁹³ **Y17HD.** , 18.02.2008 E. 2008/5530, K. 2008/338 (<http://www.uyap.gov.tr> E.T. 10.12.2014)

IV - TASARRUFFUN İPTALİ DAVASINDA KANUN YOLLARI

Kanun (yasa) yolu, davanın taraflarına tanınan bir hukuki yoldur ki, bununla yanlış olan kararların (yanlış olduğu iddia edilen kararların) tekrar incelenmesi ve değiştirilmesi sağlanır. İlk derece mahkemelerin, yanlış karar verme ihtimali bulunduğundan, verilen kararların üst dereceli bir mahkeme tarafından denetlenmesi için, her hukuk sisteminde kanun yolları kabul edilmiştir. Medeni Usul Hukuku'ndaki kanun yolları, nihai kararları için kabul edilmiştir. Tasarrufun iptali davası aleyhine sonuçlanan (davacı, davalı, üçüncü kişi) ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu karara karşı kanun yoluna başvurusu durumunda, HMK ve HUMK hükümleri uygulanacağından, tarafların ne kadar süre içerisinde nereye, ne şekilde müracaat edebilecekleri, HMK ve HUMK'deki düzenlenen kanun yolları incelenecektir.

A - HUMK'ye Göre Kanun Yolları

İstinaf mahkemelerinin “Resmi Gazete de ilan edilerek göreve başlama tarihine kadar HUMK'nin temyize ilişkin yürürlükteki (HUMK m. 427, 444) uygulamaya devam edilecektir. Keza HMK'nin Geçici m. 3 İstinaf mahkemeleri göreve başlayıncaya kadar HUMK'nin temyize ilişkin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir”⁶⁹⁴.

---

⁶⁹⁴ **Y17HD.**, 09.06.2014 E. 2014/2199, K. 2014/9208 S. Kararında; “...1086 sayılı kanunun temyize ilişkin yürürlükteki hükümlerinin uygulanmasına devam olunacağı vurgulandıktan sonra (2) numaralı fıkrada Bölge Adliye Mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce aleyhine temyiz yoluna başvurulmuş olan kararlar hakkında, kesinleşinceye kadar 1086 sayılı yasanın 26/9/2004 tarihli ve 5326 sayılı kanunla yapılan değişiklikten önceki 427 ile 454 madde hükümlerinin uygulanmasına devam olunur denilerek HUMK'nin uygulanmasına devam edilecek hükümlere açıklık getirmiştir. Devam edecek bu hükümler 427 ile 454 maddeleridir. Bu maddeler temyiz incelemesinin usulü ve temyize tabi kararların kapsamı belirlenmektedir ve bu kapsam içerisinde ihtiyati tedbire ilişkin kararlar yoktur. Geçici 3 madde üçüncü fıkraya ise HMK bölge adliye mahkemelerine görev verilen hallerde bu mahkemelerin göreve başlama tarihine kadar 1086 sayılı yasanın HMK aykırı olmayacak hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. HMK'nin temyiz edilmeyen kenar başlıklı m. 362 geçici hukuki korumalar hakkında verilen kararlar...” şeklinde karar vermiştir. (<http://www.uyap.gov.tr>. E.T. 29.11.2014.)

1 - Temyiz Sebepleri

İlk derece mahkemesinin bir hukuk kuralını yanlış uygulamış olması nedeniyle temyiz edilir. Yanlış uygulamadan maksat o kuralın hiç uygulanmamış veya noksan uygulanmış olmasıdır ⁶⁹⁵.

a - Maddi Hukuka Dayanan Temyiz Sebepleri

Maddi hukuka mesela TMK, TBK, TTK, İİK ilişkin hukuk kuralının yanlış uygulanmış olması halinde, bu yanlış uygulama ile verilen karar arasındaki illiyet bağına tespit etmek kolaydır. Burada, verilen kararı etkilemiş olan maddi hukuk kuralının yanlış uygulandığı bütün haller, temyiz sebebidir ⁶⁹⁶.

b - Usul Hukukuna Dayanan Temyiz Sebepleri

Usul hukukuna ilişkin bir kuralın, yanlış uygulanmış olması halinde, bu yanlış uygulama ile verilen karar arasında bir illiyet bağına mevcut olup olmadığını tespit etmek, yani o kural yanlış uygulanmamış olsa idi verilen kararın başka türlü olacağını söylemek çok zor bazen imkansızdır. Bu nedenle, bazı önemli usul hukuku kurallarının yanlış uygulanmış olması hallerinde, bu illiyet bağına mutlaka mevcut sayarak bazı mutlak temyiz sebepleri kabul edilebilir. Bunlar; mahkemenin görevsiz olması, tarafları konusu ve dava sebebi aynı olan davada birbirlerine çelişik karar verilmesi, delillerin kanuni bir sebep olmaksızın reddedilmiş olması, yargı yolunun caiz olmaması, yasak olan hakimin davaya bakması, vekil ve mümessil olmayan kişiler huzurunda davaya bakılmış ve karar verilmiş olması, usul kuralının yanlış olduğu hakkında itiraz olduğu halde mahkemenin bu itirazı incelememiş olması, hükmün gerekçesiz olması, dava şartlarının bulunmamasıdır ⁶⁹⁷.

c - Nispi Temyiz Sebepleri

Hukukun yanlış uygulanması ile verilen karar arasında illiyet bağına bulunması gerekir. Usul hukukunda bu illiyet bağına tespit etmek maddi hukuktaki

---

⁶⁹⁵ **Kuru/Arslan/Yılmaz**, Hukuk, s. 617; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 531; **Karlı**, Medeni, s. 779; **Umar**, Hukuk Şerhi, s. 1060; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 1517

⁶⁹⁶ **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 1517; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, Medeni, s. 617; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 531

⁶⁹⁷ **Kuru/Arslan/Yılmaz**, Medeni, s. 619; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 619; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 531

gibi kolay değildir. Bu nedenle, burada böyle bir illiyet bağının bulunmasının ihtimal dahilinde olması ile yetinilmelidir. Örneğin gerekli olduğu halde bilirkişi incelemesi yaptırılmadan hüküm verilmiş olması, mahkemenin aralarında bağlantı olmadığı halde davaları birleştirmesi ve birlikte inceleyip karar vermesi vb. şeklinde olabilir ⁶⁹⁸.

d - Temyiz Süresi

Asliye hukuk mahkemesinin kararlarına karşı temyiz süresi 15 gündür. Bu süre taraflara tebliğ ile başlar (HUMK m. 432/1) .

Sulh hukuk mahkemesinin kararlarına karşı ise 8 gündür (HUMK m. 437) .

2 - Temyizin İcraya Etkisi

Kural olarak bir karara karşı temyiz yoluna başvurulmuş olması, o kararın icrasına engel oluşturmaz, temyiz yoluna başvurulmuş olsa bile karar icraya konulabilir. Bununla birlikte İİK'nin m. 36. uyarınca Yargıtay'dan icranın geri bırakılmasına karar verilmesi halinde istinaf incelemesi sonuna kadar kararın icraya konulması ertelenebilmektedir. İstinaf yoluna başvurulmuş ilk derece mahkemesi kararın nafakaya ilişkin olması halinde, istinaf yoluna başvurulsa bile karar icraya konulabileceği gibi bu karar ile ilgili icranın geri bırakılmasına karar verilmesi de mümkün değildir (HMK m. 367) ⁶⁹⁹.

Maddenin gerekçesinde ise; bir karara karşı temyiz yoluna başvurulmuş olması, kural olarak onun yerine getirilmesini (icraya konulmasını; İİK 24 ve devamı maddeleri) durdurmaz. Yani kural olarak, kararın kesinleşmemiş olması, kararın yerine getirilmesini önlemez. Öteden beri gerek usul gerekse icra iflas hukukumuzda benimsenmiş olan bu ilke, maddenin ilk fıkrasının birinci cümlesinde açıkça ifade edilmiştir ⁷⁰⁰.

⁶⁹⁸ Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 610; Kuru/Arslan/Yılmaz, Medeni, s. 619

⁶⁹⁹ <http://www.resmigazete.gov.tr>. E.T. 02.12.2014.

⁷⁰⁰ Salih Özaykut/ Mehmet Beleş, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve İlgili Mevzuat, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 1348; Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, Medeni, s. 575; Kuru/Arslan/Yılmaz, Medeni, s. 623

Yargıtay kararında; “ kural olarak, ilama dayanarak ilamlı icra takibi yapılabilmesi için hükmün kesinleşmiş olması şart değildir. Kural olarak temyiz edilmiş olması da ilamın icrasını durdurmaz” (HMK m. 350) ⁷⁰¹.

3 - Karar Düzeltme

Karar düzeltme, hukukumuzda istinaf yolunun bulunmadığı dönemde kabul edilmiş bulunan bir kanun yoludur. 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş ve Görev Yetkileri Hakkındaki Kanun’a paralel 6100 Sayılı HMK’de karar düzeltmeye yer vermemiştir. Ancak HMK’nin Geçici 3 maddesine göre bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihine kadar HUMK’nin temyize ilişkin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiş olup istinaf mahkemeleri faaliyete geçinceye kadar bu kanun yoluna müracaat de devam edecektir. İstinaf mahkemeleri göreve başladıktan sonra istinaf mahkemelerin kararına karşı temyiz yoluna gidilecek Yargıtay’ın temyiz kararına karşı da karar düzeltme yoluna gidilmeyecektir ⁷⁰².

4 - Yargılanmanın Yenilenmesi

Kesinleşmiş veya kesin olarak verilmiş olan kararlara karşı gidilebilen (HMK m. 445/1) olağanüstü bir kanun yoludur ⁷⁰³.

Yargılama yenilenmesi, bazı ağır hataları ve yanlışlıklarından dolayı, maddi anlamda kesinleşen hükmün ortadan kaldırılmasını ve daha önce kesin hükme bağlanan bir dava hakkında yeniden yargılama ve inceleme yapılmasını sağlayan olağanüstü bir kanun yoludur. Kural olarak kesin hükme bağlanmış bir davada, yeniden yargılama yapılamaz bunun en önemli istisnası yargılamanın yenilenmesi (iadesi) yoludur ⁷⁰⁴.

Verildiği anda kesin olan (olağan kanun yoluna başvurulması mümkün olmayan) veya olağan kanun yoluna başvurulması mümkün olmakla birlikte taraflarca kanun yoluna başvurulmadığı için kesinleşen ya da kanun yoluna

⁷⁰¹ Y8HD. , 18.04.2013 E. 2013/2924, K. 2013/5965 Özakut/Beleş, s. 1348

⁷⁰² Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 620; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 575; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 625

⁷⁰³ Üstündağ, s. 910; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 545; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 601

⁷⁰⁴ Özakut/ Beleş, s. 1375 Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni, s. 603; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 547

başvurulmakla birlikte başvurunun reddedilmesi nedeniyle kesinleşen kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması mümkündür. Yargılamanın yenilenmesi yoluna, ancak kesinleşmiş olan esasa ilişkin son kararlara karşı başvurulabilir. Bu nedenle, henüz kesinleşmeyen ya da maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmeyen kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması mümkün değildir. Çekişmesiz yargı işleri ile ilgili verilen son kararlar, maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediği için bu kararlara karşı da yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması da mümkün değildir⁷⁰⁵.

B - HMK'ye Göre Kanun Yolları

1 - İstinaf

İstinaf, sözlükte kelime anlamıyla yeniden başlama demektir. İstinaf mahkemesi, bir vakıa mahkemesidir⁷⁰⁶. Teknik ve klasik anlamda ise, uyuşmazlık ilk derece mahkemesinin önünde cereyan etmiş yargılamadan tamamen bağımsız olarak, yeni ortaya çıkan değişiklikler ve sınırlamaya tabi olmaksızın ileri sürülebilen yeni delil ve olaylarda göz önünde tutularak bölge adliye (istinaf) mahkemesi tarafından aynen yeniden ele alınmakta ve uyuşmazlık hakkında karar verilmektedir⁷⁰⁷. İstinaf Türk Usul Hukuku'nda istinaf başvurusu, öncelikle ilk derece mahkemesi kararının kesinleşmesini engelleyici (erteleyici) bir etki doğuracaktır⁷⁰⁸. Ancak istinaf başvurusu ile ilk derece mahkemesi kararlarının kesinleşmesini engellemesinin yanı sıra HMK m. 53. gereği istinaf mahkemeleri tarafından yeniden yargılama yapılarak yeni bir hükmün verilmesi de söz konusu olabilecektir⁷⁰⁹.

---

⁷⁰⁵ **Özaykut /Beleş**, s. 1377; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 548; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 606

⁷⁰⁶ Ejder **Yılmaz**, İstinaf, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2005, s. 21; Tolga **Akkaya**, Medeni Usul Hukukunda İstinaf, Yetkin Yayınevi, Ankara 2009, s. 53, 55; S. Özgür **Memişoğlu**, "Hukuk Yargılamasında İstinafa Başvuru Usulü Ve İstinafta Yeni Vakıa Ve Delillere Dayanılması", Legal Hukuk Dergisi, C. 10, S. , 2012/ 113, s. 73; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 513; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 1494

⁷⁰⁷ **Yılmaz**, İstinaf, s. 21; **Memişoğlu**, s. 7; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 1494; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 513;

⁷⁰⁸ M. Kamil **Yıldırım**, İstinaf Hukuk Kurultayı, Ankara 2000, s. 183 vd.; **Memişoğlu**, s. 81

⁷⁰⁹ **Alangoya/ Yıldırım/ D. Yıldırım**, Türkiye cumhuriyetinde İstinaf Mahkemelerinin Kuruluşunun Desteklenmesi Projesi, Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı, Ankara 2007, s. 106; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 512; **Memişoğlu**, s. 81

5236 sayılı Kanun ile HUMK eklenen 426/A maddesi istinaf yolunun açık olduğu belirtilmiştir. Söz konusu maddeye göre bir karara ilişkin olarak istinaf yoluna başvurabilmek için verilen kararın ilk derece mahkemesi tarafından verilen bir karar bulunmalıdır⁷¹⁰.

Asliye hukuk mahkemesinin, İİK 277 vd. maddeleri uyarınca baktığı tasarrufun iptali davaları ile icra mahkemesince İİK m. 97/17 uyarınca istihkak davalarına karşılık olarak baktığı tasarrufun iptali davaları sonunda verilen nihai kararlar, temyize tabidir⁷¹¹.

İstinaf yoluna gidilmesi için gereken şartlar⁷¹²:

İlk derece mahkemesince verilen karar: Aleyhine istinaf yoluna başvurabilecek kararlar her şeyden önce, ilk derece mahkemesi kararlarıdır. İlk derece mahkemesi kararları, kanunlara göre, bir uyuşmazlığın çözümü için tarafları ilk olarak başvurma zorunda kaldıkları (genel ve özel) mahkemelerinin kararlarıdır⁷¹³.

Nihai karar şartı: İlk derece mahkemelerin her türlü kararlarına karşı istinaf yolu açık değildir. İstinaf yoluna gidilebilecek kararlar, nihai kararlardır. Bu nihai kararların dayanağı davacının esastan haklı bulunması sebebiyle davanın kabulü, davanın zamanaşımından dolayı reddi kararlarında olduğu gibi maddi hukuk olabilir, veya görevsizlikten veya başka bir dava şartı bulunmadığından reddi kararlarında olduğu gibi usul hukuku kuralları olabilir⁷¹⁴.

Belli bir meblağı geçme şartı: Kanun koyucu, ilk derece mahkemelerinin her türlü nihai kararlarına karşı istinaf yolunu açmamıştır. Miktar ve değeri kanunun aradığı belli bir meblağı geçmeyen malvarlığı davalarına, ilişkin kararlar kesin olup, bunlar için istinaf yoluna başvurulmaz⁷¹⁵.

İstinaf yoluna başvurabilmek için belirlenen sınır, doğrudan doğruya o davanın konusu bakımından değil, istinaf yoluna başvuran kimsenin menfaati

---

⁷¹⁰ **Yılmaz**, İstinaf, s. 50, 53; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 1494; **Memişoğlu**, s. 7; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 513

⁷¹¹ **Kılıçoğlu**, s. 1299; **Kuru**, Hukuk, s. 3582; **Güneren**, İstihkak ve İptal Davaları, s. 1202

⁷¹² **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Hukuk, s. 594; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 514; **Muşul**, Medeni, s. 452, **Karşlı**, Medeni, s. 623

⁷¹³ **Muşul**, Medeni, s. 452, **Karşlı**, Medeni, s. 623; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 515; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Hukuk, s. 595

⁷¹⁴ **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 1494; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 517; **Muşul**, Medeni, s. 453, **Karşlı**, Medeni, s. 623; **Memişoğlu**, s. 7

⁷¹⁵ **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 519; **Muşul**, Medeni, s. 455, **Karşlı**, Medeni, s. 625; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 1498;

açısından. Bu sebeple istinaf için aranan sınır bakımından alacağın bir kısmını dava edilmiş olması durumunda, kesinlik sınırı, alacağın tamamına göre belirlenir (HMK m. 341/3). Alacağın tamamının dava edilmiş olması durumunda, karar asıl istemin kabul edilmeyen bölümü (HMK m. 341/2) sınırı geçmeyen taraf, istinaf yoluna başvuramaz (m. 341/4).

İstinaf yoluna başvurma hakkı olanlar, davanın taraflarıdır. Fer'i müdahil kural olarak tek başına istinaf yoluna başvurma hakkı olmadığından ancak davaya katıldığı tarafla birlikte hükme karşı istinaf yoluna gidebilir. Aslı müdahil ise tek başına istinaf yoluna gidebilir. HMK'nin m. 341/5 ilk derece mahkemelerinin diğer kanunlarda temyiz edilebileceği veya haklarında Yargıtay'a başvurabileceği belirtilmiş olup istinaf mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işlere ilişkin nihai kararlarına karşı istinaf mahkemelerine başvurabilir. Eğer özel bir kanun hükmü, bu hususta verilen nihai kararın kesin olduğunu veya yalnız başına temyiz edilemeyeceğini belirtmekte ise, söz konusu olan temyiz tabiri, kanun yolu istinaf anlamına geldiği sürece bu kararlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz⁷¹⁶.

İstinaf sebepleri: HMK m. 353. ilk derece mahkemesi kararının usul ve esas yönünden hukuka uygun olmadığı için bu yola gidilebilir.

İstinaf süresi: Bu yola başvuru süresi iki haftadır. Bu süre taraflara nihai kararın tebliğiyle başlar (HMK m. 345/1) . İstinaf yoluna başvuru süresine ilişkin özel kanun hükümleri saklıdır. Örneğin iş mahkemelerinde bu süre tefhim ile başlar ve 8 gün süre içerisinde yapılması gerekir (5521 Sayılı Yasa 8/2).

İstinaf dilekçesi verilirken, tebliğ giderleri dahil olmak üzere gerekli harç ve giderleri de ödenir (HMK m. 344). Maktu başvurma harcı ile duruma göre nispi veya maktu karar ve ilam harcı alınır. Şüphesiz gerekli tebligat giderlerinin de yatırılması gerekir⁷¹⁷.

HMK 350. maddesinde: (1) İstinaf yoluna başvurma, kararın icrasını durdurmaz. İcra ve İflas Kanununun icranın geri bırakılmasıyla ilgili 36. maddesi hükmü saklıdır. Nafaka kararlarında icranın geri bırakılmasına karar verilemez.

⁷¹⁶ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, Medeni, s. 594; **Memişoğlu**, s. 86; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 515

⁷¹⁷ **Memişoğlu**, s. 85; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 519; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, Medeni, s. 597

(2) Kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili aynı haklara ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez.

İstinaf Mahkemesi Kararları:

İlk derece mahkemesinin kararı usule uygun ve esas açısından da doğru ise istinaf talebinin reddine (HMK m. 353/b-1),

İlk derece mahkemesinin usule uygun esastan doğru değilse, gönderme, davanın kısmen veya tamamen kabulü, davanın reddi kararı şeklinde olabilir ⁷¹⁸.

Uygulanacak olan diğer hükümler; aksine hüküm bulunmayan hallerde ilk derece mahkemesinde, uygulanan yargılama usulü, istinaf mahkemesinde de uygulanır. Yani aksi belirtilmediği takdirde bölge adliye mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kararını inceledikten sonra duruşma yapılmasına karar verirse, bundan sonra incelemesini, ilk derece mahkemesinde uygulanmış olan yargılama usulüne göre yapacaktır ⁷¹⁹.

2- Temyiz

İstinaf (bölge adliye) mahkemelerince (HMK m. 341) verilen belli meblağı aşan nihai kararlara (ve hakem kararlarının m. 407 vd. iptal talebi üzerine verilen kararlara) karşı gidilen, olağan (normal) kanun yoludur. Diğer bir ifadeyle ilk derece mahkemelerince verilen kararların hukuka uygunluk bakımından Yargıtay'ca incelenmesidir ⁷²⁰.

Aleyhine temyiz yoluna gidilen istinaf (bölge adliye) mahkemesi kararı, yalnız hukuka uygunluk açısından incelenerek değerlendirilir. Yani temyiz merci esas itibarıyla istinaf mahkemesi gibi bir vakıa, tahkikat ve yargılama mahkemesi değildir. Temyiz yolunda alt derece mahkemesini bildirilmiş olan vakıaların usulüne uygun bir şekilde incelenip incelenmediği, özellikle o vakıalara, kanunların doğru uygulanıp uygulanmadığını kontrol eder ⁷²¹.

⁷¹⁸ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 528; Memişoğlu, s. 85; Kuru/Arslan/Yılmaz, Medeni, s. 598

⁷¹⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, Medeni, s. 598; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 525; Memişoğlu, s. 85

⁷²⁰ Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 1507; Umar, Hukuk Şerhi, s. 1049; Karşlı, Medeni, s. 695; Kuru/Arslan/Yılmaz, Medeni, s. 599; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 529

⁷²¹ Kuru/Arslan/Yılmaz, Medeni, s. 607; Umar, Hukuk Şerhi, s. 1049; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 529; Karşlı, Medeni, s. 695

Bölge adliye (istinaf) mahkemesi, hukuk dairelerinden verilen temyiz edilebilir nihai kararlar ile hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen kararlara karşı temyiz yoluna başvurabilir⁷²².

3 - Temyiz Edilemeyecek Kararlar

Miktar veya değeri belli parasal temyiz sınırını (bugün için yirmi beş bin TL) geçmeyen davalara ilişkin kararlar temyiz edilemez (HMK m. 362)⁷²³:

- Sulh Hukuk Mahkemesinin görevine girdiği belirtilen davalar ile ilgili kararlar temyiz edilemez.
- Yargı çevresi içinde bulunan ilk derece mahkemeleri arasında yetki ve görev uyuşmazlıklarını çözmek için verilen kararlar ile temyiz merciine ilişkin kararlar temyiz edilemez.
- Çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlar temyiz edilemez.
- Soybağına ilişkin sonuçlar doğuran davalar hariç olmak üzere nüfus kayıtlarının düzeltilmesine ilişkin davalarla ilgili kararlar temyiz edilemez.
- Yargı çevresi içindeki ilk derece mahkemeleri hakimlerinin davayı görmeye hukuki veya fiili engellerinin çıkması halinde, davanın o yargı çevresinde başka bir mahkemeye nakline ilişkin kararlar temyiz edilemez.
- Geçici hukuki korumalar hakkında verilen kararlar temyiz edilemez.

Kanun koyucunun amacı 1086 sayılı yasanın m. 428 yapılan değişiklik gerekçesini benimseyerek bu kanuna aktarmıştır. Özellikle kanun koyucu Yargıtay'ın iş yükünü hafifletmek amacıyla bölge adliye mahkemelerince verilen miktar ve değeri 25.000 TL yüksek tutarak temyiz yolunu kapatmıştır⁷²⁴.

4 - Temyiz sebepleri

Temyiz sebepleri Kanun'da tek tek gösterilmemiştir. Fakat Kanun'da bozma sebepleri sayılmıştır, bunlardan hareketle temyiz sebepleri şu şekilde sayılabilir:

- Hukukun veya taraflar arasındaki sözleşmenin yanlış uygulanması,

⁷²² Karşlı, Medeni, s. 695 ; Kuru/Arslan/Yılmaz, Medeni, s. 607; Umar, Hukuk Şerhi, s. 1049; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 529

⁷²³ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 529; Karşlı, Medeni, s. 761; Kuru/Arslan/Yılmaz, Medeni, s. 607; Umar, Hukuk Şerhi, s. 1049; Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 1512

⁷²⁴ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, Medeni, s. 529; Karşlı, Medeni, s. 761; Kuru/Arslan/Yılmaz, Medeni, s. 607; Umar, Hukuk Şerhi, s. 1049; Yılmaz, Hukuk Şerhi, s. 1512; Kılıçoğlu, s.1338

- Dava şartlarına aykırılık bulunması
- Taraflardan birisinin davasını ispat için dayandığı delillerin kanuni bir sebep olmaksızın kabul edilmemesi,
- Kararı etkileyen yargılama hatası veya eksikliklerin bulunması ⁷²⁵

5 - Temyiz süresi

Temyiz süresi 1 aydır. Bu süre bölge adliye (istinaf) mahkemesi hukuk dairesinden verilen nihai kararın veya hakem kararına karşı açılan iptal davasında, verilen kararın tarafa tabliğ tarihinden itibaren başlar (HMK m. 361).

6 - Kanun Yararına Temyiz

Temyiz yolu, kesin olmayan istinaf mahkemesinin nihai kararlarına karşı başvuru olan olağan bir kanun yoludur. Tarafların başvurusu üzerine, yapılan temyiz incelemesinden başka ilk derece mahkemelerinin ve istinaf mahkemesi hukuk dairelerinin kesin olarak verdikleri kararlarla, istinaf ve temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlara karşı yürürlükteki hukuka aykırı bulunduğu ileri sürülerek Adalet Bakanlığı veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kanun yararına temyiz yoluna başvuru yapılabilir. Bu başvuru üzerine Yargıtay ilgili dairesince temyiz incelemesi yapılabilir ⁷²⁶.

---

⁷²⁵ **Kuru/Arslan/Yılmaz**, Medeni, s. 607; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 529; **Karşı**, Medeni, s. 761; **Umar**, Hukuk Şerhi, s. 1049; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 1512

⁷²⁶ **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni, s. 543; **Karşı**, Medeni, s. 761; **Umar**, Hukuk Şerhi, s. 1049; **Yılmaz**, Hukuk Şerhi, s. 1512; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, Medeni, s. 610

SONUÇ

İİK'nin 277 ile 284. maddeleri arasında düzenlenen tasarrufun iptali davaları, dava türlerinden eda davası içinde değerlendirilen kişisel nitelikte bir davadır.

İptale tabi olan tasarruflar, üç grup halinde düzenlenmiştir (İİK m. 278, 279, 280). Bunlar: Mûtat hediyeler dışında bütün bağışlamalar ve karşılıksız tasarruflar, kanunda tahdidi olarak sayılan yakın akrabalar, akdin yapıldığı sırada ivazlar arasında aşırı dengesiz olan tasarruflar, ölüncüye kadar bakma akitleri, üçüncü kişi lehine tanzim edilen kaydı hayat gibi işlemlerdir. Vadesi gelmeden yapılan ödemeler, mevcut bir borç için verilen rehinler, kişisel hakların güçlendirilmesi için tapuya verilen şerhlerdir.

İİK m. 278'deki tasarruflar için 2 yıl, (m. 279 için 1 yıl), (m. 280 içinse 5 yıl) içerisinde iptal davası açılması gerekir. Bu süreler, hak düşürücü süredir.

İİK'nin 279. maddesinin birinci bendi ve 280/2 fıkrasında, yakın akrabalar sayılmak suretiyle bu yasa kapsamı dar tutulmuştur. Bu haliyle, mevzuat hükümleri çeşitli hilelerle aşılabilmektedir. Örneğin borçlunun eşine, karşı yapmış olduğu tasarruflar (karşılıksız tasarruf) iptale tabi iken bu durum eşlerin şekli anlamda boşanmalarıyla, bu yaptırım aşılabilmektedir. Ayrıca aralarında evlilik birliği bulunmayan kişilere de tasarruflar yapılmak suretiyle alacaklılardan mal kaçırılmaktadır.

Öncelikle gayri resmi evli olan kişiler ile şekli anlamda boşananların da, ilgili madde kapsamına alınması için yasal düzenleme yapılmalıdır. Bu yasal düzenleme yapılmaz ise, Yargıtay ve ilk derece mahkemeleri, bu şekilde yapılan tasarrufların, bağış ya da borçlunun, alacaklılarına zarar verme kastıyla tasarrufta bulunduğu gerekçeleriyle iptal davasına konu edilmelidir. Uygulamanın bu şekilde yasal zemine oturtulması ya da Yargıtay ve ilk derece mahkemelerince, uygulamanın bu şekilde genişletilmesi durumunda, resmi evliler ile gayri resmi birliktelik yaşayanlar arasındaki eşitsizlikte giderilmiş olur ve hakkaniyet sağlanır.

İptal davası ile istihkak davası çok karıştırılmaktadır. İstihkak davasında, malın borçlunun elinden çıkmadığı, yapılan tasarrufun muvazaalı, batıl olduğu ileri

sürülür, iptal davasında ise iptale tabi işlemin aslında geçerli bir işlem olmasına rağmen İİK' nin 277 vd. maddelerindeki şartlar kapsamında dava konusu edilir.

Bu iki davanın ortak noktası amacıdır. Amaç olarak ise; alacaklılara zarar vermek isteyen işlemlere karşı, alacaklıları korumaktır.

Muris muvazaa davası ile benzer yönü, borçlunun (davalıların) mal kaçırmak için yaptığı işlemler dava konusu edilmektedir. Muris muvazaası davasında, miras bırakanın vefatından sonra süreye bağlı olmadan açılabileceği halde, iptal davası 5 yıl süre içerisinde açılır.

Muris muvazaa davasında, dava konusu şeyin eski malike dönüşüne karar verildiği halde, iptal davasında ise dava konusu şeyin eski malike dönüşüne gerek kalmadan davacı (alacaklıya) söz konusu mal üzerinde, haciz ve satış imkanı verilmesine karar verilir.

Genel muvazaa davası ile iptal davası arasında hüküm ve sonuçları, yargılama usulleri bakımından farklılıkları bulunmaktadır. Muvazaa davası, iptal davasına göre daha kapsamlıdır.

Butlan, TBK m. 27. düzenlenen emredici hukuk kuralına aykırı yapılan hukuki işlemlerdir. Butlan davası her zaman açılabilir, iptal davası ile aralarında, dava için aranan özel şartlar, hüküm ve sonuçları bakımından farklılıklar bulunmaktadır.

Nam'ı müstear adı altında yapılan işlemlerin, en önemli fonksiyonu gerçek amacı gizlemedir. Bu şekilde yapılan sözleşmelerin yorumlanmasında, kullanılan deyim ve adlara bakılmayıp, tarafların gerçek ve müşterek amaçları araştırılmalı ve iptal davasına konu edilmelidir.

İstihkak davasına karşı, süresi içerisinde tasarrufun iptali davasının karşılık dava olarak durumunda, genel görev ve yetki kuralının istisnası olan icra hukuk mahkemesinde bu dava birlikte görülür. Bu durum dışında açılan iptal davalarında, genel görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir.

Tasarrufun iptali davası da, davacı sıfatı, haciz yolu ile takipte, aciz vesikasına sahip olan her alacaklı, iflasta ise, iflas idaresi İİK m. 245 ve 255/3 şartları taşıyan alacaklı, iptal davasını açabilir.

İptal davası sırasında, vefat eden davacının mirasçıları da bu davayı kaldığı yerden devam ettirebilir. Diğer bir davacı ise TBK m. 183. gereği takip konusu alacağı temlik yolu ile devralan kişi veya mirasçıları bu davayı açabilir.

Dava açıldıktan sonra davacı, temlik alacağını devrederse temlik alan kişi bu davaya devam edebilir.

İptal davasında davalılar ise; borçlu, borçlunun tasarruf işlemi yaptığı kişi, bunların mirasçıları, aleyhine açılır. Bu kişiler dışında, kötü niyet sahibi üçüncü kişiler aleyhine de iptal davası açabilir. Mirasçı, devlet olması halinde devlete karşıda açılır.

İptal davasında, HMK'deki düzenlenen hukuki yarar, derdestlik, kesin hüküm gibi genel dava şartları dışında özel dava şartları da aranmaktadır. Bunlar, borçlunun malvarlığını azaltacak ya da artışı önleyici bir tasarrufta bulunması, davacı (alacaklının) borçluda gerçek bir alacağının bulunması, alacağın kesinleşmiş olması, borçlu hakkında takibin kesinleşmiş olması, iptale konu tasarrufun, alacağın (borcun) doğumundan sonra yapılmış olması, aciz belgesi (kesin ya da geçici) bulunması gerekmektedir.

İstihkak davasına karşı açılan iptal davasında, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu gereğince, iflas idaresi tarafından açılan iptal davalarında, 6183 sayılı Yasa kapsamında açılan iptal davalarında aciz belgesi şartı aranmaz.

İptal davası basit yargılama usulüne tabidir, dava şartları, hakim tarafınca re'sen nazara alınır. İptal davasında, ihtiyati haciz kararı verilebilir.

İptal davasını, davalı taraf kabul edebilir, bu durumda dava diğer üçüncü kişi hakkında devam eder. Davalı (borçlu) ile üçüncü kişi arasında şekli zorunlu dava arkadaşlığı bulunmaktadır.

Hacizdeki, iptal davasının kabulü kararında, dava konusu tasarrufun alacaklının alacağı oranında iptaline karar verilmesi gerekli ve yeterlidir. Davanın kabulü kararı ile, dava konusu mal borçlunun mülkiyetine geri dönmez.

Davalı üçüncü kişinin, elinde bulunan ve konusu taşınır mal olan iptal davası kabul edilirse, takip konusu alacak ve eklentileri toplamı ile sınırlı olarak, dava konusu tasarrufun iptaline karar verilir. Çünkü dava sabit olursa, yasa uyarınca, alacaklı, dava konusu mal üzerinde cebri icra yoluyla alacağını alma yetkisi kazanır.

İptal davasının konusu, üçüncü kişi adına tapuda kayıtlı taşınmaz ise, davanın kabulü durumunda, alacaklı, davalı üçüncü kişi üzerindeki kaydın düzeltilmesine yer kalmadan o taşınmazın haciz ve satışını isteyebilir.

İptal davasını kaybeden üçüncü kişi, karşılık olarak verdiği şeyi veya bedelini, borçludan veya iflas masasından geri isteyebilir.

Dava konusu mal, alacak veya hakkı borçludan devralan üçüncü kişi bunları dava sırasında (hatta davadan önce) bir başkasına satmak, bağışlamak gibi tasarruflarla elinden çıkarmışsa, davacı alacaklının iki seçeneği vardır. Birincisi, malı üçüncü kişiden devralan kişiye de, iptal davasını yöneltmektir. İkincisi ise, İİK' nin m. 283/2 uyarınca üçüncü kişiden, nakden tazminat talebinde bulunmaktır.

Hakların kullanımında, hukuki fiil ve işlemlerde, adeta sigorta görevi yapan dürüstlük ve iyiniyet kurallarının (TMK m. 2, 3) yansımaları olarak, davalı üçüncü iyiniyetli olmaları durumunda, bu iyiniyetlerine üstünlük tanınmakta, dava tarihi itibarıyla, elinde bulundurdukları haliyle dava konusu şeyi teslim etmeleri, bu kurala tanınan ayrıcalığın göstergesidir.

İptal davalarında, davacı (alacaklı) lehine getirilen yasal karineler ile ispat kolaylığı sağlamaktadır. Ayrıca ispat ve ispat türleri , (emare, ilk görünüş ispatı, hayatın olağan akışı, tecrübe kuralları) gibi kavramlar da ispat davasında önemli yere sahiptir. Taraflar HMK'de sayılan delilleri süresi içerisinde mahkemeye ibraz ederler, hakim tarafınca, deliller serbestçe takdir edilir. İptale tabi işlemin, İİK'nin hangi yasa kapsamında olduğunu hakim serbestçe belirler.

Davacı (alacaklı), iptal davasını, malı üçüncü kişiden devralan kişiye yöneltirse, bu kişinin kötü niyetli olduğunu yasal kanıtlarla ispatlamak zorundadır. Çünkü iptal davası iyiniyetli kişilerin, haklarını etkilemez. Ancak durumun gereklerine göre kendinden beklenen özeni göstermeyen kişi, iyiniyet iddiasında bulunamaz.

İİK'nin 280. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında; borçlunun, yakınlarına yapılan tasarruflarda, birinci fıkrada belirtilen durumları bildiği şeklinde yasal karine

ile davacıya (alacaklıya) ispat kolaylığı sağlamıştır. Ancak üçüncü fıkrada belirtilen ilan vb. diğer şartları yerine getirmesi halinde, kurtuluş kanıtı getirilmiştir.

İptal davası, lehine yada aleyhine sonuçlanan davacı veya davalı yargılama giderlerinden de sorumlu tutulmakta olup aleyhine sonuçlanan taraf (davalılar, davacı) yasal süresi içerisinde, kanun yoluna müracaat etme hak ve yetkisine sahiptir.

KAYNAKÇA

- AKINCI**, Şahin: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, Sayram Yayınları, Konya 2012.
- AKİPEK**, Jale / **AKINTÜRK**, Turgut: Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, C.1, 5. Baskı, Ankara 2004.
- AKKAYA**, Tolga: Medeni Usul Hukukunda İstinaf, Yetkin Yayınevi, Ankara 2009.
- AKŞENER**, Haşmet Sırrı: İcra ve İflâs Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları, Turhan Yayınevi, İstanbul 2002.
- AKŞENER**, Haşmet Sırrı: “Tasarrufun İptali Davalarında İhtiyati Haciz” Legal Hukuk Dergisi, C.11, S. , 2013/128 (**Akşener**, İhtiyati Haciz).
- ANSAY**, Sabri Şakir: İcra ve İflas Usulleri, 5. Baskı, İstiklal Matbaacılık, Ankara 1960.
- ALANGOYA**, Yavuz: Medenî Usul Hukukunda Dava Ortaklığı (Tarafların Taaddüdü), Namaş Dizgi ve Baskı, İstanbul 1999.
- ARAS**, Ferzan Arif: “İptal Davası İsviçre Federal Mahkemesi İcra ve İflas Dairesi İçtihatları”, Ankara Barosu Dergisi 1946.
- ASKAN**, Filiz: Tasarrufun İptal Davaları, Bilge Yayınevi, Ankara 2008.
- ASLAN**, Leyla Akyol: Medeni Usul Hukukunda Davadan Feragat, Yetkin Yayınevi, Ankara 2011.
- ASLANOVA**, Kemale: Roma Hukukunda Rehin Akdi ve Türk Hukukunda Etkileri, İstanbul 2009.
- ATALAY**, Oğuz: “Borca Batıklık ve İflasın Ertelenmesi, 2. Baskı, İzmir 2007. (**Atalay**, Borca Batıklık).
- ATALAY**, Oğuz: “Emare İspatı”, Manisa Barosu Dergisi, S. , 1999/ 18 (**Atalay**, Emare).
- ATALAY**, Oğuz: “Konkordato Talebi Üzerine İcra Takiplerinin İhtiyati Tedbirle Durdurulması”, Legal Hukuk Dergisi, C.11, S. , 2013/ 125 (**Atalay**, İhtiyati Tedbir)
- AYDEMİR**, Efrail: Hukukta 4 Kavram Konu, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.
- BAŞÖZEN**, Ahmet: İlk Görünüş İspatı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.

BAŞÖZEN, Ahmet: Müflisin Tasarruf Yetkisi, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005. (**Başözen**, Müflisin Tasarruf Yetkisi)

BELGESAY, Mustafa Reşit: İcra ve İflas Kanunu, 2. Baskı, İstanbul 1953.

BERKİN, N. Mümtaz: İflas Hukuku, 3. Baskı, Hamle Matbaası, İstanbul 1972.

BERTAN, Suad: Ayni Haklar, 1. C., Özel Basım, Ankara 1976.

BÖRÜ, Levent: “İcra ve İflas Hukukunda Zarar Verme Kastından Dolayı İptal Davası”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009.

COŞKUN, Mahmut: İcra ve İflas Kanunu, C.3, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012.

COŞKUN, Mahmut: İtirazın İptali, Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, Tasarrufun İptali, İflas ve İflasın Ertelenmesi, Sıra Cetveline İtiraz Davaları, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014 (**Coşkun**, İtirazın İptali).

DELİDUMAN, Seyit: “Tüzel Kişilerin Davada Temsili”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1998.

DEMİR, Abdullah: “Yargıtay İçtihatlarındaki Hayatın Olağan Akışı Kriteri” Terazi Dergisi, Aralık 2008,

DEYNEKLİ, Adnan/ **SALDIRIM**, Mustafa: Öğretide ve Uygulamada İhtiyati Haciz, 3. Baskı, Turhan Yayınevi, Ankara 2011.

DİKİCİ, Fatih: İcra ve İflas Hukuku Ceza ve Ceza Usul Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004.

EREN, Fikret: Borçlar Hukuk Genel Hükümler, 18. Baskı, Yetkin Yayınevi, İstanbul 2015.

ERMENEK, İbrahim: İflasın Ertelenmesi, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.

ERTEKİN, Erol / **KARATAŞ**, İzzet: Tasarrufun İptali Davaları, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 1998.

ESENER, Turhan: Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1956.

ESENER, Turhan: Borçlar Hukuku I, AÜHFY, Ankara, 1969 (**Esener**, Borçlar).

GENÇCAN, Ömer Uğur: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun Yorumu, Yetkin Yayınevi, Ankara 2013.

GÜLERCİ, Altan Fahri: Borçlar Hukuku, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, Ankara 2014.

- GÜNAY**, Erhan: Tasarrufun İptali Davası, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013.
- GÜNEREN**, Ali: İş Kazası veya Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.
- GÜNEREN**, Ali: İcra ve İflas Hukukunda İstihkak Davaları ile Tasarrufun İptali Davaları, Feryal Yayıncılık, Ankara 2012 (**Güneren**, İptal Davaları).
- GÜRDOĞAN**, Burhan: “İcra ve İflas Takiplerinde Borçlunun Tamamen veya Kısmen Aczini Tespit Eden Vesikalar”, Batider 1963/2.
- HANAĞASI**, Emel: Davada Menfaat, Yetkin Yayınevi, Ankara 2009.
- İNAN**, Ali Naim / **ERTAŞ**, Şeref / **ALBAŞ**, Hakan: Türk Medenî Hukuku - Miras Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2009.
- İNAN**, Ali Naim/ **YÜCEL**, Özge: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014.
- İPEKÇİ**, Nizam: İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı, Adil Yayınevi, Ankara 2001.
- İPEKÇİ**, Nizam: 4949 ve 5092 Sayılı Kanunlara Göre İcra Mahkemesi Tatbikatı İcra İflas Suçları, Adil Yayınevi, Ankara 2004 (**İpekçi**, İflas Suçları)
- KAÇAK**, Nazif: İcra ve İflas Kanununda Açıklamalı İçtihatlı Tasarrufun İptali Davaları, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008.
- KAPLAN**, İbrahim: Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler, 6. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara 2012.
- KARAHASAN**, M. Reşit: Türk Borçlar Hukuku, C.4, 4. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2004.
- KARATAŞ**, İzzet / **ERTEKİN**, Erol: Tasarrufun İptali Davaları, Yetkin Yayınevi, Ankara 2000.
- KARSLI**, Abdurrahim: Medeni Muhakeme Hukuku, 4. Baskı, Alternatif Yayıncılık, İstanbul 2014.
- KILIÇOĞLU**, Ahmet M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Turhan Yayınevi, Ankara 2014.
- KILIÇOĞLU**, Mustafa: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu El Şerhi, 1. Baskı, Legal Yayınevi, İstanbul 2012.
- KURTOĞLU**, Serdar: “İcra Hukuku Açısından İptal Davasının Hukuki Niteliği”, İstanbul Barosu Dergisi, S. , 1973/ 47.
- KURU**, Baki: İflas ve Konkardato Hukuku, C. 2, Sevinç Matbaası, Ankara 1971.

- KURU**, Baki: Hukuk Usulü Muhakemeleri, 7. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2001 (Kuru, Hukuk).
- KURU**, Baki: İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013 (Kuru, İcra El Kitabı).
- KURU**, Baki / **ARSLAN**, Ramazan / **YILMAZ**, Ejder: İcra İflas Hukuku Ders Kitabı, 35. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2014.
- KURU**, Baki/ **ARSLAN**, Ramazan/ **YILMAZ**, Ejder: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 23. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2014 (Kuru/ Arslan/ Yılmaz, Medeni)
- MEMİŞOĞLU**, S. Özgür: “Hukuk Yargılamasında İstinafa Başvuru Usulü Ve İstinafta Yeni Vakıa ve Delillere Dayanılması”, Legal Hukuk Dergisi, C.10, S. , 2012/ 113.
- MUŞUL**, Timuçin: İcra ve İflas Hukuku, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.
- MUŞUL**, Timuçin: Teorik Uygulamalı İcra ve İflas Hukuku, Alfa Yayınevi, İstanbul 2002. (Muşul, İflas)
- OGUZMAN**, M. Kemal / **ÖZ** Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Yetkin Yayınevi, İstanbul 2014.
- OLGAÇ**, Senai: Yargıtay İçtihatlarının Işığında İcra ve İflas Kanunda İptal Davaları, 1974.
- OSKAY**, Mustafa/ **KOÇAK**, Coşkun/ **DEYNEKLİ**, Adnan /**DOĞAN**, Ayhan: İcra İflas Kanunu Şerhi, C.5, Turhan Kitapevi, Ankara 2007.
- ÖNCEL**, Mualla / **ÇAĞAN**, Nami / **KUMRULU**, Ahmet: Vergi Hukuku -Genel Kısım, C.1, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara 1985
- ÖNEN**, Ergun: İnşai Dava, Adalet Yüksek Okulu, Ankara 1980.
- ÖNEN**, Ergun/ **KİRAZ**, T. Özgür / **KAYAN**, Erkan: İcra ve İflas Kanunu ve İlgili Mevzuat, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2006,
- ÖZAYKUT**, Salih/ **BELEÇ**, Mehmet: Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve İlgili Mevzuat, Adalet Yayınevi, Ankara 2014.
- ÖZEKES**, Muhammet: İhtiyati Haciz, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 1999.
- ÖZKAN**, Hasan: İcra ve İflas Davaları ve Tatbikatı, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004.

- ÖZKAN**, Hasan: İhtiyati Tedbir, İhtiyati Haciz ve Delil Tespiti İle Kamu Alacağıın Tahsilinde İhtiyati Haciz, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2001(**Özkan**, İhtiyati Haciz).
- ÖZKAYA**, Eraslan: İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004.
- ÖZSUNAY**, Ergun: Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler, İstanbul 1968.
- ÖZTEK** Selçuk: İcra ve İflas Hukukunda Borç Ödemededen Aciz Belgesi, Alfa Basım Yayın, İstanbul 1994.
- ÖZTEK**, Selçuk: İflasın Ertelenmesi, İstanbul 2007. (**Öztek**, İflasın Ertelenmesi)
- PEHLİVANLI**, M. Gündüz: Açıklamalı İcra ve İflas Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005.
- PEKCANITEZ**, Hakan /**ATALAY**, Oğuz / **ÖZKAN**, Meral Sungurtekin / **ÖZEKES**, Muhammet: İcra ve iflas Hukuku, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2013.
- PEKCANITEZ**, Hakan /**ATALAY**, Oğuz / **ÖZEKES**, Muhammet: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2014 (**Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, Medeni).
- PEKCANITEZ**, Hakan: “İflasın Ertelenmesi”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 79, S. , 2005/2 .
- PEKCANITEZ**, Hakan: Anonim Ortaklıkların İflası, Ankara 1991 (**Pekcanitez**, Anonim Otaklık).
- REİSOĞLU**, Safa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2014.
- RUHİ**, Ahmet Cemal: Türkiye Cumhuriyetinin Onayladığı Devletler Özel Hukuku Alanındaki Çok Taraflı Uluslararası Sözleşmeler, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003.
- RÜZGARESEN**, Cumhuriyet: İflas Sebepleri, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.
- SARISÖZEN**, İsmet: İcra ve İflâs Hukukuna Göre İptal Davasında Yargılama Usulü ABD 1977/2.
- ŞENER**, Esat: Hukuk Sözlüğü, Seçkin Yayınevi, Ankara 2001.

- ŞİMŞEK**, Edip: Uygulamalı İcra ve İflas Kanunu, Açıklamalar ve İctihatlar, Aydın Yayınları, Ankara 1989.
- SÜPHANDAĞ**, Yavuz: İcra ve İflas Hukukunda Uygulamalar, 8. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara 2012.
- TAHİROĞLU**, Bülent: Roma Borçlar Hukuku, Der Yayınevi, İstanbul 2012.
- TANDOĞAN**, Haluk: Borçlar Hukuku, C.1, Vedat Yayınevi, İstanbul 1998
- TANRIVER**, Süha: Medeni Usul Hukukunda Derdestlik İtirazı, Adalet Yayınevi 2007.
- TAŞPINAR**, Sema: Medeni Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2011.
- TAZE**, Mehmet: Tasarrufun İptali Davaları, Ankara 2007.
- TEKİN**, Cem: “Amme Alacakların Koruma Hükümlerinden İptal Davasına ilişkin Usul ve Esasları”, Legalbank Dergisi, S. , 167.
- TOPUZ**, Gökçen: Medeni Usul Hukukunda Karinelerle İspat, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2012
- TUTUMLU**, Mehmet Akif: Medeni Yargılama Hukukunda Delillerin İleri Sürülmesi, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007.
- ULUKAPI**, Ömer: İcra ve İflas Hukuku, 5. Baskı, Mimoza Yayınevi, Konya 2012.
- ULUKAPI**, Ömer: Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı, Konya 1991. (Ulukapı, Medeni).
- UMA**, Hakkı: İcra ve İflas Hukuku, Ankara 1979.
- UMAR**, Bilge: Türk İcra-İflas Hukukunda İptal Davası, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1963.
- UMAR**, Bilge / **YILMAZ**, Ejder: “İspat Yüğü”, 2. Baskı, Yargıtay Dergisi, İstanbul 1990.
- UYAR**, Talih / **UYAR**, Alper / **UYAR**, Cüneyt: İcra İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları, C. 1- 2, 4. Baskı, Turan Kitapevi, Ankara 2011.
- UYAR**, Talih: İcra ve İflas Hukukunda İptal Davaları, 2. Baskı, Feryal Matbaacılık, Ankara 1992 (Uyar, İptal Davaları).
- UYAR**, Talih: “İcra ve İflas Yasasında Düzenlenen İptal Davalarının Hukuki Niteliği ve Konusu”, İstanbul Barosu Dergisi, S. , 1984/ 58 (Uyar, Hukuki Nitelik).

UYAR, Talih: “İcra ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davasının Konusu”, Ankara Barosu Dergisi, 2011/1 (**Uyar**, İptal Davası Konusu)

UYAR, Talih: “Takip Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Vesikası”, TBB Dergisi, S. , 2007/70 (**Uyar**, Aciz Vesikası)

UYGUR, Turgut: Açıklamalı - İçtihatlı Borçlar Kanunu, C. 1, Ankara 2003.

ÜSTÜNDAĞ, Saim: İflas Hukuku, 8. Baskı, Yaylacık Matbaa, İstanbul 2009.

ÜSTÜNDAĞ, Saim: Medeni Yargılama Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 2000 (**Üstündağ**, Medeni).

YAVAŞ, Murat: “İcra ve İflas Hukukunda Tüzel Kişiliğinin Perdesinin Kaldırılması Teorisi”, Terazi Dergisi, S. , 2008/24.

YAVUZ, Nihat: “Alacaklılardan Mal Kaçırmaya Yönelik İşlemlerin Hukuken Nitelendirilmesi Sorunu ve Bu Amaçla Yapılan Muvazaalı İşlemler Hakkındaki Yargıtay Uygulamasından Örnekler”, Yargıtay Dergisi, S. , 1999/3.

YELEKÇİ, Memduh: Notlu - İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu, Ankara 1986.

YILDIRIM, Kamil: “İcra ve İflas Kanununda 4949 Sayılı Yasa ile Yapılan Değişiklikler Sempozyumu”, Yedi Tepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.1, İstanbul, S. , 2004/2 .

YILDIRIM, Kamil: İcra Ve İflas Hukukunda İptal Davaları, Alfa Basım Yayım, İstanbul 1995 (**Yıldırım**, İcra).

YILDIRIM, M. Kamil/ **ALANGOYA**, Yavuz/ **YILDIRIM- DEREN**, Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, 8 Baskı, Beta Yayınları, Ankara 2011.

YILMAZ, Ejder: Hukuk Muhakemeleri Kanun Şerhi, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.

YILMAZ, Ejder: İstinaf, Yetkin Yayınevi, Ankara 2005 (**Yılmaz**, İstinaf)

YILMAZ, Ejder: Hukuk Sözlüğü, Seçkin Yayınevi, 10. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2011 (**Yılmaz**, Hukuk Sözlüğü).

YILMAZ, Zekeriya: Hukukta Yargılama Harç Ve Giderleri İle Vekalet Ücretleri, Seçkin Yayınevi, Ankara 2000.

ZEVKLİLER, Aydın/ **ERTAŞ**, Şeref/ **HAVUTÇU**, Ayşe / **AYDOĞDU**, Murat/ **CUMALİOĞLU**, Emre: Borçlar Hukuku Genel Hükümler ve Özel Borç İlişkileri Ana İlkeler, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.legalkitapevi.com>.

<http://www.sinerjimevzuat.com>.

<http://www.tbmm.gov.tr>.

<http://www.turkhukuksitesi.com>.

<http://www.tdk.gov.tr>.

<http://www.uyap.gov.tr>.

<http://www.mevzuat.gov.tr>.

<http://www.yargitay.gov.tr>